

•
Newroz ronesansa kurdistanê ye

•
Abdusamet Yîgît

Weşanên soran

Newroz ronesansa kurdistanê ye
Abdusamet yigit
@Abdusamet yigit
Çap 3
Berlin/2015

email: han-grafik@hotmail.de

Çap û Grêdan :
Consept medienhaus
HAN-GRAFIK Verlag & Werbeagentur
Bülowstr. 56-57 10783 Berlîn
ISBN 978-3-9816686-1-2

Newroz ronesansa kurdistanê ye

Di çerçoveya gotina 'jinûvebûn(ronasans)' de mirov dema ku li pêvajoyê dinerê, mirov digihijê têgîneka din. Ya rastî ew a ku mirov di vê

çerçoveyê de li gorî zanîn, têgîn û felsefeya demê ji nû ve gotina newrozê bigihêne şîroveyekê. Di aslê xwe de kurdistanîyan, ew jinûve gihandina şîroveyê ya gotina newrozê a li gorî demê bi jîyan, tekoşîna maf û azadiya xwe û her wusa jîyane xwe re kirina. Ya ku divê çerçoveyê de li me jî dikeve ku em tenê wê bigotin bikin.

Her wusa divê ku mirov vê yekê bi teybetî werêne ser ziman, em di serî de di çerçoveya vê pêvajoya ku bi navê 'pêvajoya çareserîyê' re de li vê şîroveyê bihizirin. Di aslê xwe de, ev weke aliyekî giring ê vê têgîna bi gotina 'jinûvebûnê' ya ku em dikin ku bi gîyane têgîna gotina newrozê re ku werênina ser ziman jî baş dihêne ser ziman. Li vir, divê ku em vê yekê bi teybetî bibêjin ku rewşên ku î ro li kurdistanê hena, ku rewşên şer ên weke ku çeteyên DAÎŞ'î ên hov ku hêrîşî kurdistanîyan û jîyane wan dikin û ankû pêvajoya çareserîyê ku birêz Ocalan daya destpêkirin, di vê çerçoveyê de ji navikê ve bi hevdû ve girêdayî divê ku mirov werêne ser ziman. Bi pêvajoya çareserîyê re gelê kurd û kurdistanî statûya xwe civatî û kurdistanî dixwezin û doza wê dikin. Şerê DAÎŞ'ê ku rejimênku pirsgirêka wan ya kurd heya ku li pişt wê na û wê piştgirîyê didinê de li hemberî statûya civate kurd û kurdistanê û maf û azadiya wê ya. Di vê çerçoveyê de du-xate di vê pêvajoyê de bi hevdû re şer dikin. Ev weke ku Zerdeşt jî bi gîyane ne baş û ya baş re dihêne ser ziman, ew dûalîteya ku em li vir bi vê rewş re kifş dikin, di vê çerçoveyê de têgîna newrozê, weke têgîneka berxwedana kawayî ya ji aliyê baş li hemberê aliyê nebaş ku pêş dikeve bi xwe re dihêne ser ziman. Her wusa li vir, bigîyane newrozê, salixkirina vê ppêvajoyê û di wê çerçoveyê de rabûna serpiyan bi şîyarîya wan re ya hemû civatê, wê temenê gûharandina vê dîroka metingerî ku li ser civatê civate kurd û kurdistanê jî bê. Bo vê yekê, divê çerçoveyê de divê ku em têgîna gotina pêvajoyê jî, weke ku divê ku li vir ji nû ve şîrove bikin û bi rengê destpêkirina jîyaneka nû werênina ser ziman. Î ro, di vê çerçoveyê de gîyane newrozê, bi wê têgîna xwe ya 'jinûvebûyîni' re ji herdemê zêdetirî di jîyanê de hanîna li ser ziman pêwîstîtiya wê xwe dide li berçav. Li vir, têgîna newrozî ya jinûvebûyîni, wê bi xwe re rengê jîyane nû ya kurdistanî ku kurdistanî tekoşîna wê didin ku ava bikin jî wê bi xwe re bisalixkirina wê re bide dîyarkirin.

Di vê çerçoveyê de pêvejoyek binewrozî em dijîn. Her wusa di vê çerçoveyê de emê çawa vê pêvajoyê bi rengê jîyane wê re pêş bixin jî, di aslê xwe de ev têgîna newrozê bi gîyane wê re û her wusa rengê jîyanîya wê re radixe li berçav. Em di vê çerçoveyê de divê ku vê rastîya jîyane nû

ku em di vê çerçoveyê de dibînin ku dikin ku ava bikijn, bi dîroka wê re bi hewldana fahmkirina gotina newrozê û navarok û hemû têngên navaroka wê re em hewl bidin ku fahm bikin û werênina ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku em bidest hanîna xwe ya li ser ziman bikin. Di vê çerçoveyê de, bi destpêka ku bi wê em rengê pêşketina jîyane mesopotamikî ku fahm bikin, bi wê re êdî biherikina biser têngin û gotina newrozê û ji wê jî werina pêvajoya ku em di wê de li kurdistanê bi xirabî û başîyê re dijîn ku werênina ser ziman.

Têgîna 'mesopotamiya û têngîhiştina wê, hê rê şanî me dide.

Bi gotinê, ku bahs û gotina dihê kirin û dihê ser ziman, dîrokaka wê ya pirr mazin û demdirêj û dûvdirêj dihê ser ziman. Lê di aslê xwe de, çendî ew zanîn bi vê gotinê ve dihêne ser ziman jî, ji vegotin, salixkirin û hanîna wê gotinê ya li ser ziman dîr in. Têrê nabikin. Bi vê re jî, rojava hate nahaka jî, ew pêşketinên di çerçova wê gotinê de ku bûna li gor wan pêşveçûnên ku bûna pêşveçûnên bi xwe de dixwe de diafirêne û bi rê ve dibe. Bi vê re jî, kêvalbarên sûmerîyan dihêne xwandin û ji wan ancama dihêna derxistin û bi wê re jî, rastîya wê ya demê hewl dihê dayin ku bê fahmkirin. Bi wê re jî, ev gotin, awayekî wê xiyalî ê pergali dihê afirandin û li rojava dihê kirin. Lê di aslê xwe de, ku mirov di vê çerçovê de bihizirê, mirov wê bibîne û fahm bike ku rastîya wê têngîhiştinê, li vê axa rojhilat û bi teybetê li ber Diclê û Firatê li Kurdistanê ya. Herême ku jê re mesopotamiya dihê gotin, ji naqabîna Diclê û firatê bigira hate ku digihê başûrê kurdistanê û hwd, di qadeka mazin de wate û heyîna xwe dibîne. Bi vê yekê re, ew bi ardnîgarî dihê salixkirin. Gotina Mesopotamiya, ne gotineka ku tene ji têngîhiştinê hatiya afirandin a.

Gotinaka ku têgihîştina wê bi demê re heya û wê bixwe, di aslê xwe de têgihîştina afirandîya. Ev gotin, jî aliyê ardnîgarî, çandî, hizrî û felsefî, dîrokî, şaristanî û hwd ve xwediyê wateyê ya. Bi van gotin û dîroka wan û têgihîştina wan re divêt ku mirov wê fahm bike. Lê deme ku em dibêjin, divêt ku bi wate û têgihîştina wan re were fahmkirin, am nabêjin ku em herin ji der û dîyarekî din herin hizirna bînin û wê li gor wan bînin ser ziman. Em dibêjin, bila ew çand, hizir û felsefetî, dîrok û şaristantî û pêşveçûnên ku di wê de bi wê re li ser wê ardnîgarîya wê bûna ew werina ser ziman. Ya ku wê rastîya wê herî baş û rast bîne ser ziman jî, di aslê xwe de ev bixwe ya. Mirov, divêt ku dîroka mesopotamya di serî de fahm bike. Dîroka wê, wê me bigihîne têgihîştineka pir mazin. Bi wê re, deme ku em li ardnîgarîya wê binerên çand û pêşveçûnên wê yên di vê qadê de divêt ku em bibînin. Lê di vir de, emê bi sereka vaqas mijaran nedina berxwe û ne hînin ser ziman. Ev mijar hemû di çerçova gotina mesopotamya de ku rast û pak werina ser ziman, wê bi dehan ansîklopedî ji tîrê nekin. Hingî, demên wê yên pêşketin hene û pêşveçûnên mazin tîde bûna. Dîroka wê wê pir mazin a. Lê mixabin, em mirovên wê ardê, weke ku ji wê dîroka xwe bi zanîn û têgihîştin mana. Çawa em wilo mana? Bersiva wê pîrsê, mirov karê li jîyane xwe binerê û bide. Wê ew ji wê re bê bersiva herî rast ya ji wê re. Ji ber ku ewqas pêşveçûn û pêşketina wê, divîbûya ku bi wê î ro ji aliyê pêşveçûnê ve em ne di vê rewş halî de bin. Ji ber vê yekê me ev gotin got.

Bi vê yekê re, hewceyî pê heya ku di vê demê de em wê pêşveçûna bi mesopotamya re pîr baş û qanc fahm bikin û bi wê re jî, wê bînin ser ziman. Ev yek, her weha bi navgîna wê demê û pêşveçûnên ku di wê de dibin ve jî bê, pêdivî pê heya. Li Kurdistanê, î ro, hê jî pîr pîrsgirêkên ku pîralî hene. Dîroka herêmê bi teybetî jî, dîroka kurdistan û mesopotamya dihê berhewkirin û dihê ser ziman. Dîroka wê, ne li gor rastî û pêşketin û pêşveçûnên wê yên ku bûna dihê ser ziman. Mirov divêt ku vê yekê jî, her weha bi teybet bîne ser ziman. Pergalên rêveberîyê ên deme me ên li herêmê ên ku hê serdest in, berhewkirin, weke teybetmendîyeka wan û têgihîştina wan ye sereke ya. Bi vê re jî, mirov nikarê bahse rastîyêkê û wekwebûnekê ji wan re û bi xwe re bike. Hewldanên xwe tijbandinê ji ne ji xwe bawerbûnê dihêna holê. Ev bi wan re pîr mazin heya. Bi vê yekê re, êdî bi xwe re ne bi xwe na. Ew bi navika xwe ve biqasî ku girêdayîna, wilo bi heman awayê xalk jî bi xwe ve bi hêzê girêdana. Dîrokên demên berê ên ku hatina jîn kirin, ku mirov li wan binerê, mirov

w rastîyeka pir mazin bi pêşketin, kevneşopîya xalk û rêveberêyê ya bi wê re, têgihiştina hizrî û çand û bi bawerîyê re bibîne. Hate sadsale me jî, pêşveçûnên ku dibin, li rojava jî, pêşveçûnên demên berê ên rojhilat ûn mesopotamya ji wan re manîfestotiyê dikin. Ji ber vê yekê, rojhilat û bi teybetî kurdistan, divêt ku wê manîfestotîya xwe bixwe bibînin û fahmbikin û derxiina têgihînê. Wê temenê wê pêşveçûna wan ye bi wan re ye di demê de di aslê xwe de ev biafirêne. Kurd, hate nahaka, di bin zorekê de dijîn. Di serî de bi gelemperî ku mirov li wê bindestîtîya kurdan dinerê, mirov ji du aliyên ve wê pirr girîng dibînin, di serî de di ji aliyê pêşî ve wê çanda ku bi têgihiştin hatîya kirin û *çanda berhewkirîtîyê* ya ku wan ji xwe re kirîya awayekî jîyanê û bi wê re dibin wê de heyîn û hebûna xalkan ji berçav û ji holê hatîya rakirin mirov wê dibîne. Çand û têgihiştina berhewkirîyê, di serî de bi awayekî projeyî ji xwe re awayekî dibîne û li gor wê di nav hev de dike ku bi halêne û reng û cudatîyên ku hene ji holê rakê. Aliyekî ku li pêşîya ji pêşketina çanda mesopotamya ya ku heya û serwere î ro li herêmê, ew çanda berhewkirîtîyê ya. Aliyê dî yê duyemin jî, her weha ji wê ku dû neyê ser ziman, ew pergale ku bi wê hatina avakirin in. Ew weke kirasekî ku li herêmê hatina kirin in. BI vê yekê re, awayekî pêşketinê li herêmê bûya. Herêm, mirov nikarê bêje ku li gor rastîya di riya pêşveçûnê de ya. Mirov ticarî nikarê wê yekê bêne ser ziman. Hizir û çandaka cuda li herêmê ku mirov wê bi wê çand û hizre berhewkaritîyê re bêne ser ziman heya. BI wê re ew pergale wê yên ku hene, hatina avakirin. Îrane ku bi kurdan re ji demekê pêde bidest pêşketina xwe kirîya û bûya xwediyê dîrokeka demdirêj jî, awayê pergale xwe ya ku heya, li gor wê yekê û têgihiştinê guharandîya û bi awayekî ji xwe ne bibawer dijî. Li Îranê qadaxakirina zimanê kurdî tenê birhanaka vê awayê wê yê ku wê xwe bi wê afirandîya û serwer kirîya ya.

Li herêmê, pergale civatî ên ku hene, di rastîyê de di awayê statûqûyê de bi isrer in. Bi vê yekê re, di aslê xwe de di pêşketina herêmê de xwediyê heyîna ku wê astang dikin in. BI vê yekê re, rêveberî ku di wê kirina xwe ya statûqûyî de isrer dikin, êdî xalk ji li ber wan disekin in. Lê ew sekn, di nav xalkê de, divêt ku li gor çî têgihiştin û rastîya dîrokê bê, bi kêmanî têgihiştina. Bi vê yekê re, divêt ku em bêjin ku têgihiştina mesopotamya baş û qanc were têgihiştin û fahmkirin, wê hingê ew statûqûya ku li ber wê dihê rawastin, wê bi têgihiştineka bi pergale li ber wê bê rawastîn. Di vir de, mirov divêt ku bêne ser ziman, ku rastîya herêmê, bi heyîn û pêşketina xwe re pirr rengîtîya wê heya. Hem ji aliyê

xalkîtiyê ve bê û hem jî aliyê bawerî û têgihiştinê ve bê ev yek wilo ya. Bi vê yekê re, mirov karê wê wilo bi têgihiştina mesopotamya re bêne ser ziman.

Di vir de, emê bi têgihiştin û felsefe mesopotamya re bi sînor bi mênin û bi pergaliya wê re dîrokî re bînina ser ziman. Bi vê yekê re, emê di dîrokê de bibînin ku çawa pergalbûn bi têgihiştina wê re afirîya û hatiya holê û pêşketiya. Di aslê xwe de, di vê demê de bi vê yekê re pir mazin hewceyî bi têgihiştineka pêşketî heya. Bi vê yekê re, nerîn, wê pêşketinên ku bibin bi pêşveçûnên ku dibin re wê êdî pêşketineka herêmî ye pir mazin bi xwe re bînina holê. Bi vê yekê re em nahaka pêşî cavekî li li demên berê bixin û werina vir careka din û ji vir êdî bi wê re dahûriya xwe ya bi felsefe wê berdewam bikin. ..

.. Ku mirov, li dîrokê dinerê, mirov pir tiştên ku bêne ser ziman dibîne. Di serî de pirr pêşveçûnên ku bûna û divêt ku mirov wan bêne ser ziman jî dibîne. Dîroka herêmê, mirov ku bi navê mesopotamya re bêne ser ziman, mirov wê herî berî deme şaristanîyê û wê bêne ser ziman. Ji wê deme ku jê re dihe gotin deme neolotîkê mirov divêt k hildê dest û bêne ser ziman. Ew dem, bi xwe re, li ser wê axa herêmê xwediyê pêşketinê ya. Demên wê yên pêşketinê jî hene. Ew demên pêşketinê bi xwe re xwediyê dem û pêvajoya pêşketinê na. Li mesopotamya neolotîk û jîyane wê, mirov wê demê û jîyane wan, deme şaristanîyê û jîyane wê ye bi pergal û hwd, mirov karê li dûr hevdû bi pergalî bi demê re di xateka teherî de bêne ser ziman. Di aslê xwe de divêt ku ew were ser ziman. Divêt ku ew were ser ziman û were fahm kirin. Dîrok, di vir de, fahmkiirina wê, wê me di pêşketine herême de wê hê baştir bi pêş bixe. Herêm, ku xwe û mirovatîya xwe û pêşketina xwe nasnekê û fahm nekê, wê nikaribe ti pêşveçûnê di xwe de bide çêkirin. Bi vê yekê re, ew pêşveçûn hemû jî, bi têgihiştin û zanîna wê ve girêdayî ya. Ji ber vê yekê jî, di derbarê dîroka xwe de têgihiştinaka rast, gihiştina wê, wê bê temenê pêşveçûnna dîrokê li herêmê û bi mirovên herêmê re. Di serî de, bi vê yekê re, bi gotina mesopotamya re çend gotinan mirov karê bi deme neolotîkê e berî şaristanîyê re bêne ser ziman. Bi wê re di berdewama wê de êdî mirov bêne ser ziman. Di aslê xwe de di hanîna li ser ziman de ev yek weke zerorîyekê jî ya. Ji ber ku demên pêşketinê ji wê deme her weha bûna û dest pê kirina, û çend ku li herêm sefer û herîş bûna jî, wê xate pêşketinê heyîn û hebûna xwe daya berdewam kirin. Bi wê re mirov karê bêje ku tevê hertiştê ku li herêmê bûya û hatiya serê herêmê jî, wê xate pêşveçûn pêşketina xwe daya berdewam kirin. Bi vê re, deme ku

mirov wê pêşketinê bêne ser ziman, êdî divêt ku mirov ji bo têgihîştinaka rast û tam, hewceyî pê heya ku ji wê demê bê dest pê kirin.

Bi teybet, li ber Diclê û firatê, ji ber avîtiya wê, jîyan hê di demeka zû ya mirovatîyê de li wan deran dest pê dike. Bicîhbûn, li wan deran hê zûrtir dibe. Bi wê re, êdî jîyan li van deran pêş dikeve. Ji awayê herêmê û ardnîgarîya wê mirov fahm dike û hin zanînê di wan demên pêş de ku hatina û gihiştina destê me, didina nîşandin, ku herêm bi çemên xwe yên weke Diclê û firatê re pirr bilind bûya û hate ku ji bo ku ji aliyekî wê çûna li aliyê din bibe jî, kîşt hatiya bikar hanîn. Destana Gilgamêş, vê yekê bi vê awayê dihêne ser ziman. Wekî din jî, aliyê ardnîgarîyê ve, mirov dibîne ku ji ber çiyayê kurdistanê ên weke Cudî, bagok û gabarê û hwd, hate ku digihê ber çiyayê Sîpanê xalatê û çiyayê kurdistanê ê herî bilind ê agirî û hwd, pirr daristan hebû ya. Ew daristan, digihîştina ber herêmê Çêlê û ji wir bi gurrbûnekê bi ber Zagrosan ve çûna wan heya û hate ku digihîştina ber Herêmên kurdistanê ên weke Hekmetenê, Kirmaşanê, Ûrmîyê û hwd, hebûya. Bi vê yekê re, dihê zanîn bi qasî ku riyên çûnê hebûna wilqasî jî, her weha ev rewş jî hebû ya. Bi vê yekê re, herêm bi herêm bi daristanên xwe de xwedîyê pirs teybetmendîyan bûya. Minaq, di wan deman ku hê baş dihê kirin, haspên herêmê rojhilatê kurdistanê ên dora kirmaşanê bi manaqîya xwe re nav û dengê wan heya. Bi wê re, li gelek herêmên din ji ev rewş bi rewşên xwe yên jev cuda re heya. Çiyayên zagrosan, di pergaliya Mesoptamyan de xwedîyê cihêkî teybet e. Di afirandina wê de û di pêşketina wê ye bi demê re de xwedîyê cihêkî girîng a. Mirov wê yekê dibîne û fahm dike. Herêmên kurdistanê cihên ku çîiya lê nebin û na jî cihên ku lê hatina bicihkirin ku ne lli ber çiyayekî bin û an jî nêzî bin, nin in. Ev yek û rewş û rewşa bicihbûnê bi xwe re tiştekî bi me rawa dide kirin û têgihîştinekê di derbarê pêşketina herêmê de bi me re diafirêne. Ew jî her weha, cihên ku herî zêde bi derfet in ji jîyanê û jîyanê re kîjan in, li ew der hatina kifşkirin û li wan deran bicihbûn bûya. Ev yek pir bi zelalî xwe dide berçav.

Bi vê yekê re, têgihîştina duyemin ye ku bi me re diafirê jî herweha ev e, ku ji deme neolotikê bi awayekî xweza bicihbûn bûya û bi wê re pêveçûn awayekî pêşketinê ê peresendinê bûya û berdewam bûya. Bi teybetî, li ber diclê û firatê, pêşketinaka ku bi awayekî zû pêşdikeve diafirê. Lê di xatekê de dibe. Li ber zagrosan jî, ev yek wilo ya. Zagrosan, hem bi dar û çandîniyên xwe re û hem bi adnîgarîya xwe ya avî re û çemkên biçûk ên ku cih bi cih di nav de diherin, derfeteke mazin e dîrokî ji pêşveçûna jîyane ku li wir û li dora bicih dibû re di afirêne. Bi

vê yekê re mirov karê bi teybetî bêne ser ziman ku, wê demna pir mazin û dirêj wê li ser wê awayê pêşketina wê re herin. Hate ku dem were deme derketin şaristaniyê û pêşketina wê, wê bi vî awayî wê pêşveçûnaka mazin ku ew pêşveçûnên deme şaristaniyê ji xwe re û ji pêşveçûnên xwe re bikina hîm û têgihiştin wê biafirê. Bi vê yekê re, mirov karê bêje ku şaristaniya li ber diclê û firatê, ne ku ji dere û devereka din barî wêderê hatîya kirin. Ew bixwe li wir bi mirov re û jîyane mirov ye ku li wir afirîya pêşketîya. Bi vê yekê re, dîsa mirov karê bêne ser ziman û bêje ku deme ku şaristaniyên vê herêmê bêne ser ziman, ew demên wê yên pêşketinê ên berî wê newin fahmkirin, wê di fahmkirin û awayê têgihiştina wê ye ku bê bidest xistin de wê kêmesîyeka mazin ya dîrokî bi afirê. Berî hertiştî wê mijar û pêşketina şaristaniyê, bê wê pêşveçûna berê wê, wê bi serê xwe weke pêşketinekê were ser ziman. Ev jî, di aslê xwe de wê ti carî di fahmkirina wê de nebe tam. Şaristanî, dem û pêşketina wê, bi aqilê xwe re heyîneka astî û radî ya pêşketinê ye bi demê re ya. Ew, bi tenê hatina ser ziman ye wê, wê teherîya pêşketinê ye bi dem bi dem ku dihê jîn kirin, wê ji holê bi rakirin di têgihiştinê de. Ji ber vê yekê, hewceyî heya ji wê destpêkê were ser ziman. Bi vê yekê re, di xwezabûna xwe de pêşveçûna wê diafirê û dibe.

Deme berî wê deme şaristaniyê, wê bicihkirinê bi vî yekê li mesopotamya bide kirin. Bi wê re jî, bi derfetên wê yên ji jîyanê re wê êdî wê bide berdewam kirin. Dem bi dem pêşveçûna wê, wê êdî wê dem bi dem pêveçûna wê bi wan derfetan bide kirin. Bi wê re, bi wê bicihbûnê re, di aslê xwe de, wê pergalbûn temenê wê bi afirê. Wê pêşî malbatiti, bi afirê. Wê piştî, êdî bi wê re temenê pêşveçûnê bi afirê. Di aslê xwe de, hate ku dihê deme şaristaniyê, wê êdî xal, zagonên jîyandinê û têgihiştina bi wan re ku wê êdî ji wê bi awayê jîyandinê ku wê bi têgihiştinê re biafirê wê rewîst(sinc) biafirê. Rewîst, wê destpêkaka şorasî di wê pêşketina şaristaniyê de bide kirin. Bi vê yekê, wê pêşketineka mazin bi xwe re bêne. Xalên ku li gor wan dihê jîn kirin ku dihêne kifşkirin. Wê bi dubarakirina gavavêtinên li gor wan awayê jîyanê ku bi wê re hatina dagerkirin re wê têgihiştina ku diafiêne. Wê êdî ew bire wê biafirê û wê êdî bi wê re aqilê şaristanê bi wê re bidest afirandina xwe bike. Hizrên dagerî, ên deme berî şaristaniyê ên ku wê nandinê de dihêne holê, ew wê nandinê ku bi wê re diafirê, wê wan bike temen ji hizirkirinê û afirandina wê re. Dagerên ku diafirin, wê ne tenê weke hin dagerna bimênin. Wê bi wê re bina hin ajo jî bi mirov re. Ajo, di temenê her hizrê ku bi mirov re diafirê de heya. Bê ajo, weke laşekî bê hastû, wê ti carî ti

carî ne afirin. Hastû, laşê mirov diafirêne. Ajo jî, weke wê hîmê hizir diafirêne. Ajo û hizir, weke hastû û goştê laşê mirov bi hev ve girêdayîna. Wê bi wê re, ew gotina dageriyê, wê heyînê bi navbike û bêne ser ziman.

Hatina deme Şaristanîyê li ber diclê, wê her weha bi hizirî pirr temenê wê hebin. Wê temenê wê yê pêşketinê e bi hizirî pêşî hebe. Ji ber çî, bi nerînekê ku mirov li pêşketina rojhilat dinerê, weke ku hizir derketiya pêşîya heyîna di jîyanê de. Bi wê re weke ku dihê ser ziman teolojî pirr mazin pêşketîya? Sedemeke wê ya herî girîng jî, di vir de dihê holê û mirov wê kifş dike.

Bi vê yekê re, dem ku dihê deme şaristanîyê, wê awayê pêşketinê derkevina holê. Her herêmên ku lê hatîya bicihbûn, wê ew herêm pir mazin pêşketinekê bijîn. Wê di xwe de bi xwe re ku çend deman bi pêşveçûna xwe re dibuhurênin, êdî wê temenê têgihiştinê ê şaristanîyê bi vê yekê bi wan re biafirê. Wê her herêm, bi awayekî şaristanî derkeve holê. Wê her cihê, pir mazin êdî bi deme şaristanîyê pêş bikeve. Dem ku dihê deme sumerîyan yanî ku dihê deme şaristanîyê, weke ku di kevneşopîyaka jîyanê de jî jînbûn heya. Dubarabûna tevgeran, wê di mejî de, bandûra wê hebe û bê sedeme têgihiştinê ku di jîyanê de dibin. Bi wan re jî ev yek heya. Tenê, li herême Rehayê li `xirabreskê`, cihê bergkirinê ê ku di van demên dawiyê de hate dîtin û kifşkirin, radixe li berçav ku ji dem û dîroka û zanîna ku dizanîn bêhtir pêşketin, pêşveçûn û dîrokê jîya ya Deme şaristanîyê, bi aqilê xwe re pir mazin bidest pêşketinê dike. hizirna nû yên dirokî diafiêne. Bi wê re hîmê pêşketinê şaristanîyên din diafirê. Lê di vir de, mirov divê ku bêje ku dem bi dem pêşveçûna şaristanîyê e ku heya, wê bi kevneşopî û bi wê re jî bi statûqûyî re û bi wê re di wê de jî ku diafirê bi astê re wê bi pêş ve herê. Pêvajoyên, pêşveçûnê ên deme şaristanîyê, her yek, bi ast û radê ji ya berî xwe buhurîya û afirîya. Bi vê yekê re, awayê pêşketinê dihê holê di deme şaristanîyê .

Şaristani, ku mirov bahse wê wê dike û gotina wê dihêne ser ziman, di cih de ber diclê û firatê ew pêşveçûnê wê dihêne bîra. Bi wê re jî, demên sumerîyan, di serê me de sîn dibin. Demên sumerîyan, wê ew bicih bicih bicihbûna ku hatîya holê, bi pêşketina bi wan re wê bi afirîna welatbajarkan re wê bi awayekî pirr alî wê biafirê û were holê. Di awayê têgihiştin û afirandina hizrên nû de jî, wê êdî ketina demeka nû de bibe. Bi wê re jî, wê pêşketineka mazin bi afirê. Demên sumerîyan, ji deme Urukê mirov fahm dike ku hate ku dihê wê demê çend pêvajoyên pêşketin ên bi dem re ên bi ast û rade buhurandina. Welatê Urik, weke

weke welatekî roje me xwediyê awayekî pêşketinê ya. Di hizirkirina di destana Gilgamêş de mirov kişf dike ku ji hinek aliyan ve ji ya roje me ya î ro buhurîn jî heya. Bi vê yekê re, mirov wan kifş dike. Ew, di têgihiştinê pirr kur çûna. Bi wê yekê re têgihiştinaka mazin bi wan re afirîya. Gilgamêş, dikeve pay jîyaneka sermedî de. Dixwezê ku ew xwe bigihêne wir Li ber diclê ku bi navê roje me re em bînina ser ziman li Cizîrê bota bi Utnapîştîm re ew heya. Ew li wir, xwediyê jîyaneka demdirêj a. Hate ku dihê demên piştre jî, têgihiştina di derbarê Utnapîştîmê ku piştre wê bi navê Nebî Nuh were ser ziman de, her weha ew e ku "ew 960(ev hijmartin li gor salnemayaka çawa dihê hasibandin, me kifş nekir. Lê ev wilo dihê ser ziman) salî jîya ya". Bi wê çûn û hatina Gilgamêş re ya bi serpêhatîya wî re ku bi vê yekê re dihê ser ziman, ku mirov wê di serê wê de bi hizre di serî de lê dinerê, mirov fahm dike, ku têgihiştinaka mazin pêre bûya û heya. Ew, jîyanê dibîne. Wê dixwezê. Mirov, tiştê ku di serê xwe de têngihiştî wê nexwezê. Tiştê ku wate wê nizanibe, wê nexwezê. Her mirovê ku tiştêkî dixwezê, di têgihiştina bi wê re de ya.

Demên pêşketin û pêşveçûnê ên ku ji deme neolotîkê dihên û dihêna deme şaristanê, ew demên buhurînê, wê li ber diclê teybetmendîyeka wan ya bi ser xwe wê hebe. Divêt ku mirov wê jî bîne ser ziman. Ew dem, wê bi serê xwe pêşketinekê di xwe de biafirênin bi demê re. Ew deme navber, demeka ku bi wê xwezatîya deme berî xwe bi pergala dibê ya. Lê dem ku dihê û dihê deme şaristanîyê, wê êdî ew awayê wê yê ku pêşketîya wê biguharê û wê awayekî dî e deme şaristanîyê ku wê bi awayê rêzanî û rêveberîyê bi kevneşopî û ji ser wê re bi statûqû bibe wê biafirê û were holê. Bi vê yekê re, wê deme şaristanîyê, bi awayekî teybet e têgihiştinê e bi xwe re bi pêş bikeve. Deme şaristanîyê, demeka di cewherê xwe de demeka ku gelemper a jî. Têgihiştina wê gelemper a. Ew gelemperî, çend ku kur bû û bi wê kurbûnê re têgihiştina wê afirî jî, wê pêşketina wê ya dîrokî bixwe re bîne holê. Bi vê yekê re, mirov karê wê jî bi teybet bîne ser ziman. Li ber diclê û firatê, di xate pêşketinê ya şaristanîyê de ku mirov bimeşê, mirov divêt ku li gor teybetmendîyên wê fahm bike û bimeşê. Wê hingî zû û rast pêşketinê wê li herêma bixwe wê bibe. Di vê çerçoveyê de û bi vê gîyan û têngîna wê, em hinekî li ser dîrok û pêşketina felsefeya 'newrozê' bi dîroka wê ya civatî re a li kurdistanê ku bûya bisekin in. Em dûbare werênina ser ziman ku navekî din e kurdistanê jî mesopotamiya ya. Di vê çerçoveyê de wê hevdû jî temem bikin. ..

Hineki li ser dîrok û pêşketina felsefeya newrozê bi dîrokê wê ya civatî re li kurdistanê..

Dema ku bahse têngîna newrozê dihêkirin bi gotina 'biharê' re û şîn û xweşikatiya wê ya bi xwezayê re ku destpêke re ew dihê hanîn ser ziman. Rengên xwezayê ên ku di demsala biharê de dihên li holê, ên weke rengareng weke rengên newrozê dihên hanîn ser ziman. Di vê çerçoveyê de têngîna felsefeya newrozê, di destpêkê de bi felsefîkî û hwd, xwe bi xwezayê re salix dike û dihêne ser ziman. Têngîna bi felsefeya newrozê re divê çerçoveyê de weke têngîneka xwezayî jî xwe dide dîyarkirin. Di jîyanê de bi rengên jîyanî ên şenber ku hena re têngî û felsefeya newrozê bi wan re dihê ser ziman. Bi gotinaka din, rengên jîyanê weke rengên têngîna newrozê jî xwe di mejî de didina dîyarkirin. Ji ber vê yekê ya, dema ku mirov li gotina 'newrozê' dihizirê, têngînek xwezayî ya bi vî rengî ku bi rengên jîyanî re xwe salix dike, di mejiyê mirov de xwe dide dîyarkirin. Têngîna rengînîyê, di vê çerçoveyê de bi felsefîkî jî, weke têngînek newrozê û ya têngîna wê ya. Têngîna jîyanek rengînî ', di vê çerçoveyê de bi gotina newrozê re di mejî de xwe dide dîyarkirin.

Newrozê, weke navê hemû tiştên xweşik, baş û rast a. Li vir, di temenê rengê felsefeya newrozê de, dema ku mirov bihizirê, divê ku mirov bi gotina xweşikatiyê, ya başiyê û ya rastiyê re li wan bihizirê. Di vê çerçoveyê de felsefeya newrozê, li ser van hersê gotinan re xwe dide dîyarkirin û bi watekirin. Bi watekirina newrozê û têngîna wê di jîyanê de di vê çerçoveyê de bi xweşikayiyê, başiyê û rastiyê re dibê. Têngîna xweşikatiyê li ser zêhnê mirov re weke têngînek estetîkî ku xwe dide dîyarkirin a. Têngîna başiyê jî, bi heman rengî weke têngînekê xwe bi aliyê aqilê mirov ê bi başî hizirkirin û hertimî bii başî hizirkirinê û li ya baş hizirkirinê û hwd re xwe dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de têngîna başiyê ya newrozê, ji mirov dixwezê ku mirov hertimî bidilbaşiyê re bi xweşbînî bibînê û bihizirê. Di vê çerçoveyê de bi têngîna başiyê re xweşbînîti, weke têngîneka ku rengê hizra mirov ya bi mejiyê mirov re dihizirê ya. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê vê têngînê jî ji vê têngîna xweşbînîyê derxe ku bi xweşî bihizirê wê bixweşbînî ya baş hertimî

derkeve pêşîya me. Têkilîya têngîna başîyê li ser aqil re binirxî di vê çerçoveyê de bi hevdû re dihê danîn.

Dema ku mirov bi heman rengî li têngîniya wê ya rast jî dihizirê, bi heman rengî mirov digihijê ya rast. Weke têngînekê, bi rastîbûyîn û bi rastî jîyandin û hwd, wê çerçoveya wê bihizirêne. Her wusa, têngîna rast, di çerçoveya felsefeya newrozê de bi têngîna kokê û kokbûnê re dihê ditin. Hertişt bi rastîya xwe re xweşik û rast a, wê weke derpêşeka têngînî û felsefikî ku rastîya **felsefeya newrozê** ya rast jî ku li vir werêne ser ziman bê. Bo vê yekê, dema ku mirov li tekoşîna kawa jî, dihizirê, mirov, wê rastiyê bi wê re dibînê ku ew tekoşîna rastiyê û ya parastina wê li ser esas, temen û koka wê dide. Tekoşîna kawa, di vê çerçoveyê de dema ku mirov li wê dihizirê, mirov bi têngîna gotina rastiyê re digihijê çerçoveyek wê ya rast. Têngîna newrozê bi rastîya wê re, di vê çerçoveyê de li ser vê têngîna xwe ya rast ya kokî re têngînên weke bişavtinê û hwd, red dike û şermazar jî dike.

Her wusa, hemû têngînên ku ne li gorî xwezaya mirov û rastîya wî ya jîyanî na, vajî têngîn û felsefeya newrozê divê ku mirov bi nav bike û werêne ser ziman. Li vir, têngîna rastîya newrozê, li ser wê temenê ku bi rastîya wê re rastîya jîyanî ya jîyane mirov û xwezayê bi parêzê ya. Mirov û xweza, di vê çerçoveyê de bi reng û rastiyên xwe yên ku pêşketina re çerçoveya têngîna gotina rastiyê ya newrozê didina dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de jî rengê gotin û têngîna rastiyê ya newrozê jî bi têngîna xwezayî û têngîna başîyê re xwe salix dike û dihêne ser ziman û dide dîyarkirin.

Ji vê aliyê ve salixkirina vê têngînê, weke têngînek felsefikî, her wusa çerçoveya fahmkirina mirov ya bi newrozê re jî dide dîyarkirin. Çerçoveya têngîna newrozê, her wusa, divê ku mirov wê baş fahm bike û werêne ser ziman. Têngîna newrozê, bi felsefeya wê ya xwezayî û rastîya wê ya hizrî û felsefikî ya bi dîrokê re di vê çerçoveyê de bûya xwediyê pêvajoyîna pêşketinê ên bi jîyane civatî a kurdistanî re. Em dema ku ji serdemên Medîya û hwd, vê pêvajoyê her wusa dihildina li dest, mirov bi vî rengî bi pêvajoyên wê civatê ên serketî û dem bi dem bi rengînî hanîna wan ya li ser ziman re mirov kifş dike. Temenê vê têngînê bi hizrî û felsefikî, diçê berê wê jî bi hezaran salan ta destpêka mirovatiyê. Her wusa di vê çerçoveyê de mirov divê ku vê têngîna felsefikî, li ser kok û rastîya wê, hilde li dest, fahm bike û werêne ser ziman. Bi têngîna felsefeya newrozê re, ew rastî bi hizrî dihê ser ziman ku hertişt li ser koka xwe rasta, baş a û xweşik a. Di vê çerçoveyê de bi têngîna felsefeya

newrozê re divê ku mirov li xwezaya jîyanê û jîyane mirov, bi pêvajoyên wê yên pêşketinên bi dîrokê re li wê bihizirê. Her wusa di vê çerçoveyê de rastîya têtîna ya bi felsefeya newrozê re ku bi gotina pêşketinê re mirov werêne ser ziman wê di vê çerçoveyê de bê.

Hizirkirina li jîyanê, bi têtîna felsefîkî ya newrozê re di wê çerçoveyê de ya ku mirov wê hertimî rast bike, ava bike û xweşik bike. Têtînen xiraker, weke têtînen Dahaqî ên xirab in. Hertiştî ku di jîyanê de zirerê bide mirov, jîyane mirov û her wusa pêşketina mirov a bi dîrokê re li gorî têtîna newrozê divê ku mirov bixirabî wê hilde li dest û werêne ser ziman. Ji ber vê yekê ya, ku di nava têtîna newrozê de ji hevdû cûdakirina têtîna baş û ya xirab, hatîyakirin. Her wusa, mirov bi têtîna newrozê re hertimî ya aliyê baş dihilbijêrê. Têtîna felsefîkî ya newrozê, di vê çerçoveyê de bii têtîna wê re dema ku mirov li dîroka wê ya pêşketinê dihezirê, her wusa mirov bi rengê pêşketinê re dibînê. Di nava vê têtînê de weke ku êzdayî jî dihenîna ser ziman, zirer dayîna xwezayê, weke ji holê rakirina rastîyan û tûnakirina wan jî dihe ditin. Her wusa, hêrîşên li rastîya jîyane mirov û civatî, ji dest girtina maf û azadiya mirov, bişavtin û hwd, weke tiştên xirab ku vê başîya têtîna felsefeya newrozê dikujin in. Ev ne tiştên rast in. Ev tiştên ku bi têtîna xirabiyê re ku mirov dikarê werêne ser ziman in.

Dema ku mirov li felsefeya newrozê bihezirê di sedsale 21'ê de, divê ku mirov hinekî li ser vê têtîn û gotinê re li dîroka wê ya demên buhurî jî bi rengê pêşketina wê re lê binerê. Ev jî, her wusa di vê çerçoveyê de êdî weke aliyekî felsefîkî ku pêwîstî bi fahmkirina wê dibê dihe ditin. Têtîna felsefîkî ya newrozê, di serdemên buhurî de, her wusa bi pêvajoyên destpêkê ên jîyane civatî re divê ku mirov werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de felsefeya newrozê, ji serdemên mîtanîyan û Medîya, dema ku mirov wê dihilde li dest, di vê çerçoveyê de weke pêvajoyaka têtînî ya ku pêş dikeve mirov wê dibînê. Her wusa di nava rengê jîyane civatê a di wê demê de têtîna dûalîteya gîyanî û hwd jî heya. Di vê wê çerçoveyê de mirov li ser têtîna gîyanî re ji wateya laşê xwe dûr diji. Yê ku vê têtîna van deman ku Mîtra û piştî Zerdeşt hanî ser ziman dike felsefeya bi vî rengî ya têtîhiştî, wê zaneyên civatî ên weke Bûda û hwd bin.

Ev rengê felsefeyê, di vê çerçoveyê de wê li ser aqilê mirov ê bi gîyane mirov re ku dihe ditin re were fahmkirin. Têtîna 'hizirkirina gîyanê' di vê çerçoveyê de weke têtîneka kevn ya vê xatê ya ku Zerdeşt bi xwe jî li ser wê zêde hizirîya û hanîya ser ziman. Zerdeşt, bi navê wî re gelek wateyên ku hatina pêşxistin hena. Hinek wateyên ku di kurdî de ku

dema ku mirov bi navê 'zerdeşt' re dahûr dike û kifş dike ev in. **Di kurdî de wateyên ji navê Zerdeşt:** 'ze(ji wê û ankû 'jê' bûn)', 'zer('rengê zer', 'zer' û an bi wateya 'ji wî re')', 'zerd(di wateya 'devera bêdar', gayayê ku nû şîn dibê û hê piçûk, devera bêkes weke 'çol', di wateya 'deştê de jî tê bikarhanîn, her wusa di vê çerçoveyê de gelek wateyên din jî li vê gotinê tên kirin)', 'zerde(bi wateya rewşa 'zêr'ê)', 'zerdeşt(bi wateya 'tiştê bi dest hatî girtin û zantkirin', 'devera beyer û şîn û xweş a li çolê', 'deştê jêrîn', 'di wateya 'destê qanc' ku bi qanciya mirov kirî û tê zanîn' û hwd, Her wusa bi hinek wateyên din jî tê ser ziman.)', 'er(di wateya 'çûyinê' de û ankû 'her!' de. Her wusa têgîna 'pejirendinê' bi gotina 'erê' re bi xwe re dide nîşandin.)', 'erd(di wateya 'çûndinê' û kirineka ku bi bi tememî û başî hatî kirin de. Her wusa 'erd' navê 'erdê' ya ku ji ji genim çê dibe û ji wê nan çê dibe ya. BI regekî din jî, têgîna 'erdû''yê şawatê dide.)', 'erde(di wateya 'rewşa kirin' û 'başîya wê' de ya, bi wê re jî wateya 'erd' û xwelîyê' jî dide.)', 'erdeş(di wateya 'dengê ku hatî derxistin' û erde şil' û ankû 'xwelî(ax)ya şil' jî dide)', 'erdeşt(di wateya 'axa di dest de girtî' û 'destê li ser wê ax heyî')', 'de(di wateya 'kirinê de ku bi gotina dewama xwe re wateya tekûz dike)', 'deş(di wateya 'deşt' de)', 'deşt(di wateya 'deşt' û ankû 'diştê' de)', 'eş(di wateya 'jê' û ankû 'hiş'bûnê de)', 'eşt(di wateya 'hiş', 'wek', 'hiştin', 'di hiş de hiştinê û hwd)' û hwd, a. Her wusa dema ku mirov li navê Zerdeşt li giştîya wê dihizirê, di vê çerçoveyê de mirov bi wateya 'destê zêr', 'deştê jêrîn', 'bi wateya 'zer da' ku bi rengê rohnî(zer di wateya rohniya rojê de) da' de û hwd bi gelek wateyên ku bi kurdî mirov ji navê wî kifş dike.

Zerdeşt, li ser wateya 'têgîna gîyanê û laş' de jî bi dûalîteyekê hanîya ser ziman. Wateya di nava gîyan û laşê mirov de, di vê çerçoveyê de li ser aqilê mirov re bi têgîna ditin û gîyane mirov re wê pêşketina xwe bide jîyankirin. Li ser wê re jî, li qancî û xirabiyê hizirîn dibê. Zanebûna aqilê mirov, di vê çerçoveyê de divê ku mirov li wê bihizirê ku wê pirr zêde li ser wê were hizirîn. Têgîn felsefîkî ên serdema berê ku Mîtra û Zerdeşt pêşxistina, wê bi felsefîkî bin. Bi aqil fahmkirina tiştê û jîyanê, wê xwe bi wan re bi aqilê wan re bide dîyarkirin. Aqil, weke têkiliyên bi darêjkî ên li jîyanê ku pêş dikevin in. Rêbazên felsefeya Mîtra û zerdeşt û hwd, wê zaneyên Asyayî ên demê ên weke Bûda û hwd, wê pirr baş fahm bikin. Ew, wê kirinîyeka wan ya li jîyanê bi têgînî pêş bixin. Ev rengê pêşketinê ê bi felsefîkî û hwd, ku dibê, divê ku mirov di çerçoveya felsefeya jîyanê a newrozê de hilde li dest û fahm bike û werêne ser

ziman. Piştî Zerdeşt re Manî, her wusa, rengê pêşketina wî û hwd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov wî werêne ser ziman.

Dema ku em hewl bidin ku li rengê pêşketina newrozê bi dîrokê re lê binerin, em divê di xate yazdanî ê ezdayî re de, bi dîrokê re werênina ser ziman. Hinekî jî, newroz, rengê pêşketinê ê xate yazdanî ya serdema civatîtiyê ku pêş dikeve bi xwe re dihêne ser ziman li kurdistanê. Di vê çerçoveyê de newroz, dîrokeka wê ya pirr kevn heya. Pêvajoya wê ya destpêkê, bi melekê Tawis re di çerçoveya têgîna civatî û pêşketina wê ya destpêkê de wê bibê û bê xwediye rengê pêşketinê. Her wusa di vê çerçoveyê de pêvajoyên pêşketinê, li ser wê re di buhurin. Di nava rengê bawerîya êzdayî ên berê de pîrozîya êgir, ku di nava bawerîya êzdayî de heya, wê mohra xwe li vê rengê pêşketina destpêkê bixe. Kevneşopîyên weke bi rengkirina hêkê û hwd ku wateya afirîn û gerdûnê bi hevdû re didin, kevneşopîyên êzdayî ku bi êzîdîtiyê re heta roja me didomen in. Çekirina xwarinên xweş ên xwezayî û li xwekirina cil û bergên cejnî, bi heman rengî divê ku mirov werêne ser ziman. Her wusa, di parastgehên bawerîyê de hebûna pêxistina êgir û hwd, wê di vê çerçoveyê de xwediye wateyekê bê. Di nava civatê de, wê di vê çerçoveyê de kevneşopîya newrozê û hwd biafirê. Piştî jî, bi pêşketina gelek serdemên şariştanî jî ji serdemên qasît, gûtî û heta serdemên hûrî û mîtannîyan û hwd, wê pêvajoyên wê yên pêşketinê bi bawerîya yazdanî re di xate ola êzdayîyê de pêş bikeve. Di serdema Mîtannîyan û hwd de, yê ku wê vê kevneşopîyê, di çerçoveyek hemdem de di nava rengê bawerîyê de bi hizir û hwd ku 'pergalî' bike û bigihêne çerçoveyekê ku di jîyanê de di çerçoveya têgînek nûjen de jî, wê bawermendên Mîtrayî bin. Mîtrayî, wê vê di nava kevneşopîya xwe yên hizirî û felsefîkî de, wê pêş bixin. Di vê çerçoveyê de em dikarin bêjin ku wê weke rengê cejnî pîrozkirina wê, wê ji serdemên mîtannîyan, bi rengê hemdem destpê bike. Pêvajoyên piştî jî, wê yên bi kevneşopî, hizirî û felsefîkî ku ser wê re pêş dikevin bin. Ji destpêka meha adarê ku her roj wê bawermendên Mîtrayî, cih bi cih bigerihin û wê agir pêbixin heta roja destpêkê ya heftiya dawî ya adarê, wê di vê çerçoveyê de bi pergalî pêş bikeve. Piştî ev kevneşopî, wê di serdema Zerdeşt de were pêxistintir. Her wusa, Zerdeştî, wê bi awayekî têgînî, wê pergalek bawerîyê ya felsefîkî li jîyanê di wê çerçoveyê de werêne ser ziman.

Mîtrayî, wê mîtra bi gelek wateyên bi navê wî re şîrove bikin. Weke 'yê ku li rex yazdan rûniştî û pê re xwarî' û hwd. Em dema ku di kurdî de navê Mîtra dahûr dikin jî, em rastî wê têgîna bi mazinahîya wî ya bi navê

wî re ku tê ser ziman dibin. Her wusa navê wê van wateyan bi kifşkirina ji hundurê xwe bide me. **Di kurdî de wateyên ji navê Mîtra; 'mî(di wateya 'ez', 'meh' û hwd de)', 'mît(di wateya rewşa ezî)', 'mîtr(di wateya mirovê 'serbixwe''dîtî û ankû weke ku di kurdî de bi awayekî din tê gotin 'mirovê bitir)', 'ît(yên ber mirov ve tê, bahse wan dikê. Wateya wê duyemin jî 'yê (ku tişt) da' ya)', 'îtra(di wateya 'yê ji binî ve daya' û ankû 'yê li jêr bi pê re' de ya), 'ra(di wateya 'kok'ê de ya). Her wusa, bigiştî bi heman rengî dema ku em li navê Mîtra dihizirin, wateya ''koka min', 'ra(kok)yê min', û hwd, bi xwe re didê me. Têgîna bi kokbûnê bi navê mîtra re dihê fahmkirin. Her wusa ji vê wateya navê mîtra, mirov dikarê hinekî din jî pêde herî wateyên weke 'keseyetîya min', 'ezîtîya min', 'hebûna ezîya min' û hwd, werênin derhanîn. Di vê çerçoveyê de navê mîtra, di kurdî de bi van wateyan re wateya 'rastîya min', 'koka keseyetîya min', 'hîmê min', 'ezîtîya min', û hwd, bi wê re werê xwandin. Têgîna kokbûnê bi têtîna 'ra' û 'ya mî' re, bi rengê 'koka min a ji axê', 'koka min a li ser axê', 'koka rastîya min', 'rayê minê bi koka xwe re' û hwd, dihêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de, bêhneka bi zaneyî ya bi têtîna keseyetîyê bi têtîna 'ezîtîyê' re ku koka xwe pêşketî ji navê mîtra dihê mirov. Bi van wateyan gelek wateyên din jî bi kurdî mirov ji nav kifş dike.**

. Zerdeştî, wê di çerçoveya ku bi hevdû re bi nav dikin weke "sadê" de, wê bi cejnîyên jîyanî weke "mêhrêgan", "tirêgan" û "gahanbarîyê" û hwd, wê pêş bixin. Teybetîya van her sê pîrozbahîyan ew a, ku her yekê rastî serê demsalekê tê weke ku êzdayî heta roja me jî wê bi kevneşopî didomênin û her yek ji wan di hatina destpêka demsalekê de tê pîrozkirin. Weke ku çawa ku di serê Nîsanê de êzdayî cejna 'çerşama sor' pîroz dikin di rasthatina çerşama pêşî ya destpêka mehê de, bi heman rengî wê pîrozkirina wan bibê. Her wusa, rengê bi pergalkirin û ji nû ve şîrovekirina Zerdeşt ê bi têtîna û bawerî, wê piştîre di nava gelek xalkan de were pîroz kirin. Cejna newrozê, weke cejneka kurdîstanî ku bi dîroka wê re xwediyê destpêk, kevneşopî û pêvajoyên pêşketinê ya, di vê çerçoveyê de weke rengê çandî, kevneşopî û nasnemayî ku li ser xate êzdayîyê re pêşketîya ya. Her wusa divê ku mirov vê yekê jî bibêje ku bi êzdayîyê re ku piştîre weke têtînekê ku pêşketî û piştîre bûya weke xateka ekolî ya baweriyê 'yarsanî' jî, wê di vê çerçoveyê de bi wate bê. Teybetîya van rengên bawerîyan ê bi felsefeya wan re ew a ku di xate yazdanî de pêş dikevin. Weke ku çawa ku di serdemên berî zayîna Îsa de

wê piştî Melekê Tawis, Mîtrayî û Zerdestî pêş bikeve. Piştî Zayîna Îsa jî, ev kevneşopîya wan bi Êzdayîyê û Yarsanîyê û hwd re xwe dide domandin. Yarsanîtî bi koka navê xwe re jî têgînekê di vê çerçoveyê de dide me. Navê yarsanîyê, mirov têgînên ku em dikarin wan jî nava wê kifş bikin û werênina ser ziman ên weke 'ya', 'yar', 'yars', 'yarsa', 'yarsan', 'ar', 'ars', 'arsa', 'arsan', 'arsanî', 'sa', 'san', 'sanî', 'an', 'anî', û hwd, wê di vê çerçoveyê de têgînekê jî bi me re bidina çêkirin. Navê 'yarsan' jî, weke navê 'êzda' ji navê yazdan hatîya derhanîn û bikarhanîn. Her wusa ew jî, navna yazdan in. Bi vê rengê, weke reng û nasnemeya kevneşopîkî ya xalkên kurdistanî ya bi navê yazdan û pêşketîna wê ya. Bi vê re jî, em divê ku newrozê bi hemû pêvajoyên re wê bi rûmet bi navê yazdan û ola êzda di xate pêşketina wê de werênina ser ziman. Pêvajoyên pêşketina newrozê, di aslê xwe de, hinekî jî dîrok û pêşketina ola êzdayî bi xwe re dide nîşandin. Dîyelektîka êgir a newrozê, di vê çerçoveyê de bi navê yazdan û yazdanîya wê re weke dager dihê ser ziman. Agir, weke dagera rohnîya wî(yazdan) ya li dûnyê ku kurd heta roja me jî, wê weke "çîroskeka êgir" bi nav dikin a. Ev kirinên bi êgir û hwd li ser wateyên ku ji gotina 'yazdan' ya 'ola êzdayî' dihên derxistin re dihên kirin. Bi kortasî, mirov dikarê gotina 'yazdan' jî bi hinekî wateyên ji wê ên di kurdî de bi vî rengî werêne ser ziman.

Di kurdî de navê 'yazdan', bixwe jî, dema ku mirov wê dahûr dike, mirov bi vî rengî li ser, gotin, kirde û wateyê re van jî wê derdixe. **Wateyên bi navê "yazdan" re ku di kurdî de hena;** 'ya', 'yaz', 'Yazd', 'yazda', 'az', 'azd', 'azda', 'azdan', 'da', 'dan', 'an' û hwd, bi serekeyî mirov bi kirdeyî jî nava gotina yazdan kifş dike. Ev gotinên bi serekeyî ku mirov ji hundurê gotina 'yazdan' biderhanînê derdixe, wateyan wan jî bi vî rengî ya. Minaq, "Ya", weke gotina girêdanê ya bi rengê wê yê tawandinê 'yê' û hwd re heya. Lê wateya wê jî bi nîşandinê re bahsekirinê dihêne ser ziman. "Yaz" jî, 'navik' û ankû 'xweşiyê' dihêne ser ziman. 'Yaz', bi keseyetîyê re dihê wateya 'ya jê dihê ditin' û ankû 'ya hatî têgihiştin' jî. Her wusa weke navê tiştê mazin jî, mirov dikarê bahse wê bike. "Yazd", weke navê hijmara yazda(11) û bi wê re têgîna 'ya ku hatî ditin' jî bi wê re tê salixkirin. "Yazda", bi têgîna 'ya ji wê dayî' û ankû 'ya ji wê hatî ditin'ê bi xwe re salix dike. "Az", têgîna 'ezîtîyî' ku bahse 'keseyetîyê' dike ya. "Azd", Bi têgîna 'dîtinê' re bahse ya ku 'hatî ditin' û ankû 'hatî ditin' dike. "Azda", bi têgîna 'ezîtîyê', 'ez dayînê(bi wate ya 'ez didim' û ankû 'min da' jî ya)', 'az da(bi wateya wê ya din jî 'min da')', 'ez', 'da', 'dayîn' û hwd bi gelek wateyên din re

bi xwe re salix dike. "Azdan", bi têtîna 'ya ku min dayî', 'ya hatî dayîn', 'ya ku wê were dayîn', 'min dan(bi têtîna 'ez dan' jî tê xwandin)', 'hêz da' û hwd, bi hinek wateyên din re jî ku mirov dikarê bi van re werêne ser ziman, tê salixkirin. "Da", bahse 'dayînê', 'da!', 'da(bi wateya 'tafandinê')', 'da(bi wate 'dakir' û ankû 'daqûrtandinê)', 'da(bi wateya 'hildana bi dest li hewa')', û hwd, gelek wateyên din jî mirov dikarê lê zêde bike û wê werêne ser ziman. "Dan", bi têtîna 'dayînê'', 'danînê(.. li ardê)', û hwd, dihê ser ziman. "An", bi têtîna 'anînê' û ankû bi têtîna 'an jî' û hwd re bi hinek salixkirinên din re jî dihê ser ziman. Her wusa ev wateyên ku me nivîsandin, dema ku mirov hinekî din jî li ser heman gotinê re bihezirê, mirov dikarê zêdetir jî ji wê û ji navaroka wê kifş bike û werêne ser ziman. Bi vê rengê, bi qasî ku j inavarokê bi kirdeyên bi wateyî ku mirov dikarê wateyê kifş bike, bi heman rengî bi rengî gotina 'yazdan' giştî jî wateyên weke 'ez dayînê', 'ez dam', 'ya min da' û hwd, mirov dikarê bi gelek wateyên din ên bi vî rengê û ji wê ku dihên ditin, bi ji wê fahm bike. Her wusa weke ku çawa bi tawandina goina 'yazdan' re gotinên weke 'yêzda', 'yêzdê', 'yêzdan' û hwd, bi gelek rengên din re pêşxistina wan û bi rengê derhanînê û hwd re jî, gotinên weke 'êzda', 'êzîdî' û hwd, bi gelek rengên din re dihên kifşkirin. Her wusa ku gotina 'yazdan' bi rengê gotinî weke 'ya-z-dan' dihê nivîsandin jî, têtîna 'ya ji wê da' û ankû 'ya ji jê da(bi wateya 'ya weke wê da' û ankû bi wateya 'ya, jî=jî jê= dan' jî dihê xwandin)' bi xwe re dihê ser ziman. Her wusa têtîna 'ya hiş da' û ankû 'ya ji hiş da' jî bi awayekê derhanînî weke wateyna xwe didina dîyarkirin. Ev wate û gelek wateyên din ên di vê çerçoveyê de ku bi wê dihên fahmkirin, wê temenê pêşxistina têtînan weke ên bi newrozê û hwd re jî bidina dîyarkirin. ..

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku bi têtîneka bawerîyî ya olî jî, divê ku mirov di vê çerçoveyê de li ser xate êzdayî re werênina ser ziman. Bi vê rengê pêşketinê ê newrozî, têtîliya jîyan, mirov û xwezayê bi hevdu re hatîya danîn û nêzikatîya wan ya li hevdu û ji hevdu re hatîya xwestin ku bi wê were salixkirin. Di vê çerçoveyê de di ola êzdayî de, her demsalên salê bi dayîn û afrînerîyên xwe yên xwezayî re hatina ditin û pêşwazîkirin û salixkirin. Li wê re jî, di nava têtîna bawerîya êzdayî de salixkirina li jîyanê û ji wê hatîya kirin. Newroz jî, salixkirineka bi pergali ya ji wan salixkirinên di xate bawerîya yazdanî û pêşketina wê de ya. Her wusa, bandûra vê çanda êzdayî di her demên xwe de li xalkên demî bi rengê xwe êdî xwe bide dîyarkirin. Di serdemên Mîtanî(kurd) û Medîya(kurd) de, wê bi jîyane

wan ya bi xalkên weke babilî û hwd re bi bandûr bike. Navê kurdî bixwe jî, ji serdemên sûmerîyan a. Ji demên sûmerîyan bi rengê 'kur' û ji serdemên hûrî û mîtannîyan bi rengê 'kurd' mirov wê kifş dike. Em dema ku lê dihizirin, em gelek navên bi têngîna wan re ji nava navê 'kurdî' kifş dikin. Navê 'kurdî', bixwe biserekeyî bi wateyên weke "*ku dî*", "*kûr dî*" û "*bi kûrahî dîtîn*"ê re mirov wê kifş dike. Gotinên weke 'ku', 'kur', 'kurd', 'ur', 'urd', 'urdî', 'dî', û hwd jî, bi kirde û wateya wan re di hundurê navê 'kurdî' de mirov dibîne. Navê 'kurdî', wateyên wê yên weke 'kûr dîtîn', 'kûrbûn', 'kur' û ankû 'law', 'yê bi dîtina xwe re kûr dîtî', 'ya hatî girtin' (bi aqil û hwd), 'yê ji xwe bi bawer' û ankû 'ji xwe razî', 'dîtîn', 'kirin', 'gîrbûn', 'bi wate 'qor''ê re têngîna 'sincirînê' û ankû bûyîna weke 'palasotka êgir' û hwd, bi gelek wateyên din re weke wateyan ku di wê de ku hena na. ..

Têgînên bi dîtînê re ên weke stêrzanî, xewn û şîrovekirina wan û hwd, bi wê re pêşketina. Her wusa dema ku mirov li xate pêşketina 'yek-xwûdayîya yazdanî ku mirov dinerê, mirov van rengên pêşketinê jî di nava wê de dibîne. Di van çerçoveyan de şîrovekirin û bi watekirina xwezayê û hwd, wê temenê rengên pêşketinê felsefîkî û hwd ên di vê xate de jî bide kifşkirin. Em dema ku li rengê pêşketina felsefîkî a newrozê dinerin, her wusa di vê çerçoveyê de rengê pêşketina wê kifş dikin bi demê re ku bûya ya. Dîtina bi kûrdî ku pêş dikeve, wê her wusa rengê pêşketinê bide diyarkirin. Lê li vir, divê ku mirov vê yekê jî bibêje ku di serdemên berê ên pêşketina yazdanî de têngîna stêrzanîyê û hwd bi pegalî pêşketîya û şîroveyna li ser wê re di çerçoveya dem û demsala newrozê û pêşketina wê de bi kevneşopî jî hatina hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de êdî mirov dikarê bibêje ku êzdayîyan, bi xwezayê û jîyanê re li ser stêrzanîyê û hwd re jî hin şîroveyên ku em dikarin li vir bahse wan bikin pêşxistina. Di vê çerçoveyê de bi pêvajoyên xwe yên pêşketinê û têngîna û bawerîya êzdayî a serdemên berê re xwediyê pergalek di vê çerçoveyê de ku bi wê bi têngîna li jîyanê dihizirê jî ya. ..

He wusa, dîroka vê cejnê pirr kevn diçê. Lê li vir, divê ku em bibêjin ku gelek varsiyonên ku piştî bi navê newrozê hatina pêşxistin, wê weke şîroveyna ji wê rengê pêşketina yazdanî a êzdayî bin. Kok û rastîya vê çandê û cejnê, bi destpêka xwe re bi êzdatîyê re ya. Bi gelek rengên ku heta roja me ku karîya bi wan bijî re ew dana domandin. Êzdayî û ankû weke ku di roja me de dihên bi navî tên nasîn 'êzîdî', bi rengê pêşketina xwe û pêvajoyên xwe yên pêşketinê ên bi dîrokê re, weke bineterek ku

temenê rastîya vê çanda a bi newrozê re jî ku dihênê li holê û ser ziman a. Bi newrozê re ev çand hemû, çanda êzdayê ya. Pêvajoyên xate êzdayî, li dûv hevdu ji melekê tawis, heta Mîtra û ji wî jî heta Zerdeşt û ji wî heta Manî û piştê ji wî jî heta Şêx Adî û hwd, wê pêş bikevin. Her pêvajo û ankû serdem jî, wê bi rengê xwe yê demî û li gorî zanîna demê bi cûdahiyên xwe re pêş bikeve. Di nava Serdemên xate yazdanî de wê ji Melekê tawis(**gotinên ku bi kirde û wateya wan re ji navê 'tawis' ku weke navê melekê tawis li ser kurdî re kifş dikin, weke 'ta', 'taw', 'tawî', 'taw î', 'ta wî', 'aw', 'awî', 'aw î', 'a wî', 'awîs', 'aw îs', 'wî', 'wîs', 'îs' û hwd in û li ser wan re wateyên ku navê tawis (î melek) distêne jî weke 'hilîna rojê', 'tava rojê', 'afirîna li jîyanê', 'dengê ku bi jîyanê dibê', 'guhnxwarin û awisbûyîna xwezayê û zindîyan', û hwd in.** Her wusa, wateyên ku em bigîştî kifş dikin in. Lê her gotina ku me ji navaroka ya 'tawis' derhanî, bi serê xwe jî xwediyê wateya xwe ya bi kirdeyî ya gotinî jî ya.) û heta Mîtra û piştê Zerdeşt û her wusa piştî wî re Manî re wê xwe di ahengekê de bidina domandin. Manî jî, weke Mîtra û Zerdeşt wê gelek wate bi navê wî re lê werina kirin. Navê Manî, wê ji nava xwe bi dahûrîya xwe wê gotinên weke 'ma', 'man', 'an', 'anî' û hwd bi kirde û wateya wan re bide me di kurdî de. Ev dem jî, wê xosletên wan ên ji hevdu cûda ku li gorî demê pêş dikevin wê hebin. Lê piştî derketina Îslamê, wê êdî qûtbûnek bikeve nava wê xate û xwe dewamîya wê de. Bo vê yekê, piştê gelek kevneşopîyên wê, piştê yan hatina jîbîrîkirin û yan jî bi navna din ku hatina ser ziman, di çerçoveyek hatî qatîkirin û ji hevdu belevîkirin de hatina ser ziman. Têkilîya serdemên wê, di xate wê ya ku heya de, kêman hatîya danîn bi hevdu re. Ev jî, bûya sedemê kêman fahmbûn û fahmkirina wê. Ankû, di gelek waran de bûya sedema xelat jî ku were şîrovekirin. Bi heman rengî nêzîkatî, li newrozê û rengên din ên çandî ên weke wê ku di xate yazdanî de dihên û pêş dikevin jî tê kirin. Piştî pêvajoyên wê yên bi Mîtra û mîtrayîyê re, wê pêvajoyîna wê ên nû ên din bi Zerdeşt û Zerdeştîyê re destpê bikin û bibin. Piştî Zerdeşt û pêvajoyên bi wî û avêsta re, wê hinek pêvajoyên wê(newrozê) yên hemdem bi Manî re hebin û destpê bikin. Ev rewş hemû, pêvajo bi pêvajo, di xate yazdanî ya ola êzdayî de bûna. Her wusa weke ku me li jor bi navê, 'yazdan', melekê 'tawis', 'Mîtra', 'Zerdeşt', 'Manî' û hwd re şîrove kir û hanî ser ziman, wê di çerçoveya li ser wan wateyên ku bê kifşîkirin û hwd re wê şîrovekirin jî bên kirin. Di vê çerçoveyê de wê navaroka xate yazdanî were bi awa û reng kirin. Ev jî, wê bi xwe re rengê pêşketina felsefeya newrozê û hwd jî, bide dîyarkirin.

Di sedsale 21'ê de pêşketina felsefeya newrozê, hîmê wê û pêşketina wê ya bi têgîna maf û azadiyê û pêşketina civatî û hwd re. ..

Felsefeya newrozê, weke felsefeyeka mirovatiyê divê ku mirov wê bi xweşikati, başî û rastîya wê re werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de ya ku newrozê dike newroz jî ew a. Her wusa, li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku xweşikati, başî û rastîya têgîna felsefeya newrozê, xwe bi zîndîya jîyanî û ya rastîya jîyanê re dihêne ser ziman. Têgîna rastiyê, di vê çerçoveyê de weke têgînek jîyanê ya rast mirov divê ku werêne ser ziman. Têgîna felsefikî, hertiştên ku li jîyanê bi heyînî û hebûna bi bûjenî hena, hebûna wan salix dike û herê dike. Di vê çerçoveyê de li ser wê re têgîna fahmkirinê bi hizrî jî bi xwe re pêş dixê. Têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke têgîneka hizrî, xwe bi aqilê mirov ê ku pêş dikeve re di çerçoveya wê de ku çendî pêşketin bû bi wê re xweşkirin were kirin û başî bi rastî pêşbikeve pêşniyar dike û dihêne ser ziman. Her wusa, felsefeya newrozê, di vê çerçoveyê de weke felsefeya bi pergal ya jîyanê ku bi çerçoveyî jî mirov dikarê werêne ser ziman. Ku jîyan hebe, wê têgîna mafê jîyanê jî hebe. Her wusa, di vê çerçoveyê de ya ku mirov bi rastîya xwe re bijî û wê biparêzê jî wê ev bê. Çerçoveya têgîna felsefikî ya newrozê li ser vê temenê û hîmê xwediyê têgîna xwe ya rast a. Bi têgîna newrozê re bi xweşikati, başî û rastî afirandina jîyanê û her wusa di vê çerçoveyê de pêşxistina jîyanê bi xweşikati, başî û rastî, wê weke rastîya têgîna felsefeya newrozê bê ku em dikarin bi aqilê xwe yê serdema xwe re fahm bikin û werênina ser ziman.

Felsefeya newrozê, di sedsale 21'ê de bi têgîn û wateya maf û azadiyê û pêşketina wê ya bi mirov û di nava jîyane mirov de dihê ser ziman. Her wusa, di sedsale 21'ê de wateya têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de bi têgîna pêşketina mirov ya bi nirx û civatîtîya xwe re di çerçoveya têgîna maf û azadiyê de xwe dide dîyarkirin. Ev sedsala 21'ê, weke sedsaleka ku di wê de têgîna maf û azadî û hwd pêşketîya û li ser wan re bahse pêşketina di jîyanê de dihê kirin. Divê çerçoveyê de têgîna newrozê, divê ku mirov weke felsefeyeka civatî ya ku di vê çerçoveyê de xwediyê têgîn, felsefe û pêşketina bi dîroka civatîtîyê re ya. Her wusa, ji vê aliyê ve wateya newrozê ya vê serdemê bi têgîna maf û azadiyê re xwe dide dîyarkirin. Hebûna civatî ya bi hevdu re jîyandinê û pêşxistina rengîtîya civatîtî û her wusa rêz û hûrmet dayîna li hemberê nirxên hevdu ên

civatîfî û hwd, weke têtîna ku di çerçoveya wateya têtîna felsefeya newrozê de ku mirov kifş bike û werêne ser ziman in.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têtîna felsefîkî ya newrozê, xwediyê têtîneka ku divêt ku were fahmkirin û pêşxistin a. Her wusa, rengên bi cil û bergên ku jinên kurd di roja newrozê de bi kevneşopîkî û hwd li xwe dikin, mohra xwe li rengê têtîna newrozê û wateya wê jî dide. Jîyane bixwezayê re û her wusa bi nêzîkatîya baş û rast nîşandina nêzîkatîyê û hwd, wê çerçoveya nêzîkatîya têtîna felsefeya newrozê ya felsefîkî bê.

Felsefeya newrozê, bi têtîna 'roja nû' re di çerçoveya wateya 'jinûvebûnê' de xwe dide diyarkirin. Ev jî, bi têtîneka bîaqilî, nîrxî û civatî û hwd xwe dihêne ser ziman. Hizirkirina bi rengên newrozê li jîyane mirov û ji xwezayê, di vê çerçoveyê de weke regekî li jîyane mirov ê biwatekirinê jî ya. Newroz, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku têtîna jinûvebûn(ronasans)ê ya. Di serdema Medîya de, bi têtîna newrozê re ew jinûvebûn, weke ku destpêkeka wê hat kirin. Lê li herêmê wê destpêka jinûvebûyînî, ji xwe re bêhn ne stand ku pêşketina xwe ya bi ber pêşarojê de bide domandin. Piştî jî, hin bi hin êdî di vê çerçoveyê de jîyan di nava rewşeka ne pêşketî de ma. Hewldanên bi newrozî(jinûvebûnî) ku di xate civatên avestayî de di xate yazdanî û hwd de bûn, wê ji dema medîya heta serdema Manî û hwd werin. Wê hinekî jî piştî Manî re bê jîyîn. Lê piştî, tê sekinandin. Her wusa ew rewşa jinûvebûnê ku wê li herêm bûba, weke ku pêşîya pêşketina wê hatibê girtin, rewşek afirî. Pêşketina di jîyanê de ya bîaqil û felsefeyê û hwd, zêde pêde neçû. Bi gotinaka din, newroz(jinûvebûn), li jîyanê pêşneket.

Di sedsale me ya ku em di wê de dijîn de em vê yekê dibînin ku weke wê jinûvebûna newrozî ku wê biheta jînkirin, weke ku bi derengî bê ku dihê xwestin ku were jîyîn. Rewşa pêşketina newrozê û wateya wê, her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê pirr zêde baş fahm bike û werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de bi felsefeya wê re di nava xalkan de bi danasîna wê re fahmkirina newrozê bi têtîna jinûvebûnê bide afirandin. Li rojhilat, ku jinûvebûnek bibe, weke ku li kurdistanê dibê û hwd, wê navê wê *newroz* bê. Ya ku em î ro li kurdistanê bi civate kurd û kurdistanîyan re dibînin jî ev yeka ya. Ji aliyê felsefeya wê ve têtîna newrozê, li bendê fahmkirin, kirin û pêşxistina xwe ya di jîyanê de ya.

Felsefeya newrozê, di sedsale 21'ê de di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku wê di çerçoveya pêşketina jîyane civatî û civaknasî, têtîna maf û azadîyê û wateya bi ji hevdu fahmkirinê re wê

xwe bide dîyarkirin. Ji xwe, ev têtîn ji wateya têtîna newrozê ya jinûvebûnîya wê, xwe didina der û xwe bi me didina fahmkirin. Em dema ku bi dîrokê re li têtîna fahma civatî ya newrozê, di hizirin, em vê yekê bi awayekî vekirî dibînin. Têtîna newrozê, ji weke bûyeraka ku bi kawayê hesinkar re destpêkirîya zêdetir, di roja me de bi têtîna xwe ya felsefîkî û hwd, ji me dixwezê ku were şîrovekirin, fahmkirin û ser ziman. Di vê çerçoveyê de fahmkirina têtîna newrozê, bi têtîna wê ya felsefîkî a li gorî demê û pêşketin û nirxên demê ku were fahmkirin a. Newroz, di vê çerçoveyê de jinûve fahmkirinekê ji me bi xwe û navê xwe re bi demê û serdema me re dixwezê.

Her wusa, divê ku mirov bi çend gotinan jî bê, li vir werêne ser ziman ku felsefeya newrozê, weke felsefeyaka civatî ya bi civaknasî û hwd re pêşketîya ya. Di vê çerçoveyê de têtîna mafê xwe pêşxistinê û pêşketinê bi wê re weke nirxna vê felsefeyê xwe didina dîyarkirin. Her wusa têtîna felsefîkî ya newrozê, di vê çerçoveyê de di serî de ji mirov dixwezê ku mirov wê li gorî demê bi têtîna maf û azadîyê û pêşketina civatî û nirxên hizrî, felsefîkî û wateyî û hwd re ku mirov wê fahm bike û werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de têtîna felsefîkî a newrozê, bi têtîna wê ya civatî, civaknasî, dîrokî û felsefîkî û hwd re, divê ku mirov wê fahm bike û werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de mirov bi wateya wê re wê fahm bike. Di vê çerçoveyê de dema ku mirov wê fahm dike jî, her wusa têtîna newrozê bi felsefe û wateya xwe re weke têtînaka nirxî, hizrî û serdemî ya jinûvebûnî ya. Çerçoveya têtîna newrozê, bi rengê pêşketina wê re dema ku mirov li wê di hizirê, her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku weke renekî jîyanî xwe dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de ji pîrozkirina bi rojekê zêdetirî, weke têtîneka ku nirxna ku bi wê re bi felsefîkî ku mirov bi wê re kifş bike û bi wan re jîyanê biadilêne xwe dide dîyarkirin. Têtîna newrozê, di vê çerçoveyê de dema ku mirov li ser felsefeya wê ya jîyanê di hizirê, mirov wê di vê çerçoveyê de kifş dike. Her wusa, xalên felsefîkî ên weke maf û azadîyê, rengê pêşketina civatîtiyê, û her wusa têtîna felsefîkî ya serdemî û hwd, bi wan re xwe di demê de di hêne ser ziman. Wateya têtîn û felsefeya newrozê, di vê çerçoveyê de di sedsale 21'ê de xwe dide dîyarkirin.

Di sedsale 21'ê de felsefeya newrozê û fahmkirina wê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi nirxên demî re wê bi felsefîkî fahm bike. Ya ku wê rastîya wê ya jinûvebûyîniya newrozê bide dîyarkirin û bi me bide fahmkirin jî, wê ev bê. Weke felsefeyaka hemdem di vê çerçoveyê de dibê weke têtîneka ku dikeve temenê têtîneka mirovî

ya bi civatî, civaknasî û bi maf û azadiyê û hwd re ku pêş dikeve. Di vê çerçoveyê de, sedsale 21'ê ku keseyet di wê de derdikeve li pêş, bi wê re nîrxên ku vê keseyetî bi felsefîkî ji temen ve diafirênin, wê di vê çerçoveyê de bi wê re werênina ser ziman. Ji vê aliyê ve dema ku em li gorî têtîna sedsale 21'ê ya pêşketî li gotina newrozê dihizirin, her wusa têtîna felsefîkî ya newrozê ya bi têtîna deronîyê, bi têtîna civaknasiyê, bi têtîna civatitîyê, bi têtîna keseyetîyê û pêşketina wê re, bi têtîna maf û azadiyê, bi têtîna bizanebûn bûnê, bi têtîna xwandin û perwerdebûnê û hwd re mirov dikarê wê werêne ser ziman. Têtîna newrozê ya deronî jî, weke têtîneka ku di nava xwe de bi du şaqan ku yek bi deronîya civaknasî û ya din bi deronîya felsefîkî û hwd re xwe di çerçoveya keseyetîyê de dide dîyarkirin a. Ev hemû jî, weke têtîna ku di çerçoveyekê de bi pêşketina civatî ya bi demê re ku ber bi pêşarojê ve dibê de xwe didina pêşxistin.

Felsefeya newrozê, di vê çerçoveyê de di sedsale 21'ê de bi têtînek jinûvebûyî re xwe dide dîyarkirin. Bi vê rengê jî, weke têtînek felsefîkî ya afrîner, divê ku mirov werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de temen û hîmê wê, ji xwesteka pêşketina mirov a bi jîyane re dihê ser ziman. Her wusa, xate pêşketinê dayîmî bi hebûna jîyanê re ya. Heta ku mirov hebe û bi wê re hizirkirin hebe, wê ev pêşketin jî dem bi dem bibe û hebê. Her ku dem bi dem bû, ji nû ve şîrovekirin û hanîna ser ziman, wê bi wê re xwe bide dîyarkirin. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têtîna bi vî rengî weke felsefeya sedsale 21'ê, bi xwe re pêşketina xwe dide jîn kirin. Têtîna newrozê, di vê çerçoveyê de di çerçoveya nîrxên demî de ji me dixwezê ku were fahmkirin û bi wê hanîna li ser ziman bibê. Ev jî, bo pêşketin û çêkirina temenê pêşketina wê ya bi demê re dibê. Newroz, di vê çerçoveyê de weke têtîneka felsefîkî ya ku ji pirr aliyan ve ku were fahmkirin xwe dide dîyarkirin. Her wusa, weke felsefeya civatî ya hemdem xwe dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de wê jîyan çawa bi rengîniya wê re were fahmkirin û pêşxistin, dibê weke kar û erkeka vê felsefeyê jî. ..

Di vê çerçoveyê de temenê wê, li ser fahmkirina mirov, jîyanê û pêşketina mirov a. Her wusa, di vê çerçoveya felsefîkî de têtîna hûnerî û estetîkî ya felsefeya newrozê ku li gorî wê û bi wê re jîyan were rastkirin û adilandin xwe dide dîyarkirin. Ahenge di nava jîyane mirov û her wusa jîyane mirov û xwezayê de, di vê çerçoveyê de di çerçoveyê adilandinî a felsefîkî de bi felsefeya jîyanê re xwe dide dîyarkirin. Têtîna estetîsmî ya newrozê, di vê çerçoveyê de bi rengê jîyane wê ya bi rengî were

adilandin û li hevdûkirin re xwe dide dîyarkirin li berçav. Ji vê rastîya hizrî û felsefîkî, li ser rengê jîyane civatî ya bi xwezaya wê û ya hewirdorê re divê ku mirov têngîna estetîsma newrozê bi wateya wê ya felsefîkî re hilde li dest.

Di vê çerçoveyê de em pêwîstî bi wê dibînin ku bibêjin ku felsefeya newrozê, di vê çerçoveya wê ya têngînî de bi nirx û têngîna serdemê ya sedsale 21'ê re weke ekolek felsefîkî ya fahmkirin û pêşxstina jîyane wê xwe dide dîyarkirin. Her wusa, di vê çerçoveyê de êdî dema ku rewşa vê têngîna felsefîkî weke ekolekê bi pêşketina wê re ev bê, hingî jî pêwîstî bi wê dibê ku nêzîkatîya vê felsefeyê ya li mirov, li jîyanê û pêşketina wê bi perspektîfa wê ya felsefîkî re û nêzîkatîya wê ya li keseyetîyê û hwd, bi aliyên wê yên hizrî û felsefîkî û hwd re divê ku mirov wê kifş bike, fahm bike û werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de weke felsefeyeka civatî, têngîn û felsefeya newrozê, xwe bi wateya xwe re dide nîşandin di nava jîyanê û pêşketina di jîyanê de. ..

. Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku temenê pêşketina felsefeya newrozê, têngîna yazdanî û xate wê ya bi êzdayî re ku afirî ya. Dema ku em bahse dîroka wê ya serdemên buhurî bikin, divê ku em dîrokeka bi deh hezar salî re bi fahmkirina wê re, wê fahm bikin û werênina ser ziman. Her wusa di vê xate pêşketina newrozî ya yazdanî û kurdistanî de rengê pêşketinê çawa bi dîrokê re bûya, dema ku mirov li têngînên ku wê afirandina û hatina heta roja me, ji wê hinekî jî bê, di derbarê wê de bi wê re dibe xwediyê têgihîştinekê. Têngîna felsefîkî a newrozê, di vê çerçoveyê de em dema ku li rengê pêşketina wê ya li roja me dinerin, her wusa rengê wê yê ku hatî heta roja me, li kurdistanê xwe parastîya. Ji wê, bi têngînî û kirinên jîyanî hinek afirandinên ku hatina kirin jî hena. Her wusa, li herêmê di vê çerçoveyê de mirov karê bêje ku weke têngîneka ku rengînî xwe dide dîyarkirin. Dema ku kurd, bi cil û bergên xwe yên kevneşopî ên kevn re dadikevina qadan û wê pîroz dîkin, hingê ew rengê pîrozkirina wan hem rengê ji wê pêşketina wê ya û hem jî têngînekê dide me di derbarê wê de. Di vê çerçoveyê de nêzîkatîya newrozî, ew a ku bi civatî mirov bikeve bîra xwe de û bi maf û azadîya xwe re pêşketina di nava wê civate xwe de û her wusa bi wê re di ahengekê de bide çêkirin û berdewam kirin.

Têngîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke reng û modela wê ya di sedsale 21'ê de, rengê pîrozkirina wê ya ji aliyê kurdan û xalkên din ên kurdistanî û mesopotamikî ve dihê dayîn kifşkirin. Di vê çerçoveyê de

têgîna bi newrozê re dihê afirandin, ew a ku mirov li rastîya xwe bibîr were û bi wê re pêşketina xwe bijî ya. Felsefeya newrozê, dema ku em bi hizrî dikin ku wê fahm bikin û werênina ser ziman, em dibînin ku bi awayekî xwezayî, em bi ber têgîna xwezayî ve diçin. Her wusa di vê çerçoveyê de, hinekî jî ew rengîya ku bi pîrozkirina wê re bûya weke dagera wê, ew dike ku mirov ber bi xwezayê ve herê. Yanî, bi gotinaka din, bi têgîna jîyanek xwezayî û hwd re mirov di nava rengê pêşketina xwezayê de bi fahmkirina di derbarê wê de re dibê. Têgîna xwezayê, di nava têgîna felsefeya newrozê ya serdemên berê de pirr zêde li pêş a. Lê di serdema Mîtra û heta ku tê ya Zerdest de, wê ev têgîn hinekî din ber bi ya hizrî û têgînî û her wusa hinekî din jî felsefîkîtiyê ve herê. Di roja me de dema ku em bi hizrî li wê rengê têgîna newrozê dihizirin, her wusa têgîna wê ya felsefîkî, di çerçoveya aramîyeka bi laş û gîyane mirov re, ji mirov dixwezê û pêşniyar dike ku mirov bi xwezaya xwe re jî di nava aheng û têgînîyê de bê. Ev jî, weke aliyekî din ê vê felsefeya civatî ya ku heta vê serdema me bi pêşketina xwe ya civatî, keseyetî û zêhnê re ku hatîya

ya. Têgîna felsefîkî ya newrozê, em divê ku di vê çerçoveyê de bi wê re kûr herin. Her wusa divê ku em bi hizirkirina wê re kûr herin. Têkilîyeka wê rengê pêşketina wê, bi hizrî û têgînî, bi wê pêşketina keseyetîya mirov û deronîya wê re li ser pêşketina mirov a di nava civate de re heya. Dema ku mirov di vê çerçoveyê de dihilde li dest û dike ku wê fahm bike, di çerçoveya têgînek civatî û keseyetîyê de bi pergali weke felsefeyekê xwe dide li berçav. Felsefeya newrozê, di vê çerçoveyê de weke ku çawa ku di serdemên xwe yên berê de bi xwezayê re dikir ku di nava ahengekê de wê pêş bixe û aramîyê di nava laş û gîyanê de bide çêkirin, di roja me de jî, di vê çerçoveyê de bi felsefîkî xwedîyê heman wateyê ya. Lê ya ku li wê zêdekirîya, ew a ku têgînîya keseyetîyê bi nirxên wê re û bi felsefeya wê ya hemdem re ya. Em di vê çerçoveyê de felsefeya newrozê, weke felsefeyeka ku mirov di nava jîyane xwe û hewirdora xwe de bo ku bi awayekî baş û rast karibê bijî ku ahengekê çê dike re werêne ser ziman a. Her wusa, rengên newrozê, bi demê re weke rengên pêşketina wê bûna rengên dagerî ên weke kesk û sor û zer û hwd, di vê çerçoveyê de hinekî jî, dike ku mirov di çerçoveya vê felsefeyê de bi têgînîyeka felsefîkî şîroveyekê li ser ahenge mirovî a bi jîyanê re ku li ser wan rengan re bike. Têkilîya di nava mirov û xwezayê û her wusa di nava mirovan bixwe de jî, weke aliyekî civatî û keseyetî ê di çerçoveya têgîna civaknasîyê de divê ku mirov li vir bibîr bike ku hewlceyî bi

fahmkirinekê bi wê re jî heya. Di çerçoveyek civaknasî de fahmkirina van têkiliyên civatî, keseyetî, xwezayî û her wusa zaneyî û hwd, wê weke çerçoveyekê bi têgîna newrozê re xwe dide dîyarkirin. Her wusa, nêzîkatîya felsefîkî ya newrozê jî, di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê hilde li dest û bike ku fahm bike. Nêzîkatîya newrozê, di vê çerçoveyê de nêzîkatîyek jîyanî, civatî, xwezayî û felsefîkî ya bi dîrokê re ya. Rengê vê nêzîkatîyê jî, bi têgînên weke xweşikati, başî û rastîyê re dihê ser ziman.

Di nava têgîna newrozê de wateya bi êgir re ku dihê kirin.

Agir, xwediyê wateyeka giring ya pîroz a di nava têgîna newrozê de. Agir, mirov dikarê bi gelek rengên têgînî re wê werêne ser ziman. Her wusa, li vir, di serî de divê ku mirov wê werêne ser ziman ku agir, weke xwediyê têgîneka pîroz a di xate yazdanîyê de. Her wusa, wateyên ku bi êgir re dihên ser ziman, ew in ku weke bi têgîgîna 'rohnîyê' re ku dihên ser ziman in. Her wusa, di vê çerçoveyê de agir, xwediyê wê têgîna 'dijwar' ya bi xwe re ya ku li dûnyê hebûnaka pîroz ya gîyanî bi wê re dihê salixkirin a. Agir, di vê çerçoveyê de wê weke têgîneka rohnîyê bê. Dema ku bahse newrozê dihêkirin, agir û pêxistina "agirê newrozê" dihê berbîra mirov. Ji ber ku di vê çerçoveyê de bi wê re bawerîyek dihê hanîn li ser ziman. Têgîna pîroz ya bi agir, wê di nava hemû rengên bawerîyên yazdanî ên bi felsefîkî û bawerî û hwd ku pêş dikevin de wê hebe. Her wusa di vê çerçoveyê de weke têgînaka wê xate yazdanî newroz jî, wê agir di wê de bi pîrozîya xwe re cih bigrê. Her wusa, li vir, em wateyên ku li agir dihên kirin dikarin di du beşan de werênina ser ziman. Aliyekê bi pêvajoyên destpêkê ên berî serdemên Medîya ku bi wê re hena na.

Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têgîna agir wê bi bawerîyeka rohnîkirinê û afirînê were hanîn li ser ziman. Têgînên weke têgînên 'tayrê anqa' û hwd ku li ser têgîna afirandinê ya ji êgir û bi êgir û hwd re ku dihên ser ziman salix dike. Bi vî rengî, gelek vegotinên ku em dikarin ji nava civate kurd bi bihîzin hena û werinênina ser ziman. Têgîna di vê çerçoveyê de ya bi êgir re, wê bi demê re şîroveyên nû bi wê re werina kirin. Her wusa, di dema newrozê de jî, bi hinek wateyên din re wê agir hebe. Di nava têgîna newrozê de wê bi du rengan bi têgînî bahse hebûna êgir were kirin. Yek, her wusa bi wê rengê pîrozîya êgir ku di xate yazdanî de ku heya ya. Bi wê re jî, bi rengê din ê mîtolojîkî ku bi navê kawayê hesinkar re ku dihê hanîn li ser ziman heya. Di vê çerçoveyê de bahse wê dihê kirin.

Dihê gotin ku di dema ku Kawayê hesinkar bidest tekoşînê li hemberê Dahaq kir, wî hemû civat li dora xwe da hevdû. Her wusa bi rêxistinîyeka mazin bi leşkerî pêşxist. Têgîna kawa ya leşkerî zêde hebû. Lê kawa di serê xwe de bi tememî ne di wê bawerîyê de bû ku wê bi serketiban. Lê wusa bawer dikirin ku dema ku Dahaq li qasrê hat kuştin, wê êdî ew hatiban têkbirin. BO vê yekê, weke renekî serkevtinê kuştina DAHAQ didênina berxwe û dikevina nava tevgerê û hêrîşî qasrê dikin. Di dema ku hêrîşî qasrê dikin de jî, kawa bixwe bi hinek mirovên li dora xwe hêrîşî qasrê dike. Lê berî ku hêrîşî qasrê bikin, kawayê hesinkar ji hemû mirovên xwe re dibêje ku dema ku em biserkevin, emê çina serê qasrê û li ser qasrê agirê pîroz pêxin. Dema ku herkesekî agirê me yê pîroz li ser qasrê dît, êdî bila fahm bikin ku em serketina û me DAHAQ kuştîya. Lê dema ku em bisernekevin, bila herkesek biravê û her xwe bisipêrêne çîyayan. Li ser çîyayan agirê xwe weke dager(sembol)a berxwedana xwe pêbixin. Di vê çerçoveyê de dema ku kawayê hesinkar dikeve hêrîşê de dide kifşkirin. Piştî ku dikevina nava hêrîşê de piştî ku kawa û mirovên wî ên bi wî re ku biserdikevin û Dahaq dikuvin û pê de, di cih de diçina ser qasrê û agrê pîroz pêdixin. Ew agirê ku kawa pêxistîya, weke dager(sembol)a serkevtina wan a. Herkesekê ku agir, li ser qasrê dibîne, êdî fahm dikin ku Dahaq hatîya kuştin û bi serketina.

Piştî vê rewşê re êdî rewşeka nû destpê dike. Welatê Medîya, piştî pêş dikeve. Di nava sînorê Medîya de bi dehan xalk hena. Hemû jî, wê bi hevdû re bijîn. Newroz, wê weke dagera serkevtina wan ya bi medîya re wê hemû xalkên ku di bin desthialtdarîya Medîya de wê lê xwedî derkevin û pê bixin. Ew agir, weke dagera serkevtin, azadî û hebûna wan a. Di vê çerçoveyê de 'agirê newrozê', bi newrozê re jî xwediyê wateyeka ku bi kawayê hesinkar re jî standî ya. Têgîna êgir di vê çerçoveyê de, wê di nava xalkê de were pêşxistin. Hertimî, pêxistina agir, weke dagera serxwebûn û azadî civatî jî mirov dikarê şîrove bike û werêne ser ziman.

Em li vir, di dewama wê de bahse şîroveyên li ser têgîna agir jî bikin. Di serdemên berî medîya de, her wusa wê bi pîrozî were pêşxistin. Her wusa, di serdema Mîtra û heta ku digihijê ya Zerdeşt, wê bi heman rengî biwatekirina êgir were kirin. Lê bi wê re, hin bi hin li şûna wê têgîna rohnîyê ya êgir, wê têgînek were rûniştandin. Agir, weke rohnîya yazdanê mazin jî, dihê hanîn li ser ziman. Piştî, wê ev têgîn bi felsefîkî werê şîrovekirin. Zaneyê vê xatê e mazin Manî, wê di vê şîroveya bi êgir re de, wê bi têgînî serdemeka nû bide destpêkirin. Manî, wê têgîna gotina

‘rohniyê’ bi felsefîkî, werêne ser ziman û di wê çerçoveyê de di mejiyê mirovan de şenber bike. Ev rewşa ku Manî bi felsefîkî pêşxist, wê bi navê wî re gotina ‘rohnîyê’ weke gotinaka felsefeyî derxe li pêş. Her wusa wê ew gotina *rohniyê*, weke ku Manî şîrove dike, wê weke têngîneka ku ji wê têngîna rohniyê a êgir ku hatî hanîn li der wê bê ditin û xwandin. Têngîna gotina rohniyê ya Manî, di vê çerçoveyê de wê derkeve li pêş. Manî, di vê çerçoveyê de şîroveyek giring bi gotina ‘rohniyê’ re li ser wê têngîna êgir re pêşxistîya û di mejiyê mirovan de bicih kirîya.

Têngîna êgir, di vê çerçoveyê de bi têngîna rohniyê re salixkirina xwe ya felsefîkî jî dide kirin. Her wusa, di vê çerçoveyê de şîroveyan ku wê li ser têngîna rohniyê werênina pêşxistin, wê piştê weke ku Manî dike, wê bi navê yazdan re jî were şîrovekirin. Ev şîroveyan Manî, wê weke şîroveyna nû ên felsefîkî ên bi gotina rohnîyê re ku li ser têngîna êgir û rohniya wê re ku bi navê yazdanê mazin re dihên kirin bin. Li vir, têngîna êgir, dema ku mirov werêne ser ziman, weke têngîna rohniyê, ji aliyê felsefîkî û hwd ve, wê pirr xweşik werê hanîn li ser ziman. Têngîna felsefîkî ya rohniyê, her wusa piştê weke felsefeyekê ku di temenê wê li ser navê yazdan a. Piştê jî, bi navê yazdan re wê felsefeyek rohniyê wê pêş bikeve. Her wusa, gotinên ‘baş’ ên ku bi navê gîyanê’ re dihên ser ziman, di vê çerçoveyê de wê bi vê têngîna rohniyê ya ku hatî pêşxistin bê.

Li vir, divê ku em vê yekê jî werênina ser ziman ku dema ku em bahse êgir dikin em bahse vê têngîna bi êgir ku bi demê re bi têngîna felsefeya rohnîyê ku pêş dikeve jî dikin. Agirê, newrozê, her wusa, çend ku têngîna gotina rohnîyê di vê çerçoveyê de zaneyên weke Manî û hwd ku ji wê derhanîna, wê pêxistina êgir weke dageraka wê rohniyê û têngîna wê ya ku hatî pêşxistin bê. Di vê çerçoveyê de ew agir, di vê çerçoveyê de bi felsefeyî divê ku mirov li ser navê yazdan û şîroveyan weke ên Manî û hwd werênina er ziman. Her wusa, têngîna rohniyê, ku ji êgir dihê derhanîn, wê di vê çerçoveyê de weke têngîneka rohnîyê ya fahmkirinê bê. Di wê rohniyê de dîtina dûnyê, mirov û her wusa gerdûnê û hwd, wê piştê weke têngînen hizrî û felsefîkî û hwd ên ku di çerçoveya gotina rohniyê û têngîna wê de werina pêşxistin bin. Li vir, di vê çerçoveyê de dibînin ku têngîna êgir, bi têngîna rohniyê re çawa pêşî li pêşketinaka felsefeyekê mirovatîyê divekê, mirov wê dibîne. Her wusa, dema ku em bahse ‘agirê newrozê’ dikin, em bahse vê felsefeyê û pêşketina wê ya bi gotina rohniyê ya li ser yazdan û hwd re dikin. Di vê çerçoveyê de felsefeya rohniyê, weke felsefeyaka vê xatê ya hîmî û bingihînî ya.

Em heta roja me jî, dibînin ku gotina rohniyê, bi gelek awayan dihê bikarhanîn. Her wusa di vê çerçoveyê de em dibînin ku gotina rohniyê, di vê çerçoveyê de weke ku xwediyê têtîneka ji êgir a bi rohnî bê dihêne ser ziman. Gotina rohniyê, koka wê di kurdî de li ser ya 'ro' ya. 'Ro' jî, weke navê rojê jî mirov dikarê werêne ser ziman. Gelek wateyên wê hena. Wek navê roja li azmana a bi rohnî dike, bahse wê roja ku em di wê de her roj dikin dike, û hwd dike. Lê wateya gotina 'ro' di kurdî de bi têtîna 'zelalî', 'safî', û hwd re dihê ditin. Bi wê re jî, têtîna 'ya kokî', dide me. Gotina 'rohniyê', bi rengên weke 'rohanî' hwd jî, dihê nivîsandin. Gotina rohniyê, em dikarin bi kirdeyî van gotinan bi kirdeyî û wateyî ji wê derhênin bi kirdeyî, gotinê û wateyîya wan. Minaq; 'ro', 'roh', 'rohn', 'oh', 'ohn', 'ohnî', 'nî' û hwd mirov dikarê wan bis serekeyî fahm bike. Mirov, dikarê hinekî wateyên din bi heman rengî jî derxin. 'Ro', di wateya pirr wateyî ya roj û roa ku mirov di wê de dijî ya. 'Roh', çendî ku navê rojê û ankû rojekê ya ewçendî di Keve wateya gîyanê û hwd de jî. Têtîna gîyanê, bi vê rengî bi têtîna ku bi hevdu re hatî hevgirtin(sentez) kirin ya rohnî, dîtî û hişê re pêşketîya. Her wusa hinek wateyên din jî ên bi gotina roh re bi rengê 'çûyîna ber bi rojê ve' jî dide me. 'Rohn', di kurdî de gelek wateyan mirov dikarê ji wê derxe, wateya 'rûnê malê', rohniya ku heyî, 'bi têtînî bahse 'rûniştinê' û hwd jî dike. 'oh', dengê bi çêbûnê re ê herêkirin ê derdixe bi hinek wateyên din re jî. 'ohn', wateya, têtîna bi 'rohnîya stêrê' re jî dide me. 'Nî', wateya 'nûyê', 'nebûnê', û hwd dide me. Her wusa me bi serekeyî ev wate ji wan hanîn ser ziman. Lê hinek wateyên wan ên din jî, mirov dikarê werêne ser ziman.

Di vê çerçoveyê de têtîna rohniyê, weke têtîneka bi têtînî û felsefîkî bo kok a. Di xate yazdanîyê de, weke gotinaka 'kok' jî mirov dikarê wê werêne ser ziman. Dema ku mirov li rengê felsefeya Manî dihizirê, her wusa mirov rengê têtîn, û hizirkirina bi felsefîkî ya bi gotina rohniyê baştir dibîne. Di vê çerçoveyê de wê Manî, têtîneka baş bi gotina rohniyê re pêş bixe û werêne ser ziman. Rengê pêşxistina têtîna rohniyê bi felsefîkî, hebûna têtînî ya ku hatî pêşxistin jî ku li gorî demê jî mirov dikarê wê werêne ser ziman. Manî, vê yekê li gorî demê dike. Têtîna di vê çerçoveyê de ku Manî li gorî demê dike li ser gotina rohniyê re wê, gotina rohniyê, weke têtîneka felsefîkî bide pêşxistin û bi wê rengê wê yê hizrî û felsefîkî bike temen, hîm û binê hemû rengên hizrên felsefîkî ên ku di wê de pêş dikevin. Di vê çerçoveyê de li gorî demê hanîna li ser ziman a vê xatê jî di vê çerçoveyê de mirov dikarê werêne ser ziman. Her

wusa, di vê çerçoveyê de têtîna newrozê, weke têtîneka jîyanî û
felsefikî, mirov divê ku di vê çerçoveyê de bi wê rohnîyê re fahm bike û
werêne ser ziman.

Têtîna newrozê, di vê çerçoveyê de bi demê re pêvajoyên pêşketinê li
ser têtîna hizrî û bi felsefikî û hwd, pêş dixê. Di vê çerçoveyê de têtîna
felsefeyê divê ku mirov, êdî weke rengê pêşketina wê bêne ser ziman.
Pêvajoyên pêşketina aqil û felsefeyê ên ji Mîtra û heta Zerdest û ji wî jî
heta Manî û hwd, di vê çerçoveyê de mirov dikarê werêne ser ziman.
Têtîna Newrozê, di vê çerçoveyê de wê navê wê rengê jîyane wê ya ku
di nava jîyanê de pêş dikeve bê. Her wusa têtîna newrozê, hertimî xwe di
jîyanê de di vê çerçoveyê de bi demê re bi nûkirinê û hwd re mirov
dikarê wê werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de bi vê rengê pêşketina ku
me bi gotina rohnîyê re hanî ser ziman, ku em di wê çerçoveyê de gotina
'newrozê' weke gotina 'jinvebûnê' û ankû ya 'ronasansê' werênina ser
ziman, wê rast û di cih de bê. Her wusa wê ev weke têtîneka rast ya
rastîya newrozê ya jîyanî, ya gotinî û her wusa ya pêşketina wê ya bi
demê re bi pêvajoyên wê ên bi jîyane civatî û hwd ku salix dike bê.

Em di vê çerçoveyê de divê ku hinekî din jî pêde herin. Her wusa
pêşketinên ku bi civatî ku di çerçoveya têtîna gotina newrozê de ku li
kurdistanê di nava civate kurd û xalkên kurdistanî de ku dibe, di vê
çerçoveyê de bi têtînî rengê pêşketinê dihêne ser ziman. Her wusa, di
vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku newroz, di vê
çerçoveyê de weke rastîyeka civatî ya ku bi demê re dem bi dem xwediyê
pêvajoyên pêşketîya, divê ku mirov fahm bike û werêne ser ziman.
Têtîna rohnîyê, bi têtîna 'agirê newrozê' û hwd re weke têtîneka ku
navaroka gotina newrozê jî dihêne ser ziman a. Rengê pêşketinên
felsefikî û hwd, ên di vê xatê de jî, temenê wê yê hizrî û civatî û hwd, di
jîyanê de diafirênin û pêş dixin. Pêvajoyên pêşketina têtîna newrozê, di
vê çerçoveyê de bi dîrokê re divê ku mirov wê hilde li dest û fahm bike.
Di vê çerçoveyê de dema ku mirov hilde li dest û fahm bike, mirov wê
bibînê ku di nava civate kurd de û her wusa di mejiyê wan de xwediyê çî
rengê pêşketinê ê bi demê re ya. Rengê pêşketina newrozê, bi têtîna
gotina rohnîyê re û bi wateya têtîna 'roja nû' û hwd re xwe bi demê û
dîrokê re dide pêşxistin û dide hanîna heta roja me.

Têtîna newrozê û wateya wê. ..

Em ku bahse gîyane newrozê di roja me de bi rengê pêşketina wêre
bikin, divê ku em bi pêşketina li rojava wê re wê werênina li ser ziman.

Li rojava, du sê têngînên giring ên ku bi pêşketina jîyanê mirov dibînê ew in ku di nava şert û mercên giran de jîyanek dihê avakirin. Bi wê re jîyanê re mirov bi bawerî di nava pêşxstina wê de na. Her wusa li wir, gelek xalk di nava hevdû de dijîn. Ev jî, weke aliyekî wê yê din a. Li rojava, di vê çerçoveyê de şoreşek civatî bû. Têgîna newrozê, divê ku mirov di çerçoveya têgîna civatîtîyê de werêne ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de mirov dikarê şoeşa rojava, di çerçoveya têgîna jinûvebûnê û avakirina jîyanek nû de bi gotina newrozê û gîyane newrozê re wê werêne ser ziman. Li rojava, di vê çerçoveyê de mirov dikarê bahse pêşketina bi vî rengî bike. Ku Bihar bê, têgîna bi gotina 'bihara gelan' re xwe di vê çerçoveyê de dihêne ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku li rojava di vê çerçoveyê de di çerçoveya wê têgîna ku bi gotina 'biharê' re ku bi gotina newrozê re dihat ser ziman, di vê çerçoveyê de bi pêşketina li rojavayê kurdistanê a şoreşî re wate û rastîya xwe dibînê.

Newroz, her wusa, têngîneka ku em divê ku di çerçoveya têgîna 'jinûvebûnê' û ankû ya 'ronasansê' û hwd de, ku werênina ser ziman a. Gotina 'newrozê', di vê çerçoveyê de bi rengê xwe yê ku mirov wê fahm dike jî, vê rastîyê bi awayekî pirr baş bi xwe re dihêne ser ziman. Gotina newrozê, em divê ku di rengê têgîna 'jinûvebûnê' û ankû ya 'ronasansê' de bixwênin. Her ku dem têve diçe, pêşketina bi hebûna civatî re di vê çerçoveyê de xwe dide diyarkirin. Li kurdistanê, bi têgîna newrozê ya jinûvebûnê re li herêmê pêşketinek dîrokî xwe dide jîyankirin. Î ro, ya ku em dibînin jî, her wusa di vê çerçoveyê de em govanî(şahîdî)ya wê dikin. Di aslê xwe de di vê çerçoveyê de li rojhilat, şerê ku bi kurdan re li rojava û kobanê û hwd ku bi kurdan re dihê kirin, şerê li dijî vê zihniyeta newrozê ya ku bi wê re têgîna bihara gelan wateya xwe dibînê ya.

Li rojhilat, di roja me de di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku pêvajoyek giring di vê çerçoveyê de dihê jîyîn. Ev pêvajoyê, wê bi kîjan aliyê de bişikihê, ev jî, wê tekoşîna gelan ya ku î ro dibê bide diyarkirin. Ya ku şerê wê bi kurdan re dihê dayîn jî, di aslê xwe de ev. Bo vê yekê, divê ku mirov di vê çerçoveyê de di çerçoveya têgîna newrozê de pirr baş bi fahm bê û bihizirê. Ya ku di vê çerçoveyê de dibê ev a. Î ro, bi tekoşîna azadîyê a li kurdistanê re têgîna maf û azadîyê bi civatî û navê gelan re wateyek xwe distêne. Bi wê re jî, ji aliyê têgîna zayendî û hwd ve, pêşketina ku jina kurd bi xwe re daye jînkirin, ne tenê herêmê, hemû cihanê di vê çerçoveyê de bi bandûr dike. Her wusa, wê ev rengên pêşketinê ku pêşketina wan li herêmê di nava şert û mercên zor ên

şer de dibê jî, wê pêş bikevin. Her wusa di vê çerçoveyê de, em di serdemên pêşde baştir bibînin ku wê ev têgînek newrozî bê. Ankû, wê 'jinûvebûnê' û ankû ya 'ronasansê' bê. Her wusa, li rojhilat, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku navê 'jinûvebûnê' û ankû ya 'ronasansê' newroz a.

Têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de di serî de divê ku mirov wê bi felsefeya wê re fahm bike û werêne ser ziman. Her wusa, mirov dikarê wê têgîna newrozê bi dîroka wê re baştir bixwêne û werêne ser ziman. Ya ku hem li rojhilat û li herêmên ên Asya ku pêşaroja wê hebe, wê ev têgîna newrozî ya bi rengê 'jinûvebûnê' û ankû ya 'ronasansê' bê. Têgîna 'jinûvebûnê' û ankû ya 'ronasansê', weke têgînek felsefîkî jî, mirov divê ku wê werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de ev têgîna newrozê, wê dîroka herêma bi xwe re bide nîvisandin. Ti têgîn, ku di wê de rastîya mirov bi mafê jîyane wî re di wê de ne misogerkirî bê, wê pêşaroja wê tûnabê. Di serî de divê ku mirov vê yekê kifş bike. Têgîna maf û azadîyê, weke têgînek mirovî ya ku pêşketîya ya. Her wusa, di vê çerçoveyê de rengên jîyane mirov bi çandî, hûnerî û hwd, pêşketina wê, wê temenê pêşaroja ku bê afirandin bê.

Li vir, divê ku mirov vê yekê baş fahm bike ku têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke têgînek 'jinûvebûnê' û ankû ya 'ronasansê' û wê di vê çerçoveyê de pêş bikeve. Çendî ku hewl bêdayîn ku pêşîya wê were girtin jî, wê pêş bikeve. Weke ku bi gotiina newrozê re bib wateya wê re dihê ditin, wê roja nû, were. Gotina newrozê, di vê çerçoveyê de weke gotinaka ku mirov dikarê ji wê gelek têgînên bi wate ên kirdeyî jî bixwêne ya. Li gorî kurdî, gotina newrozê, çawa ku dihê wateya 'roja nû', bi heman rengî li ser gotinê re dema ku bi kirdeyî û wateyî, mirov li navaroka wê dinerê, mirov van aliyan bi gelek wateyên din ên gotinî û wateyî re dibîne û kifş dike. Minaq; 'ne', 'new', 'newr', 'newro', 'new ro', 'ewr', 'ew ro', 'ro', 'roz', 'ew', 'ew roz', 'new roz' û hwd, bi gotinî û kirdeyî mirov navaroka wê (gotina 'newrozê') bi kurdî re mirov dikarê bi gelek gotinên ku bi kirde û wateyê dikarin werina bi watekirin werêne ser ziman. Her wusa, dema ku mirov li ser wateyê û kirdeyê re lê dihizirê, mirov dikarê bibêje ku mirov dema ku hewl dide ku zêdetir pêde herê, mirov bi gelek rengên din re jî kifşkirinan di kurdî de bi wê re dike. Ev gotinên ku em bi kirdeyî kifş bikin, bi awayekî pirr wateyî jî mirov dikarê wan bixwêne. Minaq, "new ro", çendî wateya 'rojê nû' dide, biheman awayê wateya têgîna 'nava rojê' jî dide me. Her wusa, gotina 'newrozê', di kurdî de têgîna 'ne ew roj a' jî bi xwe re didê me. Gotina

‘ew ro’, di têngîna bahse rojeka ku ne dîyar a dike. Gotina ‘roz’, bi navê rojê re bahse ‘rewşa rojê’ dike. Gotina ‘new’, biqasî ku dikarê têngîna ‘nû ‘yê bide me, bi heman rengî dikarê wateya têngîna ‘navarokê’ bi têngîna ‘navê jî bi ya ‘ne hatinê re jî di rengê ‘new!’ û ankû ‘newa!’ û yan jî "newê vir" de bide me. Ewr, navê ‘ewran’ bi xwe re dihêne ser ziman. Lê bi wê re jî, têngîna ‘wê rê yê’ bi rengê ‘ew rê’ û hwd jî bide me. Di çerçoveyê de li ser têngînyên wê re di navê de diçê, mirov zêdetir di wê de dibînê. Lê her gotina ku mirov kifş hertimî ji wateyekê zêdetir bi xwe re dide me. ..

Gotina ‘newrozê’, dema ku mirov bi kiteyî jî beş bike wê bi rengê ‘ne-w-ro-z’ û ankû ‘new-roz’ û hwd, dihê beşkirin. Ji vê rengê ve jî, li ser wateya ku bi vî rengî distêne jî bi rengê ‘navarokê’, ‘ji nava rojê’, ‘nav roj’, ‘nîv roj’, ‘nû roj’ û hwd, hinek wateyna li ser rengê ‘ne-w-ro-z’ re didê me. Li ser têngîna bi kitekirinê re ku li ser rengê salixkirina kirdeyî ya di kurdî de ku mirov li wê dihizirê, "ne", çendî ku wateye ‘nebûnê’ dide me, bi heman rengî ya ‘hebûn’ û bi wê re ya ‘nûbûnê’ didê me. "W", bi yektîpîya xwe, têngîna bi nîşandina bi ‘wa’ re dide ev jî ji wê gelek wateyên li ser ‘wa’ û rengên tawandina wê re di mejiyê mirov de dide afirandin. "Ro", di wateya ‘ro’ û ankû ‘rojê’ de ya ku dibê gotina gotinên weke ‘roj(rojeka ku heyî)’, ‘rok(rojek)’, ‘roh(bi wateya ‘roj’, ‘rohnî’ û ankû ‘gîyanê’ jî bi xwe re bi wate dike.)’ û hwd jî. Gotina ‘roh’ navê gîyane salixkirîya. Her wusa gîyan jî, ji vê xwediyê wateya ‘têgîhiştina bihiş’, ‘rohnî’ û hwd. Li ser aqil re gîyan, hişbûnê û rohnîbûnê bi xwe re di kurdî de salix dike. Li ser rengê din ê duyem ê ‘new-roz’ re jî, ‘nû roj’, ‘nav(ji navikê ..) roj’, ‘nava rojê’, ‘**ne nerîna li/ji rojê**(bi rengê ku berê mirov li rojê bê û bi çavên xwe lê bînerê re)’, ‘ne ew roj(bi wateya ‘bi têlîyê nîşan dan û gotina ‘ev rojê’ û hwd, têne ser ziman)’, ‘ne ew roj(bi wateya ‘ne ew roj, ‘ev roj’, û hwd, têne ser ziman. Her wusa, ev rengê vê gotinê, dikarê bi wateya lêkirî, vajî vê wateyê jî wateyê bide û di wate ya ‘new(nebûna) rojê’ de jî werêne ser ziman. Bi heman rengî mirov dikarê vê bi wateya ‘ne ew roj’ê de jî bixwêne. Her wusa li ser gotina ‘newrozê’ re têngîna ‘ne wê rojê’ jî dide me. Têngîna ‘ne wê rojê’, mirov dikarê hem di wateya ‘di wê rojê de ku bûya’ dide me. Lê bi wê re jî gotina ‘ne wê rojê’, vajî têngîna ‘di wê rojê de ku bûya’ jî, têngîna ‘di wê rojê de nebûya’ bi rengê ‘ne di wê rojê de’ û ankû ‘ne wê rojê’ û hwd dide me. Di vê çerçoveyê de, wateya "' ne wê rojê’, lê rojeka din" dide me.)’ û hwd re, bi gelek rengên din re mirov dikarê li ser têngîna wateyê re jî bi kurdî wateyê derbixe li holê. Têngîna bi gotina "nava" re, her wusa di çerçoveya

bawerîya yazdanî a êzdayî de jî di xate wê de têngînekê dide me. Mîtrayî di "nava rojê" de di dema herî germ ya nava-rojê de di bin "tava('tav' di kurdî de hem di wateya germbûnê de ya û hem jî di wate "rohnîya nava rojê ya germ" de jî ya) rojê" de berg dikirin ji yazdanê xwe re. Piştî wê ev rengê bi meşîna di bin 'tava rojê' de, wê bi Zerdeşt re jî xwe bide domandin.

.Dema ku mirîov hewl bide ku rastîya newrozê ku rastîya newrozê fahm dike, divê ku mirov li dîrokê bînerê. Her wusa, newrozê, bi çî rengî pêşketîya divê ku mirov wê werêne ser ziman. Newroz, bi têngî û navê xwe re jî, navê jîyane nû, têngînek pêşketî, rastîyek felsefîkî, fahmkirînek bitêgîhiştinî ya bi pêşketina civatî re, jinûvebûnek û rojek nû ya. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov rastîya newrozê werêne ser ziman. Rastîya newrozê, weke rastîyek bi vî rengî ya ku mirov divê ku wê bi pêşketina gel û civatîtiyê re werêne ser ziman. Di dema Medîya de bi berxwedana kawayê hesinkar re pêvajoyek nû li kurdistanê bi xalkên wê re destpêkiribû. Her wusa, pêvejoyek bişînbûn, afirîn û cardin derketina li dika dîrokê re bi wan re destpêkiribû. Di aslê xwe de medîya jî, li ser wê temenê û têngîne avabû bû.

Em dema ku di wê demê de li rengê pêşketina pêvajoyê dînerin, em bi gelek awayan regekî pêşketinê em di çerçoveya regekî têngîhiştî ê hemdem de dibînin. Her wusa, regekî nû ê civatî bi têngîna avestayî û hwd re hatîya avêtin. Di serdema Medîya û piştî de wê li ser wê temenê 'civatên avêsta' wê werin û ava bibin. Newroz jî, weke destpêk û cejna van xalkan bû ku di xate pîroz a yazdanê mazin de ku hebû bû. Pêvajoya newrozê, mirov wê di çerçovaya rastîya civatî de hilde li dest. Her wusa divê ku mirov weke têngîneka demî ya felsefîkî û hwd jî hilde li dest. Di vê çerçoveyê de newrozê, di aslê xwe de destpêkek a. Navê newrozê bixwe jî di kurdî de dihê wateya 'roja nû', û hwd a. Di vê çerçoveyê de di çerçoveya têngîna destpêkek nû de jî mirov dikarê vê yekê werêne ser ziman û fahm bike. Têngîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke têngînek destpêkî ya nû ya bi jîyane civatî a li herêmê û kurdistanê ya.

Fahmkirina bi newrozê re pirr giringa ku mirov wê bi teybetî li gorî demê fahm bike û werêne ser ziman. Ya ku di vê demê de bi aqil û rengê wê felsefeyê re ku bi navê newrozê re ku mirov bike jî, di vê demê de divê ku ev bê. Pêvajoya ku em di wê de di buhurin jî, her wusa di vê çerçoveyê de vê yekê weke pêwîstî û xwestekê jî ji mirov dixwezê. Di çerçoveyê de têngîna newrozê, divê ku mirov ji gelek alîyan ve wê hilde li dest û fahm bike. Felsefeya têngîna newrozê, di vê çerçoveyê de bi têngînek

zindî û zindiyî ya jîyanî ya li gorî rastîya xwe re mirov divê ku werêne ser ziman. Newrozê, di vê çerçoveyê de xwediyê têgînek civatî ya ahlaqî û felsefîkî û hwd a jî. Têgîna newrozê, weke têgîneka demî ya dîrokî û felsefî, di vê çerçoveyê de xwediyê rengekî pêşketinê jî ya. Dema ku mirov li rengê pêşketinê bi xate 'yazdan' re ku lê dinerê, mirov rengê pêşketina newrozê bi felsefe û dîroka wê re dibînêt.

Di roja me de, têgîna newrozê, ji me dixwezê ku ji dirîşmekê zêdetir, weke têgînek felsefîkî û dîrokî û hwd ku mirov wê fahm bike û hilde li dest û wê werêne ser ziman, dizxwezê. Divê çerçoveyê de bi destpêka dîrokê re û her wusa bi rengê pêşketina civatî re divê ku mirov wê hilde li dest. Di vê çerçoveyê de di çerçoveya têgîna mafê jîyanê û azadiyê de, ew têgîna newrozê ya ku heya, divê ku mirov wê hilde li dest û şrove bike û werêne ser ziman. Di çerçove û temenê têgîna newrozê de, têgîna mafê û azadiyê heya. Her wusa, têgîna maf û azadiyê, weke têgîneka ku newroz bixwe jî, weke rastîyaka ku bo wan pêşketîya ya. Mirov li vir divê ku têgîna mafê û ya azadiyê çawa fahm bike, her wusa di çerçoveya têgîna newrozê de, weke aliyekî ku divê ku mirov werêne ser ziman a. Kawayê hesinkar, di serdema xwe de, di vê çerçoveyê de bo maf û azadiya xwe ya civatî û parastina wê di roja newrozê de berxwedanak bi bahayê jîyane xwe dabûbû destpêkirin. Divê çerçoveyê de wî, destpêkek ji newrozê re bi xwe re dabûbû destpêkirin.

Têgîna sedsale me ya maf û azadiyê, her wusa weke têgîneka ku bo wê dihê tekoşîn dayîn a. Têgîna bi têgîna tekoşînê ya newrozê re jî, her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê hilde li dest. Her wusa newrozê, di vê çerçoveyê de di çerçoveya têgîna maf û azadiyê de weke têgîneka civatî ya ku pêşketî, di wê demê de bi helwest û gavavêtina kawayê hesinkar re xwe da li berçav. Dema ku mirov di wê demê de têgîna newrozê, di hilde li dest, di vê çerçoveyê de mirov wê rastîya newrozê, bi awayekî vekirî dibînêt. Newroz, di vê çerçoveyê de têgîna maf û azadiyê ya. Rastîya bo maf û azadiyê ya tekoşîn û berxwedanê ya. Rengê, rast ê civatî ku li maf û azadiya xwe xwedî derdikeve, mirov bi newrozê û rastîya wê re kifş dike û dikarê werêne ser ziman.

Di sedsala me ya ku em di wê de dijîn ya 21'ê de, her wusa têgîna maf û azadiyê bi rengê têgîn û felsefeya xwe ya civatî û keseyetîyî û hwd der derketîya li pêş. Her wusa, dema ku mirov di vê çerçoveyê de bi vê felsefeyê û çerçoveya wê re bahse gîyane felsefîkî a newrozê bike û wê rast û di cih de bê. Ya ku wê, wê rast li gorî rastîya wê werêne ser ziman jî, wê ev bê. Di vê çerçoveyê de dema ku mirov li kurdistanê û li civate

kurdistanê a kurdi dinerê, her wusa mirov vê yekê dibînê. Li kurdistanê, xalkên ku dijîn û hwd jî, di vê çerçoveyê de bi vê têgînê rabûna serpîyan û bi wê têgînê li maf û azadiya xwe xwedî derdikevin û tekoşîna maf û azadiya xwe didin li hemberê DAHAQÊN roja me.

Têgîna Dahaqî, ew a ku civatek ji maf û azadiya wê were kirin a. Bi wê re jî, ku ew bi rengê şikandinên fizîkî û ankû rengê jenosîda sipî û hwd ku werê ji dîrokê birinê bixwe re dihêne ser ziman a. Ya ku î ro, rejima îranê jî, û rejima tirk jî, li ser serê newîyên kawayê hesinkar dîkin jî, ev bixwe ya. Bo vê yekê ya ku ew tekoşîna berxwedanê ya bi rûmet li hemberî wan pêşketîya û di nava rûpelên dîrokê de cih û warê xwe girtîya. Têgîna newrozê, dema ku mirov li wê dihizirê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov weke têgînek dîrokî, felsefîkî ya bi ahlaqê civatî û hwd re ku werêne ser ziman a. Newrozê, di vê çerçoveyê de weke rastîyek têgîna civatî, divê ku mirov wê werêne ser ziman. Ji xwe, di destpêka wê de jî, dema ku kawayê hesinkar ew tekoşîn û berxwedan pêşxist, di temenê wê tekoşîn û berxwedana wî de têgînek bi vî rengî ya civatî û hwd hebû. Wî, li ser wê re bo parastîya wê bi rengên wê yê civatî û dîrokî re tekoşîn dabû bû. Di vê çerçoveyê de wateya tekoşîn û berxwedana kawayê hesinkar dihê ditin li berçav.

Têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de di roja me de, ku em bi rengê pêşketîna roja me re werênina ser ziman, em divê ku bi têgîna tekoşîna maf û azadiya civatî û hwd re werênina ser ziman. Ya ku wê rastîya newrozê di çerçoveya wateya gotina wê û pêvajoyên wê yên têgînî û hwd de ku birastî werêne ser ziman, wê ev bê. Her wusa têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de wele têgîneka berxwedanî ya kurdistanî ku bûya malê hemû dîrokê û dînyê, mirov dikarê werêne ser ziman. Heta roja me, hatina wê û di roja me de ji aliyê milyonan ve û ji aliyê bi dehan gelan ve pîrozkirina wê weke nîrxek pîroz û hwd, divê ku mirov di vê çerçoveyê de mirov wê werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de weke mîreteyeka têgînî ya dîrokî, felsefîkî û civatî ya mirovatîyê jî mirov dikarê wê werêne ser ziman. Ji rengê têgîna newrozê ya felsefîkî û dîrokî û hwd, mirov dikarê vê yekê pirr baş û qanc fahm bike û werêne ser ziman.

Têgîna felsefîkî ya newrozê, di vê çerçoveyê de li ser esas û temenê têgîna maf û azadiyê ya civatî û keseyetîyê ya. Her wusa, ev têgîna felsefîkî, di çerçoveya têgînek Azad de hanîna li ser ziman a rastîya xwe ya civatî û her wusa hanîna xwe ya li ser ziman di nava nîrxên xwe yên yên civatî û bi wan û hwd, weke rastîya têgîna newrozê ya ku wê bide diyarkirin bê. Di vê çerçoveyê de têgîna newrozê, weke têgînek felsefîkî

ya civatî ku temenê wê li ser rengê civate civatî û pêşketina wê ya bi Azad ava ya, mirov dikarê bahse wê bike û wê werêne ser ziman. Çend ku di temenê têtîna felsefîkî ya newrozê de bawerîya yazdanî ya dîrokî heya jî, di nava têtîna newrozê de bi wê têtîna wê ya pirr-rengînî û hwd de ku her cûre rastîyên mirovî, felsefîkî, bawerî û hwd ku di çerçoveya ku rêz û hûrmetekê bidina hevdû û ku karin bi hevdû re bijîn re, nêzîkatîya têtîna newrozê xwe bi wê re dihêne ser ziman. Nêzîkatîya têtîna felsefeyê newrozê, di vê çerçoveyê de weke têtînek felsefîkî xwe dide

dîyarkirin.

Têtîna newrozê ya felsefîkî, di vê çerçoveyê de temenê têtîna xwe ya dîrokî û rengê pêşketina xwe ya bi dîrokê re jî dide dîyarkirin. Her wusa, bi dîrokê re pêşketina gelan û di nava hevdû de ku di destpêkê de bi pêşketina civatên avêstayî û hwd de, rengê pêşketina wê ya rast xwe bi jîyane re dide dîyarkirin. Her wusa têtîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke têtînek komelî ya mesopotamîkî û kurdistanî, mirov dikarê wê werêne ser ziman. Dîroka vê têtînê, bi hezaran kevn diçê. Her wusa, dîrokek mazin bi destpêka mirovatiyê re xwe bi rengê têtîna newrozê re dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de bi felsefîkî, dema ku mirov li newrozê û li wateya gotinê ya bi rengê 'roja nû' dihizirê, mirov di vê çerçoveya wê têtîna felsefîkî û hwd de rastîya wê fahm dike. Têtîna avakirin û hertimî xweşikkirina jîyanê bi têtîna newrozê re û bi wê wateya wê ya bi rengê 'roja nû' re xwe hertimî dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de çendî ku jîyan bi rengê wê yê xweşîk re were pêşxistin û di jîyanê de avakirin bibe, wê her wusa têtîna newrozê jî di çerçoveyê teherêk dîyeleketîkî ya felsefîkî û hwd de, wê xwe di jîyanê de bi wê pêşketinê de bide dîyarkirin, salixkirin û werêne ser ziman.

Têtîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke têtînek felsefîkî, divê ku mirov di roja me de hilde li dest. Her wusa, ev têtîna felsefîkî, di çerçoveya jîyane mirov a civatî de ji mirov re dihêne ser ziman û dibêje, divê ku mirov bi peyamî ji wê fahm bike. Di vê çerçoveyê de ya ku mirov bi serekeyî fahm dike ku têtîna maf û azadîyê, tekoşîna dayîna bo wan û parastina wan a. Her wusa, têtîna maf û azadîyê, di çerçoveyê aqilê mirov ê ku mirov bi wê li jîyane xwe dihizirê re xwe dide dîyarkirin. Mirov, hij jîyane dike. Dixwezê ku wê bijî. Mirov wê çawa û bi çi rengî bijî, newrozê rengê wê bi têtîna maf û azadîyê re dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de weke felsefeyeka têtînî ya bi jîyane mirov re ku xwe dihêne ser ziman. Felsefeyê newrozê, weke felsefeyeka jîyanê ya hemû deman a. Di vê çerçoveyê de têtîna newrozê, divê ku mirov wê

weke felsefeya domandina jîyane xwe jî mirov dikarê wê werêne ser ziman. Her wusa, mirov mafê wê yê jîyanê heya. Mirov mafê wê yê pêşxistina xwe û jîyane xwe ya bi xwe re heya. Mirov, di vê çerçoveyê de divê ku xwediye azadiyekê bê. Di vê çerçoveyê de wateya têngîna newrozê ya hemdemî mirov dikarê wê kifş bike û werêne ser ziman. Têngîna newrozê, têngîna maf û azadiyê ya di vê çerçoveyê de ya.

Dema ku mirov di vê çerçoveyê de li têngîna maf û azadiyê dihizirê, her wusa mirov rastîya newrozê bi têngîna wê ya felsefîkî re baş kifş dike. Felsefeya newrozê, ku li ser rastîya mirov, jîyane mirov, maf û azadiya mirov, rastteqînî û têngîna parastîya mirov û jîyane mirov û maf û azadiya mirov ku bi hevdû re dihêne ser ziman. Ev, weke têngînek bingehînî ya hîmî ya felsefeya newrozê ya. Felsefeya newrozê, di vê çerçoveyê de dema ku mirov bahse rengên mesopotamîkî bi pêşketna wan ya bi dîrokê re dike, wate distêne. Her wusa, têngîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke têngîneka mesopotamîkî jî mirov dikarê werêne ser ziman. Weke rastîya pêşketina wê jî, mirov dikarê werêne ser ziman. Ji aliyê felsefe, têngîna dîrokê û hwd ve, di vê çerçoveyê de rast a.

Fahmkirina jîyanê, weke têngînekê divê ku mirov di vê çerçoveyê de bi rengê wê yê ku heyî û pêşketî re mirov hilde li dest û werêne ser ziman. Fahmkirina jîyanê, wê di vê çerçoveyê de têngîneka felsefîkî bide me. Di jîyanê de çi heya, mirov çawa dike ku wê bijî, mirov dike û dixwezê ku mafê xweyê jîyanê biparêzê û hwd, di vê çerçoveyê de mirov divê ku têngîna newrozê hilde li dest û werêne ser ziman. Fahmkirina jîyanê a bi têngîna felsefeya newrozê re ku bi felsefîkî û hwd heya, di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê hilde li dest û werêne ser ziman. Her wusa, têngîna newrozê, di vê çerçoveyê de weke têngîneka jîyanê ya nirxî, gelek tiştan bi têngîna fahmkirina jîyanê re ji me re dibêje.

Têngîna newrozê ya jîyanî, di vê çerçoveyê de xwediye wateya bi Azad jînkirina jîyanê ya. Her wusa, têngîna maf û azadiyê û parastîya wê, di çerçoveya têngîna jîyanê de xwe dide dîyarkirin. Di serdemên buhurî de di dema kawayê hesinkar de, kawayê hesinkar bo azadî û parastina mafê jîyanê tekoşîya. Her wusa, divê ku mirov tekoşîna kawayê hesinkar di vê çerçoveyê de bi felsefe û têngîna felsefîkî ya jîyanê, azadiya wê û her wusa parastina wê re werêne ser ziman. Kawayê hesinkar, di dema xwe de dema ku tekoşînek da, wî tekoşîna jîyanekê û domandina wê da. Di vê çerçoveyê de têngîna jîyanê û domandina wê, xwe bifelsefeya newrozê re dihêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de bo jîyanê û domandina wê jî, azadî

weke rengê jîyanê ê ku mirov bi wê serbest gav biavêje û tevbigirihê xwe dide dîyarkirin bi rastîya newrozê re.

Bi têgîna newrozê re fahmkirina roj û serdema me.

Newroza sala 2015'an, em di hinek şert û mercên demî ên dîrokî de pêşwazî dikin. Di vê çerçoveyê de di serî de divê ku mirov hinekî jî bi wateya newrozê ya di nava çand û dîroka kurdan re li ser wê jî rawastihê. Her wusa newroza sala 2015'an, weke newrozaka teybet jî, mirov dikarê werêne ser ziman. Ji nûha şahî û meşên bo 8'ê adarê ku dibin, dibina destpêkek jî ji pêşwazîkirina newroza sala 2015'an re. Di newroza 2013'an de birêz Ocalan pêvajoyek navê çareserîyê dabûbû destpêkirin. Lê ji wê demê û heta vê demê, rayadarên tirk, ketina nava wê hewldanê de ku wê çawa vê pêvajoyê ji aliyê geleê kurd ve vala derxin û ji aliyê xwe ve bikina temenê serketinekê ku bi wê re derbeyek dîrokî ku kurdan û civate kurd hafî xistin. Di vê çerçoveyê de pêvajoya çareserîyê, her wusa di nava şert û mercên zor de hat hanîn heta sala 2015'an. Li vir, divê ku em ji bîrnekin ku piştî ku pêvajoya çareserîyê ku birêz ocalan da destpêkirin û pê de, Hikimeta tirk ku T. ardoğan di wê de serokwezîrê wê bû, bidest birêxistina temenê pêşxistina DAÎŞ'ê kirin ku bidina hêrîşkirin li ser gelê kurd. Di serî de divê ku mirov vê yekê jî ji bîr nekê.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku newroza sala 2015'an jî, tê pêşwazî kirin. Lê heta roja me, rejima tirk, ti gav neavêtina di çerçoveya çareserkirina pîrsgirêka kurd de. Her wusa, vajî wê, weke ku amedekarîyek ji şerekî ku piştî hîlbijartina ku bi kurdan re bikin, tê kirin. Oparasyonên qirkiirna sîyesî ku ti tişt ji leza xwe winda nekirî didom in. Îran jî, di van rojên dawiyê de, piştî ku li KObanê û Şengalê kurdistanîyan û hêzên kurdistanî serkevtin bidest xistin û pê de, lez da bidervekirinan. Bi wê re jî, bidest bombabarandina Qandilê kir. Piştî serkevtina kurdan a li KObanê û şengalê û pê de, ev çend carin ku hêzên Îranê oparasyonan li herêmên rojhilatê kurdistanê li dar dixin û her wusa qandilê kî topbaran dikin. Ev jî, bi kirin û kiryarên rejima tirk ên ku li dijî kurdan dikê re di ahengekê de dihên kirin. Piştî têkçûna çeteyên DAÎŞ'ê, weke ku Îran û Tîrkiya ji wê aciz bûbe, di cih de piştî li herêmên weke Hesekê û hwd, kirin ku dorpêçkirinekê bidina çêkirin. Lê bi serneketin. Her wusa, di vê çerçoveyê de jî, nûha rewşa ku em dibînin, ew a ku weke ku hin amedekarî ji şerna mazin ên ku bi civate kurd re bikin, amedekarîya wê dikin. Li rojhilat, rejimên weke rejima tirk û rejima Îranê û hwd, bi salane ku herêm kirina qada şer. Hertimî, bo ku

desthilatdarîya xwe bidina domandin û yankû ku bo ku pirsgirêkên xwe navxweyî ku hena, heya mirovan jî wan bidina dûrkin, li dervî xwe bi vî rengî şer û pevçûn û tengezerîyan derdixin. Ya ku em di vê demê de ji wê re li herêmê şahidîyê dikin rewşek bi vî rengî ya.

Di nava vê rewşa bialoz ku di wê de evqas hêrîş li ser serê gelê kurd û civate kurd hena de, gelê kurd hem dike ku xwe û civate xwe biparêzê û hem jî dike ku pêvajoya çareserîyê bibe sêrî. BO ku aşîtiyek li herêmê were pêşxistin, di nava hewldanê de ya. Lê mirovekî ku dîroka herêmê dizanê, ku çendî ku bi ya dilê xwe hêvî ku pêvajoyek aşîtiye weke ya ku birêz ocalan dayî destpêkirin ku bi serkeve û gelê kurd jî bigihij maf û azadîya xwe jî, lê ku mirov li dîrokê dinerê, mirov dibînê ku hertimî şer û pevçûn bûna li herêmê. Ev jî, weke rewşeka ku mirov ji hêvîya aşîtiyek mayînda a li herêmê 'bêhêvî' dike. Lê divê ku mirov bibêje ku ti tişt ne bêderfet a. Tenê, ku mirov karibê bi zanebûn bike û tevgerihê, her wusa mirov wê karibê, serkevtinê dîrokî jî bidest bixe. Pêvajoya çareserîyê, di çerçoveya gîyane newrozê de gelê kurd nêzikî wê dibe. Gîyane newrozê, çîya û çawa ya. Gîyane newrozê jî, gîyanek berxwedanê ya. Dema ku mirov li dîroka newrozê dihizirê, her wusa mirov vê yekê dibînê. Serkevtina kawayê hesinkar li hemberê tahaq, wê rastîya newrozê bide dîyarkirin bi rengê berxwedanî. Di wê demê de tahaqek hebû û kurdan ew şikandibû. Lê divê ku mirov bibêje ku di roja me de, li ser serê gelê kurd û civate ku xwûna wê dimijin û dikin ku wê ji dîrokê bibin, gelek tahaqê demî derketina li holê. Gelê kurd, bi van Dahaqan re tédikoşê. Îran jî, li hemberî kurdan, bi kirin û politikaya xwe ya dervekirinê, bi zihniyeta Dahaq, tevdigerihê. Îrane roja me, weke Tîrkiya yê û bi hevdû re bûna Dahaqê vê demê ku dikin ku kurdan ji dîrokê bibin. Î ro, Dahaqîya T. Erdogan li hemberî kurdan û her wusa Dahaqîya Rejîma Îranê, divê ku mirov weke Dahaqîyên hemdem ên sadsala me werênina ser ziman. Ev Dahaqî, Dahaqîyên hemdem ên li hemberê kurdan û li ser serê kurdan in.

Şerê Îranê jî û ê rejîma tirk jî, bi armanca tûnakirin û ji dîrokê birina kurdan a. Her wusa, heta roja me, hewldanên hikimetên Tirk ên AKP'ê û hwd, di vê çerçoveyê de bi armanca bêstatû hiştina kurdan û ji dîrokê birina kurdan in. Hê jî, di vê çerçoveyê de nêzikî pêvajoyê dibin. Nêzikatîya wan ya li pêvajoya çareserîyê ku birêz Ocalan daye destpêkirin, heta vê kêlikê di temen û nêzikatîya ku bi wê dixwezin ku pirsgirêka çareser bikin de ya. Nêzikatîya wan, di wê temen û nêzikatîyê de ya ku wê çawa kurdan bêçek bikin û biwê re êdî wê politikaya xwe ya

di çerçoveya bêstatû hiştina kurdan de bibina sêrî û di vê çerçoveyê de wê ji dîrokê biibin. Bo ku mirov vê yekê kifş bike, hewce nakê ku mirov di mejiyê xwe de xwediyê zanebûnaka mazin jî bê. Zaroyekî piçûk ê kurd jî, di roja me de vê rastîyê dizanê. Î ro, ku mirov diçe şûkên bajarên kurdistanê û ji kîjan kurdî bipirsê, wê bi bersivên ku bide mirov, wê vê rastîyê bi misogerî bi nerîna xwe re werêne ser ziman.

Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku pêvajoya çareserîyê, di vê çerçoveyê de dema ku mirov li wê dihizirê, mirovdu nêzîkatîyên ji hevdû cuda dibîne. Yek, nêzîkatîya gelê kurd a, ku bi wê dixwezê ku pirsgirêka kurd were çareserkirin û ew jî bigihijina maf û azadîya xwe û biwê re jî ku êdî di nava aramî û aşîtîyekê de li herêmên xwe bijîn û jîyane xwe îdeme bikin. Lê nêzîkatîya din ya duyemin jî, ya dewletê û rayadarên dewletê ya ku bi wê dixwezê ku kurd werina bêçekkirin û li ser wê re ku êdî politikaya xwe ya bêstatû hiştina kurdan bibina sêrî. Di vê çerçoveyê de êdî bi demê re li ser pergale perwerdeyê re lezê bidina perwerdekirinê û bişavtinê pêşbixin û bi tememî herkesekî bikiina tirk. Ya ku heta nûha vê kêlîkê jî ku di mejiyê wan de ya ku ji wê bi şûn ve gav neavêtina ev nîyeta wan ya qirêj a. Divê çerçoveyê de dema ku mirov li pêvajoyê dihizirê, mirov dibîne ku ppêvajo, ne di çerçoveya çareserkirina pirsgirêka kurd de di buhurê. Pêvajoya çareserîyê, bi şerê di nava van herdû nêzîkatîyan de ku li ser politika û sîyesetê re ku dimeşe re di buhurê. Her wusa, heta roja me, ji newroza 2013'an, ku hikimeta AKP 'ê ti gav neavêtibê û her gavên ku aliyê kurd ku diavêje ku 'manipûla' dike û dixwezê ku li gorî berjewendîyên xwe yên di vê çerçoveyê de ku vala derxe, hinekî jî, divê ku mirov di vê çerçoveyê de fahm bike û werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de pêvajoya çareserîyê, bi vî rengî em bi wê newroza 2015'an pêşwazî dikin. Bîrêz Ocalan, geyretek mazin dide nîşandin ku muzakareyan bi wê bide destpêkirin. Lê heta vê kêlîkê, rejima tirk bi politikayên xwe yên di temenê ji dîrokê birina kurdan ku bi şûn ve gav neavêtîya, di çerçoveya wan de nêzîk dibe û ji ber vê jî ti gav heta vê kêlîkê neavêtîya.

Rejim, li rêyên xapandina kurdan digerihîn. Her wusa, di ragihandiya rayagiştî ya hevpar de jî ev hat ditin. Dixwest ku gotinekê di wê de bicih bike û bibêje ku bang were kirin ku çek were berdan. Di vê çerçoveyê de êdî wê nîyeta xwe ya xêrnexwaz bibe sêrî. Di vê çerçoveyê de politikayên wê yên li dijî civate kurd hê jî di meriyetê de na. Wê çawa civate kurd ji hevdû bifelişênin û tûna bikin, hertimî li rê û rêbazên di wê digerihîn. Di vê çerçoveyê de rejima tirk bi hikimet û poltikayên xwe yên

li dijî kurdan, dijminatîyaka dîrokî dide nîşandin.

Pêvajoya ku em di vê çerçoveyê de dikevinê de pêvajoyek çareserîyê ya. Lê ev pêvajo, ji bilî kirinên bo aşîtiyê her kirin di wê de dihê kirin. Divê ku mirov dûbare werêne ser ziman ku DAÎŞ', piştî ku pêvajoya çareserîyê ji aliyê kurd ve hat dayîn destpêkirin û pê de li dijî kurdan û civate kurd hat birêxistin û hat ajotin li ser serê gelê kurd bo tûnakirina wê. Armanca rejimên herêmê ên weke Îran û tirkîya ew bû ku bi DAÎŞ'ê, wê derbeyek li kurdan bihata xistin û wê piştî li ser wê derbeyê re pêvajoya ku hatî destpêkirin jî, di çerçoveya bêstatû hiştina kurdan de li gorî xwe biancam bikiran û wê êdî bi vî rengî ji 'pirsgirêka kurd jî, xilas bûban.' Her wusa, wê di vê çerçoveyê de jî, civate kurd jî, bikiran pêvajoyak ku bi wê re hin bi hin ji dîrokê dihata birin de. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku li pêvajoyê û rastîya pêvajoyê hatibû hizirîn.

Pêvajoya ku kurdan li şûn xwe hişt, pêvajoyek bi vî rengî ya şerê bi kurdan re bû. Lê hê jî, ew zihniyet li dijî kurdan di nava kar de ya. Li rê û rêbazên ku wê çawa kurdan, bêstatû bihêlin û di wê çerçoveyê de civate kurd bikina pêvajoya ji dîrokê birinê de. Her wusa, di vê çerçoveyê de hemû hêrîşên ku di vê demê li kurdan hatina kirin jî, divê ku mirov bixwêne û werêne ser ziman. Li vir, di vê çerçoveyê de û bivir ve girêdayî, ez divê ku vê yekê jî werênina ser ziman ku serkevtina kurdan a li Kobanê û Şengalê, ez divê ku weke serkevtina kawayê hesinkar ya hemdem binav bikim. Her wusa, ji vê û pê de, mirov nikarê ti wateyê bidîyê de. Her wusa, kurdan, li hemberî Dahaqên roja me û zihniyeta wan, serkevtinek dîrokî bi berxwedana dîrokî a KObanê û ya Şengalê bidest xistin. Lê hê bi tememî zihniyeta Dahaqî ji holê ranebûya. Ev zihniyet, hê jî li dijî kurdan di her qadê de di şer de ya. Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku pêvajoya çareserîyê bixwe jî dixwezin ku bikina temenê serkevtinaka weke ya Dahaq li hemberî kurdan di roja me de.

Dahaqên roja me ku li dijî kurdan şer dikin ên weke Îran û tirkîya, di vê çerçoveyê de nêzîkî pêvajoya çareserîyê jî dibin. Ev Dahaqên roja me, dixwezin ku pêvajoya çareserîyê jî li dijî kurdan bikina temenê têkçûnekê. Her wusa, nêzîkatîya rejima tirk ku di hundurê wê de çareserkirina pirsgirêka kurd tûna ya û tenê li ser esasê 'çekberdanê' ya, divê ku mirov di vê çerçoveyê de weke nêzîkatîya Dahaq ya roja me ku weke nêzîkatîyek pirr xadar divê ku mirov werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de pêvajoya çareserîyê, di vê çerçoveyê de

dema ku mirov li wê dinerê, weke ku li aliyekî wê Dahaqê bi zihniyeta xwe li wê rûniştîya û li aliyê din jî, li ser navê gelê kurd kawayê hesinkar rûniştîya û pêvajoyê dimeşêne û dixwezê ku aşîtiyek mazin bi wê li herêmê bêne holê. Ya ku nûha di vê pêvajoya dîrokî de ku mirov li ser nêzîkatîyan re şahidîya wê dike jî, ev a.

Pêvajoya çareserîyê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku pêvajoyek, di vê çerçoveyê de ya. Her wusa, ji aliyê kurd û gelan ve dema ku mirov li pêvajoyê dinerê, mirov reng û têngîna newrozê bi wê re dibînê. Lê ji aliyê rejîma tirk û rejîma Îranê ve ku mirov li wê dinerê jî, mirov zihniyeta DAHAQ dibînê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku pêvajoya çareserîyê, di vê çerçoveyê de pêvajoyaka ku mirov dikarê li ser nêzîkatîyan re ji pîrr alîyan ve ku wê şîrove bike û werêne ser ziman a. Pêvajoya çareserîyê, her wusa, di aslê xwe de weke ku kurd bi wê armanc dîkin, aşîti û parastina hebûna gelan a. Zihniyeta kawayê hesinkar ya bi newrozê re li dijî zihniyeta bişavtkar(esimleker) ya rejîmên herêmê ya. Di vê çerçoveyê de mirov dikarê ji pîrr alîyan ve pêvajoya çareserîyê bi têngîna newrozê werêne ser ziman.

Di roja me de, gelek Dahaq li hemberî kurdan derketina û şer dîkin. Weke îblîsê ku xwe di neynikê re dibînê û her ku dît ku zêde dike, bûya. BI heman rengî, gelek DAHAQ derketina li holê û li hemberî kurdan di nava şer de na. Di roja me de DAHAQÊ herî mazin ê demê Îran û tirkîya na bi zihniyetên xwe yên dijmîrov re. DAHAQÎYA ku li hemberî kurdan dîkin, di vê çerçoveyê de mirov dikarê zihniyeta wê bi politikayên wan ên di temenê bêstatû hiştina kurdan û bi armanca ji dîrokê birîna civate kurd re mirov fahm bike. Her wusa, di vê çerçoveyê de operasyonên qirkirina sîyesî ku her roj li bajarên kurdan raydarên tirk li dardixin jî, mirov divê ku di çerçoveya şerê DAHAQ de ê li dijî kurdan de şîrove bike û werêne ser ziman. Ev zihniyeta wan rejîma a qirêj, xwe dike hezar rengî de û xwe dike ku bide domandin. Olê jî, heta ku ji xwe re weke maske bikardihêne. Divê çerçoveyê de di çê bi ser kurdan de.

Pêvajoyên şerên rejîma tirk û Îranê ê bi kurdan re divê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku heta roja me, di vê çerçoveyê de di çerçoveya şerê DAHAQÎ ê bi kurdan re meşîya ya. Di roja me de jî, ti tişt ji wê ne gûharî ya. Tenê, gotinên ku bi wan wî şerê qirêj dihênina ser ziman, bo ku bidina domandin û çerçove û rengê wê gûharî ya.

Di rewşek bi vî rengî de pêşwazîkiirna newrozê, giringîya wê, dema ku mirov vê pêvajoyê bi vî rengî dixwêne û lê dinerê, baştir dihê ditin.

Her wusa, newroz, bi têtîn û rastîya xwe re, têtîn û rastîya berxwedanê ya. Li hemberî van rengên politika û hwd, berxwedanak kawayî, ya ku wê were dayîn destpêkirin a. Ku Dahaq hebin, wê kawayên ku li hemberî wan disekin in jî, wê hebin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov gîyane newrozê fahm bike û werêne ser ziman. Di roja me de, şerê Dahaqan ê bi kurdan re bi her rengî di domê. Her wusa, di hundûrê vê pêvajoyê de jî, ew şerê Dahaqan ê bi kurdan re didomê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov rastîyê baş fahm bike û werêne ser ziman. Têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku têtîna berxwedanê ya. Her wusa, gîyanek bi mirovî ya berxwedanê ya.. Gîyanek bi zane ya serketî ya. Gîyane newrozê, gîyane ku ji xate 'yazdanê mazin' afirîya ya. Divê çerçoveyê de divê ku mirov bahse rastîya newrozê û gîyane wê bike. Bi vê re di dewama wê de mirov divê ku werêne ser ziman ku newroz, navê rengê jîyaneka civatî, malî û serdemî ya. Her wusa, ev rengê jîyane bi civaknasîya xwe re çawa dihê û dijî, mirov dikarê wê kifş bike û werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de bi newrozê re rengê jîyanê bi reng, nirx û felsefeya wê re heya. ..

Felsefeya Newrozê, felsefeyek civatî ya bo tekoşîna maf û azadîyê ya.

Li vir, dema ku mirov hewl bide ku felsefeya newrozê fahm bike, ji sê aliyan ve divê ku mirov nêzîkatîyê li wê bike. Yek, dîrok a. Bi dîrokê re di xate wê ya civatî de bi rengê pêşketin û pêşveçûna wê re fahmkirina bi wê re wê temenekî bo fahmkirina wê di mejiyê mirov de bide afirandin. Newroz, weke têtneka felsefî ku bi rengî bawerî jî xwe daya pêşxistin, xwediyê dîrokeka bi hezaran salan a. Her wusa di serdemên şariştanî de, piştî ku civatî pêşket û têtînên 'metîngerî' li ser serê civatê hatina pêşxistin û hwd, li hemberî van têtîh û nêzîkatîyên desthilatdarî û hwd, weke rengekî tekoşînê ê civatî û felsefîkî newroz xwe dide dîyarkirin. Aliyê din ê duyemin jî, her wusa ji vir divê ku mirov gavê biavêje û wê fahm bike û werêne ser ziman. Aliyê wê yê duyemin, divê rengê têtîn û felsefeya wê ya civatî ya bi rengê xwe re ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku felsefeya newrozê, weke felsefeyek civatî ya felsefîkî, di vê çerçoveyê de weke zihniyetek xalkparêz divê ku mirov wê hilde li dest û werêne ser ziman. Têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de giringa ku mirov wê bi rengê felsefeya wê re kifş bike û werêne ser ziman. Bi têtîn û felsefeya wê re newroz, weke rêşanîdan(manifestoye)ka pêşketina jîyanê ya di dem û serdemên şariştaniyê de ya.

Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku di serdema me ya î ro ya sedsale 21'ê de hewldanên bi armanca ji dîrokê birina civate kurd, di dema kawayê hesinkar de jî bûbû bûn. Li hemberî hewldanên bi vî rengî newroz, bi rengê têgîneka tekoşînê jî bidest pêşketina xwe kiribû. Divê ku mirov di vê çerçoveyê de rastîya wê ya dîrokî baş fahm bike. Felsefeya newrozê, divê çerçoveyê de weke felsefeyeka civatî ya di temenê pêşxistina jîyanê û parastina maf û azadiyên wê de ya. Her wusa têgîna newrozê, di vê serdema me ya î ro ya 21'ê de, weke têgîneka civatî ya felsefîkî di çerçoveya parastina maf û azadiya civatî xwe dide dîyarkirin û pêşxistin. Her wusa, bi têgîna ku çendî ku Dahaq hebin wê kawa jî li hemberê wan hebin, têgîneka tekoşînê di vê çerçoveyê de bi dûalîteya wê re dide dîyarkirin. Li vir, dema ku mirov hewl bide ku wê baş fahm bike, divê ku mirov bi dîrok û têgîna wê ya felsefîkî re di vê çerçoveyê de wê hilde li dest û werêne ser ziman.

Di roja me de ku weke serdemeka pêşketî ya 'ragihandin û zanînê' dihê hanîn li ser ziman jî, di vê serdemê de qadaxakirina zimanê civatekê û ne hiştina bi zimanê xwe re xwe bi demê re afirandina wê di çerçoveya têgînek jenosîd ya bi armanca ji dîrokê birina wê civatê de divê ku mirov werêne ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de dema ku mirov li qadaxaya li ser zimanê kurdî li rojhilat ku bi tirkîya, îran, li sûrî û Îraqê hatiya danîn, divê ku mirov di vê çerçoveyê de bi armanca jenosîdê û bi wê re bi armanca ji dîrokê birinê re vê rewşê werêne ser ziman. Ev rewşa tirkîya, îranê, sûrîya û îraqê ku kurd, bi mafî weke rewş û têgînaka nemrûdî û Dahaqî bi nav dikin, li hemberê wê bi têgîna kawayê hesinkar disekin in û tekoşîna xwe ya civatî bo maf û azadiya xwe didin. Têgîna newrozê, di vê çerçoveyê de bi tekoşîna civatî ya kurdistanîyan ya bo maf û azadiyê re qarakterê xwe yê felsefîkî ê sedsale me diafirîne û pêş dixê û radixe li berçav. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov newrozê, bi felsefeya tekoşînê ya civate kurd re ku li gorî serdema me hatiya pêşxistin re, şîrove bike û werêne ser ziman. Newroz, her wusa, bi rengê wê yê xwezayî û civatî re xwe daye jînkirin.

Çerçoveya têgîna newrozê, em divê ku di vê çerçoveyê de weke çerçoveyeka têgînî ya serdemî jî bi pêşketina wê ya felsefîkî re werênina ser ziman. Her wusa, di vê çerçoveyê de aliyê wê yê bi tekoşîna civatê bo maf û azadiyê û hwd re, tenê weke aliyekî wê yê têgînî û felsefîkî dihêne ser ziman. Lê bi wê re, di çerçoveya wê têgîn û felsefeyê de wê çawa jîyan ji nû ve were afirandin û pêşxistin jî, xwe bi wê re digihêne

çerçoveyeka têtînî û felsefîkî. Dema ku mirov di vê çerçoveyê de di vê serdema me ya î ro de hewl bide ku perpektîfa jîyanî ya jî têtîn û felsefeya newrozê fahm bike, divê ku mirov di çerçoveya têtîna wê ya jî nû ve pêşxistin, avakirin û adilandina jî fahm bike û werêne ser ziman. Ev, weke aliyekî ku hertimî wê bi wate, têtîn û aliyê xwe yê felsefîkî re ku bi rengên cûre ên dewlemend re ku were fahmkirin a. Her wusa, çerçoveya di vê çerçoveyê de ya afirandinê, weke çerçoveyeka têtînî ya ku mirov li vir wê hilde li dest a. Her wusa, dema ku mirov bahse newrozê bike, di vê çerçoveyê de bi têtîna wê ya afirîner ya jîyanî de wê hilde li dest û werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de felsefe û têtîna newrozê, jî me dixwezê ku di nava civatê de jî bê, kes bi kes pirsra 'jîyanek çawa(?)' û ankû 'mirov divê ku çawa bi çi awayê bijî?' û hwd, jî me dixwezê ku em bersivna bi têtînî û felsefîkî bidinê de û wê werênina ser ziman. Di serdemên berê ê kevnera ên weke serdema Mîtra û Zerdeşt de pirsra "xwe naskirinê" û ankû "xwenas bike!" dihat kirin ji mirovan. Wateyeka vê pirsê, di vê çerçoveyê di çerçoveya xwe gihandina zanînekê, felsefeyekê û pêşketinaka jîyanî ya bi aqil de heya.

Her wusa dema ku mirov di vê çerçoveyê de li wê bihizirê, divê ku mirov di vê çerçoveyê de li bersiva pirsra 'divê ku mirov çawa bijî' lê bigerihê. Bersiva vê pirsê, wê hem rastîya mirovî ya civatî bi me bide fahmkirin û hem jî wê di roja me de bi aqil û pêşketina serdemê re ku mirov divê ku çawa di nava tevger û gavavêtinê de bê, wê bike ku mirov bersivêka bi têtînî û felsefîkî di mejiyê xwe de jî wê re bibînê. Ji xwe, di serdemeka weke 'serdema zanîn û ragihandinê' ve ev yek, weke tiştekî ku nebê nabê jî ya bo pêşketina mirov û jîyane mirov. Ya ku mirov di nava jîyane mirov de dike bihêz, ew pêşketina mirov a di nava civatîtiya mirov de ya. Her wusa di vê çerçoveyê de mirov çendî bi hêz û xort dikarê zimanê xwe bi zane bikarbêne û lê serwer a, mirov çendî di zanîna serdema xwe de pêde çûya, her wusa mirov çendî di farqê têtînen baş û ne baş de ya di nava pêşxistina jîyane xwe de û bi wê re jî, mirov çendî dikarê aqilê xwe biafirîne û bikarbêne û hwd, bi gelek aliyên din re, aliyên ku mirov di çerçoveya têtîna felsefîkî ya dem û serdemî a zanînî de ku mirov li wê bihizirê ya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov binxatbike û werêne ser ziman ku di jîyane de di serî de hewldana fahmkirinê ya ku wê mirov bizane bike û pêş bixe ya. Bizanebûnî, çendî ku mirov bi civate xwe re êdî xwe hanî ser ziman, wê hem pêşketinê bi xwe re bide çêkirin û hem jî bi civate xwe re. Bi vê re jî, divê ku mirov bibêje ku ya bi zanebûnê re parastinê bi civate civatî û di çerçoveya

têgîna maf û azadiyê de dike jî wê di vê çerçoveyê de pêşxistina zanîn û fahmkirinê ya di nava wê civatê de bê. Newroz jî, bi felsefeya xwe re felsefeya vê rastiyê ya.

Têgîna civatî, li vir, bi awa û rengên pêşketina wê re weke têgîneka felsefîkî ya ku li vir bi gotina newrozê re ku mirov wê fahm bike ya. Her wusa, ji aliyên wê yên mîtolojîkî wirdetir, di serdema me ya zanînê de ku zanîn weke "hêzekê" pêşketîya, di vê çerçoveyê de bi awayekî felsefîkî têgîna newrozê fahmkirina xwe di çerçoveya demê û pêşketina wê de ji mirov dixwezê. **Felsefeya Newrozê, felsefeyek civatî ya bo tekoşîna maf û azadiyê ya. Tekoşîna civatî bo maf û azadiyê jî, di serdemeka aqil weke "hêz" pêşketîya û ku ew serdem weke 'serdema zanîn û radigihandinê' dihê bi navkirin de wê bi aqil, zanîn û pêşketina wê re zêdetirî xwe bide dîyarkirin û pêşxistin. Fahmkirina felsefeya newrozê, bo vê yekê pirr giringa ku di serdem û pêşketinaka bi vî rengî ya demî de ku karibê wê tekoşîna xwe ya civatî bi dewamî bide pêwîsta. Her wusa, di kirin û pîretikê de weke ku bi civate kurdistanê re dihê ditin, ew pêşketina li gorî demê bûya. Lê bi têgînî û têgihiştinî û hwd jî, bifahm hanîna wê ya li ser ziman, wê bi felsefeya wê re bibê.** Ev, weke aliyekî giring ê ku divê ku mirov bi teybetî li ser wê bisekinê û ku mirov wê werêne ser ziman a. Aliyê felsefîkî ê têgîna newrozê ku bi têgîna parastina nîrxên civatî de xwe dide dîyarkirin, di vê çerçoveyê de xwe dide dîyarkirin. Aliyê felsefîkî ê têgîna newrozê ê bi pêşxistina jîyanê li temen, hîm û koka wê re jî, di vê çerçoveyê de weke aliyekî ku divê ku mirov li dûv wê fahm bike û werêne ser ziman a. Têgîna newrozê, aliyê wê yê ahlaqî, felsefîkî û bawerî jî, di vê çerçoveyê de bi pêşketina aqilê mirov ê li ser kok û temenê wê re dihê ser ziman. ...

”

Peyama Newrozê a dîrokî û pêwîstîniyên wê ...

Peyama birêz Ocalan, ku di newroza 2015'an de hat xwandin, di rojevê de dihê axiftin û şîrovekirin. Herkesek li gorî xwe ji wê ancamekê dike ku derxe. Nivîskarên tirk jî, li ser wê hizrên xwe dihênina ser ziman. Pirraniya nivîskarên tirk, di 'dûngû'ya 'çekberdanê' de nîqaş dikin. Ev tang nîqaşkirin, ji fahmkirina dûr bi wan re û bi gotinên wan re nîyeta wan dihêne ser ziman. Lê li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku di peyamê de ji nîqaşên berhevkirina kongrê zêdetirî, divîyabû ku di çerçoveya siyeseta demokratik maf û azadiyê de were nîqaşkirin. Peyam, bi awayekî vekirî dike ku temenê destpêkirina muzakereyan bide çêkirin û muzakere bên dayîn destpêkirin û bi rêy muzakerayan pîrsgirêk û pîrsgirêka kurd werê çareser kirin. Di vê çerçoveyê de di mejiyê her

kurdî de ew heya ku 'muzakare werênina destpêkirin û pirsgirêka kurd were çareserkirin û ew jî bigihijina statû, maf û azadîya xwe. Ya ku di çerçoveya peyama birêz Ocalan de di serê her kurdî de ev a. Her wusa bi wê re jî, ku weke vîna xwe bijartina birêz Ocalan jî ji îmraliyê were derxistin û were serbest berdan.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bahse çerçoveya peyamê bike. Peyam, ne tenê li kurdan, her wusa li kurd û tirk û her wusa pirraniya gelên rojhilata navîn a. Di vê çerçoveyê de peyam, bi têngîna '... mala hevpar a demokratîk a Rojhilata Navîn ava bikin." re di temenê gihiştîya rojhilata navîn de nêzîkatîya gelemper ya xalkparêzî hanîya ser ziman. Her wusa, di vê çerçoveyê de pêşniyar li şûna ku bi têngîna 'biavştinê' ku 'netewbûnek' were 'afirandin' û hwd re, nasnemayên xalkên herêmê bi dîrok, çand û zimanê wan re were esas girtin. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov li ser wê bisekinê. Di vê çerçoveyê de, ku rastîya wê peyamê rast were xwandin û li gorî wê û gîyane wê gav werina avêtin, wê hem rojhilat yekîtiya xwe ya demokratîk li ser dîrok û hebûna xalkên xwe yên herêmê re biafirêne û pêş bixe û hem jî wê di rêya pêşketinê de pergalek demokratîk a rojhilata navîn were pêşxistin û pêşaroja herêmê bi wê bi aşîti were hûnadin.

Heta roja me, rojhilat, weke qadaka şer û pevçanan maya. Komên çete ên weke DAÎŞ û hwd, hertimî derketina û herêm kirina gola xwûnê. Î ro bi rengê DAÎŞ'ê ya. Ku bi vî rengî were domandin, siba wê bi navekî din rêxistinna weke ên DAÎŞ'ê bi nav û rengna din derkevin û wê herêmê bikina gola xwûnê. Li vir, ya ku van rêxistin kujar û xwûnxwar diafirêne, rengê desthilatdarîya herêmî û têngîna wê ya temenî ku hatîya pêşxistin a. Ol jî, kirina xizmeta vê têngîna bixwûn de.

Peyam, di serî de li vir, ya ku ji kurdan jî dixwezê ku ew jî jî pergale xwe ya civatî a demokratîk bi çand û zimanê xwe ava bikin û pêş bixin. Peyam ji kurdan dixwezê ku pergale xwe ya perwerdeyê jî ava bikin û pêş bixin. Piştî vê peyamê re divê ku li her herêmê kurdistanê, buhurîna li perwerdeya bi zimanê dayikê di filîyetê de bibe. Di vê çerçoveyê de kurd divê ku vê yekê fahm bikin. Divê ku xwe ji rewş û nêzîkatîyên di çerçoveya di rengê bendewariyekê de sekin in de ne hêlin. Wê ti kesek newê û wê temenê perwerdeya wan ya bi kurdî ji wan re neafirêne. Ew divê ku vê yekê bikin. Divê ku xîret bikin û êdî pêşketina civatîya xwe bidestê xwe temenê wê çê bikin û hem bikin. Ya ku ev pêvajoyê û dîrok jî ji wan dixwezê ev a. Her wusa, di vê çerçoveyê de gelek karên ku dikevina ser milê kurdan û saziyên kurdan jî ew in. Hê, di çerçoveya têngîna

civaknasî ya civatî de, sîyeseta kurd pêşketin di nava xwe de bi zimanê civate xwe çênekirîya. Di wê de, bêxîretî daya nîşandin.

Peyama Rêberê gelê kurd birêz Ocalan ya ku ji aliyê herkesekî ve dihat mereq kirin ku wê di newrozê de bê xwandin, hat xwandin. Bi milyonan girseya ku li qada madê civîya bû li wê hiisand û ji wê kêlîka dîrokî re şahîdî kir. Ev pêvajoya çareserîya demokratîk ku di newroza 2013'an de ku birêz Ocalan dîsa bi peyama wî ya ku di wê de hatibû xwandin re di vê newroza 2015'an de dîsa bi xwendina peyama birêz ocalan re gihişt ast û pêvejoyeka nû ya dîrokî. Li vir, di serî de divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku heta roja me, hertimî aliyê kurd gav avêtina. Pêvajo, ji aliyê kurdistanîyan, tevgera kurd û birêz Ocalan ve hatiya meşandin. Ev hersê lingên pêvajoyên ên weke kurdîstanî, tevgera kurd û birêz ocalan, pêvajo heta vir hanî. Lê divê ku mirov vê yekê jî werêne ser ziman ku heta vê kêlîkê ku dewlta tirk, ti gav bi pêvajoya çareserîyê neavêtina. Vajî wê, hertimî di çerçoveya vala derxistina peyaman de tevgerîya ya. Piştî newroza 2013'an, di vê çerçoveyê de di çerçoveya vala derxistinê de ket nava gavavêtinê de.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku peyam, di hundurê xwe de gelek têtînên di çerçoveya giştîya rojhilat de û her wusa di çerçoveya çareserkirina pirsgirêka kurd de di nava xwe de dihawêne. Her wusa, bi têtîna 'sîyeseta demokratîk' bahse "... mala hevpar a demokratîk a Rojhilata Navîn ava bikin." jî, di vê çerçoveyê de weke çerçoveyeka giştî a rojhilat dihê ser ziman. Di asta sîyeseta giştî a rojhilat de, ev bi hevrebûna demokratîk tûna ya. Hebûna gelan, nayê herêkirin. Li rojhilat, ti sazîyên giştî nîn in ku hebûna gelan di wê de xwe nimînêrîyê bê. Her wusa, ne kurd, ne asûrî-sûryanî, ne bawerîyên cuda ên dîrokî ên weke êzîdîtîyê û hwd, mirov nikarê bahse nimînêrîya wan bike.

Di vê çerçoveyê de rengê pêşketinê, wê li gorî rastîya dîroka herêmê a kevn, wê çerçoveyeka pêşketina wê ya pêşarojê bê. Heta roja me, sazîyên ku hatina avakirin, di çerçoveya têtînên desthilatdarî û hwd de na. Her wusa, divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku di çerçoveya bi vî rengî bi têtîna "... bi nasnameyên demokratîk ên vekirî re ..." û hwd re, wê sînorê ku hebin jî wê bi hebûna xalk û gelan re xwe bide dîyarkirin. Pêşîya pêşketina wan newê girtin. Wê bi ber pêşarojê de herin. Li vir, têtîna "...neçariya derbasbûna hevpariyekê ..." jî, divê ku mirov werêne ser ziman ku di çerçoveya herêkirina hebûna hevdû de ya ku heta roja me, ya ku nebûya ev a. Her wusa, şerên hov ku hebûna xalkan qast dike û tûna dike ên weke bi destê DAÎŞ'ê û hwd dihên

meşandin, divê ku mirov di vê çerçoveyê de werêne ser ziman. 'Sîyeseteka demokratîk' ya bi rengê, wê dewra sîyeseta bi rengê bêtahemûlîya li hemberê hevdû ya bi rengê DAÎŞ'ê ku weke sîyeseta rejimên herêmê jî ya, wê were buhurandin. Ji xwe, ev sîyeseta ku di çerçoveya têgîna "netewî" de dihê meşandin, di nava wê têgîna netewtîyê de "gelek xalk û rengên din ên pêşketina civatî di nava wê de hatina tûnakirin. Yanî, bi gotinaka din, têgîna netewbûnê ku temenê wê li ser 'bişavtinê' ya, di vê çerçoveyê de ew dihê red kirin.

Rengê sîyeseteka bi vî rengî ku kifşkirin û li gorî wê rêya pêşketinê kifşkirina wê, her wusa di vê çerçoveyê de wê pêvajoyên pêşketinê bi xwe re bixwezê. Têgîna 'netewa demokratîk', di vê çerçoveyê de di çerçoveya 'sîyeseta demokratîk' de bi rengê rêxistinî ê giştî ku bi têgîna "... mala hevpar a demokratîk a Rojhilata Navîn ava bikin." û hwd re, bi çerçoveyeka ku hemû gel karibin xwe bi wê re werênina ser ziman. Her wusa, çerçoveyek rojava=ewropa av bi vî rengî heyar. Lê farqe vê çerçoveya ewropa ew a ku temenê netewbûyînen nava wê ku li ser têgîna 'bişavtinê' ya. Di aslê xwe de, weke têgîneka ku di vê çerçoveyê de ew jî ji wê sûd bigrê, xwediyê regekî pêşketinê ya. Ji ber ku têgînen netewî ku li ser bişavtinê ava na, rengê pêşketina xweza a civatî ji holê ra dîkin û li şûna wê rengê pêşketinê a bi sazîyan ku ji ser ve bi têgînî dihê kifşkirin re dibê. Ev jî, çend ku ji binî ve bahse demokrasiyekê were kirin bi têgîna 'hîlbijartinan' û hwd re, lê di asta bilind de ya kifşkar ne ew kifşkirina di hîlbijartinan de ya. Ew têgîna ku ji serî hatîya kifşkirin û di wê çerçoveyê de ji binî ve li ser 'bişavtinê' pêş dikeve, her wusa, mînaqa wê ya herî hov a seretayî bi rengê tirkîya re mirov dikarê werêne ser ziman. Bi qadaxakirina ziman û tûna kirina çanda re hebûna xwe dide domandin. Zimanê gelan qadaxa dike û bahse 'demokrasiyê' dike.

Em di vê çerçoveyê de divê ku rastîya wê werênina ser ziman ku têgîna ku birêz Ocalan di nemaya xwe de dihêne ser ziman, di serî de temenê vê netewîya ku li ser 'bişavtinê' ya red dike. Her wusa divê ku mirov werêne ser ziman ku "... civakeke demokratîk û xwedî nasnameya demokratîk ..", di vê çerçoveyê de dihêne ser ziman. Em li vir, divê ku vê yekê weke rastiyeke werênina ser ziman ku têgîna "civatekeke demokratîk" ku mirov li wê dihizirê, her wusa di vê çerçoveyê bi rengê pêşketina wê re xwe dihêne ser ziman. Heta roja me, têgînen civatî, di çerçoveya dewletîyê de bi ya 'serdest' û 'ya bindest' re hatîya hanîn li ser ziman. Gotina "kêmetew", di aslê xwe de xwediyê regekî têgînî ê bi vî rengî ya ku di çerçoveya têgîna ku netewek li ser netewek din û

ankû çend netewên din ku bi hijmara xwe re kêr û piçûk in re serdestîya netewekê hebê dihêne ser ziman. Ev jî, rengekî din ê bindestkirinê ku serdemên ku di wan de bahse demokrasiyê û pêşketina wê dihê kirin de dihê ser ziman. Di aslê xwe de ev têgîn, vajî wê têgîna ku bi gotina 'demokrasiyê' re dihê hanîn li ser ziman. Em ku jî vê têgînê gav biavêjin ku li kurdistanê pergalekê ava bikin, em hemû xalkên din ku bi hijmara xwe piçûk in, weke piçûkên xwe û ankû komên ku di bin me re dijîn, em werênina ser ziman? Ev, di aslê xwe de rengekê metingerî ê di serdemên demokratîk de ku hatî pêşxistin dide li berçav.

Di roja me de têgîna demokrasiyê, ku em bahse wê dikin, di wê çerçoveyê de ya ku li piçûkatî û mazinahiya wê newê nerîn ku weke hevdû xwediyê heman mafê xwe pêşxistin û jîyankirinê bin. Ev, weke têgînekê xwe li vir dide li der. Her wusa, di vê çerçoveyê de li rojava, pîretîze kirina wê têgînê bi civatên ku di nava hevdû de dijîn de dihê ditin. Di aslê xwe de, ev têgîn, gotin kantonan jî derbas dike û bêwate dike. Hebûna xalkan bi civatîtiya wan û her wusa nasnemaya wan ya demokratîk re derdixe li pêş. Li vir, têgîna nasnemaya demokratîk, divê ku mirov wê baş fahm bike. Heta roja me, weke têgîneka ku di jîyanê de ne hatiya pêşxistin û nebûya xwediyê wateyê jî. Civatek, bi nasnemaya demokratîk re wê ew xwe bixwe birêve bibe.

Di vê çerçoveyê de têgîna bi gotina 'aşîtiyek rastteqîn' re ku bahse dihê kirin jî di vê çerçoveyê de dihê fahmkirin. Her wusa, temenê wê 'aşîtiya rastteqîn', li ser têgîna "krîterên demokratîk", dihê rûnandin. Di vê çerçoveyê de krîterên demokratîk, di vê çerçoveyê de ku têgîna 'nasnemaya demokratîk' bi felsefeya jîyane civatî ku xwe bixwe birêve dibe re bi hevdû re dihûnê û dihêne ser ziman re, weke rengê pêşketina çerçoveya wê xwe dide dîyarkirin. Her wusa, li vir, divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku ol jî, bi jîyane civatî re bi azadî têkilî ne danîna û nebûna xwediyê rengekê pêşketinê. Hertimî, weke bîrdoziyek desthilatdarî maya di dest de. Ya ku î ro, em divê ku weke ancama wê werênina ser ziman jî, derxistina DAÎŞ'ê hwd a. Di vê çerçoveyê de bitêgîna civakeke demokratîk re ku xwediyê wê nasnemaya Azad û demokratîk a û bi rengê bi 'aşîtiyeke rastteqîn' ku temenê wê 'bi krîterên demokratîk ên gerdûnî hatiye hûnandin' re temenê pêşarojek bi mirovî û mirovatî dihê dîyarkirin. Li vir, em dema ku li beşên civatê dihizirin, her wusa bi heman têgînê li nava civatê jî hizirîn, dibe. Minaq, 'pirsgirêka jinê' û hwd, weke pirsgirêkên ku civatê bixwe dikina nava nexweşiyekê de divê ku mirov li vir wê werêne ser ziman.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku bo civate kurd, asil ji vê nûqtê û pê de, tekoşîn dema wê destpê dike. Her wusa, avakirina ji nû ve civatê û temenê wê, bi hemû aliyên xwe ve li pêşîyê disekinê. Pirsgrîrêka perwerdeya bi zimanê dayikê, avakirina rêveberîya civate demokratîk, kirina sîyeseta demokratîk bi ziman û têngîna wê civatê û hwd re 'nasnemaya demokratîk' a wê civatê derxistina li holê û pêşxistina wê û barî pêşarojê kirina wê, divê ku mirov li vir werêne ser ziman. Li vir, têngîneka civatî ya demokratîk ku bi vi vî rengî xwe bixwe birêve bibe, her wusa wê bixwe parastina xwe cewherî jî bi zanîn û hebûna xwe bike. Di vê çerçoveyê de ji nû ve şîrovekirin, kifşkirina gotinan û wateya wan, fahmkirina jîyanê û pêşxistina wê li ser esasê rengê wê yê rast ku bi dîroka wê re pêşketî û hwd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Ev têngî jî, bi vê gotina birêz Ocalan mirov dikarê wê werêne ser ziman ku "... ber bi pêşerojê ku bi aştiyêke rasteqîn û bi krîterên demokratîk ên gerdûnî hatiye hûnandin ve dimeşin. Tiştê ku li dîroka rasteqîn a Newrozê tê jî, di hizûra we de, silavkirina merhaleyêke wisan e." Di vê çerçoveyê de bi destpêkirina serdemek nû û hwd re, bi pêşketin û rastîya wê re û bi pêşxistin û jîyane wê re ku êdî ji nû ve bi hebûna têngîna gelan û nasnemaya wan û xwe bixwe birêvekirina wan re ku were nivîsandin. Wateya dîrokî ya vê peyamê jî, di vê çerçoveyê de divê ku mirov hilde li dest û werêne ser ziman.

Piştî newroza 2015'an û xwandina namaya birêz Ocalan, dijberîya T. Erdogan û oparasyona artişa tirk tê çi wateyê?

Di newroza 2015'an de bi xwandina namaya birêz Ocalan re rewşek û hewayek nû di çerçoveya pêvajoya çareserîyê de afirî. Di wê çerçoveyê de, herkesek li bendê ya ku hikmet êdî ya ku dikeve sermilê wê gavan biavêje. Di vê çerçoveyê de êdî herkesek li bendî gavavêtina hikimeta Tirk a. Lê rayadarên Tirk ên weke T. Erdogan ku serokkomar a, pêşî dijberîya xwe li dijî 'deh xalan' hanî ser ziman û piştê jî dijberîya xwe li dijî avakirina 'heyeta çavdêriyê' hanî ser ziman. Piştê jî, bidest hanîna li ser ziman ya li dijî kurdan kir. Gotinên weke "pirsgirêka kurd tûna ya", piştî ku namaya birêz Ocalan hat ditin û xwandin û pê de, T. Erdogan hanî ser ziman. Piştê jî, di vê çerçoveyê de gotinên xwe hanî ser ziman. Wê çawa pêvajoyê di çerçoveyêka ku li dijî kurdan bikina awayekê de û her wusa pêşîya gavavêtina dewletê bigrin, di wê çerçoveyê de bidest axiftinê kirin. Piştî gotinên T. Erdogan, Artişa tirk pêşî li 'çiyayê kurdistanê' li çiyayê mazî oparasyon di 24'ê adarê de li dardixe. **Piştî**

newroza 2015'an bi sê-rojan re li darixistina vê oparasyona artişa tirk li diji herêmên kurdistanê û civake kurd, divê ku mirov wele hewldanaka ku bi wê dixwezin ku di vê çerçoveyê de pêvajoyê di çerçoveyaê mijulkirinê de birêve bibin û pêşîya gavavêtinan ji aliyê dewletê ve bigrin. Her wusa, aliyekî din, ê vê oparasyona artişa tirk a sê-rojan piştî newrozê ê din jî, ew a ku dixwezin ku pêşîya nîqaşên di çerçoveya gavavêtina hikimetê de bigrin. Her wusa, rojevê bidina guharîn. Hinekî jî, bi vir ve jî girêdayî ya.

Di vê çerçoveyê de piştî newrozê, di cih de rayadarên tirk, di serî de T. Erdogan û piştî Artış, dikevin nava helwesta gûharanina wê rewş û hewayê di çerçoveya pêvajoya çareserîyê de bi newrozê û namaya birêz ocalan re ku afirî ya. Wê çawa wê rewşê û hewayê bidina guharandin, di vê çerçoveyê de van tevgeran dikin. Ji ber ku hê jî naxwezin ku pîrsgirêka kurd were çareserîkirin û maf û azadiya kurdan were dayîn li wan. Di vê çerçoveyê de diçina biser kurdan de. Rejimê, hertimî li ser şerê ku bi kurdan re kirîya hebûna xwe daya domandin. Hertimî, tengezerî(krîzên) nava dewletê jî bi gûrîkirina şerê bi kurdan re hewl hatiya dayîn ku were buhurandin. Di demên buhurî de jî wusa bû. Dema ku tengezerîyek di nava dewletê de çê dibû, wê di cih de çerekê bi kurdan re derxin û li ser wê re bikin ku wê tengezeriyê bidina buhurandin. Yanî, di vê çerçoveyê de hertimî, şerê rejima tirk ê bi kurdan re, ji vê aliyê ve jî ji wê re bûya temenê xwe domandin. Di aslê xwe de tenê rejima tirk, rejimên din ên ku pîrsgirêka wan ya kurd heya, ev rewş di nava wan de jî wusa bûya. Tengezeriyên xwe bi şerîkirina bi kurdan re buhurandina. Di vê demê de jî, di hundurê pêvajoya çareserîyê de bo ku pêşîya gavavêtina rejimê li tirkiya were girtin û pêşîya destpêkirina muzakareyan bo çareserîkirina pîrsgirêka kurd were girtin, artişa tirk di çerçoveya dijberîya T. Erdogan de oparasyonê li dijê kurdan dide destpêkirin. Her wusa di vê çerçoveyê de dixwezin ku pêvajoyê di çerçoveya domandina pîrsgirêka kurd de bidina domandin.

Li vir, divê ku mirov werêne ser ziman ku di vê çerçoveyê de rejima tirk, xwediyê dijberî û dijminatîyekê li kurdan a. Her wusa di vê çerçoveyê de diçê bi ser kurdan de. Wê çawa di vê pêvajoyê de gavan neavêjin, dixwezin ku pêşîya wê bigrin. Her wusa, ya ku di serê ên weke T. Erdogan de ew a ku 'divê demê de bi vî rengî hinek tengezerîyna derxin û pêvajoyê bi wê re bidina domandin û piştî li ser wê re ku hinek dem bi ser ve buhurt û êdî dîsa çekberdanê bikina rojevê de. Di vê çerçoveyê de êdî di hundurê pêvajoyê de li ser vê re sîyesete xwe ya dij-

kurd bidina domandin. Ya ku nûha bi rayadarên rejimê ên weke T. Erdogan û hwd re, dihê ditin ev a. Ev jî, aqilekî rejimê ê ku hertimî di vê çerçoveyê de bi kurdan re şer kirîya ya.

Pêvajoya şerê rejima tirk ê bi kurdan re heta roja me di vê çerçoveyê de hatiya domandin. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku rayadarên rejimê hebûna xwe dikin ku bi wî şerî biparêzên. Sîyeseta înkara kurdan, hinekî jî, heta roja me, ew şerê ku bi kurdan re meşandina, ji wê re kirina maske. Bi du awayan ew şer ji wê înkara kurd re kirina maske. Yek, weke ku di van rojan de ku T. Erdogan û artiş bi hevdu re dikin, di wê çerçoveyê de ya. Di vê çerçoveyê de, hertimî temenê şerê bi kurdan re çêkirina. Hertimî, dema ku pirsgirêk ketîya rojevê de bo ku çareserî ji wê re were ditin, wê şer bi kurdan re pêş bixin û pêşîya wê dîtina çareserîyê bigrin. Di demên buhurî de jî ev kirina. Her wusa, di dema T. Ozal de jî, ev rewş pêşxistibûn. Dema ku tevgera kurd di sale 1993'an agirbest denezend û piştî ku çareserkirina pirsgirêka kurd hin bi hin weke ku bidest ketina rojevê de bû ku êdî bahse çareserkirina wê were kirin, bi derxistina şer û hwd re pêşîya wê pêvajoyê girtin. Bi gûman, dana kuştin 33 leşkerên xwe ên di wê demê de, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibê bike Her wusa, ev rewşa bi gûman, ku piştî ku derket li holê ku Artişa tirk ew bi plan kirîya bo ku agirbest were xirakirin û li ser şerkirina bi kurdan re pêvajoyê bidina domandin. Di roja me de jî, her wusa pêvajo, ji vê ne cûdatira. Dîsa dixwezin ku pêvajoya ku heya û di 'fîlîyetê' de agirbesteka fillî ku bi wê re şer nabê ku hatiya çêkirin, artişa tirk wê îhlal' dike û oparasyonê li dardixe bo ku pêvajoyê xira bike û bi heman rengî weke sala 1993'an, dîsa ppêvajoyaka şer bi kurdan re bide destpêkirin. Ya ku nûha weke ku li wê dihizirin û dikin û dixwezin ku biikin, divê ku mirov ji bîr nekê weke ku ev a. Di vê çerçoveyê de jî, wê çawa pêşîya nîqaşên 'destpêkirina muzakareyan' bigrin û her wusa wê çawa pêşîya gavavêtinên di çerçoveya çareserkirina pirsgirêka kurd de bigrin, di wê çerçoveyê dikin ku pêşî rojevê bidina gûharandin û piştî di vê çerçoveyê de pêvajoyeka li gorî şerxwezîya xwe birêxistin bikin. Em divê ku vê çerçoveyê de gotinên T. Erdogan û oparasyona artişa tirk a sê-rojan piştî newroza 2015'an şîrove bike û werêne ser ziman.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî bi teybetî werêne ser ziman ku li tirkîya mejiyekê şerê ku hertimî li gorî kirina şer dihizirê û di wê çerçoveyê de li ser wê şerê ku kir re ku dike ku dîzaynê li tirkîya bike û pêvajoyan bi rêve bibe heya. Ev ne tenê di vê pêvajoyê de, her wusa di vê

pêvajoyên komarê ên buhurî de jî ev bûya. Hertimî li ser şerkirinê û tengezerîyan ku hatina derxistin re tirkîya û rêveberîya wê bi rêve birina. Her wusa, pîrsgirêkên weke pîrsgirêka kurd jî di vê çerçoveyê de bi rê ve birina. Di her pêvajoyê de ev aqil ketîya dewrê de û şer derxistîya û li ser wê re rojev û pêvajo û tirkîya bi xwe dîzaynkirîya û bi rê ve birîya. Ev ji ber çî kirîya. Di vê çerçoveyê de ji ber ku hertimî, pêşîya dengên cuda ên ku ji xalkên cuda ên weke kurdan û cudahiyên ên bawerî û hwd ên weke elewîyan û hwd, pêşîya wan girtîya. Ne hiştîya ku pîrsgirêkên wan bikevina rojevê de. Di vê çerçoveyê de şerkirin û derxistina tengezerîyan ji rejimê û rayadarên rejimê û aqilê rejimê ê bi vî rengî ku dixwezê ku bi rêve bibe, ji wê re bûya alîkarî. Rewşên awarta û hwd, di vê çerçoveyê de hertimî dihên pêşxistin. Em dema ku vê aqilê rejimê baş fahm nekin, emê rastîya T. Erdogan a şerxwez û piştî newroza 2015'an bi sê-rojan li darxistina oparasyonê ji aliyê artişa tirk ve jî baş fahm nekin. Ev mijar, weke mijarna ku divê ku mirov di çerçoveya aqilê ku li tirkîya weke aqilê rejimê dihê ser ziman, di wê çerçoveyê de pirr lê bihizirê ya. Ev aqil, hertimî li pêşîya çareserkirina pîrsgirêkê jî asteng a. Hertimî, vê aqilê, xwe li ser şer û derxistina tengezerîyan re daya domandin û jîyandin. Ji nûha û pê de jî, weke ku bi T. Erdogan û oparasyonên Artîşê re dihê ditin, dixwezê ku bi heman rengî bide domandin.

Li vir, di serî de divê ku mirov vê aliyê pirr baş fahm biikin. Piştî di newroza 2015'an de namaya birêz Ocalan hat xwandin û pê de, piştê di cih de bo ku rewşê û hewayê bi rojevê re bide gûharandin, dîsa ev aqilê rejimê ê ku xwe li ser şerkirinê û derxistina tengezerîyan re dide domandin û jîyankirin ket dewrê de. Di cih de bidest çêkirina dijberîyê bi gotinê kir. Li ser wê dijberîya ku bi gotinê çêkir re, bidest li darxistina oparasyonên leşkerî kir. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku kevneşopîyeka rejimê heya. Dema ku em şerê rejimê ê bi kurdan re hildina li dest, divê ku mirov di vê çerçoveyê de pêşî aqilê rejimê baş fahm bike.

Aqilê rejimê li tirkîya, di vê çerçoveyê de hertimî bi tengezerîyan xwe daya domandin. Li tirkîya, hertimî di her rewşên teybet de rijandina 'nîjadperest'an li qadan ku hêrîşî malên kurdan û avahiyên partiyên kurdan bikin jî, divê ku mirov di vê çerçoveyê de hilde li dest. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov rastîya vî aqilê rejimê ku xwe hertimî bi şer û tengezerîyan daya domandin û jîyandin, di vê çerçoveyê de hilde li dest û werêne ser ziman. Di vê pêvajoyê de jî, astengîya herî mazin ev aqil û

mirovên weke T. Ardogan ku bi wî aqilî diaxifin a. Her wusa, piştî xwandina manaya birêz Ocalan a di newroza 2015'an de, di cih de kirina rojevê ya ku "derz" di nava hikimetê û T. Ardogan de heya jî, divê ku mirov di vê çerçoveyê de werêne ser ziman. Ev rewş, ji 'derzekê' zêdetir û wîrdetir, politikayaka aqilê rejimê ku xwe li ser şer û tengezerîyan re bi rêve dibe û civatê bi rê ve dibe ya. Ev aqil, bo xwe bijî, hertimî pêşîya 'asayîbûnê' jî digrê. Ji ber ku rewşê asayî, ne rewşên ku ev aqilê rejimê bi hebûna wê re ku dikarê di wê de bijî ya. Di vê çerçoveyê de piştî newroza 2015'an, di cih de di vê çerçoveyê de politikayên weke ên bi rengê "derz hikimet û T. Ardogan de heya", di cih de kirina dewrê de. Di vê çerçoveyê de ev politika, piştî dewama wê bi gotinên T. Ardogan ên dijber û her wusa oparasyona artîşa tirk a li çîyayê mazî ê li kurdistanê li dijî kurdan re hebûna xwe dide domandin. Li ser vê rewşê re jî, piştî êdî bidest sîyesetê dikin. Hin bi hin jî,, rayadarên hikimetê derdikevina berçapameniyê ên weke Yalçın Akdoğan û gotin 'sûcdar'kirina sîyesetmederên kurdan bi lêv dike. Ev jî, weke aliyekê vê politikayê ya ku wê çawa, bi wê re pêvajoyê bidina domandin û di wê de gavan neavêjin û her wusa wê pêşîya destpêkirina muzakarayan bidina girtin.

Li vir, di serî de divê ku mirov vê rewşê baş fahm bike ku hertimî li tirkiya weke aqilê rejimê aqilekê şer û tengezerîyan ku wan derdixê heya û li ser kar a. Di vê demê de jî, ya ku bi wê re dihê ditin ev a.. Bi vê aqilê, politikayên pêşîya çareserîyên weke çareserîyên ji pîrsgirêka kurd re ku werina ditin digrê û bêwate dike. Nahêle ku di rojevê de û di nava rûpelên rojnemayan de were nîqaşkirin. Bi wê re jî, wê li gorî xwe wê çawa bi rêve bibe, di wê çerçoveyê de politikayên xwe diafirîne û dike meriyetê de. Carna, hinek ji van politikayan re dibêjin, politikaya 'polisê baş û ne baş', carna hinek dibêjin 'politikaya tengezerîyê', carna hinek dibêjin 'aqil û politikaya derbeyê' û hwd. Lê ku çi nav lê werekirin bila were kirin, rastîya wê hertimî di vê çerçoveyê de ya û bi wê aqilê hertimî pêşîya çareserîyên civatî digrê. Aqilê ku jenosîde çandî û hwd, li kurdistanê li ser serê civate kurd ku heta vê demê meşandîya jî ev aqilê rejimê ya. Her wusa, di vê çerçoveyê de weke rengên rêveberîna vî aqilê, dadgeh û destûr û hwd, hemû di xizmeta wê de na. Win, ti carî nabînin ku di ti sîcên ku rayadarên rejimê li dijî kurdan û civate kurd kirina ku di wan de hatibibina sîcdarkirin û ceza hilda bin. Di vê çerçoveyê de weke ku di doza ku li dersimê(di salan buhûrî a 2014'an de) ku 7 leşkerê tirk tecewwûzî keçaka kurd dikin û ku piştî ku ji civate bertek hatin, bo ku pêşîya bertekan bigrin, di cih de leşkerek girtin û fahmkirin ku bertek

kêmbûn û pêşîya wan girtin, piştî ew leşker jî berdan. Ev aqil, di vê demê de jî di dewrê de ya ku wê çawa pêşîya pêvajoyê bigrê ku di wê de pîrsgirêka kurd were çareserkirin û maf û azadîya kurdan were radestkirin. Ev aqilê rejimê, aqilê jenosîdê ya ku heta roja me, di çerçoveya wê de weke berhemên wê bi hezaran kurd hatina qatilkirin, windakirin û hatina xistin li zindanan. Bi dehan komkuji, vê aqilê rejimê kirina. Hê jî, wê dike. ..

Bi hasabên hîlbijartinan, kirina bombardiman û oparasyonên artişa tirk li dijî civake kurd ku piştî newrozê bi sê-roja re destpêkirin.

Piştî newrozê bi sê-rojan re destpêkirina oparasyonên artişa tirk li hemberê kurdan, divê ku mirov ji aliyekî ve bi hasabê hîlbijartinan ve girêdayî werêne ser ziman. Her wusa, di vê çerçoveyê de dixwezin ku pêşîya pêşketina rêyên sîyesetê bi sîyeseta kurd re bigrin. Her wusa, krîmînalîze kirina sîyesetê di vê çerçoveyê de dikin. Em dikarin, oparasyonên rejima tirk ên piştî newrozê bi sê-rojan, di çerçoveya krîmînalîze kirina sîyesetê û li ser wê re dîzaynkirina rojevê û ancamen hîlbijartinan jî werêne ser ziman. Heta roja me, hertimî, şer di vê çerçoveyê de weke rêbazek dîzaynkirinê û her wusa bi wê krîmînalîze kirina sîyesetê jî hatiya kirin. Sîyeseta ku ne li gorî zihniyeta wan ya nîjadperest bê, di vê çerçoveyê de rêyên krîmînalîze kirina wê bijartina û pêş xistina. Ev jî, hertimî, li ser artişê, şerkirina wê ya li herêmên kurdan a bi kurdan re û her wusa bi politikayên wê re kirina. Di vê çerçoveyê de hertimî artişa tirk, bûya 'kirdeyeka' giring a sîyesetê ku herdemê ji binî ve sîyeset daye kifşkirin.

Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku piştî newroza 2015'an, destpêkirina oparasyonên leşkerî ên artişa tirk û bombardimanên wê, divê ku mirov di temenê wê bi gelek sedemên din re jî wê werêne ser ziman. Her wusa, çar sedemên giring ê demê di temenê wan oparasyon û bombardimanên artişa tirk ku piştî dana destpêkirin de hena. Sedema pêşî, weke ku hinekî li jor hanî ser ziman, bi hîlbijartinan û krîmînalîze kirina sîyeseta kurd û pêşîya wê girtinê ve girêdayî divê ku mirov werêne ser ziman. Her wusa, li ser şer re di vê çerçoveyê de hertimî hewldana ku sîyeseta kurd di nava tangbûnekê, tangesîyekê û her wusa di vê çerçoveyê di sînorekê de bihêlin. Şer û şerkirinên artişa tirk ên li herêmên kurdan ên bi kurdan re ku di çapameniyê de dihênina ser ziman, rengê nivîsandina wê û hanîna wê ya li ser ziman, di vê çerçoveyê

de bi vê armancê dihê bikarhanîn. Ev, weke rêbazeka kriminalize kirina sîyesetê ya ku hertimî ji destpêka komarê ve rejima tirk û aqilê wê li hemberê kurdan û civate kurd kirîya ya.

Sedema din ya duyemin ya destpêkirina oparasyonên artişa tirk û bombardimana wê a li dijî kurdan jî, divê ku mirov bi pêvajoya çareserîyê re werêne ser ziman. Her wusa di vê pêvajoyê de, herkesek dixwezê ku pirsgirêka kurd were çareser kirin. Hertimî, ev xwestek di bin sih û bandûra şer û şerkirina artişê de hatina hiştin û bi wê re pirsgirêka kurd weke mijaraka ku tenê ji 'leşkeran dihê pirsîn û di di bin kontrola wan de ya' lê dihê nerîn. Di vê çerçoveyê de bi politikayên şer re artiş di vê çerçoveyê de hertimî pêşîya çareserkirina wê girtîya. Di vê demê de di newroza 2015'an de namaya birêz Ocalan ku hat xwandin, di serê herkesekî de bi herkesekî re hêvîyek çekir ku êdî şer bi dawî bibe û pirsgirêka kurd were çareserkirin û kurd jî bi statûya xwe re bigihijina maf û azadîya xwe. Di vê çerçoveyê de hêvîyek bi kurdan û dordorên demokrat re heya. Piştî namaya birêz Ocalan, herkesek li bendê ya ku rejima tirk û hikimeta wê, êdî gavan biavêje û bidest çareserkirina pirsgirêkê bike û di nava xwe de demokratîkbûnê pêş bixe. Pêvajoya çareserîyê di vê çerçoveyê de bi demokratize kirina tirkîya û çareserkirina pirsgirêka re girêdayî, di vê çerçoveyê de têgîna wê birêz Ocalan hanîbû ser ziman. Lê wê çawa pêşîya statûya kurd bigrin û pêşîya gavavêtinê bigrin, li wê dihezirin. Oparasyona artişa tirk û bombardimana wê, hinekî jî di vê çerçoveyê de armanca wê ew a ku wê deronîya çareserîyê ku bi newrozê re afirîya wê bişikêne û ji holê ra bike û li ser wê re êdî temenê gavavêtinê û destpêkirina muzakarayan ji holê ra bike. Yanî, bi gotinaka din, ji vê aliyê ve, oparasyona artişa tirk û bombardimana wê, oparasyon û bombardimana, pêşîya ddestpêkirina muzakareyan û gavêtinan bigrê ya. Di vê çerçoveyê de li ser gotinên T. Erdogan ên dijber re temenê wan çekirin û piştî kirin. Di vê çerçoveyê de di serî de divê ku mirov werêne ser ziman.

sedema sêyemin a destpêkirina oparasyona artişa tirk û bombardimana wê jî, ew a ku ji destpêka pêvajoya çareserîyê ve rejima tirk li ser artişê re konseptek şer amede kiribû ku bi wê derbe li kurdan were xistin. Her wusa, ev konsept, di çerçoveya herêmê de hatiya amede kirin û rejimên weke rejima Îranê ku pirsgirêka wan ya kurd heya jî di nava wê de na. Di çerçoveya vê lingê vê konseptê de DAÎŞ pêxistin û ajotina bi ser kurdan de. Di vê çerçoveyê de hêrîşî rojavayê kurdistanê kirin. Hêrîşên li rojavayê kurdistanê, armanca wê ew bû ku temenê

statûya kurdan a kurdistanî ku bi rêveberîya xweser a rojavayê kurdistanê re ku pêşketibû ji holê ra bikin bû. Di vê çerçoveyê de hêrîşî kobanê û şengalê kiribûn û ew feleket hanîbûn serê civate kurd. Armanca van hêrîşên bi vî rengî ên bi rengê jenosîdê li hemberî civate kurd, bi armanca ji hevdu felişandina civatîya civate kurd a. Di vê çerçoveyê de ji ber ku di çerçoveya zihniyeteka bi vê konseptê re dihizirin, êdî rewşek û deroniyeka weke ya ku di newrozê de bi rengê aşîtiyana afirîya, vajî wê deroniyê wê konseptê dibînin û hewceyî bi wê dibînin ku wê tûna bikin. Hinekî jî, armancaka oparasyonên artişa tirk ên di vê demê de ev armanca wê jî heya. Di vê çerçoveyê de didina bi ser kurdan. Di vê çerçoveyê de dixwezin ku derbeyê li kurdan bixin. Ji ber vê yekê ya ku rejîma tirk bi aqilê xwe hê hebûna 'civate kurd' herê nake. Kurdan weke 'civatekê' herê nake. Naxwezê ku mafên civate kurd ên hevbeş nas bike û radestî wan bike. Ji ber vê yekê ya ku qadaxaya li ser zimanê kurdî dide domandin. Her wusa, di çerçoveya têgîna bêstatû hiştinê de hebûna civate kurd red dikin. Ji ber ku ew hebûna civate kurd, li gorî wan divê ku were ji holê rakirin, tûnakirin û ji dîrokê birin. Bi vê nerînê û çavî li wê dinerin.

Sedema din ya çaremîn a di temenê destpêkirina oparasyonên artişa tirk û bombardimana wê de jî, ew a ku dixwezê ku pêşîya çareserkirina pirsgirêka kurd a li bakûrê kurdistanê bigrê ya. Naxwezê ku pirsgirêka kurd were çareserkirin. Di vê çerçoveyê de, pirsgirêka kurd, ji ber ku pirsgirêka maf û azadîya kurd û statûya civate kurd a, di vê çerçoveyê de wê "tûna" dihasibênin. Di vê çerçoveyê de dibêjin ku "pirsgirêka kurd, tûna ya." Yanî, di aslê xwe de dema ku dibêjin pirsgirêka kurd tûna ya, bi wê re hebûna civate kurd bi maf û azadî û dîrok û zimanê wê re înkâr dikin. Yanî, ev sîyeseta înkârê ya. Ev sîyeseta înkârê, dema ku namaya birêz Ocalan di namaya birêz Ocalan newroza 2015'an de hat xwandin û pê de, êdî weke ku hat teşîrkirin. Di vê çerçoveyê de oparasyona artişa tirk û bombardimana wê, mudahelayek li wê politikaya wan ya înkârê ku ji wê teşîrbûnê xilas bike ya. Di vê çerçoveyê de, ku heya mirovan ji ser gotina 'çareserkirina pirsgirêka kurd' bidina aliyekî din. Ji ber ku dema ku heya mirovan li ser wê gotinê bê, ji wan re zor dibê ku wê înkârê bidina ddomandin û politikayên komkujiyên li ser serê civate kurd bidna domandin. Di vê çerçoveyê de, wê çawa di dema nû de politikaya înkârê li ser serê civate kurd bidina domandin, weke hewldanaka wê jî mirov dikarê vê oparasyona artişa tirk û bombardimana wê werêne ser ziman.

Bi teybetî, piştî newroza 2015'an, ku namaya birêz Ocalan hat

xwandin û pê de, herkesek li bendê ya ku hikimet û rejim gavê biavêje. Lê ji ber ku nîyeta wan ya çareserkirina pirsgerêka kurd nîna û nexwezin ku çareser bikin û dixwezin ku şer bi kurdan re bidina domandin, êdî di vê çerçoveyê de artiş bo domandina wan politikayên rejimê ên zalîmane ket dewrê de. Di vê çerçoveyê de di serî de ji xwe re pêwîstî bi wê ditin ku wê deronîya bo 'çareserîyê' ku bi namaya birêz Ocalan re afirîya ji holê ra bikin. Ji ber ku di nava deroniyeka bi vî rengî de wê nikaribin, politikayên înkare civate kurd bidina domandin. Ji rejimê û rayadarên rejimê re hertimî rewşek û deroniyek şer pêwîsta, dakû bi wê karibin wan politikayên înkare bi demê re bidina domandin. Her wusa, di nava deroniyeka weke ya ku bi newrozê re afirî, ew pakêta 'şer' ya bi navê "destûra ewlakariyê a hûndûrîn" ku di dema a ya "zagona şarq û îslahatê" de hatîya amede kirin jî, wê nekarîban di meclisê de bi buhurênin. Bo vê yekê, di cih de bib mecbûrî pêwîstî bi wê ditin ku wê deroniyê ji holê ra bikin. Ev jî, bi oparasyona artişa tirk û bombardimana wê re xwestin ku bikin. Ji xwe, piştî ku artişa tirk oparasyon li dijê kurdan li darxist û bombardiman li kurdan kir û piştî, di rojekê piştî de, di cih de ew pakêta "destûra awlakariyê a hûndûrîn" ku ev demek bû ku ji rojevê derxistibûn, di cih de kirina rojevê de û çend xalên wê ên ku mabûn dikin ku di cih de derbar bikin û bikina meriyetê de.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku sîyeseta şer dihê meşandin. Di vê çerçoveyê de rayadarên rejimê û aqilê rejimê, hertimî rejim bi şer û tengezerîyên ku derxistina, li ser wan re rêveberî bi rêve birina û her wusa dîzaynkirin di nava civatê de kirina. Di vê çerçoveyê de politikayên nîjadperestitiyê heta roja me de hanîna. Şer, ji aliyekî ve ji rengê van politikayên nîjadperestitiyê re dibe weke sernûxûmandinek jî. Bo vê yekê, hertimî, di nava şer û tengezerîyan de welat hiştina û bi wê re xwestina ku bidina domandin. Di nava wê rewşê de jî, pirsgerêkên ku hena, bêçareserî hiştina. Di nava rewşek weke ya şer û ankû bi tengezerî de, pêşîya gotina mirovan a li ser wê ne çareserkirin û ankû bêçareserî hiştinê jî girtina. Mejiyê mirov jî di vê çerçoveyê de, weke ku di bin kontrolê xwe de bixwezin bihêlin di rewşekê de hiştina. Li rojhilat, rejimên ku hena, hertimî bi şer û tengezerîyan, hebûna xwe bi rejimên ku avakirina re dana domandin.. Di vê çerçoveyê de ku dema ku mirov bi pirsê ku ka çima ti carî aşîtî nayê li rojhilat, divê ku mirov vê rewşa bi şer û tengezerîyan a xwe birêvebirin û xwe kirina desthilatdar a rejimên herêmê jî di temenê wê de werêne ser ziman.

Dema ku em van rastîyan baş fahm nekin, emê nikaribin, ku rastîya

wan fahm bikin. Wekî din, emê nikaribin ku fahm bikin ku ev 40 sala ku tekoşîna maf û azadiyê a civate kurd didomê lê hê pîrsgirêka kurd ne hatîya çareserkirin û hê jî li ser wê re dihê gotin ku 'pîrsgirêka kurd tûna ya' bo ku politikayên înkare bidina domandin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov van rastîyan di serî de baş û qanc fahm bike. Politikaya şer û tengezerîyan a rejimên herêmê, di vê çerçoveyê de di temenê hemû şer û pevçûnên ku li rojhilat ku dibin de ya. Ji ber çî, şer û tengezerî weke rêbazek rêvebirinê dihê bijartin. Ji ber ku ev dixwezin ku 'netewekê' bi rêbazên weke ên bişavtin (asîmlasyonê) û hwd re, li ser pergale 'perwerdeyê' hwd re pêş bixin. Di vê çerçoveyê de pergale perwerdeyê ku di temen û xizmeta pêşketina mirov de ba, li herêmê hatîya xistin xizmeta politikayên bişavtinê û jenosîdên sipî ên li ser civatên herêmê ku dihê meşandin a. Ev, weke aliyekî giring ku divê ku mirov pîrr zêde li ser wê bisekinê ya. Divê ku pergale perwerdeyê a rejimên herêmê di vê çerçoveyê de were xistin berlêpîrsînê de. Ev pergal, weke pergaleka jenosîdê ku navê wê "pergale perwerde" ya.

Î ro, di roja me de, dema ku em hebûna 'pîrsgirêka kurd' ku rejimên herêmê ew afirandîya di ancama politikayên jenosîdê ku li ser serê civate kurd dimeşênin de, divê ku mirov di vê çerçoveyê de amûrên pêşketinê ên weke "perwerde" ku dema ku mirov bahse wan dike û jî mirov re pîrr "masûmana" tên jî, bike ber lêpîrsînê de. Ev, bo fahmkirina dîroka şer û komkujiyên herêmê jî, wê giring bê. Her wusa, li ser rengê wê 'perwerde' yê re temenê wan komkujiyan diafirênin. Bi wê perwerdeyê, bîrdozîyekê nîjadperest pêş dixin û bi wê dikin 'netewekê' çê bikin û bo wê jî, bi dehan xalkan bi çand, ziman û hebûna wan re jî dîrokê dibin. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov van rastîyan hemûyan bi wê re werêne ser ziman. Î ro, dema ku em li pergale perwerde dinerin li herêmê, weke pergalek jenosîdê reng dide li berçav. Têgîna pîrozîyê ku li gotina "perwerdeyê" hatîya kirin ji aliyê rejimên herêmê ve, di vê çerçoveyê bo sernûxûmandinekê ya. Rasta ku fêrbûn, weke xosletekê mirov giring û hêja ya. Lê ev xosletê giring û hêja, çawa vajî rastîya wê û wateya wê hatîya bi erk û armanc kirin, mirov di vê çerçoveyê de wê bi awayekî vekirî dibînê. Di sedsale me de, temenê hemû jenosîdên sipî ên bi rengê 'bişavtinê' hwd de, ev heya. Ya ku em î ro, li berçavê hemû mirovî û mirovatîyê jî wê re şahîdîyê dikin, ev bêahlaqiya. Her wusa, dema ku her care ku em bahse "wê qadaxaya li ser zimanê kurdî" dikin, em vê bêahlaqiya û namerdîya li hemberê nîrxên mirovatîyê ku pêşketîya dihênina ser ziman. Dema ku em li vir bahse jinûvebûyîna civatî a

kurdistanî a newrozî bike, li hemberê van rewşên dijmirovatî ku bi nîrx û dîroka mirovatîyê re ku tekoşînê pêş bixe ya. Di vê çerçoveyê de li nîrxên mirovatîyê xwedî derktin, bi têgîna jinûvebûyîna newrozê re dihê ser ziman.

”

Rizgarkirina Kobanê, wateya wê û hêrîşên rejima tirk li Cizirê li kurdistanîyan û her wusa hîlbijartinên kantona cizîrê, divê ku mirov bi hevdu re hilde li dest. Ev herdu rewş jî, du pêşketinên dîrokî ên vê pêvajoyê **a.**

Ji 15'ê êlûna 2014'an de hêrîşên DAÎŞ'ê bi alîkarîya Îran û Tirkiya li kobanê li kurdistanîyan didoman. Hemû rê û rêbaz ceribandin bo ku kobanê bixin. Xistina kobanê bo xwe giring di ditin. Ji ber ku destpêka şoreşa rojava ji kobanê destpêkiribû. Ji wê dera ku destpêka şoreşa rojava bûbû bû, di xwestin ku derbeyê li kurdan bixin. Bo vê yekê jî, ji wir ve giranî dane hêrîşan. Bajarê kobanî kavi kirin. Kevir li ser kevîr ne hiştin. Bi deh hezaran kurdistanîyên kobanî bûn pênebar.

Hêrîşên li kobanê 134 bênavber bi şitt domîyan. Kêlik bi kêlik, hêrîş dibûn. Lê çeteyên DAÎŞ'ê ku bi alîkarîya tirkîya hêrîşî kobanê dikirin, çi kîrin û çi nekirin, li wir bi serneketin. Ji roja ku hêrîş destpêkirin ya 15'ê êlûnê û bi vir ve 134 rojan hêrîşan li kobanê destpêkirin. Hemû hêrîş jî, hêrîşên giran ên xistinê bûn. Rizgarkirina Kobanê ji çeteyan, rastî salvegera komara kurd a Mihabadê û denezendina kantonê jî tê. Her wusa ev serkevtin, ji vê aliyê ve jî, wateyeka wê heya.

Gotinên T. Ardogan ên piştî rizgarkirina Kobanê ku hanîn ser ziman,

rastîya zihniyeta rejima tirk a di temenê piştgirîya wê ya ji çeteyên DAÎŞ 'ê re jî dide nîşandin. T. Ardogan digot "piştî bakûrê îraqê, nûha jî bakûrê Sûrî ...", rastîyê radixe li berçav. Di dewama gotinên xwe de dijberîya xwe li dijî statûya kurdan a li rojavayê kurdistanê dihêne ser ziman. Ji xwe di temenê wan hêrîşan de şikandina kurdan û bêstatû hiştina wan heya. Rejimên herêmê ku Kurdistan û civate kurd di nava wan de hatîya qatkirin, hêvîyek mazin bi DAÎŞ'ê ve girêdabûbûn ku wê serketiba û wê derbeyek mazin li kurdan xistiba û wê li ser wê re êdî kurd bêtatû bihiştan. Ji destpêka hêrîşan û pê de jî, hemû gotinên xwe li ser wê digotin.

Gotinên T. Ardogan ên di destpêka hêrîşên li kobanê de ku hêvîya wan dihanî ser ziman û ku digot ku "kobanê ket, dikeve", weke gotinên wî yên ku di destpêka şoreşa rojava ku ji kobanê destpêkiribû û wî gotibû ku "emê ji rewşeka bûyî û bi dawîbûyî re nebêjin 'ey welleh'" bûn. Piştî ku kurdan care pêşî ji kobanê destpêkir û dest danî ser rêveberîya bajarê kobanê û rêveberîya xwe ya kurdistanî avakir û pê de, T. Ardogan gotibû "emê ji rewşeka bûyî û bidawîbûyî re nebêjin 'ey welleh'" û pê de, hêrîşên li ser rojava bi alikarî û piştgirîya tirkîya gav bi gav zêde bûn. Şerê ku li Sûrî ku di destê de tenê li herêmên Sûrî bû, bi alikarî û hewldanên tirkîya, Îran û rejima baasê a Sûrî û hwd re hat herikandin li rojavayê kurdistanê. Di herikandina wî şerê Sûrî li rojavayê kurdistanê de, herî zêde rol û weyna tirkîya zêde hebû. Pêşî, komên çete bi destê serleşkerên tirk bi rêxistin dikirin û didan hêrîşkirin li ser rojava. Armanc, pêşî ji holê rakirina aramiya rojava bû û piştî kirina nava şer de bû û piştî tûnakirina wê bû.

DAÎŞ, weke planaka kontrayî ku bi wê hatibû xwestin ku derbe li her deverên kurdistanê ku li kurdan bixin bû. Bi DAÎŞ'ê, wê li başûrê kurdistanê jî, derbeyek li kurdan bixistan. Wusa hasab kiribûn ku wê rêveberîya kurd a li başûrê kurdistanê derbeyek mazin bixwera. Ev jî, hatibû hasab kirin. Di destpêkê de li Musilê bêşer û bi hesanî bicihkirina DAÎŞ'ê, bo vê armancê bû. Di çerçoveya planakê de artişa Îraqê jî jê xwestin ku çekên xwe di cih de bihêle û vekişê. Berî wê vekişînê jî, belafirgeh û leşkergehên ku radestî DAÎŞ'ê kiribûn, tiştî çek û cebilxane kiribûn. DAÎŞ'ê, dest danî ser hemûyan, û ev çek hemû li dijî kurdan bikarhanî. Di wî 134 rojên şer de ew çek li dijî kurdan bikarhanîn.

Şerê DAÎŞ'ê ê bi kurdan re şerekî ku di çerçoveya giştîya rojhilat de ku bi kurdan re dihat kirin bû. Rejimên herêmê ên ku Kurdistan di nava wan de hatibû qatkirin hemû jî, alikarîya wan di wî şerî de ji DAÎŞ'ê re

hebû. Tenê xwestek û armanca wan ew bû ku DAÎŞ derbeykê li kurdan bixe. Piştî jî, li ser wê re jî, wê rewşa bêstatûtîya kurdan li ser serê kurdan bidina domandin. BI kurdan re şerê ve dikirin.

Şerê ku DAÎŞ'ê li rojava û başûrê kurdistanê bi kurdan re dikir, li gorî wê rejima tirk jî li bakûrê kurdistanê di nava tevgerê de bû. Hal û tevgerên rejimê li gorî wê bûn. Di destpêka şerê DAÎŞ'ê de rejima tirk, di wê bawerîyê de bû ku wê serketiban. Bo vê yekê, ew 'oparasyonên qirkirina sîyesî', weke ku navberek dabûbûnê de. Lê piştî ku ditin ku wê ancama ne li gorî ya dilê wan bê, piştî carek din rayadarên tirk giranî dane domandina oparasyonên qirkirina sîyesî li bakûrê kurdistanê. Ji aliyekî din ve jî, bi wan oparasyonên qirkirina sîyesî ên li bakûrê kurdistanê, weke ku dixwestin ku moralê kurdan jî bişikênin. Li bakûrê kurdistanê, serhildanên gel ên 7 û 8ê kewçerê jî, berxwedana kobanê ya rojavayê kurdistanê û bakûrê kurdistanê kiribû yek. Di vê çerçoveyê de jî, divê ku mirov li hêrîşên dewletê ên li Cizîrê jî bînerê.

Hêrîşên li Cizîrê, çend ku weke "provakasyonê" werina bi navkirin jî, ev bi plan ji aliyê dewletê ve hatina kirin. Ji aliyê kurdan û pêvajoyê ve em dikarin hêrîşên li Cizîrê weke provakasyonê bi nav bikin. Lê ji aliyê dewletê ve em nikarin bahsê bikin. Ji aliyê rayadarên dewletê ve bilêvkirina gotina 'provakasyonê', tenê weke gotinaka îstismarkirin û sernûxûmandinê pê ve ne ti tiştêkî din a. Derewek a. Ji ber ku rayadarên dewletê, fahmkiribûn ku wê li kobanê kurd bi serkevin û ev jî wê dilxweşiyekê di nava kurdan de bide çêkirin. Pêşî xwestin ku pêşîya vê bigrin. Di her dem û pêvajoyên bi vî rengî de rayadarên dewletê serî li rêbazên bi vî rengî dane. Mînaq, di roja ku kurdan li bakûrê kurdistanê xweserîya demokratik denezendin de, rayadarên tirk 12 leşkerên xwe dan kuştin û li ser wan re şîn denezendin û bi wê re xwestin ku pêşîya pîrozbahiyên denezendina xweserîya demokratik bigrin. Yanî, di her rewşeka ku xweş ku kurd ji wê dilxweşîyê bigrin, bo ku kurd dilxweşîyê ji wê rewşê negrin, hewl dane ku rewşeka bi êş çêbikin bo ku kurd wê şahîyê nejîn. Ev, weke politikayekê, hertimî rayadarên tirk, li dijî kurdan meşandina.

Serkevtina li kobanê, bo kurdan giring û dîrokî ya. Her wusa, destanaka dîrokî ya. Berxwedana kobanê, têgihiştinek di nava kurdan de çêkir. Kurd, li xwe şîyar kir. Her wusa bi wê re jî, kurd bûn yek. Ew gîyane yekîtiyekê afirî. Bi wê re jî, ew sînorên ku di nava kurdistanîyan de hatibû danîn hat bêwate kirin. Bi serketina berxwedana kobanê re jî, temenê yekîti û bi hev re bûna kurdistanîyan pêşket. Herîşên li kobanê, bi

armanca ji hevexistina kurdan û têkbirina wan bû. Lê bi serkevtina berxwedana kobanê re bi hevrebûna kurdan temenê wê afîrî. Kobanê, bo navê yekîtiya kurdistanî.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî kifş bike ku 'pêvajoya çareserîyê' ku birêz Ocalan dabû bû destpêkirin, rayadarên tirk, bo pêvajoyek weke ya bi hêrîşên DAÎŞ'ê a li kurdan re xwestin ku bi karbênin. Yanî, li şûna ku pêvajoyê di temenê çareserîkirina pirsgirêka kurd re bikarbênin û gavan biavêjin, bi vî rengî xwestin ku pêvajoyê weke fîrsandeka ku bi wê derbeyê li kurdan bixin bibînin. Hasabên xwe li ser wê kiribûn. Piştî ku DAÎŞ jî li ber kurdan têkçû, êdî nûha jî, nûçeyên ku ji herêmê tên ew in ku artişên Îran û tirkiya hemwaxt li dijî herêmên parastina gel û herêmên din ên kurdistanê di nava tevgerê de na. Ev tevgerîyên hemwaxt ên artişên Îran û tirkiya, wê çawa dom bike wê di rojên pêş de dîyar bibe. Lê ku mirov ji kîjan aliyê ve lê binerê, mirov dibîne ku serkevtina berxwedana kobanê hasabên rejîma tirk jî û ya îranê jî xirakirina. Bi serkevtina berxwedana kobanê re jî, kurd li herêmê weke hêzek herêmê ya kifşkar derketina li holê. Kurd, wê statûya xwe bidest bixin. Serkevtina berxwedana kobanê, serkevtina statûya kurdan a li herêmê jî ya.

,

Li ser hilbijartinên kantona Cizîrê ..

Kantona Cizîrê, çend roj berê berî newroza 2015'an ku hilbijartinên xwe yên şaradârî kirin û li dûv xwe hişt. Ev hilbijartinên li kantona Cizîrê li rojavayê kurdistanê ku bûn, zêde di rojevê de cih negirtin. Lê di aslê xwe de weke mijaraka ku divîyabû ku pîrr zêde li ser wê axiftin û nivîsandin bûba. Ji ber ku ev weke mijaraka dîrokîya bo kurdistanîyên rojavayê kurdistanê. Her wusa, li wir kurd, bixwe wê hilbijartinê kirin. Mirovên kurd, bi vîna xwe çûn û xwe weke namzet pêşnîyar dikin. Bi gotinaka din kurdistanî, ku kurd bin û xalkên din ên li kurdistanê ku dijîn, bi hevdû re wê çerçoveyê diafirênin.

Hilbijartin, di pêlên hêrîşên ku li rojava ku rejimên herêmê ên weke îran û tirkiya ku bi DAÎŞ dikin de dibê. Di rojên ku hilbijartin dibin de, divê ku mirov weke rasthatinakê jî ne hasibêne ku hêrîşên çeteyên DAÎŞ 'ê ku li kantona Cizîrê zêde dibin. BI qatîlên ku ji deverên din weke 'alîkar' hanîna çeteyên DAÎŞ'î hêrîş dikin. Li herêmên weke 'til-temir', 'til-hemis', 'til-baraq', serêkahnîyê, girêsipî û hwd, bi gelek deverên din re di rojên ku hilbijartin dibin de hêrîşên çeteyan dibin.

Nûçeyên ku ji herêmê tên, ew in ku piştî hîlbijartinên li kantona Cizîrê, nûha jî kantona Afrînê xwe ji hîlbijartinên herêmî re amede dike. Piştî wan re jî, hîlbijartinên rêveberî û hwd wê bibin. Di vê çerçoveyê de pêşketinaka mazin li herêmê dibe. Ev pêşketina ku li herêmê bi teybetî li rojavayê kurdistanê dibe, weke modeleka demokratîk li herêmê jî wê pêş bikeve. Li herêmê, pirr rengîtî û pirr bawerîtiya wê, wê bi vî rengî xwe karibê bijî û bide domandin li pêşarojê. Zihniyetên ku wê pirr rengîtîyê û pirr bawerîtiyê red û înkâr dikin, di hundurê sadsalên ku buhurî de herêm kirina gola xwûnê. Hê jî, ew xwûn dirijihê. Ji aliyê rejimên herêmê ve derxistina li holê a DAÎŞê divê ku mirov ji vê aliyê ve jî bixwêne û werêne

ser

Ziman.

Li herêmê, pergalek demokratîk û mirovî ku rêz û hûmeta wê ji hemû reng û baweriyên cuda re heya, êdî divê ku were û ava bibe. Di vê çerçoveyê de rêveberiyên li herêmê ên weke yên tirkîya, îranê û hwd, bi hemû rêveberiyên din ên li herêmê re ku ol ji xwe re kirina weke amûrekî bikarhanînê û weke birdozîyeka xwe kirina desthilatdar û şerkirinê, êdî nikarin xwe bidina domandin. Ya, wê heta dawîya xwe di nava şerekî bi xalkên din desthilatdariya xwe de bin û yan jî wê bi guharin û wê êdî bibina mirov û rêz û hûmetê ji mafên civatî û mirovan ên cuda re bigrin. Her wusa, li herêmê, pirsgirêkên ku hena, ne pirsgirêkên ku ji çend rewşan afirîna na. Hemû pirsgirên li herêmê hena, pirsgirêkên ji zihniyetê ên bingîhîn in. Ji pirsgirêka jinê bigra û heta hemû pirsgirêkên din ên civatî û bawerî û hwd, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman.

Li rojavayê kurdistanê, di vê çerçoveyê de modeleka nû raxist li berçav. Hinekî jî sedema vanqas hêrîşên li wê na, divê ku mirov bi vir ve girêdayî fahm bike. Aliyê din ê di temenê hêrîşên li rojava de jî, ew a ku bi deh salana ku xalkên herêmê di bin tîranîya rejimên herêmê de bêstatû hatina hiştin. BI wê bêstatû hiştinê re jî hatina tûnakirin û ji dîrokê birin.. Ev xalk, dirabina serpîyan û statûya xwe bi vîna xwe ya cewherî pêş dixin. Ya ku hêrîş li wê dihên kirin jî ev a. Heta roja me, dijminatîyên ku rejimên herêmê pêşxistina, hin şîrove li ser olê re jî ji wan hanîna. Bi vî rengî, ew dijminatîya li rengên civatî û baweriyên cuda pêşxistina. Ya ku î ro, li rojhilat û bi teybetî li rojavayê kurdistanê şerê wê bi kurdan re dihê

kirin

ev

a.

Îblîsên ku ji dojhê filîftîna û hatina ser rûyê ardê DAÎŞ'î, li ser navê rejimên herêmê wê hêrîşê li xalkên herêmê, dîroka wan û her wusa rengîtîya wan ya xalkî dike. Rêbazên ku DAÎŞ bikardihêne, rêbazên

jenosîdkirinê ên rejimên herêmê ku heta roja me wan li dijî xalkên herêmê bikarhanîna na. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku DAÎŞ, rûyê rast ê rejimên herêmê û desthilatdariya wan a. Di vê çerçoveyê de ew îblîsên DAÎŞ'î hêrîşî rojavayê kurdistanê û kurdan dikin. DAÎŞ'î, ji aliyê rejima tirk û çend ku weke ku bi mezhebî ji hev dû cuda jî bin, ji aliyê Îranê ve tê piştgirîkirin.

Li vir, divê ku ez vê yekê jî bibêjim ku DAÎŞ'î, hemû jî qatil in. Dema ku li ser 'olê' re şîroveyek bi wan re dihê pêşxistin, ew weke hinek 'tundrew' dihên dayîn nîşandin. Lê ev ne rast a. Ew, qatilna ku bi vî rengî olê jî weke 'maske' ji xwe re bikardihênin in. Divê ku mirov di vê çerçoveyê de rastîya wan werêne ser ziman. Divê ku mirov van qatilan, bi ti rengî li ser olê re navê wan bi olê re neyêne ser ziman. Di aslê xwe de dema ku navê wan bi olê re were ser ziman, wê bê weke qanciyekê ji wan qatilan re. Wê çaxê, ew qatil, li ser qatiliya wan dihê nûxûmandin. Bo vê yekê, divê ku mirov vê yekê baş fahm bike.

Rejimên herêmê, bo ku li dijî wê statûya xalkên herêmê bûn, bi qatilên DAÎŞ'î re li rojava û kobanê hêrîşên mazin kirin. Pêvajoya hêrîşkirinê dan destpêkirin. Di aslê xwe de dîmenên rûxandina Kobanê ya piştî hêrîşên DAÎŞ'ê, divê ku mirov weke dîmenekî zihniyeta wan ya li xalkên herêmê jî bixwêne û şîrove bike. Ew dîmenê bajarê kobanê ku ji jor ve tê ditin ku kobanê hatîya rûxandin û hatîya kevilkirin, divê ku mirov weke wêne û dîmenê zihniyeta rejimên herêmê û sembola wê jî werêne ser ziman. Ji wê dîmenê jî, mirov dikarê fahm bike ku nêzîkatîya wan ya li xalkên herêmê çawaya wê fahm bike.

Di bin wanqas hêrîşên ku li rojavayê kurdistanê dibin de û di bin wêqas xûrixandinê de hilbijartinên kantona Cizîrê, divê ku mirov weke dîmenekî mirovî ê bi rengê xalkên herêmê û bi vîn û statûya wan li hemberê wê dîmenê rûxandinê ê ji zihniyeta rejimên herêmê werêne ser ziman. Divê çerçoveyê de ew dîmena hilbijartinên kantona Cizîrê, divîyabû ku di vê çerçoveyê de weke dîmenekî ku pirr zêde li ser biheta axiftin bû. Her wusa, dîmenê di wê de pêşaroj veşariya jî ew dîmenê hilbijartinên kantona cizîrê ya.

”

Komkujîya li Hesekê, pirsgirêka kurd û pêvajoya çareserîyê

Di roja newrozê de çeteyên DAÎŞ'ê ku îran û tirkîya piştgirîyê dide wan, li bajarê rojavayê kurdistanê Hesekê komkujîyek kirin. Nêzî 50 mirovê kurd ku pirranîya wan jin û zaro bûn qatil kirin. Sîyeseta jenosîdê ku di vê çerçoveyê de li ser serê kurdan dihê meşandin, di çerçoveya wê

de ew komkuji hat kirin. Di serî de em wê zihniyeta ku ew komkuji dakirin û kir, bi hemû dîroka wê re li ser navê mirovatiyê şermazar dikin û mahkûm dikin. Ev zihniyeta dijmîrov ku î ro navê DAÎŞ'ê, hertimî di her demên dîrokê de jî, bi rengê metingerkirinê bê, bi rengê jenosîda fîzîkî weke komkujiya li Heseke bê, bi rengê jenosîda sipî ku bi awayekî 'bişavtinê' ku weke ku li tirkîya, îranê û hwd 'qadaxaya li ser zimanê kurdî' û hwd bê, bûya sedema ji dîrokê birina hebûna xalkan û bûya bela li ser serê mirovatiyê. .. Em carin, li ser navê mirovatiyê wê komkujiyê û yên ku kirina şermazar dikin li ser navê mirovatiyê. ..

Di 21'ê newroza 2015'an de bi awayekî hovana çeteyên DAÎŞ'ê, komkujiyek mazin li bajarê rojavayê kurdistanê ê Heseke komkujiyek pêkhanîn. Bêgûman, ji aliyê pîrsgirêka kurd, statûya kurdan ku li herêmê hin bi hin pêş dikeve û her wusa pêvajoya çareserîyê a ku birêz Ocalan dayî destpêkirin ve mirov dikarê têkiliya vê komkujiya hovane dêne. Her wusa, dema ku di vê pêvajoyê de komkuji werina serê kurdan, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi awayekî pîr alî werêne ser ziman. Di serî de di nava rejîma tirk de jî weke hin hêzên derve ên ku naxwezin ku ev pêvajoya çareserîyê bi serkeve û kurd jî bigihijina maf û azadîya xwe hena. Di serî de dema ku mirov ji aliyê van hêzan ve li mijarê bînerê. Lê li vir, divê ku ez vê yekê bibêjim ku komkujiya Heseke, hinek rêbazên rejîma tirk ên ku di komkujiyên kurdan de bibîra me dike. Bo vê yekê, di serî de divê ku mirov hinekî li ser wan jî bisekinê.

Weke rêbazekî rejîma tirk, di rojên şahîya û hwd de, hertimî komkuji kirina. Ji ber çî di rojên şahîyan û hwd de komkuji kirina? Bo ku pêşîya şahîya dilê kurdan bigrin û wê deronîya giran a komkujiyê û metingerîyê bi ya komkujiyên ku dikin re li ser wê bi giraniya wê re bidina hiştin. Di vê çerçoveyê de jî, êdî ancamê li gorî xwe bidest bixin. Di aslê xwe de, mirov dikarê komkujiya Heseke, weke komkujiya ku li bajarê Parîsê hat hanîn serê kurdan, mirov dikarê weke wê jî şîrove bike. Komkujiya ku li Parîsê hat hanîn li serê kurdan û di wê de sê jinên sîyesetmeder ên kurd hatina qatil kirin, di destpêka pêvajoya çareserîyê ku wê birêz Ocalan daba ba destpêkirin de bû. Her wusa, ev komkujiya Heseke jî, di dem û serdema bivî rengî ya newrozê de dibê. Ji van aliyan ve ev komkuji pîr zêde dişibihîna hevdu.

Dema ku mirov li reng û dema ku di wê de komkujiya Heseke dihê kirin ku li wê dinerê, her wusa di cih de ew dema ku di wê de wê birêz Ocalan pêvajoya çareserîyê bide destpêkirin dihêne bîra me. Em di vê çerçoveyê de ku hewl bidin ku komkujiya hesekê fahm bikin, em divê ku

komkujiya hesekê, weke dûyemin komkujiya kurdan a li Parîsê jî şîrove bikin û werênina ser ziman. Ji aliyê pêvajoyê, demê û her wusa sîyeseta ku bi wê înkare kurdan dihê kirin de mirov dikarê vê yekê werêne ser ziman. Lê ji aliyê demê ve jî, dema ku mirov li wê dihizirê, her wusa divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku weke ku bi wê komkujiya Hesekê, hat xwestin ku pêşîya bandûra namaya birêz Ocalan jî bişikênin, dihê ditin. Ji vê aliyê ve dema ku mirov li komkujiya Hesekê dihizirê, mirov wê bibîr dike ku dema ku li Amedê di 14 temûza 2011'an de ku xweserîya demokratîk li Amedê hat kirin û di heman demê de ku civîna MGK'ê heta êvarî domîya û di heman rojê de bo ku pêşîya pîrozbahiyên kurdan ên bo denezendîna xweserîya demokratîk a li bakûrê kurdistanê ku bigrin, rejîma tirk 12 leşkerên xwe bi dayîna şerkirina bi hêzên gerîlla re da kuştûn û li ser wê re sîyeseta pêşîlgirtinê ya şahiyê da kirin. Ji vê aliyê ve dema ku mirov li vê komkujiya Hesekê dihizirê, mirov dikarê têkiliya wê bi rejîma tirk û armanca wê ya ya şikandîna bandûra namaya birêz Ocalan re jî dîne.

Di vê çerçoveyê de weke ku pêvajoyek dihê meşandin. Her wusa, dema ku mirov di vê çerçoveyê de li komkujiya Hesekê dihizirê, di çerçoveya pêvajoyê de mirov dikarê ji gelek aliyên ve ji wê ancamê derxe. Vê komkujiya Hesekê ku mirov wê tenê bi kujarî û hovîya DAÎŞ'ê re werêne ser ziman wê di şîroveyê de sivik bê. Wê, her wusa ji gelek aliyên din ve ku mirov bi şîrovekirinê dikarê gelek rastiyên din ên bi pêvajoya çareserîyê ve girêdayî ku fahm bike û werêne ser ziman jî, mirov wê nebînê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov komkujiya Hesekê, bi rastî di çerçoveya sîyeseta rejîmên herêmê a di hundurê pêvajoya çareserîyê de û her wusa di çerçoveya dijberîya wan ya li dijî statûya kurd ku pêş dikeve jî werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov komkujiya Hesekê, biqasî komkujiya Helebçê, mazin û bi wate werêne ser ziman. Hasabên ku di temenê kirina komkujiya Helebçê de ku hatina kirin, di vê çerçoveyê de divê ku mirov di çerçoveya serdemê û pêvajoya çareserîyê de bi komkujiya Hesekê re bike û werêne ser ziman. Sîyeseteka ku bi wê kurd, hatina dorpêçkirin, û bi wê dihê xwestin ku pêşîya pêşketina statûya kurdan were girtin, bi wê ev komkujiya Hesekê hatîya kirin. Di dewama komkujiya Helebçê, komkujiya şengalê û komkujiya kobanê û hwd de, divê ku mirov komkujiya Hesekê werêne ser ziman.

Dema ku em di vê çerçoveyê de komkujiya Hesekê, baş fahm nekin û newênina ser ziman,, emê bi başî rastîya wê fahm nekin. Çerçoveya

sîyesetî ku bi wê komkujiya Heseke hatîya kirin, dema ku mirov bi wê dihizirê, di serî de di gelek çerçoveyan de mirov rastîya li pişt wê kifş dike. Di serdemeka giring de ev komkuji hat kirin. Di serdemek ku namaya birêz Ocalan di newrozê de dihê xwandin û ku li ser deh xalan dihê axiftin û herkesek li bendê ya ku rejima tirk gavê biavêje û muzakare destpê bikin û hwd de, ev komkuji dihê kirin.

Em dema ku di vê çerçoveyê de li komkujiya Heseke dihizirin, em dibînin ku hinek hasabên bi pêvajoyê re hena. Her wusa, di serî de pêşîya nîqaşê bi çerçoveya destpêkirina muzakareyan re ku di rojevê de na, hinekî jî bi armanca kirina rojeve duyemin ya vê jî divê ku mirov li wê komkujiya Heseke bihizirê. Komkujiya hesekê, di vê çerçoveyê de weke ku çawa ku çerçoveya rojevê de hin armancên wê hena, di vê çerçoveyê de hinek armancên di temenê kirina wê de bi pêvajoyê re hena. Em dema ku van aliyên di temenê komkujiyê de nebînin û tenê weke komkujiyeka ku wan çeteyên hov ku nesibê xwe ji mirovatiyê negirtina ku kirîya ku em wusa werênina ser ziman, wê ev bê kêf fahmkirinek. Weke ku çawa ku bi komkujiya ku li Parîsê hat hanîn serê kurdan, armanca wê pêvajoya çareserîyê bû, di vê çerçoveyê de divê ku mirov li komkujiya Heseke bihizirin û wê fahm bikin. Ev komkuji, di vê çerçoveyê de weke komkujiyeka ku di temenê wê de bi pêvajoya çareserîyê re gelek hasabên ku wê hatina kirin a.

Li vir, di serî de divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku wusa xuya dike ku ev hêzên ku di hundurê pêvajoyê de ên weke rjeima tirk ku dixwezin ku di hundurê pêvajoyê de derbeyekê li kurdan bixin û li ser wê re ancâmê di pêvajoya çareserîyê de bidest bixin, divê ku mirov ji bîrnekê. Her wusa, divê ku mirov ji bîrnekê ku DAÎŞ jî di çerçoveya armancek bi vî rengî de weke rêxistinek kontrayî ya 'gladio' hatîya pêşxistin û ajotina bi ser kurdan de. Di vê çerçoveyê de di hundurê pêvajoyê de di çerçoveyê pîrgirêka kurd û sîyesete ku li rojhilat dihê meşandin de gelek aliyên vê pêvajoyê bi vî rengî xwe didina dîyarkirin. Her yê ku xwe dide dîyarkirin jî, wê çawa li gorî berjewendî û stretejî û her wusa politikayên xwe ancâmê bidest bixin, di wê çerçoveyê de di nava tevgerê de na. Hêrîşên ku li kurdan ku li bakûrê kurdistanê bê, li rojavayê kurdistanê bê, li rojhilatê kurdistanê û li başûrê kurdistanê bê, divê ku mirov bi van alî û fektoran hemûyan re werêne ser ziman. Yanî, tenê fektorek nîn a. Gelek fektor hena ku di vê pêvajoyê de bi hebûna xwe êdî xwe didina nîşandin. Komkujiyên ku dihênina serê kurdan, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Di dema ku ev hêzên ku

heta roja 'pirsgirêka kurd' hanîna ku fahmkirin ku wê nikaribin ku di nava sînorê dewletên ku Kurdistan û civate kurd di nava wan de qatkirina ku kurdan zant bikin û kontrol bikin, êdî di çerçoveya giştîya rojhilat de rêxistinên kontra ên 'gladio' ên weke DAÎŞ'ê derxistina li holê û diajona bi ser kurdan de. Ev hemû di çerçoveyê de dihên kirin. Komkujiyên ku li şengalê û kobanê û her wusa herî dawî ku li Heseke hat kirin jî, divê ku mirov di vê çerçoveyê de wê hilde li dest û werêne ser ziman.

Weke komkujiya kurdan a li Parîsê, weke hêrîşên DAÎŞ'ê ên li herêmên başûrê kurdistanê û şengalê û her wusa li rojavayê kurdistanê û kobanê hwd, divê ku mirov di çerçoveya wê de li komkujiya Heseke binerê. Ev komkujiya Li Heseke tenê bi rengê DAÎŞ'ê û weke kirinaka DAÎŞ'ê danaşîna wê jî, tenê weke aliyekî wê yê rast a. Lê gelek aliyên wê ên li pişt perdeyê ku di çerçoveya pêvajoya çareserîyê de ku bi rejima tirk û hwd re ku mirov fahm dike, hena û divê ku mirov hinekî jî li ser wan bihizirê. Komkujiya Heseke, weke komkujiyaka di vê çerçoveyê de bi plan ku hatîya kirin divê ku mirov li wê bihizirê. Di nava şert û mercên şerê li dijî kurdan ê li rojavayê kurdistanê de kirina wê komkujiyê tenê aliyekî wê ya. Lê her wusa, tenê di vê çerçoveyê de jî ku mirov li wê bihizirê, mirov wê gelek aliyên din ên bi vî komkujiyê re na ji berçav dûr bikin û ankû ji nedîtî ve werin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi hevdû re hemû aliyên wê bi pêvajoya çareserîyê û bi teybetî bi vê pêvajoya newroza 2015'an re werêne ser ziman.

Aliyê wê yê bi newroza 2015'an ve girêdayî, ji du aliyan ve mirov dikarê werêne ser ziman. Aliyê pêşî, ku wê şahî û şîyarîya kurdan ya bi vîna xwe re di newrozê de rabûna serpîyan ku li wê tehemûl nakin û dixwezin ku wê bişikênin ve mirov dikarê werêne ser ziman. Lê aliyê din ê duyemin jî, bi vê pêngava pêvajoya çareserîyê a di newroza 2015'an de ku birêz Ocalan daya destpêkirin ve jî girêdayî ya. Di aslê xwe de, ez dema ku li komkujiya Heseke dihezirim, her wusa bi komkujiya Heseke re wê 'leyistika polîsê baş û ne baş' a bi T. Erdogan û Bilent Arinc re ku dihê leyistin û her wusa dijberîya T. Erdogan a li her deh xalan û heyeta çavdêrîyê ya pêvajoyê ku dihêne ser ziman û hwd re, ez dibînim ku divê ku mirov werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de weke ku xwediyê çerçoveyekê ya di hundurê vê pêvajoyê de ya. her wusa, dema ku mirov di vê çerçoveyê de li komkujiya Heseke dihezirê, mirov dibîne ku bi pêvajoya çareserîyê re ji temen ve kirina vê komkujiyê eleqeder a. Pêvajoya çareserîyê, çend ku li bakûrê kurdistanê ya, lê di aslê xwe de bandûra wê li hemû beşên kurdistanê ya. Ji ber vê yekê, em divê ku her

pêşketinên ku beşên ên kurdistanê jî di çerçoveya wê de werênina ser ziman. Di dema ku ji 15'ê êlûna 2014'an û pê de, ku hêrîş li Kobanê hatina zêdekirin û pê de, rayadarên tirk derdiketin berçapameniyê di gotin ku "ti têkiliya kobanê bi pêvajoya çareserîyê re tûna ya." Ev gotin, her wusa bi armanca qatkirina helwestê ya di pêvajoyê de bû. BI wê re xwestibûn ku dema ku hêrîş li kobanê zêdebûn, kurdên bakûrê kurdistanê bêdeng û bêhelwest bimênin. ..

Pêvajoya çareserîyê ev pêngava wê ya di newroza 2015'an de pêngava ku herkesek li bendê ya ku muzakare werina dayîn destpêkirin. Rayadarên rejimê jî, wê çawa pêşîya wê bigrin û wê di çerçoveya xapandinê de hem bibêjin ku "pêvajo didomê" û piştê jî ku ti gavan neavêjin û her wusa bi vî rengî bidina domandin. .. Ya ku ew li wê dihizirin ev a. Her wusa di vê çerçoveyê de dema ku pêngavên giring di pêvajoyê de destpê dikin, wê hem bo rojevê bidina guharandin û hem jî pêşîya pêşketina wê bigrin, wê gavan biavêjin. Minaq, di destpêka pêvajoya çareserîyê de komkujiya kurdan a li Parîsê kirin. Di pêvajoya piştî namaya birêz Ocalan a newroza 2013'an de di cih de li ser gotinên weke "nakokîya di nava AKP'ê û camaatê de" bi heyvan nîqaş bi gotina "dewleta hevrast" meşandin. Di roja me de jî, bi heman rengî û sîyesetê, bi gotin û helwestên weke ku ""derz di nava hikimetê û T. Erdogan de heya" û her wusa bi komkujiyên weke li Heseke û hwd re bi hevdû re ku bi wê hem rojevê li gorî xwe bidina guharandin û hem jî pêvajoyê bikina rojeve duyemin, dikevina nava hewldanekê de. Ev kirin hemû di vê çerçoveyê de bi pirsgirêka kurd û pêvajoya çareserîyê ku hatî destpêkirin ve girêdayî na. Komkujiya Heseke jî, di vê çerçoveyê de bi pirsgirêka kurd û pêvajoya çareserîyê û bi teybetî vê pêngava wê ya di newroza 2015'an de ve girêdayî ya.

' Ne "Derz", 'lê 'lîstika polîsê baş û ne baş' heya, bo ku pêşîya pêvajoya gavavêtinê û destpêkirina muzakareyan bidina girtin.

Dema ku wê rayagiştî wê li bendê bê ku rayadarên tirk gavan biavêjin di çerçoveya pêvajoya çareserîyê de wê, bo ku pêşîya wan bendewariyan bigirin û gav newina avêtin wê gotinên weke 'derz' di nava hukûmet û ardogan de heya wê, bîna li rojevê. Lê di aslê xwe de wê, ji wê ji 'derzê' zêdetirî wê leyistika baş û nebaşîyê wê ku wê were leyistin wê hebê. "Derz" di nava hikimetê û T. Erdogan de tûna ya. Dixwezin ku bi vê rewşê, pêvajoyê ji aliyê xwe ve pêvajoyê "bêmuhatib" bihêlin û pêşîya destpêkirina muzakareyan bidina girtin. Nîqaş, nîqaşên

vê na. Divê ku mirov di vê çerçoveyê de li wan nîqaşên weke "T. Ardogan cuda dihezirê", û "derz, di nava hikimet û T. Ardogan de heya" bînerê. Pêvajoya çareserîyê, piştî ku namaya birêz Ocalan di newrozê de hat xwandin û pê de, êdî herkesek dixwezî ku hikimet gavê biavêje û muzakare destpê bikin û pirsgerêk were çareser kirin.

Piştî xwandina peyama birêz ocalan li qada newrozê a li amede, di nava rejima tirk de jî weke ku 'dengên cuda' weke derdikevin, rewşek afirî. Her wusa, ev rewşa dengên cuda, weke ku di nava hikimeta AKP 'ê û T. Ardogan de na. T. Ardogan, diheine ser ziman ku "jî hîm ve li dijî her deh xalan a." Her wusa, di dewama wê de T. Ardogan, diherîya xwe li hemberî gotina "muzakareyê" jî diheine ser ziman. Dibeje, "emê muzakareyê nekin." Bi wê re jî, diheine ser ziman ku "li dijî heyeta çavdêriyê ya." Di vê çerçoveyê de hinek nîqaş jî diheine ser ziman. Her wusa, di vê çerçoveyê de rewşên ku diheine ser ziman, ku weke 'nakokî' bin di nava hikimetê û T. Ardogan de, divê ku mirov hinekî li vir ser wê bihezirê. Di salên buhurî de jî, hinek rewşên bi vî rengî di nava çapameniyê de weke 'nakokî' ku hatibûbûna ser ziman, piştî jî, weke hin lîyistikên sîyesî ên bi rengê 'polîsên baş û ne baş' bûn. Di vê demê de jî, gelo di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman? Ankû, divê ku mirov weke rêbazaka "xapandinê" ya mijulkirin û dirêjkirina pêvajoyê werêne ser ziman?

Di vê çerçoveyê de argûmanên herdu aliyên hikimetê û T. Ardogan jî, çend ku bahse 'pêvajoyê' dikin jî, tenê li ser esasê 'çekberdanê' ya. Her wusa, di çerçoveya nêzîkatîya statûya kurdan û maf û azadîya wan de, heta roja me, jî hevdû ti nêzîkatîyên cuda nedana nîşandin û ne hanîna ser ziman. Ji ber vê yekê, dema ku di vê çerçoveyê de rewş ew bê, bi awayekî xwezayî, rewş weke regekî politikayê ê di çerçoveya politikayên 'xapandinê', 'mijulkirinê' û 'dirêjkirina pêvajoyê, ku bêt ku ti gavên cidî ên esasî biavêjin' de diheine ditin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov di çerçoveya nêzîkatî û gavavêtina wan de, vê rewşê werêne ser ziman. Wê çî gavê biavêjin, divê ku mirov vê rewşa di nava hikimetê û T. Ardogan a weke "derzekê" ku diheine hanîn ser ziman de, şîrove bike. Li vir, mijar, di vê çerçoveyê de divê ku werêne ser ziman. Wek tê zanîn ku hertimî di nava dewletê de nakokî bûna. Lê 'dema ku mijar bûya kurd, hertimî di yek-helwestê de li dijî kurdan tevgerîya na.'

Li vir, di vê çerçoveyê de bo ku mirov fahm bike ku ev rewşa ku weke "derzekê" a di nava hikimetê û T. Ardogan de ku diheine ser ziman ku ne 'leyistikeka polîsê baş û ne baş a', divê ku mirov li rengê gavavêtina

wan binerê. Ya ku wê vê rewşê piştrast bike û rastîya wê bide dîyarkirin jî, wê ev bê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi teybetî werêne ser ziman. Her wusa, li vir, wê di çi çerçoveyê de gavan biavêjin, heyeta çavdêrî were avakirin, wê muzakare werina destpêkirin, wê statûya kurd werê naskirin û hwd, nêzîkatîya li van xalan, wê rûyê rast ê vê rewşê a bi vê gotina 'derzê' re jî bide dîyarkirin. Li vir, divê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku dema ku ji T. Erdogan, dihê pirsîn û bahse 'perwerdeya bi zimanê dayikê' dihê kirin, dijberîya xwe li hemberî wê dihêne ser ziman û bi ser gotinên xwe ve dike ku "... dawîya van xwestekan wê newê" û hwd. Yanî, di vê çerçoveyê de nêzîkatî li maf û azadîya civatîya kurd hatîya kirin. Heta roja me, nêzîkatîya T. Erdogan ya li hemberî maf û azadîya civate kurd û kurdan weke 'civat' ne herê kirin û ne pejirandin, çerçoveyeke politikayên hikimeta AKP'ê ku î ro Dawutoglu serokwezîrê wê jî ya. Dema ku rewş ev bê, hingê mirov wê çendî karibê rewşê weke rewşeka ne xapandinê û ku ne di çerçoveya politikayên mijulkirin, xapandin û dirêjkirina pêvajoyê de ku hatina dayîn nîşandin, bixwêne?

Ku em gotina "derzê" di çerçoveya têgîna "polîsê baş û ne baş" de bixwênin, di çerçoveya politikayên xapandinê, mijulkirinê û dirêjkirina pêvajoyê de mirov dikarê wê bixwêne. Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Aliyekî din ê ku mirov di vê çerçoveyê de weke pirsekê werêne ser ziman ku ka 'çerçoveyek weke bernema ya hikimetê ya pêvajoyê çareserîyê di çerçoveya statûya kurd û maf û azadîya civate kurd' de heya? Her wusa bi wê re, weke pîrsa herî giring ew a ku kurdan, bi nîrx, çand, ziman û hebûna wan ya civatî re weke civatekê herê dikin û dipejirênin? Dema ku em bersiva van pîrsan nebînin û di van çerçoveyan de ti bernemayên ji hikimetê û ankû aliyê din û hwd nebînin, hingê ev gotinên bi vî rengî ê weke "derz heya di nava hikimetê û T. Erdogan de", tenê weke hin gotinna politikaya xapandinê, mijulkirinê û dirêjkirina pêvajoyê xwe didina nîşandin.

Heta roja me, rayadarên rejîma tirk û hikimetê, di çerçoveya politikayên mijulkirin û xapandin û dirêjkirinê de serî li gelek rêyan dana. Di destpêka pêvajoyê de gotina "pakêta demokratîk" avêtina li holê bi heyvan li ser wê re mejiyê mirovan dan mijul kirin. Ev kirin û politikayên mijulkirinê, bo çi tên kirin? Bo ku hikimet, pêvajoyê tenê li ser "propagandayê" re bi rê ve bibe û ti gavan di çerçoveya pêvajoya çareserîyê de neavêjê.. Hemû tahl, kêferet û politikayên hikimeta tirk di vê çerçoveyê de na. Em li vir, vê pîrsê bi pîrsin. Gelo di nava hikimetê û

T. Erdogan de derze, ku yek dixwezê gavê biavêje û yê din li dihê wê disekinê ya? Divê ku mirov di çerçoveya bersiva van pirsan de, li wê bihizirê. Her wusa, di vê çerçoveyê de gelek leyistik ji aliyê dewletê ve di hundurê vê pêvajoya bi navê 'çareserîyê' de dihên leyistin. Dema ku em vê gotina 'derzê' şîrove bikin jî, divê ku mirov vê rewşa leyistandina leyistikan di vê pêvajoyê de jî li berçav bigrê. Her wusa divê ku mirov di serî de li rengê kirina politikayê, gotinên ku dikin û bi wê re di vê demê de gaven ku diavêjin, li wan binerê û di vê çerçoveyê de, rastî û ankû ne rastiya van gotinên bi vê rengê fahm bike.

Divê ku mirov vê yekê ji bîr neke ku berî newroza 2013'an, nîqaşên ku pîrr zêde dihatina kirin, ew bûn ku "wê destûrek nû were nivîsandin" bû. Heta ku komîsyon jî li meclîsê hatibûbûna avakirin. Li ser wan nîqaşan re bi birêz ocalan re jî û bi tevgera kurd re diaxiftin. Heta ku aliyê kurd, di çerçoveyek demokratîk de pêşnûmeyek destûrê jî ji aliyê xwe ve amede kir. Piştî ku nama birêz Ocalan hat xwandin û agirbest ji aliyê tevgera kurd ve hat denezandin û piştî, di cih de dawî li wan nîqaşên "çêkirina destûrek" nû jî hanîn. Ji wê demê û heta vê demê, hinekan dîtiya ku bahse çêkirina destûrek nû hatîya kirin? ..

Dema ku rastî ev bê, ev gotinên bi vî rengî ên weke 'derzê' ku dihên ser ziman, çendî mirov dikarê wan hilde cidîyetê û ankû cidîyetê bi wan bipîvê.? Her wusa, piştî xwandina nameya birêz Ocalan a di newroza 2015'an de, her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov ji gelek aliyan ve li van rengên 'politikayên xapandinê', 'ên mijulkirinê' û 'dirêjkirinê' û hwd bihizirin. Her wusa, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku di destpêka pêvajoyê de di çerçoveyeka levkîrîneka di nava rayadarên dewletê û birêz Ocalan de pêvajoyê destpêkiribû. Soz dabûbûn, ku wê gavan biavêjin. Lê piştî, ti gav neavêtin. Her wusa, wê çawa di vê çerçoveyê de gavan neavêjin û ku dema ku ji wan hat xwestin ku divê ku gavan biavêjin, wê wê gotina ku "divê ku gavan biavêjin" şîlo bikin û vala derxin, di wê çerçoveyê de sîyesetek kirin. Her gotinên xwe, li ser temenê vala derxistina xwestina xwestekên maf û azadîyê ên civate kurd bi sîyesetê dikin. Dema ku rewş ev bê, hingî ti cidîyeta gotinên weke 'derz di nava hikimetê û T. Erdogan de heya jî nîn a. Tenê, weke hin gotinna ku li ser wan nîqaş dihên kirin û mejîyê mirovan bi wan re didin mijulkirin û hwd in. Ev sîyeset, heta roja me jî, didomê. Di vê çerçoveyê de, divê ku mirov li gavavêtina rejimê û hikimetê binerê, û ku kengî gavavêt, hingî wê were ditin, ku ev gotina 'derzê', dereweka wan a din a û ankû ne derewek a. ..

Piştî xwandina manaya birêz Ocalan di newroza 2015'an de, rayadarên dewletê, wusa xuya dike ku bo ku ji muzakareyê biravin û muzakarê nekin, di nava xwe de di çerçoveya plankirinekê de 'duserîfî' pêşxistin. Her wusa, ev 'duserîfî' ku weke 'derza' di nava hikimetê de jî dihê ser ziman, di vê çerçoveyê de weke nêzîkatîyekê xwe dide dîyarkirin. Gotinên T. Erdogan ên piştî xwandina manayê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Yanî, bi gotinaka din, di çerçoveya çareserkirina pîrsgirêka kurd de ne xwediye ti program û nîyetê na. Tenê, di çerçoveya 'bêçekkirina kurdan' de xwediye nêzîkatîyekê na. Gotinên xwe di vê çerçoveyê de li ser wê re dihênina ser ziman. Bi gotinên ku bi lêv dikin ên weke 'çekberdanê' re, bi axiftina T. Erdogan gotina ku li wê hatiya zêdekirin, "emê muzakareyê nekin" a. Her wusa, di vê çerçoveya vê gotinê de T. Erdogan, dijberîya xwe li deh-xalan dihêne ser ziman. Dijberîya xwe li 'heyeta çavdêr' dihêne ser ziman. Her wusa di vê çerçoveyê de ev dijberîyên T. Erdogan, di çerçoveya redkirina rastîya 'pêvajoyê' de na. Çend ku gotina 'pêvajoyê' bi lêv dikin û weke ku "li pêvajoyê xwedî derdikevin" gotinê dihênina ser ziman dibêjin "pêvajo bidomê" jî, lê di dewama wê de hertiştî di çerçoveya pêvajoyê de ku were kirin jî red dikin. Di vê çerçoveyê de kirinên ku birêz Ocalan û aliyê kurd dikê jî bi kirinên xwe de dikin ku vala derxin.

Piştî xwandina manaya birêz Ocalan, weke ku 'duserîfî' derkeve li holê, rewşek weke di çerçoveya ku ji hevdû cuda dihizirin bi T. Erdogan û hikimetê re derxistina li holê. Divê ku mirov di serî de vê rewşê weke rewşeka teybet ya vala derxistina çerçoveya pêvajoyê ku ji 28 sibatê û heta 21'ê adarê newrozê ku derketîya li holê ku vala derxin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov, vê rewşa ku weke 'derzekê' dihê ser ziman, weke "manavrayaka" rejimê li ser T. Erdogan re jî werêne ser ziman. Çi Îmraliyê bi birêz Ocalan re diaxifin, piştî li derve di vê çerçoveyê de bi sîyeseta ku dikin, dixwezin ku vala derxin. Vajî wê, dikin. Li Îmraliyê di axiftinê de dibêjin, "emê pîrsgirêkê çareser bikin", derdikevina derve li derve dibêjin "pîrsgirêka kurd tûna ya. Di vê çerçoveyê de xwediye sîyesetekê û nêzîkatîyekê na. Em li vir, nikarin, vê gotina 'derzê' bi helwesta T. Erdogan re bi tememî weke derzekê bixwênin. Ji wê zêdetirî, weke manavrayaka rejimê ya li hemberê pêvajoyê û çerçoveya maf û azadîya civate kurd a. Rejim, ji xwe hebûna 'civate kurd' herê nakê. Di vê çerçoveyê de nêzîkî pêvajoyê dibê. ..

Di aslê xwe de, em vê 'duserîfîya' ku bi rejimê bi hikimetê û T. Erdogan re afirand û ku weke "derzekê" dihê nîqaşkirin, armanca wê ew

a ku pêvajoyê ji aliyê dewletê ve "bê muhatab" bihêlin jî mirov dikarê werêne ser ziman. Yanî, di vê çerçoveyê de, dîsa ev dibê bi awayekî din domandina politikaya xapandinê, mijulkirinê û dirêjgiringî. Çend ku bi vê rewşê weke "derzekê" re weke ku dihe xwestin ku pêvajoya çareserîyê "bê muhatab" were hiştin ji aliyê rejimê ve bi heman rengî jî, wê çawa di nava wê "pîrrserîyê" de wê çawa pêvajoyê bimeşênin li gorî xwe, li wê dihezirin. Pêvajoya çareserîyê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku hatîya wê astê ku êdî divê ku rejim û hikimet gavê biavêje. Yanî, bi gotinaka din, Ev manavreya bi T. Erdogan re ku rejim û hikimet dike, bo ku pêşîya 'muzakare kirinê' bigrê ji aliyê xwe ve dike. Yanî, ev rewşa T. Erdogan, çend ku weke derzekê were ser ziman jî, di aslê xwe de ji derzekê zêdetir û wîrdetir, weke "manavra" û "hamleyeka" rejimê ya li ser T. Erdogan re ya. Di vê rewşê de wê kî çi bêje, ew dane kifşkirin. Her wusa di vê çerçoveyê de weke leyistikeka ku çerçoveya wê hatî dîyarkirin û kifşkirin em bi wê rewşa ku weke "derzekê" re ku dihe ser ziman re tamaşa dikin.

Ev manavraya rejimê a li ser T. Erdogan re wusa dihe ditin û fahmkirin ku bi wê rejim hizir dike û hasab dike ku ji muzakare kirina pîrgirêkê û hwd xwe xilas bike. Di vê çerçoveyê de weke ku hasabek li ser vê rewşê re di serê rayadarên dewletê de heya. Hinek ahmaqên ku xwe 'bi aqil' dihasibênin, ev hasabê ku kirina, bi wê re hasab kirina ku wî şerê bi kurdan re di her qadê û werê de jî bidina domandin. Li gorî wan û hasabê wan, çendî ku şer dewam bike, wê karibin, hebûna xwe bidina domandin. Yanî, hebûna xwe bi domandina şerê bi kurdan re girêdana û di wê temenê de dihe nina ser ziman. Bi gotinaka din, di vê çerçoveyê de sîyeseteka şer dikin û dihilbijêrin.

Ev rewşa bi T. Erdogan re ku weke "derzekê" dihe ser ziman, dema ku mirov tenê bi vê gotina 'derzê' re wê werêne ser ziman, wê pîrr sivik û hesanî bê. Wê bê şîroveyek pîrr sivik. Tenê bi gotinaka 'derzekê' re hanîna ser ziman, weke şîroveyeka sivik dimêne. Di serî de divê ku mirov werêne ser ziman. Ev pîrr rasta, ku rejim û hikimet bi pêvajoya çareserîyê re hatîya merheleyeke pîrr cidî.. Di vê merheleyê de, hikimet û rejim di çerçoveya pîrgirêka kurd de yan wê di çerçoveya pêşxistina pêvajoyê de gavê biavêje û yan jî wê bi şûn ve gavê biavêje di çerçoveya vajî pêvajoyê de ku pêvajoyê vala derxe. Wusa tê ditin ku di vê merheleyê de dixwezê ku gavê biavêje ku 'xwe bi şûn ve bikişêne' û 'ji muzakareyan biravê.' Di vê çerçoveyê de em divê ku vê rewşa ku weke "derzekê" dihe ser ziman, em dikarin weke wê rewşa ku T. Erdogan

bixwe di sale 2011'an de hanîbû ser ziman û gotibû ku "emê vegehihina serê pêvajoyê." Bi vê rewşa ku weke 'derzekê' dihe ser ziman re dixwezin ku weke ku hinekî jî vegehihina li serê. Her wusa bi vê rengê, dixwezin ku ji muzakarayan biravin. Yanî, di vê çerçoveyê de ew gotinên ku li ser çapameniyê re bi rengê 'derzê' ku weke hikimet û T. Ardogan cuda dihezirê ku dihe ser ziman, mirov dikare weke rewşeka bi vî rengî jî werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de ya ku mirov ji helwesta rayadarên rejimê bi T. Ardogan û hikimetê re dixwêne, ji "derzekê" zêdetir û wêdetir, weke 'manavrayakê' û 'hamleyeka' ji destpêkirina muzakareyan ravînê ji mirov dikare werêne ser ziman.

Bi rewşa bi T. Ardogan re rayadarên rejimê, weke ku dixwezin ku bi rayadarên hikimetê û T. Ardogan re rewşeka weke ya 'pîr-serî' derxina li holê. Yanî, bi gotinaka din, pîrsgirêka 'muhatibiyê' dixwezin biafirênin. Yanî, di vê çerçoveyê de di nava pêvajoyê de li ser vê rewşa weke ku bi wê dixwezin ku bi pîrserîfîyê re dixwezin ku pêvajoyê ji aliyê ve bêmuhatab bihelin û bi vî rengî êdî bi vê re bibin. Ev di vê çerçoveyê de, ji 'derzekê' zêdetir, weke leyistikeka ku bi wê dixwezin di nava pêvajoyê de ji aliyê ve bêmuhatabiyê çê bikin ku muzakare newina destpêkin. Ji xwe, di dawiya wê rewşa bi T. Ardogan re nîqaşên ku tên kirin ew in ku T. Ardogan dibêje ku "emê muzakare nekin." Di vê çerçoveyê de divê ku mirov wê 'rewşa T. Ardogan ya bi navê cuda hizirîna wê ya ji hikimetê werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov li vir dûbare werêne ser ziman ku bi gotina 'derzê', weke ku ew ratî di bin wê de dihen vêartin. Yanî, gotina 'derzê' ji vê rewşê re weke maskeyek dihe bikarhanîn. Ji vê rewşa rejimê ya ku dixwezin ku bide nîşandin ku di nava hikimetê û T. Ardogan de cudahî heya û li ser wê re ji aliyê xwe ve "bêmuhatabiyê" bide çekirin. Ya ku bi vê politikaya ku hinek dordor, bi navê "derzê" dihenina ser ziman. ..

Dewlet, vê yekê armanc dike. Yanî, ew rewş jî, wusa dihe ditin û xuyakirin ku weke ku leyistikeka rejimê ya li ser T. Ardogan û hikimetê re ya. T. Ardogan kirina rola "polîsê ne baş" de. Hikimet jî, bi mirovên weke Bîlent Arinc û hwd re, kirina rola "polîsê baş" de. Li ser wan re di vê çerçoveyê de dixwezin ku pêvajoyê di çerçoveyeka ku di wê de gavan neavêjin de bidina domandin. Ji aliyekî din ve jî, li ser Bîlent Arinc re ew "sîyeseta Maxdûriyetê" ku rejimê berê li ser T. Ardogan re dimeşand bo xapandinê û di hilbijartinan de deng standinê, warsiyoneka wê ya din jî, weke li ser Bîlent Arinc re di nava kurdan re were leyistin, mirov dibîne. Lê di aslê xwe de di derbarê kurdan û pêvajoyê û zimanê kurdî de Bîlent

Arinc ji T. Ardogan cuda na hizirê. Bilent Arinc bû ku bo zimanê kurdî digot "ne zimanekî şariştaniyê ya" û bo vekişîna gerîlla gotibû "heta dojahê rêya wan heya." Bi vê rengê sîyesetê re bi nîqaşên weke naxweyî re, dixwezin ku hem sîyeseta maxdûrîyetê bikin û ji aliyekî din ve jî pêşîya destpêkirina muzakareyan û bi wê re pêşketina pêvajoyê bigrin. Rasta ku, di vê dema pêvajoyê de ketina zorê de. Wê çikin nizanin. Ji vê kêlikê û pêvajoyê û pê de, yan wê gavê biavêjin û yan jî wê şikeştinekê bijîn. Ya ku nûha dijîn ev a. Di nava vê rewşê û nîqaşan de, xwestekên kurdan ên civatî weke perwerdeya bi zimanê dayikê û hwd, bi gotinên weke "qatbûnê", "dewleta hevra" û hwd re kriminalize bikin û weke şûc bidina nîşandin û li ser wê re xwe bidina domandin. Nûha jî, di vê çerçoveyê de weke listikeka di vê çerçoveyê de ku gelek lingên wê hena, di vê çerçoveyê de bo vala derxistina pêvajoyê û hwd re, dileyizin. Lê ev rasta ku ne tenê AKP' û hikimet, ku rejim bixwe jî, gav newê avêtin wê derz û şikeştin jî bi wê re çê bibe. Ew, vê yekê dibînin. Bo vê yekê, listika bi navê derzê' dileyizin. Yanî, ev rewşa weke di nava hikimet û T. Ardogan de, weke rewşeka ku bi wê rejim armanc dike ku pêşîya gavavêtina xwe bide girtin. Her wusa, argûmanên vê nîqaşê jî di çerçoveya pêvajoya hîlbijartinê de bi nîqaşên wê re bide pêşxistin û bi wê re êdî pêvajoyê li gorî xwe birêve bibe. Dema ku rewş ev bê, ku mirov wê bi gotina "derza di nava hikimet û T. Ardogan de" re werênina ser ziman, wê ev şîrove pirr sivik bê. Wê ji hanîna ser ziman ya rastîya pirr dûr bê. Heta ku wê gelek rastiyên vê pêvajoyê jî berevajî bike ya. Bo vê yekê, ev rewşa ku piştî newroza 2015'an, derketa li holê di pêvajoyê de bi rayadarên rejimê ên hikimetê û T. Ardogan re, weke rewşeka di vê çerçoveyê de ku mirov wê bixwêne û werêne ser ziman a.

Di vê çerçoveyê de dema ku mirov di çerçoveya pêvajoya çareserîyê de dihizirê, mirov divê ku werêne ser ziman ku weke ku 'derz' di nava hikimetê û T. Ardogan de tûna ya. Lê ya ku heya, ku rejim û rayadarên wê hizir dikin ku wê çawa pêvajoya destpêkirina muzakareyan ji aliyê xwe ve bidina xitimandin û li ser wê re sîyesetê bikin. Herkesek gavên li berçav hevî dike û li bendê ya. Di vê çerçoveyê de, wê çawa pêşîya wê bigrin, li wê dihizirin. Yanî, dixwezin ku pêşîya muzakareyan bigrin. Li vir, em ku rewşê tenê bi gotina "derza di nava hikimetê û T. Ardogan de" werênina ser ziman, wê şaş û xelat bê. Divê ku mirov bi wê re neyêne ser ziman. Ji wê zêdetirî jî, dixwezin ku destpêkirina muzakareyan, bê ku destpê bike, di nava vê nîqaşa 'derza di nava hikimetê û T. Ardogan de' bifatisênin. Yanî, bi van nîqaşên li ser 'derza di nava hikimetê û T.

Ardogan de" re dixwezin ku pêvajoya muzakareyan ya pêvajoya çareserîyê, bêî ku destpê bike, di nava xwe de bifatisênin. Nîqaş, di aslê xwe de ne nîqaşên cuda hizirîna T. Ardogan in. Nîqaş, nîqaşên pêşîlêgirtina pêvajoya muzakareyan ku gelê kurd hemû li bendê ya. Divê ku mirov di vê çerçoveyê de wê werêne ser ziman. Wekî din, divê ku mirov nekeve wê sivikîyê de ku tenê bi gotina 'derzê' re wê werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku "Derz" nîn a, 'lîstika polîsê baş û ne baş' heya, bo ku pêşîya pêvajoya gavavêtinê û destpêkirina muzakareyan bidina girtin

”

Hewldanên rejima tirk ê vala derxistina pêvajoya çareserîyê ku birêz Ocalan dayî destpêkirin û li ser wê re birêxistinkirina pêwejoyek din ya nû a şer li hemberê hebûna civate kurd. ..

Hemû nîşanak, wê didina nîşandin ku hikimeta AKP'ê, planaka şer ya nû ku li 'MGK'ê hatiya amede kirin wê bike merîyetê de. Hemû gavên ku diavêje jî, di çerçoveya amedekariyek şer de ya. Bo vê yekê, divê ku mirov bibêje ku divê ku mirov li bendê bê piştî hîlbijartinê 7'ê hazîranê, heya ku şerekî mazin ê dewletê bi kurdan re dest pê bike. Gotinên T. Ardogan ên bi rengê "pirsgirêka kurd tûna ya", ji meclîsê buhurandina pakêta 'destûra ewlakerîyê a hundûrîn', li herêmen kurdistanê domandina çekirina qarakol û bendavên leşkerî û her wusa ji nûha de gelek herêmen bej ên li dora çolemergê û hwd ku weke herêmen "leşkerî" denezandina wan, di çerçoveya amedekariyek şer ya bi vî rengî de divê ku mirov şîrove bike û werêne ser ziman. Gelek dordor derxistina 'destûra ewlakerîyê a hundûrîn' bi armanca "xwe kirina desthilatdar" û "hanîna pergale serokwezirtîyê" şîrove dikin. Lê ev destûr, ji sadî sadê wê bi tekoşîna kurdan ve girêdayî ya. Her wusa divê ku mirov vê "destûra ewlakerîyê a hundûrîn" weke destûreka ku di deewama "zagona şarq û îslahatê" de ku hatî derxistin û bi zihniyeta wê werêne ser ziman. Berê vê 'destûra ewlakerîyê a hundûrîn' ku ji meclîsê hatiya buhurandin, tenê û tenê li kurdan û herêmen kurdan û kurdistanê ya.

Her wusa di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku di vê çerçoveyê de nîqaşkirina gotinên 'çekberdanê' nîqaş dikin. Zihniyeta di temenê vê gotinê bi levkirina wê de ji aliyê rayadarên dewletê ve, tenê hewldana bêstatû hiştina kurdan û birina sêrî a jenosîda li ser serê wan heya. Bo vê yekê ya ku gotinên weke "pirsgirêka kurd tûna ya" bi lêv dikin. Win, dema ku di kîjan çerçoveyê de gotinan bi lêv bikin, winê siyeseta xwe jî di vê çerçoveyê de bikin û konseptên xwe jî di wê

çerçoveyê de pêş bixin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku bi gotin û siyeseta ku hikimeta AKP'ê dike, tenê amedekarîyek şer dike. Bo vê yekê ya ku T. Erdogan dibêje ku "divê ku win 400 wekilî bidina min." Yanî, piştî hîlbijartinê, bo ku şerê ku bi kurdan re bike, temenê wê di vê çerçoveyê de bide afirandin.

Partîya Kurd, hertimî pîrsgirêka wê ya buhurîna ji benda sadî dehan nebûya. Lê hertimî, dengên ku ji wê re çûna, hatina dizîn û şawitandin û weke ku me di hîlbijartinên şaaradarîyê de dît ku li Serêkahniyê çawa çend mirovên ku qaşo berpîrsîyar in li sandoqan di tenekeyê de agir pêxistina û qaxizên dengên BDP'ê di wê de dişawitênin. Di vê demê û hîlbijartinê de jî wê rewşê wê necûdatir bê. Bi vî rengî û rêbazên bi vî rengî, hertimî partîyên kurd di bin benda ji sadî dehan de hatina hiştin. Kî dikarê bêje ku wê di vê hîlbijartinê de ev rêbaz dîsa newê bikarhanîn?

Pêvajoya çareserîyê ku Birêz Ocalan daya destpêkirin, hikimeta AKP'ê hertimî wê çawa bi şûn ve bikişîne û di wê de gavan neavêje, di wê çerçoveyê de nêzîkbûna. Di dema ku diçina îmralityê jî, çi dibêjin li derve vajî wê dikin. Ji xwe, ji ber vê yekê ba, wê heta roja me, bi wê pêvajoyaku birêz Ocalan dayî destpêkirin, wê sad carî pîrsgirêka kurd bihata çareserkirin. Di çina îmralityê dibêjin "emê pîrsgirêka kurd çareser bikin" û "gavan biavêjin". Lê ku têna derve jî, dibêjin "pîrsgirêka kurd tûna ya." Siyeseta bêahlaq û namerdana jî, ev siyeset a. Ev rengê siyesetê, di dema sêd Riza de jî kiribûn. Ji Sêd Riza re gotibûn, 'em hevdiştin bikin û pîrsgirêkê çareser bikin." Piştî, ku Sêd Riza hat Erzinganê û bi wan re hevdiştin kir û pê de, li wir wê Sêd Riza û mirovên bi wê re bigrin û li piştî jî wê sefera leşkerî li Dersimê bidina destpêkirin. Siyeseta xapandinê, di vê çerçoveyê de ku rejima tirk li hemberî kurdan bikarhanîya bi gelek rêbazên i hevdu cuda, bûya weke kevneşopî û rêbazaka wê ya siyesetê ku roja me de jî dike ya.

Her wusa, di vê çerçoveyê de diçina îmralityê û ji birêz Ocalan re gotinê dibêjin û dibêjin ku "emê pîrsgirêkê çareser bikin" û "emê gavê biavêjin." Piştî jî, li derve dibêjin ku "pîrsgirêka kurd tûna ya." Di dewama vê gotina "pîrsgirêka kurd tûna ya" de jî, amedekarîya şerekî mazin ku piştî hîlbijartinan ku bi kurdan re bikin jî dikin. Her wusa, divê ku mirov di vê çerçoveyê de werêne ser ser ziman ku ji vê yekê û rewşê tê ditin û fahm kirin ku rejima tirk û hikimeta AKP'ê, dixwezê ku pêvajoyê bi rengê xapandinê û gotinên xapandinê bibe heta dema piştî hîlbijartinan. Piştî jî, konseptê şer ya ku di MGK'ê de hatî kifşkirin bikina merîyetê de û êdî şerekî mazin li dijî kurdan bidina destpêkirin. ...

Ji xwe, ku nîyetek bi vî rengî ya rejima AKP'ê û hwd, nebûba, wê heta roja me, bo çareserkirina pîrsgirêka kurd biavêje. Pêşî, bi DAÎŞ'ê xwestin ku derbeyê li kurdan bixin. DAÎŞ', hemû jî ji kontrayên rejima tirk û çend mirovên ku bi navê olê ji derve ku hatina xapandin pêktê. Li pişt wê jî, ku wê birêxistinîya Îran û rejima tirk heya. Bi wê xwestin ku di pîrsgirêka kurd de ancemê bidest bixin. Lê Ancam weke ku dixwestin bidest nexistin. Nûha jî, di vê çerçoveyê de dixwezin ku bi rêxistinên ku rejima tirk di nava kurdan de birêxistin kirina ên weke 'hizbil-kontra' bi navê olê û hwd re, wê şerê li bakûrê kurdistanê bi kurdan re bidina destpêkirin. Piştî jî, bi artîş û hêzên polisîya û hwd, bi wan destûrên weke ên 'destûra ewlakarîyê a hundûrîn' û hwd re, êdî herina bi ser kurdan de. Di vê çerçoveyê de pêvejoyek şer ya pirr xadar û dijwar, piştî hîlbijartinan li bendê kurdan a.

Bo vê yekê, ya ku em ji kurdan re bibêjin ew a ku divê ku kurd xwe ji van rewşên ku rejima tirk li kurdistanê birêxistin dike jî, bihizirê û ji wan re amede bê. Her wusa, di pêvejoya pêşîya me de, rejima tirk amedekarîya şerekî mazin dike. Nûha, kurd ketina nava çûşa newrozê de. Di nava pîrozbahîyên newrozê de na. Lê bi wê re jî, bi awayekî ku ji berçav dûr û hwd, rejima tirk, amedekarîya şer bi sewkîyetên leşkerî, denezendina herêmên leşkerî weke ku li herêmên çolemergê û hwd ku dike, amedekarîya şer dike. Gotinên ku di vê demê de rayadarên tirk bilêv dikin jî, nîşanaka amedekerîyek bi vî rengî na. Her wusa, di vê çerçoveyê de biqasî ku mirov dibîne ew a ku dixwezin ku pêvejoyek şer bi kurdan re bidina destpêkirin ku Îran ji aliyekî ve herê bi ser kurdan de û rejima tirk ji aliyekî ve herê bi ser kurdan de. Di vê çerçoveyê de weke ku amedekerîyek heya. Di vê çerçoveyê de hikimeta AKP'ê, pêvajoya 'çareserîyê' jî bi mantiqê leşkerî ku rehewetê dinava kurdan de çê bike û her wusa di bin navê 'pêvajoya çareserîyê' de ku kurdan di nava 'bêtevgerîyekê' de bihêle, di vê çerçoveyê de nêzîk dibê. Yanî, bi gotinaka din, bi taktîkek leşkerî nêzî pêvajoya çareserîyê û hwd dibe. Ya ku li vir divê ku mirov wê kifş bike û werêne ser ziman jî, wê ev bê.

Rasta, kurd, bila bi çûşa newrozê, newrozê pîroz bikin. Lê divê ku bi wê çûşê jî, li vê rengê konseptê rejima tirk jî bihizirin û di nava amedekarîyên xwe yên ku karibin bersivê bidina şerekî mihtemel ku rejima tirk birêxistinîya wê dike ku bi kurdan re bike. Bo vê yekê, amedekerî, ji van aliyan ve jî divê ku werina kirin.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, bibêje ku 'pêvajoya çareserîyê' di newroza 2013'an de bi xwandina nameya birêz Ocalan re dest pê

kiribû. Lê berî wê demê jî, heta ku pêvajoyê were wê demê hevdiştinê bi hevdu re hebûn. Ew hevdiştin jî, piştî wê re pêvajoyê hatibû wê astê. Lê divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku piştî serkevtina kurdan li başûrê kurdistanê û şengalê û li rojavayê kurdistanê û kobanê li hemberê çeteyên DAÎŞ'ê û hwd, vê serkevtina kurdan hem Îran jî û hem rejima tirk jî pirr weke ku aciz kirîya. Ev pêvajoyê serkevtina kurdan, weke hêzek herêmî kurd, li herêmê û di qada navnetewî de derxist li pêş. Ya ku ji wê aciz in ev a. Di rewşek bi vî rengî de ku kurd, weke hêzekê li herêmê derketina li pêş û hatina pejiyendina ji aliyê rayagiştî a navnetewî ve ku rayadarên tirk derkevin û bibêjin "pirsgirêka kurd tûna ya", hingî li hemberê wê hêzîya kurdan divê ku mirov wê gotina wan weke denezek şer rava bike û werêne ser ziman. Ev gotinên T.Ardogan ku ew bilêv dike, em nikarin, tenê weke gotinên ku di çerçoveya propagandayên hilibjartinê de ku gotina bibînin û werênina ser ziman. Ku Sîyeseta kurd, bi vî rengî bixwêne û werêne ser ziman, wê di fahmkirina xwe de xelatîyek dîrokî bike. Ev gotin, nîşanaka zihniyetekê, sîyeseta wê, konseptê wê ya şer û her wusa pêvajoyê wê ya birêxistinê dike. Divê çerçoveyê de divê ku mirov van gotinan baş fahm bike û werêne ser ziman.

Pêvajoyê şer ya mihtemel ku rejima tirk dike û dixwezê ku piştî hilibjartinê 7'ê hazîranê bi kurdan re bide destpêkirin, di vê çerçoveyê de divê ku mirov bi sîyeseta wê re bixwêne û werêne ser ziman. Di rewşeka ku pirsgirêka kurd weke pirsgirêka herêmê giştî ku derketiya li pêş de, her wusa nîşanakên di çerçoveya înkare de bi gotinên weke 'pirsgirêka kurd tûna ya' de ku dihên ser ziman, divê ku mirov ji sê aliyan ve wan bixwêne. Yek; ji aliyê sîyeseta înkare ve ya ku rejima tirk, hê hebûna civate kurd qabûl nakê û nexwezê ku maf û azadîya wê nas bike ya. Du; ew a ku bi sîyeseta demê ve ya ku rejima tirk, di serî de statûya kurd ya bakûrê kurdistanê naxwezê ku nas bike û dixwezê ku pêvajoyek din ya şer li hemberê wê bide destpêkirin. Her wusa di vê çerçoveyê de jî dijminatîya xwe li hemberî rojavayê kurdistanê û statûya dide nîşandin. Bi wê re jî, dixwezê ku di vê çerçoveyê de li bakûrê kurdistanê, ku karibê bêt ku ti statûya kurdan bi navê wan were naskirin ku tevegra kurd dev ji şerê çekdarî berdê û piştî ew jî, di wê rewşa xwe ya dijber ya bêstatû hiştinê de isrê bike û pêvajoyê li ser wê re ku bi salan bide domandin û di hundurê wan salan de jî lezê bide bişavtin(asimlasyon)ê û hwd ku bi vê rengê dixwezê ku ji pirsgirêka kurd xilas bike. Rêbaza rejima tirk ya weke ku bo "çareserîya pirsgirêka kurd"

ev

a.

..

Her wusa, di vê çerçoveyê de hê nexwezê ku destûrê bide perwerdeya bi zimanê dayikê. Di vê çerçoveyê de dixwezê ku ew qadaxaya ku danîya ser zimanê kurdî bide domandin. Di çerçoveya vê armancê de dixwezê ku qê qadaxaya li ser zimanê kurdî bide domandin. Her wusa, du lingên domandina wê qadaxaya li ser zimanê kurdî heya. Lingê yekemin; ji aliyê dewletê, qadaxaya wê û her wusa politikayên wê yên asimlasyonê ve ya. Lingê din ê duyemin jî; kurd bixwe na ku zimanê civate xwe bikarnayênin, pêşnaxin, nivîskarên wan bi zimanê tirkî dinivîsênin û li ser navê rejimê wê jenosîdê li ser serê kurdan didina domandin û hwd a. Ev herdû ling hevdû temem dikin, di çerçoveya politikayên înkara statûya kurd de. Li kurdistanê, yên ku wê qadaxaya ser zimanê kurdî biawayekî didina domandin, ew mirovên ku ji xwe re dibêjin 'ez nivîskarê kurd imûû bi tirkî dinivîsêna na. Ew, rojnema û koavên ku bo civate kurd ku bi tirkî derdikevin in. Ew malparên internettê û hwd, ku bi zimanê tirkî "bo civate kurd" weşanê dikin. Ew weşanxaneyên ku "bi tirkî bo civate kurd weşanê dikin" in. Di vê çerçoveyê de dema ku mirov dhizirê, mirov çerçoveyek pirr berfireh a ji kurdan ku wê asimlasyona dewletê di nava kurdan de didina domandin em dibînin. ..

Em dema ku temenê domandina pirsgirêka kurd heta roja me lê bihizirin, gotinên T. Erdogan ên weke "pirsgirêka kurd tûna ya." û her wusa heta roja me bo çareserîya pirsgirêka di vê 'pêvajoya çareserîyê' de ku gav ne hatibibina avêtin, divê ku ev dordorên kurd jî paya xwe pirr zêde di wê de bibînin. Her wusa piştî hêrîşên DAÎŞ'ê, ji nû ve hewldanên rejima tirk a bi rêxistinakirina pêvejoyek nû ya şer ku piştî 7'ê hazîranê jî, ku dixwezin bikin, divê ku ev dordor paya xwe di wê de bibînin. Heta ku di vê ku ev dordor paya xwe di derxistin û pêşxistina DAÎŞ'ê de jî bi vî rengî û mantiqê bibînin. Ya ku ji aliyê kurdan ve temenê domandina wan politikayên înkare û domandina wan û pêşxistina pêvajoyên an ên şer diafirîne jî, ev dordor in. Ji ber ku van dordoran jîyanek bi zimanê tirkî di nava civate kurd de avakirina û rejima tirk, piştî xwe dide wê û hêrîşî tevgera azadîya kurd jî dike û her wusa înkare didomêne û li dijî statûya kurd disekinê. Zikê lawaz û zayif, ê tekoşîna azadîya kurd jî, ev pêşxistina jîyanek bi zimanê tirkî di nava civate kurd de ya.

Her wusa, di vê çerçoveyê de jî, divê ku mirov bibêje ku "nivîskarîya kurd" a bi zimanê tirkî, bi heman rengî zikê lawaz û zayif ê civate kurd a jî. Ya ku pêşîya pêşketina civate kurd heta roja me girtîya jî, ev rastî bixwe ya. Rast a, bi zimanê tirkî hanîna ser ziman, hinekî civate kurd, bi

cihanê da nasîn. Lê bo pêşketina civate kurd, ti weyn û rol neleyist. Bo zimanê civate kurd, ti weyn û rol neleyist. Tenê ji aliyê civate kurd ve ku mirov dinerê, mirov dibîne ku rengê rast ê civate kurd ê bi çand û zimanê wê ji holê rakir û kir weke ya civate tirk û bi zimanê tirkî û hwd. Ev jî, tê wateya kirina jenosîdekê li ser serê civate kurd û nirx, çand, ziman, dîrok û hebûna wê. Pêvejoyek din ya şer ku rejima tirk bi kurdan re bide destpêkirin, wê li ser vê temenê re bi kurdan re destpê bike. Heta roja me, hemû politikatên înkare kurdan, li ser vê zikê lawaz û zayif domîya na. Ji ber çi rejima tirk bi isrêrî li hemberî perwerdeya bi zimanê kurdî ya? Ji ber ku dixwezê ku wê politikaya înkare li ser serê civate kurd bide domandin. Heta ku karibê, pêşîya perwerdeya bi zimanê dayikê bigrê, wê vê politikaya înkare jî bide domandin. Ev herdû alî jî, ji navikê ve bi hevdû ve girêdayî na.

. Ev dikeve sale 16'an de ku rêberê gelê kurd birêz Ocalan di girava Îmraliyê de tê girtin. Li wir, dilgirtina wî, dilgirtina vîna gelê kurd a. Li wir, dilgirtina azadîya gelê kurd a. Gelê kurd jî, ji ber ku di farqe vê rastiye de ya, bi hemû hebûna xwe li wî xwedî derdikeve û azadîya wî dixwezê. Di dilgirtina rêberê gelê kurd û şandina girava de gelek hasab û kîtabên ku hatibûbûna kirin hebûn. Di serî de, hasabê pêşî ew bû ku tekoşîna azadiya gelê kurd bi tafênin. Hemû hasab li ser wê hatibûbûna kirin. Piştî dilgirtina rêberê gelê kurd birêz Ocalan bi salekê dusalan re hanîna weke serokwezir T. Erdogan jî, di çerçoveya şikandina vîna kurdan de bû. T. Erdogan, weke mirovê ku wê vîna kurdan şikandiba bû. Bi vê erkê hatibû bi wasif kirin. Piştî ku ew hat û pê de, sê û ankû çar doneman wî hikimet avakirin û xirakirin. Hikimetên ku T. Erdogan avakirin jî, di zor û tûndûtûjîya li dijî gelê kurd de ti sînor nasnekir. Ku bi kronolojîkî hijmara wê were derxistin, wê bê ditin ku serdema T. Erdogan û hikimetên wî de li kurdistanê, bi hezaran kurdistanî hatina qatil kirin.

Şeytanîya T. Erdogan û hikimetên wî, ew bû ku ol weke bîrdozî li dijî kurdan bikardihanî. Hemû kirin û kiryarên xwe di bin maskeya olê de di veşartin. Heta ku bi rêya olê DAÎŞ jî avakirin pêşxistin û ajortin bi ser kurdan de. Hemû hasabên di temenê van politikayên hikimetên AKP'ê û T. Erdogan de, ew bû ku wê çawa kurdan bişikêne. Hemû hasabên xwe li ser şikandina kurdan û bêstatû hiştina kurdan avakiribû. Heta roja me jî, T. Erdogan û Partîya wî AKP'ê û hwd, di vê çerçoveyê de hemû rê û rêbazê bi kardihênin ku wê çawa kurdan bêstatû bihêlin.

Piştî ku birêz Ocalan pêvajoya çareserîyê da destpêkirin jî, rastî ev

bû. Ji salên 1999'î ve Birêz Ocalan pêvajoya çareserîyê daye destpêkirin. Çend ku em pêvajoya çareserîyê destpêka wê ji newroza 2013'an didina destpêkirin jî, birêz ocalan hê di sale 1999'an de daye destpêkirin. Di aslê xwe de, mirov dikarê herê berî wê jî. Heta agirbestên sale 1993'an jî, mirov dikarê vê pêvajoyê bibe. Rêberê gelê kurd, hertimî, li rêyeka çareserîyê gerîya. Lê hemû hewldanên ku wî dane destpêkirin jî, bêancam man. Hevdîtînan bi birêz Ocalan re piştî 2000'an re dibin. Lê rayadarên dewletê, di hemû hevdîtînan de jî, li rêyeka ku wê çawa derbeyekê li vîna kurdan bixe û wê kurdan bişikinê gerîya. Di hevdîtînan de çareserî di serê wê de tûna bû. ..

Hikimetên AKP'ê, pergale dadê û polisê bi gelek sazîyên wan ên fermî û nefermî re li kurdistanê li dijî kurdan bikarhanî. Minaq, nîşanak û birhana vê jî, ew a ku komkujîyên weke ên roboskî jî di nav de di derbarê ti komkujîyên ku rejimê hanîn serê kurdan de dad ne hatîya bikarhanîn û kiryar ne hatina derxistin li holê û zagonên bierkkirina saz û polisên dewletê li dijî kurdan û hwd. Zagona ku di van rojan de di rojevê de û ku bi wê dihê xwestin ku erkên polîs û hêzên dewletê li dijê kurdan zêdetir bike jî, nîşanaka vê zihniyetê ya. Wê çawa kurdan bêdeng bikin, di wê çerçoveyê de van zagonan derdixin. Î ro jî, dema ku em hêrîşên çeteyên hov ên DAÎŞ'ê dibînin, em vê rastiye dibînin. Em nikarin DAÎŞ'ê û kirînan wê ên hov ji tirkiya û politikayên wê hasabên wê ên şikandina kurdan dûr bihasibînin û werênina ser ziman.

Tevî ku hemû kirînan jî, kurdan xwe parastin. Kurdan, piştî salên 1999'î û pê de, ku heta roja me, pêvejoyeka pirr demdirêj, giring û tişî fêr jîya. Di hundurê vê pêvajoyê de şoreşa rojavayê kurdistanê bû. Pêvajoya çareserîyê li bakûrê kurdistanê destpêkir. Rejima tirk, heta roja me, hewldaya ku pêvajoya çareserîyê vegeerîne derbeyekê li kurdan. Tevî ku ev salek zêdetira ku pêvajoya çareserîyê destpêkiriya jî, rejima tirk û rayadarên wê, heta roja me bi politikayên mijulkirinê û xapandinê tevgeriya na. Kurdan, di vê pêvajoyê de gelek pêngavên mazin buhurandin. Di temenê van pêngavên ku kurdan buhurandin de, em nikarin têgîgihiştin û felsefeya rêberê gelê kurd birêz Ocalan înkâr bikin.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, bibêje ku çendî ku şîyar dibin û pêvajoyên bişavtinê(asimlasyonê) ên rejima tirk bi li ziman, çand û nîrxên xwe xwedî derketinê re vala derdixin. Armançaka komploya navnetewî jî, domandina wê rejima asimlasyonê a li ser serê gelê kurd bû. Bi wê re, bi temenî ji dîrokê birîna civate kurd bû. Divê çerçoveyê de mirov dikarê bibêje ku her kurdek ku li zimanê xwe xwedî derkeve, pê

biaxifê û bike jîyane xwe de, wê ev bê lingekî vala derxistina wê
komployê jî bê.

Ji Îmraliyê birêz Ocalan, pirtûkên ku nivîsandin û gihandina gelê kurd, bi wan re ronasaneke pêşket di nava kurdan de. Em divê ku vê yekê bi teybetî binxat bikin û werênina ser ziman. Her wusa, di wê çerçoveyê de, kurdan di nava xwe de bi têgihiştin û keseyetî, xwe gihandin astek hê bilindtir. Pirsgerêkên civatî ên weke pirsgerêka jinê, pirsgerêka civatî û hwd, di wê çerçoveyê de têgihîştineka civatî bi wan re afirî. Tekoşîna azadîya jinê li kurdistanê, di çerçoveya nîrxên wê ên civatî de, dibe bersivêk dîrokî ji vê komploya navnetewî re. Azadîya jinê, azadîya civatê û dîrokê ya. Kurd jî, bi li birêz Ocalan xwedî derketinê re civatîtiya xwe bi wê xwedî derketinê re pêşdetir birin. Bi gotinaka din, di bin wan şert û mercên giran de jî birêz Ocalan rol û weyna xwe ya civatî bo civatê û dîrokê

leyist.

Î ro, gelê kurd û birêz Ocalan di têgihiştina 'azadîya ocalan û kurdistanê' de gihiştina hevdû. Em divê ku vê yekê baş fahm bikin ku li îmralityê girtina rêberê gelê kurd, dilgirtina vîna gelê kurd û mirovatiyê ya. Em divê ku di wê çerçoveyê de werênina ser ziman.

Rejimeka ku rêberê gelê kurd dilgirtî û hemû têkiliyên wî bi derve birîna, ne dikarê bahse mirovatiyê bike û ne jî dikarê bahse rêz û hûmetê ji gelê kurd û gelê din re bike. Zihniyeta dilgirtinê, zihniyeta metîngerî ya. Zihniyeta jenosîdê ya. Zihniyeta ku heta roja me zimanê kurdî qadaxakirî û nehêle ku gelê kurd bi zimanê xwe yê dayikê perwerde bibînê ya. Zihniyeta ku komkujiyên zîlanê, dersimê, agirî û botanê kirina na.

Bi hêrîşên DAÎŞ'ê re xwestibûn ku pêvajoya 'komploya navnetewî' li ser serê gelê kurd were birin li sêrî. Di rojên ku hêrîş li ser kobanê zêde bûbûn, kurdan ew hêrîş, weke 'duyemin komploya navnetewî' bi nav dikirin. Lê kurdan ew jî şikand. Her wusa, bi wê serkevtina li hemberê komploya navnetewî, em sale 16'min a dilgirtina rêberê gelê kurd pêşwazî dikin. Armanca komploya navnetewî ew bû ku bi tememî vîna kurdan û tekoşîna wan ya azadiyê bişikênin û ku carek din dernekeve dengê wan bi birrin. Yanî, yek ji wan **armancên komploya navnetewî ew bû ku jenosîda li ser serê gelê kurd bibina sêrî bû**. Î ro, hê jî, ew jenosîd li ser serê gelê kurd bi qadaxaya li ser zimanê wan û çanda wan re didomê. Lê kurd, li hemberê wê pergale jenosîdê hê jî li berxwe didin.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku azadiya rêberê gelê kurd Birêz Ocalan, azadîya gelê kurd a. Azadîya gelê kurd jî, tê

wateya têkbirina pergale jenosîdê a ku li ser serê civate kurd ku hatîya avakirin û bi isrerî heta roja me ji aliyê rejima tirk û îranê û hwd ve, ku hatîya hanîn li roja me. Di vê çerçoveyê de, divê ku mirov bibêje ku kurd çendî ku li rêberê gelê kurd xwedî derkevin, wê li vîna xwe xwedî derkevin. Çendî ku li vîna xwe xwedî derketin jî wê Azad û serbixwe bibin û gav bi gav bi ber civate Azad, kurdistanê Azad û rêberîya Azad ve herin.

’Pêvajoya çareserîyê, pîrsgirêka kurd û gavên ku aliyê kurd diavêje.

Piştî, newroza di 2013’an û virde, gavaka giring bi hevdu re derketina berçapameniyê a aliyê kurd û hikimeta tirk re hat avêtin. Gelek dordorên ku vê pêvajoyê tenê di bin siha ‘çekberdanê’ de nîqaş dikin, dixwezin ku serkomkujiyên ku rejima tirk di çerçoveya pîrsgirêka kurd de ku kirina ser wan binixûmênin. Ji vê aliyê ve, divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku ji xwe, zihniyeteka ku van gavên giring û dîrokî ku birêz Ocalan bo çareserkirina pîrsgirêka ku dide avêtin ku tenê bi ‘çekberdanê’ re bidina nîqaşkirin, ev dide nîşandin ku di serê wan de hê zihniyeta komkuji û jenosîde heya.

Rasta, ji newroza 2013’an ve heta roja me, tevgera azadiya kurd, gelek gav avêtin. Lê rejima tirk, ti gavek baş bo çareserkirina pîrsgirêka kurd ne avêt. Vajî wê, bi Îranê re DAÎŞ pêşxist û ajot ser rojavayê kurdistanê ku şoreşa rojava bi tefisênin. Li bakûrê kurdistanê jî, her roj hêrîşê kurdan dikin. Her roj, oparasyonên qirkirina sîyesî li dar dixin. Tenê di vê heyva sibatê ya dawiyê de bila hijmara wê were derxistin ku bi sedan kurd di bin navê KCK’ê de bi oparasyonên qirkirina sîyesî hatina girtin û avêtina zindanê de. Ji zindanan nûçeyên mirinê jî tên.

Her wusa, ji aliyê din ve jî, hê jî zimanê kurdî qadaxa ya. Kurd nikarin bi zimanê xwe perwerde bikin. Nikarin, bi zimanê xwe jîyane xwe ava bikin. Her wusa, tevî vê jî, destûrên weke ên ‘destûra ewlakarîyê a hûndûrîn’ ku di dewama zihniyeta "zagona şarq îslahatê" de ya, dikin derxin. Armanca vê destûra ewlakarîya a hûndûrîn, ew a ku bertekên kurdan ên demokratik kriminalize bikin û bitefisênin. Yanî, armanca vê destûrê tenê bi vî rengî kurd in. Tevî vanqas rewş û rewşên nebaş ên dewletê jî, aliyê kurd, bo ku pîrsgirêka kurd were çareserkirin, gavên giring diavêje.

Ji aliyê din ve jî, her wusa, ji xwe li herêmeka weke rojhilat ku kes nizanê ku destê kê di berika kê de ya, bahse çekberdanê kirin, tê wateya ku ji kurdan re bêjin ku serê xwe dênina ber şûr û mirinê herê bikin a. Ji

vê û pê ve, ti wateya wê tûna ya. Bêgûman, ev banga rêberê gelê kurd birêz Ocalan wateyeka wê heya. Di serî de ku pêşîya destpêkirina muzakarayan bêpaqijkirin. Lê her ku aliyê kurd gavan diavêje, aliyê tirk, pîrsgirêkên din derdixe. Pêvajoya heta roja me, hikimetên AKP'ê di politikayên mijulkirinê û hwd birêvebirin û bi wê xwest ku desthilatdariya xwe xort bike. Heta nûha, ti gavên li berçav hikimeta AKP'ê ne avêtiya. Her wusa jî, zimanê kurdan qadaxa ya. Zihniyeta AKP'ê hê li dijî statûya kurd a. Li vir, divê ku mirov vê pîrsê bike, zihniyeteka ku hê li dijî statûya kurd bê, wê çawa pîrsgirêkê çareser bike?

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî bibêje ku hemû pêvajo bi keda aliyê kurd hatiya heta vê nûqteyê. Lê li vir, divê ku mirov vê yekê jî bibêje ku aliyê kurd, divê ku hê zêdetirî xwediyê rêxistinîyekê bê. Divê ku di çerçoveya jîyane azad de û kurdistanê Azad û hwd de, jîyane kurdistanê bi rêxistin bike. Li her deverê divê ku dibistanên perwerdekirinê werina avakirin. Her wusa, jîyane kurdistanê divê ku bi zimanê civate kurd bê û divê ku bi zimanê kurdî bê. Di vê çerçoveyê de heta nûha gelek gavên ku bihatan avêtin hebûn, lê ti ji wan gavan ne hatina avêtin. Sîyesetmeder, divê ku êdî ku heka bo civate kurd sîyeset bikin, divê ku bizimanê wê sîyesetê bikin. Divê ku werênina ser ziman. Ji civate kurd re bi zimanê tirkî newênina ser ziman. Ev ne ahlaqî ya jî û ne rast a jî.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku aliyê kurd, derfetek din ya dîrokî danîya ber rejima tirk û hikimeta AKP'ê bo çareserkirina pîrsgirêka kurd. Ji nûha de, wusa tê ditin ku bi propagandayên 'çekberdanê' ên li er rojnemayan re ku dikin re didina nîşandin ku ne navaroka wê baş fahmkirina û ne jî, xwediyê plan û programaka çareserkirina pîrsgirêka kurd in. Her wusa, Her wusa divê ku di serî de ev yek were ditin ku mijare çekberdanê, mijare dawî ya di hevdiştinên muzakereyan de ku wê li ser were sekin in a. Her wusa, gotina 'çekberdanê' jî şaş a. Li vir, wê ew were muzakarekirin ku wê piştî çareserkirina pîrsgirêka kurd re wê li şûna wê hêzeka civatî ya çawa wê were avakirin. Wê bi nîqaşkirina vê re mijare çekberdanê were nîqaşkirin. Her wusa, piştî ku pîrsgirêka kurd, hat çareserkirin jî, wê hêzên parastinê ên polisiya û ên parastinê û hwd wê hebin. Rejima tirk, heta roja me, hemû hêzên xwe yên polisiya ku li kurdistanê li ser serê kurdan bi wan teror meşandîya ji rojavayê tirkiya dana hanîn. Ev jî, bi vê mijare çekê re weke mijareka ku wê were nîqaşkirin a. Her wusa, hêzên herêmî ku ji nava wî gelî derkevin. Li kurdistanê ku polis bin ew bo kurdan ku ji kurdan bin. Ku leşkerî bin ku bo kurdan bê ew ji kurdan bin.

Her wusa, di vê çerçoveyê de wê ev mijar werina nîqaşkirin, Em mijarê jî, wê weke mijarên dawiyê ên muzakareyê bin.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku ev mijar hemû, weke mijarên çareserîya demokratik in. Her wusa mijarên ku wê li ser wan werina axiftin bin. Lê berî van mijaran di serî de pêvajoya jenosîde ku rejima tirk heta roja me jî bi qadaxa danîya ser zimanê kurdî û hwd ku daya domandin, di serî de divê ku dawî li wan were hanîn. Divê ku hêzên leşkerîya, polisiya ku weke sayê har diajona ser kurdan de wan ji herêmên kurdan bidina kişandin. Çêkiirna qaracol û bendavên biarmanca leşkerî, ku bi wan dixezin xweza û dîroka herêmê talan bikin û ji holê ra bikin, divê ku werina rawastandin. Ev hemû, weke mijarên ku wê werina ser wan axiftin bin. Her wusa, statûya kurdan û bi destûreka nû venasîna nasnemaya kurd, wê were nasîn. Ev mijar ku yek ji wan ne hatibê li cih bahse çekberdanê li pêşîya wa nîqaşkirin, tenê bi armanca tûnakirina kurdan û domandina pêvajoya jenosîde li ser serê kurdan û her wusa bêstatû histina wan a. Bi gotinaka din, hewldana redkirina naskirina nasnemaya civate kurd a.

Aliyekî din ê van nîqaşanên çekberdanê ew a ku rejima tirk, ji destpêkê heta roja, çendî komkuji li ser serê kurdan kirina, di bin van nîqaşan de jî dixwezîn ku veşêrên. Yanî, aliyekî van nîqaşan ê bi vî rengî jî heya. Di serî de divê ku ev alî were ditin. Her wusa, ku weke du civatan, civate kurd û civate kurd wê bihevdu re û di rex hevdu de bijîn, divê ku hemû sûcên ku rejimê li dijî kurdan bi komkujiyên zilanê, komkujiyên agirî, komkujiyên Dersimê, komkujiya qelqeliyê, komkujiya Roboskî û hwd re ku bi sedan komkuji hanîna serê kurdan, divê ku hasabê wan jî bê pirsîn. Her wusa, di vê çerçoveyê de, di çareserkirina pirsgerên bi vî rengî di serî de 'dîwanên dadê(adeletê) û hwd dihên avakirin û di wan de hemû sûcên bi armanca jenosîde ku rejimê li dijî wan xalkan kirina, dihên hanîn ser ziman. Di dema rejima afrîqaya başûr de a apartheid'ê de heman tişt bû. Tiştên ku rejima tirk hanîna serê kurdan ji yên rejima apartheidê, en kêmtirin. Heta ku zêdetir in jî. Divê ku mirov van aliyan jî, li berçav bigrê. Her wusa, weke mijaraka jenosîda kurd, oparasyonên qirkirina sîyesî ku heta roja me didom in jî, divê ku mirov bi mijara jenosîde kurd û çerçoveya pirsgerêka kurd de hilde li dest. Ev mijarê û gelek mijarên din, mijarên ku wê werina ser ziman bin. Wê li ser wan muzakare werina kirin bin.

Tekoşîna azadîya kurd, ev bi dehan salan a, tekoşînê dide, Her wusa, gelê kurd, bi wê tekoşînê xwe nas kir. Rabû ser xwe û derket dika dîrokê.

Her wusa, di vê çerçoveyê de statûya civate kurd, temenê wê afirand. Ji xwe şoreşa rojava li ser wê temenê bû. Di serî de divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman. Pirsgirêka ku temenê hemû pirsgirêkên li rojhilat jî ya. Her wusa, li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku heta ku pirsgirêka kurd newê çareserîkirin, wê şer jî rojhilat kêr nebê. Li ser pirsgirêka kurd, rejimên herêmê ên weke tîrkiya û îranê, li ser DAÎŞ'ê re bi kurdan re şer kirin, ku pirsgirêka kurd newê çareserîkirin, wê sîba rêxistinaka din ya terorê weke ya DAÎŞ'ê ava bikin û bîajona bi ser kurdan de. Di vê çerçoveyê de jî, divê ku mirov li mijarê binerê. Pirsgirêka kurd, weke pirsgirêkeka herêmî ya. BO kurdan û gelên din ên kurdistanî, pirsgirêka kurd pirsgirêka maf û azadîyê û statû û venasîna nasnemaya wan a. Divê

Di vê çerçoveyê de pirsgirêka kurd, weke pirsgirêka mazin a herêmê ya. Tenê bi mijare çekberdanê te teng nîqaşkirina wê, ne fahmkirina wê dide nîşandin. Yê ku van nîqaşên ku çekberdanê dîkin, wan nîqaşan jî nezanîya xwe dîkin. Ku hinekî jî, pirsgirêka kurd fahmkiribana û her wusa rewşa rojava û pêşketina wê û herîşên li ser wê ên çeteyên DAÎŞ'ê hov dîtibana wê ev nîqaşên teng û jî rastîyê û fahmkirinê dûr wê nekiribana. Di serî de divê ku mirov pirsgirêkê di çerçoveya pirsgirêka kurd de bihevdu re bi tememî hilde li dest. Divê ku mirov pirsgirêka kurd baş fahm bike. Ew mirovên ku bahse çekberdanê dîkin, di serê wan de ti plan û programên çareseriyê tûna na. Hê jî, di wê mejiyê wan ê ahmaq de, ew heya ku jî irojawayê tîrkiya polis û leşker bişênina ser serê kurdan û bi wan terorê bimeşîna û komkujiyê li ser serê kurdan bi wan û bîdestê wan bidîna kirin. Ya rastî divê ku mirov di vê çerçoveyê de hilde li dest. Bo vê yekê, divê ku mirov mijarê baş fahm bike û werêne ser ziman. Di wê metna ku heyete HDP'ê bi rayadarên hikimetê re xwande gotina "nasnemayê" û "çêkirina destûreka nû" di buhurê. Wek tê zanîn ku hikimetê berê jî ev hanîbû rojevê û piştî kiribû weke amûrekî xapandinê.

Di vê çerçoveyê de sîyesetmederên kurd jî û nivîskarên kurd jî, mijar weke ku baş fahm nekirina. Di serî de dema ku ew jî mijarê 'çekberdanê' hildîna rojava xwe, wê weke ku bikevîna xafka rejimê de. Di serî de, ev ne mijareka ku ew li ser nîqaşê bikin a. Mijarên ku ew hildîna rojava xwe, mijarên bi statûya kurd ve girêdayî na. Qadaxaya zimanê li ser zimanê kurd ya, ku rejima tîrk danîya li ser wê. her wusa, pirsgirêkên ku di nava civate kurd de jî wê şerê ku rejima tîrk li dijî civate kurd meşandin ku afirîna na. Windahiyên 'dayikên şemiyê' na.

Her wusa mijarên ku ew li ser wan pirr zêde nîqaş bikin jî, ev mijar in. Di vê çerçoveyê de divê ku aliyê kurd, bi yekdengî di çerçoveya maf û azadîya civate kurd û statû û nasnemaya wê de axiftina bike. Li vir, dema ku li gorî rojava dewletê bi axifê, wê bê weke dûvikê wê. Divê ku xwe ji wê dûviktiyê xilas bike. Di nava nîqaşên ku dihên kirin de, tenê bi maf û rastî gotina 'muzakareyan' û 'destpêkirina muzakarayan' hatîya ser ziman. Wekî din jî, ti tiştên din jî, ne hatina ser ziman. Ev jî, weke aliyekî ku mirov weke kêmesîyekê lê bînerê. Pirsgirêka kurd, pirsgirêka maf û azadîya gelê kurd a. Pirsgirêka kurd, pirsgirêka maf û azadîya statû û nasnemaya gelê kurd a. Di serî de divê çerçoveyê de divê ku nîqaş werina kirin.

Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mijar, werina ser ziman. Divê ku bi yekdengî, aliyê kurd, bi hevdû re dengê xwe bike yek. Her wusa, divê ku li dora rêberê gelê kurd birêz Ocalan bibina yek. Di serî de ji wê 'çala mirinê' divê ku ew were derxistin. Heka wê muzakare destpê bikin, divê ku heyetên aliyên muzakarayan destpê bikin û her wusa, weke sermuzakarevanê aliyê kurd, birêz Ocalan were serbest berdan ku ew bi gelê xwe re û rûnihe û pirsgirê gotûbêj bike. Di vê çerçoveyê de divê ku nîqaşên aliyê kurd, gûrr bibin.

Di serî de aliyê kurd, di van waran de divê ku êdî xwe ji dûviktiya çapameniya şerê teybet rizgar bike. Her wusa, divê ku rojava xwe bixwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de jî, di nava civate kurd de, pirsgirêka kurd bi têngîhiştina maf û azadî û statû û nasnemaya gelê kurd re di nava wê de were nîqaşkirin. Di vê çerçoveyê de di çerçoveya rastîya gelê kurd de gotin bi pêvajoya çareserîyê re were gotin. Li vir, di serî de rejima tirk ku evqas komkuji hanîna serê civate kurd û ji gelek komkujîyn weke komkujîya zilanê û komkujîyên dersimê ku berpirsîyar a, ji xwe mafê wê yê gotinê tûna ya jî. Di serî de ew divê ku ji van aliyên ve nîqaş bikin û sûcên xwe werênina ser ziman. Nivîskarekê ku ji xwe re bêje ez nivîskarê tirk im û ku di vê çerçoveyê de bahse çekberdanê bike û bahse wan komkujîyên ku rejimê ji destpêka komarê û heta roja me hanîna serê civate kurd bi qadaxaya li ser zimanê re ku neyêne ser ziman, divê ku bahse wijdan, ahlaq, mirovatî, zanebûnê û namûsê bi navê xwe re nekê. Ji ber ku ev mijar, di vê çerçoveyê de bi nîqaşkirina wê re weke mijaraka ahlaqî jî ya. Nêzîkatîya li pirsgirêka kurd, nêzîkatîya mirov ya wijdanî, ahlaqî, mirovatî zanebûnî û hwd jî dide dîyarkirin. Pirsgirêka kurd, wijdanê herkesekê ku bahse wijdanê dike ya.

Dema ku ez li vê 'destûra ewlakarîyê a hûndûrînû dihizirm, 'zagona şarq îslahatê ku di salên 1924'an de hatibû derxistin dihê berbîra min. Zihniyeta 'zagona şarq îslahatê', ku mirov li wê dihizirê, mirov di navaroka vê 'destûra ewlariyê a hûndûrîn' de dibînî. Di aliyê zihniyetê ve mirov nikarê ji hevdu cûda werêne ser ziman ji aliyê zihniyet, armanc û nêzîkatîya dewletê ve.

‘Zagona şarq îslahatê’, wê di vê çerçoveyê de, weke zagonaka gûharandina demografîya civatî a kurd bê. Bi gotinaka din, wê bê zagona ku hebûna civate kurd ji xwe armanc digirt ku wê tûna bike. Her wusa, di vê çerçoveyê de ‘zagona şarq îslahatê’, wê weke zagona ku di armanca wê kirin û birina sêrî jenoda civatî a li ser serê civate kurd bû. Di çerçoveya wê gûharandina demografîya civatî de, navên gûnd, bajar û bajarên herêmên Kurdistanê wergerandina bi zimanê tirkî. Her wusa di vê çerçoveyê de jî, zimanê kurdî hatibû qadaxakirin. Bi qadaxaya li ser zimanê kurdî jî, wê her kesekî zimanê tirkî weke zimanê civatê bijartiba û xwe bi wê bihanîya ser ziman. Di vê çerçoveyê de, wê ew bişavtin(asîmlasyona) ku rejimê di mejiyê xwe de hizirî bû û bi wê

gihadibû programaka di çerçoveya komara de, wê êdî ancama bidest bixista. Zagona şarq îslahatê, weke zagona ku temenê van politika û programên rejimê ên weke qadaxa ya ziman û meşandina bişavtinê diafirand bû. Di vê çerçoveyê de weke zagona ku bi wê jenosîda civate kurd hatibû armanc girtin bû.

Piştî jî, di vê çerçoveyê de zimanê kurdî qadaxa kirin. Programên bişavtinê meşandin. Ên ku zimanê kurdî bikardihanîn jî, rastî êşkence û kuştinê dihatin. BI dehan aşîrên kurd bi girseyî mecbûrî goçkirina li rojavayê tirkîya kirin. Her wusa, aşîrên ku li kurdistanê man jî, bi politikayan çûna bi ser wan de ku goç bikin. Ji wan jî, dem bi dem bi malbatî bi deh hezaran malbatê wê goçî welatên ewropî bikin. Her wusa, di vê çerçoveyê de diyasporaya kurd jî, ji kurdistanê ji wan aşîrên kurd ên isrêr dikirin ku li kurdistanê dikirin pêşxistin. Li herêmên weke Dersimê jî, bi komkujiyan ev politika pêşxistin. Di vê çerçoveyê de çûna bi ser kurdan de.

Civate kurd, di vê çerçoveyê de bi zagonên weke zagonên şarq îslahatê û hwd, ji derve û hûndûrîn ve hatibû dorpêçkirin. Di nava civatê de mirovên ku weke serok aşîr û hwd, ku xiyaretê li civate kurd bikin afirandin. Li ser wan re jî, çûna bi ser civate kurd de. BI destê wan jî, zilm û zor li ser civate kurd meşandin. Lê serokên aşîran ên ku ev politikayên dewletê kifş dikirin û dixwestin ku li dijî wê bisekin in jî, weke ku di sale 1960 û hwd ku çerçoveya zagona şarq îslahatê berfireh kirin û ew serokên aşîrên kurd û pêşengên civatê li dijî wan politikayan disekin in, wê şevê werine berhevkin û wê bîr 'sûrgun' kirin. Piştî jî, wê êdî di vê çerçoveyê de hewl bidin ku jenosîda civatî bibina sêrî.

Ev 'plana şarq îslahatê', wê piştî jî were domandin. Her wusa, hemû zagonên ku tên derxistin, wê di çerçoveyê de hebûna civate kurd armanc bigrin. Komkujiyên weke 'komkujîya qelqeliyê', 'komkujîya roboskî' û hwd, wê di çerçoveyê de werina kirin. Her wusa, qadaxa zimanê kurdî di vê çerçoveyê de hatina pêşxistin û domandin. Ev qadaxa bi zagonên xwe re heta roja me jî di meriyet û fermiyetê de mana. Her wusa di roja me de derxistina 'destûra ewlekariyê a hûndûrîn jî ku di 18 sibate 2015 'an de hat hanîn meclisê û li ser gelek nîqaş bûn jî, divê ku divê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Li vir, divê ku mirov bi vê mantiqê re 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn, divê ku mirov weke destûrek û rastkirna ku di vê çerçoveyê û zihniyetê de ku werêne ser ziman û fahm bike ya. Her wusa ev destûra bi navê 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn', armanca wê ew a ku pêşîya tekoşîna demokratîk a civate kurd bigrin.

Her wusa, xwepêşandinên ku kurd bi girrseyî li dardixin bo ku ppêşîya wan bigrê, ev destûr dixwestin ku werê derxistin. Di vê dema ku bahse 'pêvajoya çareseriyê' dihê kirin de, derxistina vê destûra bi navê 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn' derxistina wê, dide nîşandin ku dewleta tirk û rayadarên di mejiyê xwe de xwediyê çî 'çareseriyê' na. ..

Di vê çerçoveyê de dide nîşandin ku çareserîya di serê wan de, ew a ku civate kurd bi tememî ji dîrokê bibin û bi rêbazên weke asîmlasyonê ên li ser qadaxaya zimanê kurd û programên bişavtinê re ku wê jenosîdê bibina sêrî û herkesekî bikina tirk. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov li vê destûra bi navê "destûra ewlakariyê a hûndûrîn", divê ku mirov li wê bihizirê. Yanî, ev destûrê, bi zihniyet û mantiqê xwe re ji ya 'zagona şarq îslahatê' ne cûdatira û armanc wan weke hevdû ya. Her wusa, li vir, pêvajoya ji şarq îslahatê ku ji salên 1924 û hwd ku hetina hatin lii salên 1960 û hwd, di vê çerçoveyê de bi zagonî û destûrî û hwd re heta roja me hanîna. Her wusa, di roja me de jî, derxistina 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn', di vê çerçoveyê de weke destûreka ku armanca wê, armanca zagona şarq îslahatê bibe sêrî ya.

Armanca, destûra bi navê 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn', divê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku tenê civate kurd a. Her wusa, pêvajoyên bişavtinê ku hê jî didom in, di vê çerçoveyê de dixwezin ku bidina domandin. Bi destûrên bi vî rengî ên binavê "destûra ewlakariyê a hûndûrîn", dixwezin ku pêşîya kurdan û maf û azadiya xwe xwestin bigrin. Dema ku kurdan, xwepêşandinên demokratik û hwd, li darxistin, ku polis û hêzên dewletê biajona bi ser wan de. Bi vê yekê re pêşîya maf xwestinê bidina girtin. Yanî bi gotinaka din, wê çawa pêşîya pêşketina statûya kurdan bigrin, di vê çerçoveyê de li vê destûra ewlakariyê a hûndûrîn, weke ya zagona şarq îslahatê û hwd hatîya hizirin. Ev destûra ewlakariyê a hûndûrîn, divê ku mirov bi mantiq û zihniyet û armanca wê re, weke destûreka ku wê çawa qaşî li gorî demê temenê meşandina şerê bi kurdan re û her wusa jenosîda kurdan bibina sêrî û hwd, li wê hatîya hizirîn. Tiştê ku di salên 1924'an û hwd de, ku bi zagona şarq îslahatê dikirin û kirin, dixwezin ku di vê demê de bi destûrên weke ên 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn û hwd bikin. Zihniyet bi teybetî ev a.

Her wusa, piştî têkçûna DAÎŞ'ê ev destûra ewlakariyê a hûndûrîn, çêkirin û kiirna wê ya rojevê de jî, divê ku mirov balê bikişîne ser wê. Pêşî, hêvî dikirin ku DAÎŞ, derbeyekê li hemû beşên kurdistanê li kurdan bixe. Di vê çerçoveyê de li ser wê derbeya ku li kurdan xistin re

xwestekên xwe bi kurdan bidina herê kirin. Lê dema ku hasabê wan ên ku bi vî rengî li ser têkbirina kurdan bi DAÎŞê ku kiribûn ku ne ghişt sêrî, êdî di dewama wê de, rejima tirk ku di temenê dijminatîya kurdan û dijberîya statûya kurd de her gavên xwe diavêje, di vê çerçoveyê de 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn', çêkir û kira rojavê de û dixwezê ku derxe û biwê êdî herê bi ser kurdan de. Ev destûra ewlakariyê a hûndûrîn, bi wê metna wê re divê ku mirov weke metneka jenosîda civate kurd a ku di vê serdema hemdem de ku hatî amede kirin werênina ser ziman. Metna destûra bi navê "destûra ewlakariyê a hûndûrîn", divê ku mirov weke metna domadina jenosîda civate kurd a di roja me de werênina ser ziman. Yanî, di vê çerçoveyê de weke metneka jenosîd û jenosîda civatî armanc digirê, divê ku mirov werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov li wê binerê.

Her wusa, kirin û kiryarên ku bi 'zagona şarq îslahatê' re ku dikirin, di vê çerçoveyê divê ku mirov werêne ser ziman ku dixwezî ku di nava 'sînore tirkîya' de li beşa bakûrê kurdistanê, bi wê destûra bi navê "destûra ewlakariyê a hûndûrîn" bidomênin. Di vê çerçoveyê de, dema ku mirov li wê dihizirê, mirov biawayekî ji xwe êmin, mirov dikarê bibêje û werêne ser ziman ku weke wê metna 'zagona şarq îslahatê', her wusa metna "destûra ewlakariyê a hûndûrîn" jî divê ku mirov werêne ser ziman. Yanî, weke metna 'zagona şarq îslahatê', metna 'destûra ewlakariyê a hûndûrîn' jî hebûna civate kurd ji xwe re armanc digirê û tûnakirina wê û ji dîrokê birina wê esas digirê. Di vê çerçoveyê de, weke 'zagona şarq îslahatê', her wusa "destûra ewlakariyê a hûndûrîn" jî, metna domandina jenosîda civatî a li ser serê civate kurd a di roja me de ya. ...

”

Li ser pêla oparasyonên Qirkirina sîyesî ên hikimeta tirk ku piştî 7 û 8'ê kêwçêrê li dijî kurdan dane destpêkirin

Hasabên rejima tirk ên li ser DAÎŞê re ku kiribûn têkçûn êdî dest oparasyonên qirkirina sîyesî kirin. Rejima tirk,, hasab kiribû ku wê DAÎŞ bi hêrîşên xwe ku li hebûna civate kurd re wê derbeyeka dîrokî li kurdan û civate kurd bixista. Bo vê yekê, di vê temenê de, li 'pêvajoya çareserîyê' çareserîyê jî hiziribûn. Li gorî wan hasabên ku kiribûn, wê DAÎŞê hêrîşî civate kurd bikira. Wê DAÎŞê derbeyek mazin li kurdan bixista. Bi wê derbeyê re wê hêze civatî ya civate kurd ji holê hatiba rakirin. Li ser vê re jî, wê 'pêvajoya çareserîyê' di temenê bêstatû hiştina kurdan de bidawî bikiran. Piştî jî, wê bigotan, meyîzênin me pirsgirêka

kurd çareser kir. Li gorî vê hasabê, DAÎŞ'ê bidest hêrîşan li civate kurd kir. Bi teybetî jî DAÎŞ'ê, herêmên kurdistanê ên rojavayê kurdistanê û başûrê kurdistanê ku li wan rêveberîyên kurd avakirî hebûn, ji xwe re kiribû armanc. Bo vê yekê bû ku bi teybetî DAÎŞ'ê ji başûrê Kurdistanê û rojavayê kurdistanê bîdest hêrîşan kir li kurdan.

Rayadarên tirk, pirr bawer kiribûn ku wê DAÎŞ'ê derbeyek mazin li kurdan bixista. Heta ku bi wê bawerîyê, oparasyonên qirkirina sîyesî ku ev sê sal in ku li ser serê kurdan dihatina meşandin, weke ku sist jî kiribûn. Bi vî rengî, întîbayek dixwestin ku bidine çêkirin ku ew 'çareserîyê' çê dikin. Heta ku hertimî Rayadarên tirk, derketina berçapameniyê û digotin ku "pêvajoya çareserîyê didomê". Lê ev tenê gotin bû û di rastîya wê di jîyanê de tûnabû. Hêvîya rayadarên tirk ew bû ku wê DAÎŞ'ê ew ji pîrsgirêka kurd û çareserîya wê ya ku kurdan dixwest xilas bikira. Wê kurd, bi tememî bihetan şikandin. Lê piştî ku hêrîşên DAÎŞ'ê li civate kurd dest pêkirin û pê de, êdî ku kurdan jî berxwedanak li ber wan hêrîşan dane destpêkirin û pê de, êdî rengê pêvejoya rayadarên tirk pê dilê xwe xweş dikirin ku wê DAÎŞ'ê di wê de derbeyek li kurdan bixista, êdî guharî. Piştî ku kurdan berxwedan da nîşandin û pê de, êdî hin bi hin ew berxwedan li hemû beşên kurdistanê vegeerîya serhildanan. Ev serhildanên li kurdistanê ku kurdistanîyan li bakûrê kurdistanê û beşên din ên kurdistanê kirin, wê di 7 û 8'ê kewçêrê a 2014'an de bihişt asteka herî bilind. Wê berxwedana kurdistanîyan herêm û bi wê re cihan hejand.

Li ber berxwedana kurdistanîyan DAÎŞ, têkçû. Kurdan, tevî ku zirer û xûrixandinên mazin jîn kirin jî serkevtinek dîrokî bidest xistin. Piştî ku DAÎŞ, li ber berxwedana kurdistanîyan têkçû, êdî ev hasabên rejima tirk ên bi hêrîşên DAÎŞ'ê ku wê derbe li civate kurd bixista û li ser wê derbeyê re ji çareserkirina pîrsgirêka kurd xilas bûba jî, têkçûn. Piştî ku ew hasab têkçûn, êdî cardin, xwepêşandinên kurdistanîyan ên 7 û 8'ê kewçêrê kirina hêncet û bidest oparasyonên qirkirina sîyesî kirin. Nûha jî, li hemû bajarên kurdan ên bakûrê kurdistanê, rejima tirk bidest oparasyonên qirkirina sîyesî kirîya. Tenê ji 7 ' û 8'ê kewçêrê û pê de, di wê heyva pêşî de bi hezaran kurd hatina girtin û şandina zindanan.

Piştî 7 û 8'ê kewçêrê cardin lez dane li darxistina oparasyonên qirkirina sîyesî, nîşanaka têkçûna hasabên rejimê ên li ser DAÎŞ'ê re jî ya. Ji xwe, ji ber ku hasabên ku li ser DAÎŞ'ê û hêrîşên re wê bi li giştîya civate kurd xistina derbeyekê têkçûn, êdî piştî dîsa bidest oparasyonên qirkirina sîyesî kirin. Êdî piştî bi zimanî û pîretikî bidest hêrîşê kirin. Li

vir, divê ku mirov vê yekê jî bibêje ku her rayadarên tirk devê xwe divekin di derbarê pêvajoyê de dibêjin ku "emê HDP'ê bibînin ku wê çi bike" jî, bi vir ve girêdayî ya. Yanî, bi wê întîbaya ku tiştêkî ku ew bikin nebê û divê ku aliyê kurd tiştê bike re dixwezî ku wê siyaseta qirkirina siyêsî bibîna sêrî. Di vê temenê de her gotinên ku bi siyêsî dihênina ser ziman jî, di temenê hêrîşkirina li kurdan û nîrxên wan a. Ev rengê siyasetê, ji ber çi dihê kirin? Ji ber ku ti politika û planên wan ên bo çareserîya pîrsgirêka kurd tûna na. Tenê plan û projeyên wan ji hevdû felişendin û tûna kirina civate kurd û tevgera kurd hena. Oparasyonên qirkirina siyêsî jî, li ser vê esas û temenê li giştîya civate kurd û temenê wê yê siyasetê dihê kirin.

Oparasyonên qirkirina siyêsî ku piştî 7' û 8'ê kewçêrê a 2014'an ku li kurdan hatina zêde kirin, di vê demê de armancê wan ya demkî jî ew a ku kurd werina bêdeng kirin a. Bi wê re, bi rengekî ku karibin tafisandinekê li ser hebûna civate kurd pêş bixin û piştê di bin wê tafisandinê de jî bi oparasyonên qirkirina siyêsî ji hevdû bifelişênin. Di vê temenê de hasabên rayadarên tirk, li ser esas û temenê şikandina kurdan û vîna wan a. Gotina "çareserîyê" ku çar bi car ku T. Erdogan bê û ankû "rayadarên din ên hikimeta tirk û hwd bin ku bikardihênin, di temen û mantiqê wê de bêstatû hiştin, tûna kirin û ji hevdû felişandina hebûna civate kurd heya. Di mantiqê wê gotina "çareserîyê" a ku rayadarên hikimeta tirk û T. Erdogan bikardihêne de, naskirina navê kurdan û herêkirina statûya wan û radestkirina maf û azadîya wan ku ji destê wan hatî girtin tûna ya. Yanî, di vê temenê de, navaro ka wê gotina "marjînal kirinê" ku piştî salên 1990'î ku rayadarên tirk bikardihanin, di hundurê gotina "pêvajoyê" de bicîh kirina. Bi rengekî din jî em dikarin bibêjin ku ew politikayên salên 1990'î ên li ser esasê 'marjînal kirina' kurdan û tevgera kurd, navê "pêvajoyê" lê kirina û di bin vê navê de didina meşandin. Di vê temenê de jî, çendî ku vîna kurdan hat şikandin, tevgera kurd hat bêbandûr kirin û têkbinin û her wusa derbe li civate kurd hat xistin, ew dibe "pêvajo". Di vê temenê de di mejiyê xwe de gotina "pêvajoyê" salixkirina.

Em dikarin li kirina 'oparasyonên qirkirina siyêsî' binerîn û gotina "pêvajoyê" ya di mejiyê rayadarên tirk de fahm bikin. Di vê temenê de oparasyonên qirkirina siyêsî, pîr baş navaro ka wê gotina "pêvajoyê" ku bikardihênin jî radixe li berçav. Dem bi dem gotinên weke "pêvajo didomê" û ankû "wê ti kes nikaribê pêvajoyê xira neke" jî, divê ku mirov li ser vê temenê û mantiqê hildina li dest û fahm bikin. Di vê temenê de

di aslê xwe de, li aliyekî gotina "pêvajoyê" oparasyonên qirkirina sîyesî heya û li aliyê wê yê din jî gotina "tirkîyeya nû" heya. Mantiqê gotina 'tirkîyaya nû' jî mirov dikarê ji vir fahm bike. Yanî, di vê temenê de bi gotina 'pêvajoyê' û ku di temenê gotina pêvajoyê de na bi 'oparasyonên qirkirina sîyesî' re em dikarin mantiqê gotina 'tirkîyaya nû' fahm bikin. Mantiqê gotina 'tirkîya ya nû' jî, li ser wê esas û temenê ya ku wê çawa karibin, kurd jî di nav de hemû xalkên din bêvîn û bêstatû bikin û di nava tirkîtiyê de bihalênin û herkesekî bikina tirk a. Mantiqê vê gotinê, ev a. Gotina 'pêvajoya çareserîyê' jî, li gorî mantiqê rayadarên tirk, bi rê û rêbazên kirina herkesek tirk re hatîya hunandin. Yanî, di vê temenê de di temenê nêzîkatîyê de jî, berê gotina "xasasîyesetan" dihat bikarhanîn, î ro jî, dema ku kurd û ankû xalkên din xwepêşandinan li dar dixin û doza maf û azadiya xwe dikin, ji wan re dibêjin "ev kirin, zirerê didina pêvajoyê." Ev gotina 'xasasîyesetê', di vê temenê û rengê de di hundurê gotina 'pêvajoyê' de li gorî xwe bicîh kirina.

Her wusa, gotina 'pêvajoyê' bi hinek rengên din jî li gorî xwe îstîsmar dikin û bikardihênin. Yanî, wê çawa herkesekî di bin navê gotina "xasasîyeseta pêvajoyê" de bêdeng bikin, di wê temenê de bikardihênin. Bi vê rengê, gotina 'pêvajoyê' weke 'anstrûmanaka' bêvînkirin û bêdengkirinê bikardihênin. Ji gotina "estrûmanên pêvajoyê" jî, bi rengekî din mirov dikarê di vê temenê de bixwêne û werêne ser ziman. Di van demên dawiyê de, yanî ûpiştî xwepêşandinên 7 û 8'ê kewçêrê a 2014'an hanîna ser ziman, ku "heta ku 'sazûmana giştî' ne hanîn li cih wê ti tişt nebê" jî, divê ku mirov di vê temenê de fahm bike. Biqasî ku ev gotin û nêzîkatî, hemû jî, di temenê mijulkirin û dirêjkiirînê de hin nêzîkatî û gotinên ku mirov fahm bike na, bihevan rengî divê ku mirov di temenê zihniyeta rejîma tirk a li dijî kurdan de jî hilde li dest û fahm bike. Wê çawa pêvajoyê bi mijulkirina dirêj bikin û di hundurê wê dema ku dirêjkirin de jî derbeyê li giştîya civate kurd bixin, li wê dihezirin û difikirin. Di vê temenê de, em dikarin ji di temenê mijulkirinê de dirêjkirinê pêvajoyê û bi wê re ji lidarxistina oparasyonên qirkirina sîyesî fahm bikin ku rengê gotina "pêvajoyê" a di serê rayadarên tirk de çawa ya. **Di aslê xwe de, oparasyonên qirkirina sîyesî ku li qada sîyeseta kurd ku dihênin kirin, weke argûmanaka pirr giring ku em dikarin bi wê rengê gotina "pêvajoyê" a di serê rayadarên tirk de fahm bikin a.**

Pêla oparasyonên Qirkirina sîyesî ên hikimeta tirk ku piştî 7 û 8'ê kewçêrê li dijî kurdan dane destpêkirin, armanca wê bêbandûrkirina

sîyeseta kurd a di vê demê de ya. Her wusa, aliyekî din jî, ê vê 'pêla oparasyonên Qirkirina sîyesî ên hikimeta tirk ku piştî 7 û 8'ê kêwçêrê li dijî kurdan dane destpêkirin' jî, ew a ku rejima tirk plana wê ya ku bi 'pêvajoyê' re hizir kiribû ku wê derbeyê li vîna kurd bixe biserneket. Êdî, weke rêyeka neçarîyê jî, cardin giranî dane kirina oparasyonên qirkirina sîyesî. Lê li vir, çendî ku em van oparasyonên qirkirina sîyesî ku weke mudahaleyên li qada sîyeseta kurd werênina ser ziman jî, bi wê re em dikarin rengê sîyeseta rejima tirk a di temenê zihniyeta înkare kurd de jî fahm bikin. Lê aliyê din ê vê 'pêla oparasyonên Qirkirina sîyesî ên hikimeta tirk ku piştî 7 û 8'ê kêwçêrê li dijî kurdan dane destpêkirin', ew a ku piştî ku hêvîkirin ku wê DAÎŞ'ê derbeyekê li kurdan û civate kurd bixe û ku ew yek nebû û pê de, êdî di temenê politikaya dijberî û dijminatîyê de temenê konsepteka din ya ku esasê wê li ser temenê pêşxistina şerkirina bi kurdan re ya dane pêşxistin. Bi karhanîna zimanê hêrîşkarî li ser çapameniyê re, manipûla kirina rastîyan di nava rûpelên rojnemayan de û li darxistina oparasyonên qirkirina sîyesî û hwd, di vê temenê de bi hevdu re di ahangekê de di rengê de dihên pêşxistin. Dema rayadarên tirk bi gotinên weke "stretejîya kûr" ku DAÎŞ'ê pêş dixistin û piştî bawer dikirin ku wê serkevtineka dîrokî ji wan re bêne û pê de, bi gotinên weke "wê sed hezar kurd werina kuştin" ku di dapalandin li çapameniyê re temenê van komkujiyên ku î ro kurd li Kobanê, şengalê û bakûrê kurdistanê dijîn dixwestin ku amede bikin. Pêla oparasyonên Qirkirina sîyesî ên hikimeta tirk ku piştî 7 û 8'ê kêwçêrê li dijî kurdan dane destpêkirin, piştî ku ew derbeyên ku li kurdan hatina xistin, êdî wê di temenê dîzaynkirin û bêdengkirinê de wê li ser serê kurdan bikiran. Lê ku kurdan berxwedanak mazin a dîrokî da nîşandin û ku bi wê berxwedanê ne hiştin ku ev plan û hasabên wann herîna sêrî, êdî ev oparasyonên qirkirina sîyesî, bi zihniyeteka tolhildanwarî pêşxistin. Hinekî jî, bi tûndûtûjî meşandina oparasyonên qirkirina sîyesî, di vê temenê wê de ev rastî heya.

Li vir, em divê ku aliyekî din ê van oparasyonên qirkirina sîyesî, bi rengê gotina "pêvajoyê" ve girêdayî jî werênina ser ziman. Rayadaarên rejima tirk, navaroka gotina "pêvajoyê" weke ku me li jor hanî ser ziman, di temenê bêstatû hiştina kurdan de hizirî na. Lê bi demê re bi hemû hêrîşên dewletê û hêrîşên rejimên herêmê ên di bin navê DAÎŞ'ê de ku kirin re ku ew derbeya ku dixwestin ku li kurdan bixin ku nekarîn ku li kurdan bixin, êdî di vê temenê de di temenê 'kirpandina' gotina pêvajoyê de ku li gorî zihniyeta xwe, bidest oparasyonên qirkirina sîyesî

kirin. Kurd, bi gotina "pêvajoyê" re hêvî dikin ku pêvajo bi serkeve û ew jî bigihijina maf û azadîya û statûya herêmî bidest bixin û ku rêveberîya xwe ya xweser ava bikin. Rayadarên tirk jî, vajî vê hizir dikin û dixwezin ku pêvajoyê di temenê bêstatû hiştina kurdan de bi ancam bikin. Bi gotina pêvajoyê re dixwezin ku herkesekî di bin navê "tirkitiyê" de bikin yek. Di vê temenê de aliyekî oparasyonên qirkirina sîyesî ew a ku bi oparasyonên qirkirina sîyesî êdî oparasyonê li wan xwestekên civate kurd ên ku tên ser ziman bikin. Yanî, hinekî jî, oparasyonên qirkirina sîyesî li xwestekên kurdan û wê tekoşîna wan ya demokratîk a bo maf û azadîyan tê kirin. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov bibêje ku hizir kiribûn ku dema ku DAÎŞ'ê derbe li civate kurd xist, êdî ji xwe bi awayekî hesanî wê karîban, pêvajoyê di rengê ku dixwezin de bibina serî û dengê kurdan jî di bin wan komkujîyên ku hatina serê wan de bihêlin û êdî bêdeng bikin. Lê ku ev nebû, êdî piştî wan bi awayekî bi lez, bidest li darxistina oparasyonên qirkirina sîyesî li qada sîyeseta kurd û wê temenê xwestina maf û azadîyê ê civate kurd kirin. Hinekî jî, divê ku mirov di vê temenê de li wê 'pêla oparasyonên Qirkirina sîyesî ên hikimeta tirk ku piştî 7 û 8 'ê kêwçêrê li dijî kurdan dane destpêkirin' binerê. ..

. Hikimet AKP'ê, pêvajoya çareserîyê li gorî xwe bi dawî kirîya. Gotinên weke "pêvajoyê" jî ku bilêv dikin û bideveki xapînokî dibêjin "pêvajoyê didomê" jî, bi armanca sernûxûmandina hinek rastîyana ya. Li vir, di serî de divê ku mirov vê yekê kifş bike. Piştî ku DAÎŞ li kobanê têkçû û piştî hikimeta AKP'ê jî dawî i hevdiştinê bi birêz Ocalan re hanîya. Ji vê wê yekê û rastîyê, divê ku mirov çî fahm bike? Ya ku li vir divê ku mirov di serî de fahm bike ew a ku hikimeta AKP'ê, di çerçoveya ku bi destê DAÎŞ'ê derbeyekê li kurdan bixe de li pêvajoyê hizirî bû. Wusa hizir û hasab kiribûn ku DAÎŞ, wê were pêşxistin. Piştî jî, wê bêajotin biser kurdan de. DAÎŞ, wê derbeyeka mazin a dîrokî civate kurd bixe. Wê herdû herêman kurdistanê ên başûrê kurdistanê û rojavayê kurdistanê ku li wan rêveberîyên kurd ava na, wê DAÎŞ li van herdû herêman derbeyê li kurdan bixe. Piştî jî, li ser wê derbeyê ku li kurdan xistina de, wê zorê bidin ku pêvajoyê jî li gorî xwe di temenê 'bêstatû hiştina kurdan' de bidawî bikin. Li gorî wan jî, piştî wê re, weke ku çawa ku kurd wê bêstatû werina hiştin, wê tirkîya jî li rojhilat weke 'hêzek' serdest li herêma pêş bikeve. Hizir û hasabê rayadarên tirk li ser xewneka bi vî rengî bû. ..

Li gorî vê hizir û hasabê jî DAÎŞ, birêxistin kirin û ji her deverên cihanê endam ji wê berhevkirin. Piştî ajotina bi ser kurdan de. Pêşî, li

gorî wê temenê jî, temenê DAÎŞ'ê çê kirin. Li ser olê re refaransên ku di temenê DAÎŞ'ê de bikarbênin li ser navê 'olê' re hanîn ser ziman. Piştê jî, di temenê planak bi vî rengî hin aşîrên arab ên sûnnî xapandin û ku piştgirîyê bidina DAÎŞ'ê. Di vê temenê de di demek pirr kin de DAÎŞ mazin kirin. Piştî ku mazin kirin, lî Musilê jî bicih kirin.. Di temenê wê li musilê bicihkirina DAÎŞ'ê de Îran jî, bi tirkîya re di nava hevkarîyê de ya. BI bandûra Îranê, rêveberîya baxdadê a demê a Malîkî qanix kirin ku ew jî, artîşa îraqê çekên di destê xwe de bi ku bidina DAÎŞ'ê li şûna xwe bihêle û bi şûn ve vekîşihê. Lê berî ku vekîşihê jî, belafirgeh, leşkergeh û hemû depoxaneyên wan ên leşkerî tişî çek û amûrên leşkerî kirina ku bikevina destê DAÎŞ'ê de ku êdî ew jî dest dêne ser wan û bikarbêne. Piştê, bêt ku şerek bi DAÎŞ'ê re were kirin, hêze artîşa îraqê bi şûn ve kişandin û li şûna wê DAÎŞ bicih kirin. Piştî vê re jî, êdî bi teybetî, herêmên başûrê kurdistanê û rojavayê kurdistanê di serî de ku li wan rêveberîyên civatî ên kurdistanî ava na, kirina armanca hêrîşên DAÎŞ'ê. DAÎŞ'ê pêşî ji van herêman bidest hêrîşkiirna li kurdan kir.

Berî ku DAÎŞ'ê bidest hêrîşê civate kurd û beşên civatî ên kurdistanî bike, di rayagiştî de di serî de çapamenîya tirk û hwd, bidest amedekirina kirin. Gotinên weke "wê sed hezar kurd werina kuştin" di serî de gotinên ku bi navê leşkergeha tirk hatina dapalandin(sizdirma) li nava çapameniyê bûn. Piştî ku ev gotin hatina dapalandin li çapameniyê û ku hê nîqaşên li ser wan didomîyan, DAÎŞ'ê ji rojava û başûrê kurdistanê bidest hêrîşên ku tirkîya û Îran li pişt wan bûn kir. Piştî ku DAÎŞ'ê bidest hêrîşan kir û li herêmên kurdistanê ên weke şengalê û kobanê bidest hêrîşê kirin û bi deh hezaran kurd hatina qatîl kirin û bi sed hezaran kurd hatina goçber kirin û pê de, êdî reng û rastîya van gotinên weke "wê sed hezar kurd werina kuştin" jî zelal dibû. Tirkîya jî û Îranê jî, pirr bawer kiribûn ku wê DAÎŞ derbeyek dîrokî li civate kurd bixe. Wê temenê statûya kurdistanî a li herêmê ku bi pêşketina civate kurd re afirîya, bi derbe li civate kurd xistinê wê re hatiba ji holê rakirin. Heta ku rayadarên tirk û îranî, weke ku di civînên xwe yên li qasra sadabadê ku bi hevdû re derdikevina berçapameniyê û perymanê çê dikin, li ser wê temenê piştî wê jî hizir kirina. Heta ku lî ser piştî derbe li civate kurd xistinê jî weke ku li hevdû kirina.

Li bakûrê kurdistanê jî, ji ber vê yekê bû ku rayadarên tirk gav ne diavêt. Hertimî di temenê mijulkirinê de pêvajoyên bi rêve dibirin. Lê piştî ku DAÎŞ'ê, bidest hêrîşên xwe kir û kurdan bi berxwedanak dîrokî li ber wê berxweda, êdî hin bi hin kurdan DAÎŞ têk bir. Ev serkevtina kurdan

weke ku bi 'berxwedana kobanê' re bû di rojeve navnetewî de jî cih girt. Kurdan, DAÎŞ şikand. Piştî ku DAÎŞ li ber kurdan biserneket, êdî ev plan û hasabê rejima tirk jî biserneket. Ji ber ku hasab û plana rayadarên tirk li ser vê temenê bû ku DAÎŞ derbeyekê li kurdan bixe û li ser wê derbeyê re pêvajoya çareserîyê jî bi ancama bikin, êdî piştî ku DAÎŞ têkçû li berxwedana kurdan, êdî rayadarên tirk jî, pêvajoya çareserîyê bidawî kirin. Ya ku nûha em wê dijîn ev a. Ya ku kurd, zorê didinê de ku ew ku pêvajo bidawî nebê û bi awayekî rastî û dûrûst nêzîk bibin û pirsgerêka kurd çareser bikin a. Lê rejimek ku hasabê xwe li ser şikandina kurdan kirîya, wê çi çareserîyê bike? Ev jî, hat ditin ku di serê rayadarên tirk de ti planên çareserîyê tûna na. Gotinên weke "millî birlik" û ankû "entegresyon" û hwd, ku di temenê asimle kirina kurdan û bêstatû hiştina wan de ku di demên buhurî de rayadarên tirk dihanîn ser ziman, dîsa bidest bilêvkirina wan kirin. Ji ber çi, bidest bilêvkirina van gotinên bi vî rengî kirin.? Ji ber ku ti çareserîya wan tûna bû.

Dema ku em ji destpêka pêvajoya çareserîyê hildina li dest, divê ku mirov çêkirina karakol û bendavên bi armanca leşkerî ên li bakûrê kurdistanê ku rayaderên tirk giranî dabûbûna wan bi pêşxistina DAÎŞ'ê, hêrîşên wê û şerê wê yê ku wê bi kurdan re kiriba re girêdayî werêne ser ziman. Tanî, ew karakol û bendav, di temenê wê plana rejima tirk a ku bi wê dixwest ku DAÎŞ derbeyekê li kurdan bixe ve girêdayî divê ku mirov werêne ser ziman.

Wê pêvajoyê jî, destpêkir. DAÎŞ'ê bidest hêrîşên mazin kir li civate kurd û heta ku weke ku li şengal û kobanê xûrîxandinek mazin bi serê kurdan hanî. Lê tevî wê jî biserneket. Êdî biserneketina DAÎŞ'ê re ev hasabên raydarên tirk ên bi wan li pêvajoya çareserîyê dihizirî jî, weke ku têkçûn. Piştî wê re, êdî bidest gotinên di temenê hêrîşkarî kirin. Zimanê hêrîşkarî êdî ji vê demê û pê de, bidest bikarhanîna wê kirin. Êdî DAÎŞ têkçû, û hikimeta AKP'ê jî dawî li pêvajoya çareserîyê hanî. Piştî ku DAÎŞ i ber berxwedana Kobanê têkçû, hikimeta AKP'ê pêvajo jî bi dawî kir. Dema ku em di temenê van hasab û planên rayadarên tirk ên ku bi wan hizirîna li pêvajoya çareserîyê, êdî mirov sedema wê zimanê wan ê hêrîşkarî jî baştir fahm bike. Di temenê wê zimanê hêrîşkarî de, ev sedemên ku hena, ew in ku ji ber ku ti planên bo çareserîyê ên hikimeta AKP'ê tûna na, ji ber ku rayadarên tirk hasab bi DAÎŞ'ê re kiribûn ku ew derbeyê li civate kurd bixe û biwê derbeyê re temenê çareserkirina pirsgerêka kurd li herêmê were ji holê rakirin û hwd, hebûn. Piştî ku DAÎŞ têkçû û pê de, êdî hikimeta AKP'ê jî, gotinên weke "dawîlêhanîna

hevdîtinan bi birêz Ocalan re " kir. Piştire, gotinên weke "em ne mihtacê pêvajoyê na" kir. Piştire gotinên weke "mihatabê me gel a" kir.

Ev gotina "mihatabê me gel a", ji deve rayadarên tirk hem derew a û hem jî gotinaka manipûlasyon a." Bi teybetî, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman. Ku rast mihatabê wan gel ba û ev gotin bo xapandin û manipûlasyonê ne hanîban ser ziman, wê çaxê em weke bertek û helwesta civate kurd serhildanên 7 û 8'ê kewçêrê a 2014'an werênina ser ziman. Gelê kurd, hemû jî, statûya xwe dixwezê. Tenê, mirovên ku înzaya xwe dane û gotina birêz Ocalan vîna min a, ser 5 û ankû 6 milyonan re ya. Î ro, gelek dewletên cihanê, hijmaran wan ne vilqas a. Dema ku rastî ev bê û piştire rabin û bêjin "mihatabê me gel a", wê çaxê ji derew û xapandin û manipûlasyonakê û pê de nabê ti tiştêkî din. Ev gotin a "mihatabê me gel a" ku ji devê T. Erdogan bê, wê çaxê mirov dikarê weke wê gotina ku li Almanya got" asimlasyon sûcê mirovatîyê ya" û piştire dema ku kurd doza perwerdeya bizimanê dayikê biikin jî, wê bibêje ku "perwerdeya bi zimanê dayikê nabê, wê welêt qat bike" û hwd. Çendî ku ev gotin di temenê manipûlakirinê de gotîya, bi heman rengî gotina "mihatabê me gel a" jî, di temenê manipûla kirinê de dihe gotin. Ev gotina ji deverê rayadarên tirk, di vê temenê de ji derewekê û pê de ne ti tiştêkî dîn a.

Di nava rejimeka ku li gotina gel dihisêne, wateya gotina "mihatabê me gel a" heya. Lê rejimeka weke ya tirk de, ev gotin, tenê weke gotina "demokrasiyê", "dewleta huquqê", û hwd, tenê bi armanca xapandin û manipûlasyonê ya. Ev gotin, temenê wan ê civaknasî, felsefîkî û hwd jî bi têgihîştina rayadarên tirk û hwd re tûna ya. Ev gotinên weke "demokrasiyê", dewleta huquqê", "mihatabê me gel a" ku hin nîrxên serdema sedsale 21'ê dihenin ser ziman, bi bilêvkirina wan re rayadarên tirk dixwezin ku wê rewşa xwe ya dîktotoryar jî biveşêrên û li ser van gotinan re pêşî întîbayekê di nava rayagitî a cihanê de di derbarê xwe bidina çekirin û ji binî ve jî weke xwe bikin û wan politikayên xwe di temenê asîmlasyon, şer û tûna hasibandina gelan de jî bidina domandin. Di vê temenê de divê ku mirov rastîya bilêvkirina van gotinan a ji aliyê rayadarên tirk ve hahm bike. Di vê temenê de jî, çapameniyê pirr zêde bikardihênin. Li gorî xwe di temenê 'şerê deronî' de çapameniyê bikardihênin. Yanî bi gotinaka din 'oparasyonên têgihê' li mejiyê mirovan dîkin ku ew hem bîn teslim girtin û hem jî bîn kontrolkirin di bin dest de. Çapameniyê di vê temenê de bi vê rengê bikardihênin.

Di vê pêvajoyê de, me ev rastî bi awayekî vekirî dît û fahm kir.

Piştî ku rayadarên tirk, hasab kiribûn ku DAÎŞ derbeyekê li kurdan bixe û piştî li ser wê re di temenê bêstatû hiştina kurdan de ku pêvajoyê li gorî xwe bidawî bikin, êdî ku DAÎŞ bi serneket û pê de, êdî zimanê hêrîşkarî di temenê manipûlasyonê de kirina dewrê de û bikarhanîn. Piştî DAÎŞ têkçû, tenê bi tenê di destê wan de 'pêvajoya çareserîyê' ma. Êêê, ji ber ku ti projeyên wan ên çareserîyê jî tûnabûn, êdî gotinên di temenê bidawîkirina pêvajoyê de hanîn ser ziman. Di aslê xwe de bi rejîma tirk, çend ku gotinên 'pêvajoyê' hin carna rayaderênt tirk bilêv dikirin jî, ti carî bo wan pêvajo nebûya. Pêvajo, di temenê bêbandûrîkirin û şikandina kurdan de, weke rêyekê kirina ku ji xwe re bikarbênin. Politika û konseptên şikandina tevgera azadîya kurd û şikandina civate kurd, di vê temenê de ji lez û hebûna xwe ti tişt winda nekirina. Plana vê pêvajoya çareserîyê a rejîma tirk ya ku bi wê dixwest ku kurdan bi wê bişikêne DAÎŞ bû. Ev jî, têkçû. Êdî piştî ku DAÎŞ têkçû, êdî hikimeta tirk a AKP'ê jî dawî li pêvajoya çareserîyê hanî. Ji ber ku bo hikimeta tirk a AKP'ê 'pêvajoya çareserîyê' ew pêvajoya ku wê DAÎŞ'ê bi kurdan re şer bikira û derbe li kurdan bixista bû.

”
MIJARA JINÊ ,,,,,,

Li rojhilat, divê ku mirov çawa ‘pirsgirêka’ jinê û tekoşîna jinê a li kurdistanê bixwwêne? ..

Jin, weke navê zayendê, di kurdî de xwediyê wateya ‘jîyanê’ û hebûna jîyanê jî ya. Navê ‘jin’, bi koka xwe re ji “ji”yê ava ya. Her wusa, koka ‘ji’jî, dihê wateya ‘ji jê’, ‘ji wê’, ‘jê hatî(bûyî)’, û hwd bi xwe re dihêne ser ziman. Her wusa navê ‘jinê’, navekî pirr kevn a. Di dema sûmerîyan de jî, navê jinê bi rengê “jin” û ankû “nîn” heya. Weke navê jinê ‘nîn’ a dema sûmerîyan jî, weke navê ‘jinê’ ê roja me roja me di wateya navê jinê û navê jîyanê ya. Her wusa, em dema ku dihên serdemên piştre jî, weke ku em ji ‘avêsta’ya Zerdeşt fahm dike, navê jinê bi rengê jinê heya. Her wusa, gotinê weke ‘jinikê’ û hwd ku weke navna jinê na, em ji ‘avêsta’ kifş dikin. Her wusa, em ku hinekî din jî, li ser gotinê re herîn, em dikarin bi vî rengî werênina ser ziman ku di kurdî de weke zayendekê ku jinê û zayende wê hemûyan di jîyanê de dihêne ser ziman gotina ‘mê’ heya. Her wusa, ev jî, weke gotina ku di bin navîya xwe de hemû zindiyên ‘mê’ kom dike ya.

Her wusa, jin, weke beşeka zindîyî ya li jîyanê ya. Jin, weke ku di kurdî de bi wateya gotinê jî mirov kifş dike, xwediyê ‘têgîna afirandinê a li jîyanê’ û ‘hanîna li jîyanê ya.’ Jin, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Dema ku bahse dîroka mesopotamia dihê kirin, bahsê jinê û hebûna wê weke nirxekê dihê kirin. Her wusa, em weke ku di nava çanda kurdan a berê de jî kifş dikin, di serdemên berê ê sûmerîyan de bi mînaqên weke ku bi ‘Eşnûna’, ‘lipît Îştar’ û hwd re, dihê ditin ku xwediyê ‘pîrozîyekê’ ya. Her wusa, mirov wê pîrozîyê, dibînê ku piştre, weke ku mirov di nava têgîn û bawerîya Zerdeşt de jî dibînê bi pîrozî bahse jinê dihê kirin. Di nava hemû têgîn û bawerîyên xate ‘yazdan’ de jin bi nirxekî pîroz û weke nirxekî pîroz dihê hanîn li ser ziman. Di vê çerçoveyê de jin, di çerçoveya bawerîyekê de dihê hanîn li ser ziman.

Bi demê re, wê jin rewşa wê bigûharê. Ew jina ku berê weke ‘nirxeka pîroz a li jîyanê’ dihat ditin û xwediyê rêz û hûmeteka ji nixê mirovatiyê bû, piştre hin bi hin, wê bexistin. Wê ji wê rewşa wê bê xistin. Jin, wê weke amûrekî were pêşxistin. Her wusa, em dema ku bi xate dîrokê re ku heta roja me tê, ku mirov li wê dinerê, mirov vê rewşê, her wusa bi awayekî vekirî dibînê. Ku em vê rastîya xistina jinê hewl bidin ku fahm bikin, divê ku mirov werêne ser ziman ku rewşa ku weke li rojhilat bi navê olê rêxistinên terorî ên weke DAÎŞ’ê destavêtina wan ya

li jînan û dilgirtin û li bazaran firotina wan, rengê ketina mirovatiyê ya li vê herêmê ketîyê de jî didêne li berçav. Her wusa, em divê ku vê rewşa jinê, weke rewşeka zihniyetî, werênina ser ziman û wê baş fahm bikin.

Em dema ku di vê çerçoveyê de li rewşa jinê dinerin, em dibînin ku çendî hatîya xistin. Her wusa, bi nêzîkatîya li jinê hem ya li rejimên herêmê ku bi nêzîkatî û destûrên xwe re bê û hem jî bi kiryarên weke DAÎŞ'ê ku bi kirinên rejimên herêmê re di ahengekê de dihêkirin û hwd, divê ku mirov werêne ser ziman. Ti tîgîn û ankû bawerî, ku di wê de wekhevîya bi jinê re di jîyanê de ku di wê de ne misogerkirî bê, wê pêşaroja wê jî nebê. Yanî, wê hertimî, bi wê rengê tîgîn û bawerîya xwe re, hertimî ji ber wê ne wekehevî dîtina wê, wê hertimî di nava şer û pevçûnaka bi desthilatdarî ya li hemberê zayendê û ankû koma civatî ya ku weke xwe di çerçoveya tîgîna wekhevîyê de nabîne di şer de bê. Her wusa, minaqê vê jî, nêzîkatîyên rejimên herêmê ên weke Tîrkiya û Îranê û hwd, mirov dikarê werêne ser ziman.

Li rojhilat, di vê çerçoveyê de pîrsgirêka jinê, di temenê wê de bi gotin û nêzîkatîyên rêveberên mîr re, bûya weke pîrsgirêkeka giştî ya dîrokî. Her wusa, gelek mirovên ku ji ajoyên xwe yê mîrî gavavêtina û di nava olê de di bin navê olê de bi gotina 'fetwa'yê û hwd bê, rewşek li dijî jinê di nava olê de jî afirandîya. Aliyê pîrsgirêka jinê a li rojhilat, ev alî ya. Her wusa, di vê çerçoveyê de, piştî ku mîrê ku li gorî ajoyên xwe nêzîkatî di bin navê olê de jî kir û pê de, ku ajoyên xwe kirina malê olê jî, êdî di vê çerçoveyê de jin weke 'zindiyeka xirab', weke 'sembola xirabiyê' û hwd, hat ser ziman. Her wusa, di vê çerçoveyê de ol, bû weke bîrdozîyeka şer ya ku li dijî vê zayendê ku şer dike jî. Jinên ku ji hemzayendên wan hatina 'dewşîrmekirin', di nava olê de ji devê wan gotinên ku dihên gotin di çerçoveya wê zihniyeta mîr ya bi ajoya mîr re de, xizmetî domandina wê rewşa xirab ya hem li ser serê jinê û hem jî li ser serê civatê ku di temenê ajoyek desthilatdarî de ku dihê xwestin ku werê domandin, dike. Her wusa, di vê çerçoveyê de dema ku mirov pîrsgirêkê dihilde li dest, di aslê xwe de pîrsgirêk weke pîrsgirêkê zihniyetê ku bi ajoyê li gorî xwestekên nêrî ên mîr ku hatîya hûnandin dihê li ber me.

Heta roja me, di vê çerçoveyê de zihniyeta nêrî ku xwe kirîya desthilatdar, xwe di nava hemû tîgînên desthilatdarî û bawerî de jî bi kûrahî bicîh û war kirîya. Her wusa, di vê çerçoveyê de zihniyet derdikeve li pêş. Di aslê xwe de, li vir, rewşa xirab ya bi ajoyî ku li gorî xwestekên mîr ên nêrî hatîya pêşxistin, rengê olê jî li rojhilat bi awayekî

vekirî dide dîyarkirin. Her wusa, li hemû herêm û welat rojhilat de nêzîkatîya li jinê, dibê nîşanak, minaq û birhana vê rastiyê. Her wusa, nêzîkatîya ku oldarên herêmê li dijî jinê didina nîşandin, nîşanak, minaq û birhana vê yekê. Her wusa ku celladên DAÎŞ'î ku serê jinê jê dikin û dikina destê xwe de û bi destê xwe yê din re tekiliya xwe ya mazin radikina hewa û hwd, nîşanak, minaq û birhana vê zêhniyeta qirêj ya xirab a. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov van aliyan hemûyan baş şîrove bike û werêne ser ziman. Pîrsgirêkên li rojhilat, ji ber ku di vê çerçoveyê de weke ku di pîrsgirêka jinê de jî dihê ditin ku li ser olê û baweriyê û hwd re jî, dihê gihandin li zihniyetekê û hwd, êdî di vê çerçoveyê de dibina weke pîrsgirêkên ku temenê têkçûna mirovatîya rojhilat jî bi dîroka wê re diafirênin.

Pîrsgirêkên civatî, ji pîrsgirêkên jinê mirov nikarê cuda hilde li dest. Civatek, bi rengê têngîna xwe ya navxweweyî re dihê ditin. Her wusa, dema ku em bahse civatê bikin, divê ku em di çerçoveya têngînê wê ên weke destûrî ku navaroka wê ya civatî diadilênin û rast dikin, di wê çerçoveyê de mirov li wan binerê. Her wusa, di roja me de, li ser olê û baweriyê re li pîrsgirêkên civatî nêzîkatî kirin, weke aliyekî her xirab ku temenê pîrsgirêkên din ên ku biafirin jî ya. Ya ku olê bixwe jî, dike weke "pîrsgirêkê" jî, ev rastî û nêzîkatî ya. Her wusa, nêzîkatîyên mezhebî jî, divê çerçoveyê de divê ku mirov hilde li dest.

Di rewşek weha de, rewşa tevgera azadiya kurd û têngî û rengê têngîna xwe ya civatî û hwd re, dike ku ji vê rewşê re çareseriyê werêne ser ziman. Pîrsgirêka jinê, di çerçoveya tekoşînê de li rojhilat pêşxistina wê, çerçoveyek têngînî ya civatî bo rojhilat jî ya. Ev rewşa tekoşîna jinê, dema ku mirov li wê dihezirê, ji ber çi rejimên herêmê bi desthilatdarî, bawerî û her wusa hemû aliyên din diçina bi ser tekoşîna jina kurd de ku wê kirîmînalîze bikin û ankû bitefisênin, hinekî jî, divê ku mirov ji van aliyan ve lê binerê. Ji ber ku ji aliyê zihniyetî ve rejimên herêmê ji zihniyeta xwe ya desthilatdarî re weke 'artartnatîfekê' dibînin. Heta ku ew ola herêmê ya giştî û mazin jî, ji ber ku li gorî ajoyên mên hatîya hûnandin û di vê çerçoveyê de jinê dike ku bide jînkirin jî, vê rastîya tekoşîna azadiya civatî ya kurd, ji xwe re weke telûkeyekê dibînin. Ji ber vê yekê, êdî hem li ser olê re hem jî li ser desthilatdarîyê û hwd re, hêrîşên herî xadar û qirêj dikin ku li civate kurd û wê tekoşîna wê ya civatî ya jinê jî bikin. ..

Li kurdistanê, weke ku di demên buhurî de bi bûyarên ku rayadarên tirk destavêştina çend keçikên kurd û tecewûzî wan kirina, ên weke li

Dersimê ku keçeka kurd ji aliyê heft(7) leşkerên tirk ve hatibû tecewûz kirin, li dibistana Sêrtê ku çend keçên kurd bi heman rengê ji aliyê radarên dewletê ve hatibûbûna tecewûz kirin, li Elihê ku bi heman rengî keçeka kurd rastî destavêtina rayaderên tirk hatibû, herêmên Şirnaxê û Cizirê û hwd jî, biheman rengî bûyarên bi vî rengî bûbûn. Herî dawî, bi awayekî hovane destavêtina keça kurd Ozgecan Aslan û hwd, divê ku mirov di dewama wê de werêne ser ziman. Ev bûyarên destavêtinê, hemû jî, bûyarên ku weke 'politika' ku bi plan û program di çerçoveya hêrîşkirinaka li dijî tekoşîna azadîya civate kurd ya jinê ku ji aliyê rejimêên herêmê ve dihe pêşxistina. Heman rengê li Îranê jî, bi rengna din, mirov rastî wê tê.

Ev rewş hemû, bi gelek rewşên din re rewşên em dikarin weke rewşên ku lli dijî jinê ku bi zihniyeta rejimên rojhilat û ku di nava bawerîya wê de jî hatîya çandin bibînin. Li vir, di aslê xwe de, divê ku mirov têngîna bawerîyê ya li rojhilat bikina berlêpîrsînê de. Ev yek, bo çareserkirina pîrsgirêkên li herêmê ên rojane û dîrokî weke pêwîstîyeka ku nebê nabê ya. Her wusa di çerçoveya pîrsgirêka jinê de jî, mirov dikarê di vê çerçoveyê de werêne ser ziman. Mêrê ku li rojhilat ku weke 'oldar' û ankû rayaderê dewletê dide nişandin, dest diavêje jinê. Di dema destavêtinê de, piştî wê destavêtinê dibêje ku "jin lewîtî". Ew jina ku lê destavêt dilewitê, lê ew mêrê ku destavêtina 'paqij' dimêne. Werin û ji xwe re êdî vê zihniyetê fahm bikin. Dema ku tu dest diavêje, çawa ya ku dest lê hatî avêtin dilewitê lê ew mêrê ku dest avêtîya nelewîtê? Bêahlaqî û bînamûsîya herî mazin, bi zihniyeta mêrî a nêr re, mirov dikarê di vê rewşê de bibîne.

Li rojhilat, kevneşopîyên jinê ên jinên kurdistanî û kurd, ji yên herêmên din ên jinên tirk jî, jinên faris jî û jinên arab jî cûdatir in. Jinên tirk jî, ên faris jî û ên arab jî, ji ber rê rengê desthilatdarîyê, kevneşopîyên wê ên civatî zêde pêşneketina. Lê em nikarin vê rewşê bo jina kurd bibêjin. Jina kurd, li rojhilat, weke jina yekane ku xwediyê kevneşopîyeka jinê ku dikarê wê pêşbixê û biwê re pêşengtîyê ji herêmê bike ya. Minaqa herî giring û pîroz ya kevneşopîya jina kurd, minaqa 'kevneşopîya jina kurd a hamawîyê' ya. Li gorî têngî û bawerîya vê kevneşopîya jina kurd, jina kurd, xwediyê hêz û têngîneka civatî ya serdest a. Her wusa, ti mêr û jin jî, nikarin wê nirxa kevneşopîya hamawîyê binpê bikin. Her wusa jin, bi wê kevneşopîya hamawîyê re weke serdestê civate xwe jî dijîn. Ev kevneşopîya jina kurd, dîroka wê bi dîroka civate kurd re, diçê ta serdemên civate kurd ên berî zayîna Îsa jî. Ev

kevneşopîyeka pirr kevn a. Dema ku du aşîr û ankû mêr û hwd ku hatina berhevdû ku bi hevdû re şer bikin, ku jinek kurd çû û di nava wan de sekinî, wê ti kesek ji ti aliyan nikaribin ji wê jinê bi buhurin û herina aliyê din û şer bikin.

Li vir, divê ku mirov di vê çerçoveyê de werêne ser ziman ku pîrsgirêka jinê, nêvî bêhtirî pîrsgirêka mêr û zihniyeta mêr ya ku di temenê wê ajoya wî ya nêrî ku di temenê wê de ya. Her wusa di vê çerçoveyê de dema ku mirov li wê dihizirê, mirov vê yekê bi vî rengî di serî de kifş dike. Ya di aslê xwe de pîrsgirêkê diafirêne jî, ew ajoya wî ya heywanî û hov a. Em dikarin ji vê aliyê ve dikarin ji aliyê têgîna desthilatdariyê ve jî werênina ser ziman. Her wusa mêrê ku bi zihniyeta xwe fêrî desthilatdariyê bûya, dema ku weke mêrê kurd di nava rejima tirk ya hov û rejima îranê ya hov û hwd ku bindestiyê û zordariyê dijî, ew jî, heman zordariyê dikarê li male xwe li jina xwe, li xwûşka xwe û her wusa li dayika xwe bike. Metingerîya ku ew di bin zordariya rejimê de dijî, ew jî dike ku heman metingeriyê bi jinê re bide jînkirin. Yanî, ew bindest a û dixwezê ku jinê bike bindestê xwe de. Jin, divê çerçoveyê de weke ku bê xistin bindestê bindestan dikeve rewşekê de bi vê rewşa mêr ya bindestiyê re. Ev, hem ji aliyê desthilatdariya civatî ve û hem jî ji aliyê ya olî û hwd ve wusa ya.

Li vir, divê ku mirov di vê çerçoveyê de têgîna bindestkirinê di vê çerçoveyê de li rojhilat, dibînê ku weke ku gihiştîya sazûmanaka rêveberî jî bi rêveberiyên herêmê re ku olê ji xwe re dikina weke bingeş û bîrdozî. Her wusa, di vê çerçoveyê de, mijarê jinê, weke mijarek civatî divê ku mirov hilde li dest. Mijare jinê, mijarek, ku weke rastîya civatî bi wê re xwe dide li der a. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov ji gelek aliyan ve li mijarê binerê û wê hilde li dest. Mijara jinê, mijarek civatî û dîrokî ya. Her wusa, li rojhilat, aliyekî tengezeriyên wê yên civatî jî, pîrsgirêka jinê diafirêne. Ji ber çî, tevgerên civatî li rojhilat kêma in û ankû pêş nakevin û nabina xwediyê pêşarojekê? Hinekî jî, di vê çerçoveyê de divê ku mirov li mijarê binerê. Têgîna desthilatdarî ya ku xwe bi olê re jî dihêne ser ziman, ji van aliyan ve jî, civat û hemû felîte(dînamik)yên wê ji navikê ve zant kirina. Nahêle ku pêş bikevin. Nahêle ku pêşveçûn bibe. Ol, di vê çerçoveyê de di destê rejimên herêmê de, bûya bîrdozîyyek desthilatdarî ya ku bi wê pêşîya pêşketinên civatî ên cuda ên li rojhilat û hwd, ku dihên girtin a. Heta roja me, her pêşketina civatî ku bûya, rejimên herêmê ji xwe re weke "telûkeyekê" dibînin. Vê jî, li ser olê re jî salix dikin û dihênina ser ziman. Êdî bi vî rengî wê pêşketinê bi têgîn û

minaqe ku "mar, hê ku piçûk a, divê ku serê wê were pirçiqandin" dihê tafisandin.

Ev rengê tefisandinê, di mijara jinê de herî zêde xwe dide li der. Pirsgirêkên civatî ên li rojhilat, mirov dikarê li rewşa jinê a di nava civatê de bi rewşa re lê binerê û fahm bike. Her wusa, di vê çerçoveyê de pirsgirêka jinê, weke nîşanaka temen û bingeînî ya hemû pirsgirêkên civatî ên li rojhilat jî ya. Dema ku bahse dîroka pêşketina li rojhilat dihêkirin, bahse dîrokek bi hezar salan dihêkirin. Her wusa ev dîroka demdirêj a rojhilat rast a jî. Lê werin û li rewşê binerîn ku ev herêma ku tê gotin ku xwediyê dîrokek pirr kevn û dirêj a, herî zêde ya bi pirsgirêk a. Li gorî wê dîroka wê ya dirêj û kevn, divîyabû ku ev herî, nûha herêma herî pêşketî ya cihanê ba. Lê rewş vajî bê bûya. Ev jî, sebeb û sedema wê, zêhniyeta li herêmê ku bi desthilatdarî û olî ku xwe kirîya desthilatdar a. Ev zihniyeta ku ji ajoya mêr ya nêr firîya derve û xwe serdest kirîya ya.

Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku mejiyê jinê mejiyê civatê ya. Dema ku mejiyê jinê ji xwe re deret nebînê ku xwe werêne ser ziman, hingî, mirov dikarê bibêje ku weke ku mejiyê civatê jî wê derfetê ji xwe re nabînê ku werêne ser ziman. Yanî, ev herdû mijar, di çerçoveya yekbûna mejiyê jinê û civatî de, yek in. Em dema ku li rengê pêşketina civatê jî binerê, mirov vê yekê dibînê. ...

Mejiyê civatî, hinekî jî mejiyê jinê ya. Kengî ku ev mejî bi rengê xwe yê rast serdest bû, wê hingî bi rastî pêşketin bibe û wê dadîtî serdest bibe. Lê ku mejiyê civatê bi yê jinê re ne serdest bê, hingî, ew pîsîtîyên ku em di roja xwe de dijîn ên weke 'destavêtin', 'tecewûz', û hwd, her cûreyên bêahaqliyê emê bibînin ku di nava civatê de dihên jînkirin mirov wê bibînê. Civatek ne Azad, hertimî wê di nava wê de ne aramî, hemû rengan di nava wê de wê hebe. Rejimên ku ew civate kirina bindest û metingerkirina, bi pêxistina destavêtinê, şikandina rûmetê û hwd, dixwezê ku wê bindest bike û xwe weke "yê bi aqla" û "yê bi rûmet" ji wê re bide nîşandin û bi vî rengî wê bi şandina re di rewşek têkçûyî de bigrê û di bindest de bihêle. Li kurdistanê, destavêtinên ku bi destê rayadarên dewletê tên kirin û bi giştî 'politikaya tecewûzê' ku pêş dixin, di temenê wê de armancên bi vî rengî hena. Rewşên tecewûzê ên li bajarên kurdistanê ên weke Dersimê, Amedê, Cizîrê, Êlihê(batmanê), Sêrtê û hwd, bi destavêtinên ên weke di girtîgeha Bozanti'yê û hwd, divê

ku mirov, di vê çerçoveyê de weke politikayên şikandinê ên rejimê werênina ser ziman. ..

Destavêtin, tecewûz, tacîzên bi rengên fîzîkî û gotinî û hwd, divê ku mirov weke sûcên li dijî mirovatiyê werêne ser ziman. Weke ku bişavtin(asîmlasyon) sûcekî li dijî mirovatiyê ya, bi heman rengî, divê ku mirov destavêtinê û hwd jî, wusa werêne ser ziman. Her wusa, bi vê re, ku weke sûcekî mirovatiyê jî, ku mirov werêne ser ziman ku di çerçoveya dûbendî û cudakarî xistina navê de ne hiştina xwandina keçzaroyan jî, mirov divê werêne ser ziman. Van rewşên weke destavêtinê, bişavtinê û ne hiştina keçzaroyan û hwd, divê ku mirov di çerçoveya vê têgîna cûdakarî û dûbendîtiyê de weke hêrîşên li mirovatiyê jî, mirov bibînin û werêne ser ziman. Mirov, nikarê, tenê di çerçoveya 'bînpêkirina maf û azadiyê' de werêne ser ziman. Ji ber ku ev sûcekî mazintira. Têgîna bînpêkirina mafan, dema ku mafê û azadiya yekî hebê û ew werina astangkirin û ankû pêşî li pêşketina wê werê girtin, hingî bahse wê dihê kirin. ..

Di roja me de weke rengekî hêrîşên li dijî civatan û hebûna wan, hêrîşên li jinê, destavêtin, tacîz û hwd dihên kirin. Li kurdistanê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman. Li kurdistanê, bi tekoşîna azadiya jinê a kurd re ew şîyarî û rabûna ser pêyan ku bûya, dixwezin ku pêşîya wê bigrin. Her wusa, hêrîşên weke destavêtinê jî, di çerçoveya politikayên bo şikandina rûmeta jinê de ew hêrîş li wê dibin. Bi tekoşînê re jin, dikeve farqe xwe û rûmeta xwe ya dîrokî de. Her wusa, bo ku ew civate were şikandin û di bindest de girtina wê were domandin, dixwezin ku wê rûmeta jina kurd bi rêbazên destavêtinê û hwd bişikênin. Yanî, ev hêrîşên destavêtinê, bi plan di çerçoveya politikayên dewletê de dihên pêşxistin. Civateka ku gihiştî rûmata xwe, wê hertimî di nava tekoşîna azadî û pêşketina xwe de bê. Ji ber vê yekê ya, ku wê tekoşîna azadî û pêşketinê bişikênin, pêşî wê rûmata ku bi tekoşîna jinê re hatî bidest xistin hêrîşî wê dikin. Vê jî, bi mantiqê ku hêrîşî hebûna civate, azadî û pêşketina wê dikin re dikin.

Li vir, divê ku em vê jî, bi vê re werênina ser ziman ku mijarên weke ên 'destavêtin', 'tecewûz', û hwd, minarên mirovê(mêrê) ku bi aqilê û zanîna pêşneketîya jî radixe li berçav. Dema ku zanîn kêmbê, wê ajo xwe bi zêdeyî bide der û dîyarkirin. Her wusa, mêrê ku ajoya wî bûya temenê desthilatdarîya wî, her wusa, di vê çerçoveyê de mirov dikarê vê bi nezanî û nebûna kûrahîya zanîna wî re jî werênina ser ziman. Ajo, xwe

dayîna wê ya li berçav û nîşandin, nîşanaka nezanîna mirov ya herî mazin a. Em li vir, vê yekê, bi vî rengî werênina ser ziman, ku çendî nezanî hebe, wê ewçendî jî ajo xwe bi serdestî bide dîyarkirin. Lê çendî zanîn hebe, wê ewçendî jî ajo binkeve. Di vê çerçoveyê de miro dikarê têkilîya van rewşên weke 'destavêtin', 'tecewûz', û hwd, li ser serdestîya ajoyê re bi nezanîyê re werênina ser ziman.

Ji vê aliyê ve jî, li ser zanîne û hebûn nebûna wê re, divê ku mirov di çerçoveya vê mijarê de jî dahûrîyekê bi dîrokê re werêne ser ziman. Dibê ku weke nakokîyekê were dîtin û bê pirsîn ku ev herêma ku xwediyê dîrokek wilqasî kevn û dîrêj a, çawa dibê ku mirov bi nezanîne re werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de, mirov ji aliyê zanîne ve ku li rewşê û rengê pêşketina li herêmê binerê, mirov wê bibîne ku li ser têtînin bawerî û olî û hwd re têkilîya mejiyê mirov ji jîyanê pêşketinên wê hatîya birrîn. Her wusa, di vê çerçoveyê, ti pêşketina li jîyanê, êdî mejiyê ku têkilîya wê ji jîyanê hatî birrîn, nahilde. Weke mejiyê ku hatî bi 'morfin kirin' lê hatîya û ji xwe çûya ya. Di vê çerçoveyê de, êdî têkilîya bi aqil, pêşketina aqil û her wusa li ser wê re bi jîyanê re jî ji holê rabûya. Di vê çerçoveyê de êdî giringîya pêşxistina pergale perwerdeyê jî namêne û nayê ditin. Mirov, tenê wê giringîyê dibîne ku di çerçoveya wê bawerî û hizrên xwe yên olî de ku xwe bizane bike, wê ji wî re bes û zêde jî bê. Ya li rojhilat bûya ev a. Î ro, bi rêk û pêk, heta ku nebûna pergelek perwerdeyê jî li ti welatên rojhilat û hwd jî, di vê çerçoveyê de mirov dikarê werêne serr ziman. Çend dibistanên ku hena û vekirina bo perwerdeyê jî, ew jî bo propaganda û pêşxistina temenê xwe yê desthiladarî ên rejimên herêmê na ku bi têtîna bişavtin(asîmlasyonê)ê û hwd re pêşketina na. Ji ber vê yekê, bizanînî, ti zanistîyî wan ya di jîyanê de jî nîn a.

Her wusa, ji vê aliyê ve jî, dema ku mirov binerê, mirov wê bibîne ku bi bindestîya jinê û metingerkirina wê ya di nava civatê de bi zihniyetî, wê weke metingerkirina civatê û pêşlêgirtina pêşketina wê ya bi ber pêşarojê ve bê. Ev rengê 'perwerde kirinê' ku me di paragrafa li ser vê de hanî ser ziman, wusa hatîya rastkirin û adilandin ku tenê xizmetî domandina van pîrsgirêkên civatî li pêşarojê dike. Yanî bi gotinaka din, pîrsgirêkê, perwerde dikin bo ku barî pêşarojê bikin. Rengê perwerdeyê ê domandina pîrsgirêkan, di vê çerçoveyê de, ji rastîyên pêşketina aqil, dîrok, felsefe û civatîyê û civaknasiya wê hatina dîrkin. Her wusa ev rengên têtîni ên weke dîrokê, felsefe, aqil, maf û azadiyê, jinê û civatîti bi rastîya wê jî ji nava perwerdeyê hatina naqandin û dîrkin. Tenê, li ser

gotinaka bawerîyê ya 'razber' re ku ew bixwe jî nikarin wê di jîyanê de salix bikin û fahm bikin de, wê didina domandin. Di vê çerçoveyê de di çerçoveya ne fahmkirinekê de domandina dîrokê li rojhilat hatiya pêşxistin. Di vê çerçoveyê de bi kûştina jîyanê û hemû nîrxên jîyanî re, ev rengê "pêşketinê" li rojhilat li ser vê rengê bawerîyek 'razber' ku ew bixwe jî ji wê fahm nakin re didina domandin. Di vê çerçoveyê de pîrsgirêka jinê û pîrsgirêka civatî û hwd, bi hemû aliyên xwe yên rojane û dîrokî xwe didina dîyarkirin.

Em î ro, dema ku bahse serdemên civatî ên pêşketî ên civate kurd dikin, ew serdem serdemên ku di wan de di çerçoveyekê de bi jinê re di çerçoveya wekheviyekê de ku bi nîrxî bi nêzîkatîya li wê re ku heya ya. Her wusa, serdemên berê ên civate kurd, ji yên roja me bi zihniyetî û heta ku bi awaye pêşketina xwe re jî ji roja me pêşketîtir û li pêştirin. Ji ber ku weyn û rola jinê di wan rojan de li pêş a. Em vê yekê ji rengê pêşketina cil û bergên kevneşopîkî ên reng bi rengê ên jinê ên kevn re dibînin. Her wusa, ev weke rengên jîyanê na. Jin bixwe, xweşikatiya jîyanê ya herî binîrx û pîroz a. Pîrozîya jinê, bi rengê wê yê rast û hwd re, li ser wê pîrozîya ku bi navê olê re dihênina ser ziman re jî ya. Ji aliyê civaknasîya civatî ve ku mirov bi dîrokê re lêdîkolê, mirov vê yekê bi vê rengî pîr vekirî dibîne. Ku em pîrozîyê bi afirandin û têgîna rastteqînîya jîyanê re werênina ser ziman, ev navê wê bi rengê navê jinê re xwe dide hanîn li ser ziman.

Her wusa, di vê çerçoveyê de mirov dikarê bibêje ku di nava hemû pêşketinên civatî de çendî ku jin Azad bûya, evçendî pêşketina civatî jî li gorî demê bi dîrokê re bûya û pêşketîya. Di serdema me ye î ro de jî, dema ku em li pêşketinên civatî jî dinerin, em vê yekê bi awayekî vekirî kifş dikin. Civatên ku di warê maf û azadiyê de hinekî jî bê ku xwediyê pêşketinê na û jin dikarê xwe bi wan re hinekî jî bê ku werêne ser ziman, di nava wan de rengê pêşketinê biawayekî vekirî xwe dide dîyarkirin. Her wusa, bi heman rengî, pêşketina civatî jî, xwe bi renekî mazin û pêşketî dide çê dike û dide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de, di çerçoveya têgîna sedsala me ya heyî ya bi rengê 'maf û azadiyê' re de jî, em di vê çerçoveyê de bi pêşketina jinê re wê rengê û asta pêşketinê bi bûyîna wê re kifş dikin û dibînin. Weke ku kurd, bi navî ku weke têgîneka civatî pêşxistina û hertimî li qadan diqîrin û dibêjin "jin, jîyan û azadî", bi hevdû ve girêdayî na. Jin, nebê jîyan jî nîn a. Jîyan nebê, wê hebûn, pêşketin û azadî jî nebê. Ev weke teherekê û dîyelektîkekê bi hevdû ve ji navîkê ve bi hemû aliyên aqil û jîyanî û hwd ve bi hevdû ve girêdayî ya.

Bi tekoşîna azadîya kurd re li kurdistanê, têkoşîna azadîya jinê re pêşket. Rengê jinê, mohra xwe wê rengê têkoşîna kurdistanê xist. Î ro, tekoşîna azadîya jinê ji sînore kurdistanê buhurîya û li giştîya dûnyê bûya xwediyê nav û dengêkî. Jinên kurd, ên weke Arîn Mîrkanan û hwd, ev dîroka jinê li kurdistanê bi berxwedanê û giyane berxwedana nivîsandin. Ancamên ku bi vê tekoşîna jinê a li kurdistanê bi tekoşîna azadîya kurd re derketina li holê, bûya rengê tekoşîn û modelekê civatî li giştîya rojhilat. Her wusa, di vê çerçoveyê de divê ku mirov li vê pêşketina li kurdistanê binerê. Tekoşîna jinê ku di roja me de li rojhilat, ku tenê di nava kurdan de bi tekoşîna azadîya kurd re pêşketî hebe, mirov divê ku çawa wê fahm bike û werêne ser ziman. Jina ku bi gotinên olî û rengê bawerîyê, di nava sînore **ajoya mêr, pergale desthilatdariyê û her wusa bêvîn hiştina wê ya li rojhilat** de hatî hiştin, ev tekoşîna kurd, weke tekoşîna modelî ya li dijî wê rewşa wê ku jin wê êdî bo azadîya li herderê pêş bixina ya **‘Pirsgirêka’ jinê, weke ku li rojhilat bi olê û desthilatdariyê re tê ditin pirsgirêka ajoya mêr a**

Pêşketina civatî, divê çerçoveyê de divê ku mirov li ser hebûn û pêşketina jinê re werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov dîrokê, têgîn û aqilê ku pêşketî jî ji bîr nekê û di temen de hilde li dest. Her wusa, wateyek ji wateyên jîyanê ên mirov re jî bi hizirbûn û bi hizir pêşketina xwe ya di jîyanê de ya. Di jîyanê de pêşketina mirov divê çerçoveyê de divê ku mirov hilde li dest. Têgîna pêşketinê, di vê çerçoveyê de divê ku mirov hilde li dest. Di aslê xwe de serdemên destpêkê ên şariştaniyê jî, bi civatî pêşketina wan, dema ku mirov li wan dihizirê, mirov bi têgîn û pêşketina jinê û her bi serdestbûna wê re dibînê. Di serdemên Sûmerî de têgînên bi navê jinê ên weke ku bi ‘lîpit Îştar’, ‘Lêlith’ û hwd re ku dhên ser ziman jî, ku mirov li wan dinerê, her wusa mirov vê yekê dibînê. Zagonên pêşketinê ên jîyane civatî ku zagonên îştar, Eşnûna û dayika hûrî û mîtannî dayika hebedê’ û hwd re dibin. Piştî zagonên weke zagonên Hemûrabî ku destûrên jîyanek bi mêr ên desthilatdarî û serdestîyê na, wê werina nivîsandin. Ev rewşên bi dîrokê re wê pirr zêde pêş bikevin.

Li kurdistanê, têgîna jinê, divê ku mirov hinekî bi teybet li ser biponijê û wê hilde li dest. Civate kurd, ez nikarim bêjim ku civat di vî warî de bêkeveşopî ya. Her wusa, nixê wê ên weke ‘keveşopîya hamawîyê’ û hwd, ku mirov tenê van jî hilde li dest, mirov wê bibînê ku keveşopîyek jinê ya ku divê ku were kifşkirin heya. Di nava kurdan de gelek minaqên jinê ên pîroz jî hena. Mînaq, di serdemên piştî hatina

îslamê de jî, wê ev çanda kurdan ya jinê wê di nava berxwedanaka ku bi wê dixwezê xwe biparêzê de bê. Rewşa dayika kurd ya Ûrmîyeyî ya dayika Annezê, ku şahîti jî kirîya û heta ku ji gelek aliyan ve piştgirî jî daya Mihemedê kûrê Şadadî û bi wê te temenê vê dewleta kurd jî avêtiya heya. Dayika Annezê, weke jineka kurd, serokê dewleta ku ya dewleta Eyerîdî ku di 9'min de jîya ya. Vê dayik û jina kurd, li gorî ku tê gotin ser 50 salî re şahîti kirîya û ev dewleta kurd bi rêve birîya. Li gorî hinek vegotinna jî, vê dayika kurd, nêzî 60 salî ew rêveberî kirîya. Weke vê, mirov dikarê gelek minaqên wê werêne ser ziman. Di aslê xwe de, dem di nava civate kurd de heta serdema ku di wê de Ahmedê Xanî dijî de jî, wê wusa bê. Ahmedê Xanê, vê rewşê dibînê. Dixwezê ku wê pîrozîya jinê bi renekî 'rûhanî' li ser vegotina xwe ya 'mem û zînê' re werêne ser ziman. Ev rengê hanîna li ser ziman a Ahmedê Xanê, li gorî rêgezên bawerîya ola ku ew jê ya jî, ku jinê zêde dernaxê li pêş, teybet û cuda ya. Di vê çerçoveyê de di çerçoveya civate kurd de, weke ku dixwezê ku renekî din ê pîrozîyê werêne ser ziman. Hanîna pîrozîyê li ser jinê re, em hema bêja tenê bi zanyarên olî ên kurd re dibînin. Ji wê û pê de, zêde em nabînin di serdemên îslamê de. Her wusa, berî Ahmedê Xanê, mirovên weke bawê Tahirê Uryanî û hwd, ku bi aslê xwe kurd in, wê bi vegotinên weke li ser "leyla û mecnûn", "ferhed û şêrîn" û hwd re werênina ser ziman. Ev vegotinên kurdîkî na û yên ku ev hanîna ser ziman jî kurd in. Navê 'şêrîn, bi xwe jî, ji kurdî navekî bi kok a.

Ev rengên hanîna li ser ziman ên van zanyarên kurd, mirov dikarê di wê çerçoveyê de weke hewldanaka wan ya bi watekirina jinê re jî werêne ser ziman. **Çi rasthatina ku em li kîjan zanyarên kurd dinerin, em rastî navekî jinê ku di nava jîyane wî de bi qadr û qiymet ku derketîya li pêş em dibînin. Bi zanyarên kurd ên bawê tahirê Uryanî re vegotinên weke "leyla û mecnûn", "ferhed û şêrîn" û hwd, mirov dibînê. Bi zanyarên kurd, ên weke Seydeyê Cizîrî re navê "xaçê" û vegotin û serpêhatîya wê dihê ditin. Bi seydeyê bateyî re bi vegotinên weke "zembilfiroş" û hwd re, xwe bide dîyarkirin. Bi navê Feqiyê Teyran re, navê "Dilberê", vegotin û serpêhatîya wê dihê ditin. Bi navê Ahmedê Xanê re navê "men û zînê", bi vegotin û serpêhatîya wê re dihê ditin. Her wusa, em van rewşan di çerçoveya rewşna civatên kurd ên civaknasî de divê ku di çerçoveya serdemên wan de bi teybetî lêbikolin û dahûr bikin. Her wusa, ev rewş, weke rewşna ku xwe bi zanyarên kurd re jî xwe didina dîyarkirin, di temenê wê de rengê rastîya civatîtiya kurd ê bi jîyan, kevneşopî û her wusa rengê**

pêşketina wê ve eleqeder a. Di serî de deman ku mirov ji vê aliyê ve mijarê hilde li dest, wê rengê pêşketina civate kurd bi rengên kevneşopî û pêşketina xwe ya bi demê re bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de têngîna jinê, her wusa, çend ku ne weke ya ku ji dilê dihe xwestin jî bê, wê bi awayekî xwe bi pêşketina van mirovan re li ser têngîna zanîn û wijdan re xwe bide dîyarkirin.

Em dema ku ji van mînaqên ku me li ser zaneyên kurd re jî hanî ser ziman ku mirov li wê dihizirê, her wusa, mirov dibînê ku çerçoveya civatî li ser rengê jinê re xwe dike ku biparêzê. Her wusa, çerçoveya têngîna ya jina kurd, bi kevneşopî, xwediyê dîrokek bi gelekî jî diçe serdemên berî hatina îslamê jî. Piştî hatina îslamê, wê weke ku derbeyek li vê rewşa nirxa civatî ya bi jinê re bike. Di vê çerçoveyê de, ji aliyekî din ve wê civate kurd bikeve nava tengzerîyan de. Pirsgerêka civate kurd ya ku xwe dide dîyarkirin, ew a ku wê çawa hem kevneşopîyên xwe û bawerîya xwe ya demê ku pêşketîya bi hevdu re bijîn. Şîroveyên ku li ser olê re dihen kirin, wê weke astangna li hemberê wê biafirênin. Lê di vê çerçoveyê de hewldana xwe parastinê, wê di çerçoveyek zêhnî ya bi berxwedanê de xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de wê pirsgerêkek jinê ji aliyê civatî ve jî di vê çerçoveyê de xwe bi civate kurd re bide dîyarkirin.

Di nava çerçoveya jîyane civate kurd de jin, wê bi dîroka xwe ya civatî re û bi kevneşopîyên xwe yên weke 'kevneşopîya hamawîyê' û hwd re hebe û bijî. 'Kevneşopîya hamawîyê', weke têngînekê di nava civate kurd de jinê weke 'rûmetê' dihe ser ziman. Di vê çerçoveyê de têngîna civatî xwediyê xateke dîrokî ya bi pêşketina xwe re ya. Têngîna civatî ya civate kurd, di vê çerçoveyê de dema ku mirov wê hilde li dest, divê ku mirov ji fahmkirina rastîya dîrokê ne hilde li dest. Her wusa, şîroveyên şaş ên li ser olê re ku rêveberîyên herêmê bi navê olê bo pêşxistin û parastina desthilatdariya xwe pêşxistina, wê bina weke derbeyekê li jîyane civatên herême. Her wusa, ev rewş, wê heta roja me, bi rengên feleketên weke ku bi destê rejimên herêmê ên weke Îran û tirkiya ku DAÎŞ derxistina li holê û li dijî kurdan û xalkên din dane şerkirin û hwd, wê xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de di aslê xwe de hêrîşên pêşî li ser van rêxistinên kûjar û 'krîmînal' re pêşî li hebûna civatan di çerçoveya tûnakirina wan ya ji dîrokê, tûnakirina temenê wan ê bi dîroka wan ya ku heyî û hwd re xwe dide nîşandin. Bi zihniyetî, rêxistin kûjar ên weke DAÎŞ'ê ku ji xalkên herêmê jin û keçan berhev bikin û birevênin û bibin li bazarên koleyan bifiroşin û hwd, bi rengê ketina mirovatîyê re ku çendî zihniyet qirêj di

çerçoveya xwe kirina desthilatdar de bi rejimên herêmê re heya. Rejimên herêmê, bi rêxistinên bi vî rengî, hertimî pêşketina xalkên herêmê tûnakirina. Li ser wê re jî, xwe jîyankirina. Ev zihniyet, her wusa di temenê pêşxistina pirsgrîkên civatî û pirsgrîkên weke pirsgrîka jinê û hwd de ya.

Qatil kirina keça kurd Özgecan Aslan û mîrê bêahlaq ku bi zihniyeta xwe re kûçikê dogehê ..

Qatil kirina keça kurd Özgecan Aslan, ev demeka ku di rojevê de li ser wê dihê nîqaşkirin. Ev keça kurd, ji aliyê çend mirovên ku nesibê xwe ji mirovatîyê û ahlaqê mirovatîyê negirtina ve bi awayekî hovane destavêtina li wê çêdibe û piştî wê dîsa bi awayekî hovane dişawêtênin û diavêjina devereke. Vê rewşê, divê ku mirov ji aliyê zêhniyeta mîr ya bênamûs lê ku xwe bi namûs dihênê ser ziman ve lê binerê. Mîrê bêahlaq û bênamûs, di roja me de bo kiryarên xwe yê qirêj, du tiştan ji xwe re dike maske. Yek, dewlet û desthilatdarî ya. Ya din jî, ol û bawerî ya. Her wusa,, ji aliyê dewlet û desthilatdarîya wê ve ku mirov binerê, mirov wê weke kiryarên ku ber hatina kirin, li çewliqê, Botanê, êlihê û herêmên din ên kurdistanê ku rayadarên dewletê dest avêtina keçên kurd, mirov dikarê bibîr bixe. Her wusa ji aliyê ol û bawerîyê ve ku ji xwe re dike maske jî, mirov dikarê rewşa DAÎŞ bigra bi sedan mînaqan mirov dikarê werêne ser ziman. Rewşa keçên kurdên êzîdî ku di destê DAÎŞ'ê de na, hê jî didomê. Ev jî, bênamûsî û bêahlaqîya mîr ya ku di bin maskeya ol û bawerîyê de dihê vêşartin û bi wê re jî dihê domandin a.

Her wusa, divê ku mirov van bûyan jî, weke bêwijdanîya zihniyetî ya mîr ku dewlet û desthilatdarîya wê û ol û bawerîya wê ji xwe re dike maske jî bibîrê. Rayadarên tirk, dem bi dem li kurdistanê, destavêtina kêçên kurd, weke politikayekê bijartina û hanîna ser ziman. Rewşa, li çewliqê ji aliyê 7 leşkerên tirk ve ku tecewûzî keça kurd hat kirin, mînaqek ji wê ya. Her wusa, weke, mirov dikarê gelek mînaqên din jî bîne ser ziman. Ev rewş, hemû jî, teybetmendîya wan ew a ku ew qatîlên ku ev bênamûsî û bêahlaqî kirina, bêceza hatina hiştin. Ev jî, bûya sedem û temen, ji kirin û kiryarên din ên ku li dijî jinê ku werina kirin bin.

Her wusa, li vir, divê ku mirov ji aliyê civatî jî ve jî li van bûyan binerê. Civate ku ahlaqê xwe windakirî mirov divê di vê çerçoveyê de werêne ser ziman. Ahlaq, tenê ne bi olê re ya. Xelatîya di zanîna mirovan de ew a ku li ol û bawerîyê xwe pêçan û girêdan, wê wan bigihêne ahlaqekî. Bûyarên ku rû didin jî, rastîya vê şaş fahmkirina olê didina

dîyarkirin. Heta ku dema ku tenê olê ji xwe re weke ast û rêgez hilde, wê hingê, ew bixwe jî, bê temenê gelek bûyarên bi vî rengî ên bi tûndûtûjî li dijî Jinê. Her wusa, Li tirkîya, 'fetwa' ya zewicandina 6 salî de jî rastîya vê zihniyeta xirab dihêne ser ziman. Berê jî, di hat gotin ku sînorê zewacê 9 sal a. Têgihiştineka ku zeweca zaroyeka 6 û 9 salî dide, ji aliyê wijdan û zanebûnê ve xwediye pîrsgirêkê ya.

Ahlaqê civatê, bi dîrok, çand, hûner û kevneşopîya wê re ya. Her wusa, ya ku bi demê re ahlaqê olê û bawerîyê û pêşketina wê jî dide dîyarkirin ev a. Dema ku civat, ji van dîrket û pêde, êdî wê bikeve nava tengezerîyên ahlaqî û hwd de. Bûyarên ku rûdidin jî, vê rastîyê didina dîyarkirin. Em divê ku Qatil kirina keça kurd Özgücan Aslan û rewşa ji aliyê DAÎŞ'ê ve ku destavêtina keçên kurdên Êzîdî, weke hevdu şrove bikin û werênina ser ziman. Ev, kirin, yek jî ji wan ti kesek nikarê ji aliyê ahlaqî, mirovî û hwd ve werêne ser ziman.

Li vir, divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku civateka ku ji nîrxên xwe yê civatî dîrketîya, ji ahlaqê xwe yê civatî, dîrokî û hwd jî, dîrketîya. Em divê ku vê yekê werênina ser ziman. Î ro, ya ku divê ev a. Her wusa, divê ku mirov van bûyan jî, weke bêwijdanîya zihniyetî ya mîr ku dewlet û desthilatdarîya wê û ol û bawerîya wê ji xwe re dike maske bibîne. Heta roja me, li Kurdistanê, çend bûyarên bi vî rengî bûna, yek jî ji wan, qatîlên wan ne hatina derxistin li holê. Destavêtin, weke tiştêkî ji rêzê hatîya pêşxistin. Her wusa, gelek destavêtin jî, di bin navê 'levkirina li dadgehan' de hatina bêceza hiştin.

Rejim û zihniyetên li rojhilat, di yekê jî ji wan de jin di temenê wekheviyekê de nayê ditin û nayê hildan li dest. Destûrên wan jî, di vê çerçoveyê de na. Her wusa, di gelek waran de, gelek destûrên ku ji wan sûd bihata girtin jî, hatina piştguhkirin. Jina ku weke dayik, xwîşik û hevjin, ne xwediye ti mafî ya. Li vir, di aslê xwe de li wî mîrê li rojhilat bi zihniyeta wî re divê ku mirov vê pîrsê jê bike, ku ew bixwe ji kê bûya çawa hatîya dînyê.? Di bersivdayîna vê pîrsê de, wê bêahlaqî û bênamûsîya herî mazin ya mîr bi zihniyeta wî re derkeve li holê. Mîr, bi vê rewşa xwe ya destavêtina li jinê, dibe weke kûçikê dojhê.

Li vir, divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku heta roja me, li Kurdistanê, hevî ji wê pergale dadê a metinger hatîya kirin. Lê tevî ku heta roja me, wê pergale dadê, ne hebûna wan naskirîya û ne jî ti pîrsgirêkên wan naskirîya jî, li hemberî wê ti artarnatîfên civatî li dijî wê ne hatina pêşxistin. Dema ku mirov bahse xwe parastina cewherî bike, divê ku mirov di van waran de bike. Her wusa, divê ku di nava civatê de,

pergale xwe parastina cewherî werê pêşxistin. Kesên ku bi vî rengî bînamûsî kirin, divê ku di wê çerçoveyê de, bêt ku hevî ji pergale dadê ya metinger werê kirin, divê ku kurdistanî xwe wê bersivê bidin û herina bi ser bûyarê de. Dada civatî, divê ku werê pêşxistin. her wusa, divê çerçoveyê de divê ku yên ku bi vî rengî destavêtin kirin, bêbersiv newina hiştin. Çend ku bi gotinî bahse rêxistinî û pêşketina tîgîna jinê li kurdistanê werê kirin jî, ji aliyê pîretikî û pêşxistina parastina cewherî de heta roja me, ti gavên li berçav ne hatina avêtin. Divîyabû ku li her bajar, bajarok û heta ku li gundan jî, di çerçoveya xwe parastina cewherî de, hêzên xwe parastinê ji nava civatê hatiban avakirin. Bi vê rengê, divê ku pêşîyar bûyarên bi vî rengî ên namerdana ku dihen hanîn serê kurdan, were girtin. Ew kûçikên dojhê ku van kiryanan dikin, bi vî rengî divê ku pêşîya wan werê girtin.

”

Di çerçoveya tîgîna newrozê de ku mirov li ‘mijara jinê’ dinerê û ankû newroz û jin li kurdistanê.

Di aslê xwe de, di çerçoveya tîgîna newrozê de li mijara jinê nerîn, wê bi teybetî, weke mijarekê xwe bide li berçav. Di vê çerçoveyê de ew pîrsgirêka ku weke pîrsgirêka jinê li kurdistanê jî ku xwe dide dîyarkirin, divê ku mirov bi teybetî ji du alîyan ve hilde li dest. Li vir, di serî de divê ku mirov vê yekê werêne ser ziman ku li deverêka din cihanê ku mijara jinê minaq bi du û ankû sê alîyan re werêne ser ziman, wê ew du û ankû sê alî, li kurdistanê bê çar alî. Ji ber ku li kurdistanê, aliyekî nêzîbûna li mijara jinê zêde ya? Sedema wê jî, bi dîrok, kevneşopîya wê re girêdayî ya. Minaq, weke ku em bi kevneşopîya newrozê re dibînin û her wusa di xate bawerîyê ya yazdanî de dibînin, jin bi ‘pîrozîyekê’ hatîya ser ziman. Ev rengê pîrozîya wê, di her demê de jî, xwe daya li dest. Her wusa, ku weke kevneşopîyaka jina kurd a û heta roja me jî, xwe daya domandin, "kevneşopîya jina kurd a hamawîyê", divê çerçoveyê de divê ku mirov bibîr bixê û werêne ser ziman.

Her wusa di vê çerçoveyê de mijara jinê, di nava civate kurd li pêş a. Lê piştî rengên bawerîyê ên weke îslamê û hwd hatin ku mijara li jinê di wê de hin bi hin dibê temenê pîrsgirêkan, wê ji vê aliyê ve di serî de bi vê aliyê ve hem di nava civate kurd de bê temenê tengezerîyan û hem jî wê bê temenê, pîrsgirêkên din ên civatî. Weke ku Ahmedê Xanê, ev mijar dîtibê, vegotina ‘mem û zîne’ di wê çerçoveyê de li ser rengê îslamê re bi pîrozîyeka ku weke kiras ku ew ji aliyê ve ku li jinê dike, mirov dibîne. Her wusa, bi zaneyênn kurd ên weke Bawê tahirê ûryan re jî, mirov

heman rengî dibînê. Lê ev hewldanên wan jî, wê têrê nekin ku pirsgirêk, hem didema wan de û hem jî di demên piştre de ku werina çareserkirin. Her wusa di vê çerçoveyê de ew têngîna bawerî ku jinê li şûn xwe dihêle û têngîna jinê a civatî ya kurdistanî ku weke ku bi 'kevneşopîya jina kurd a hamawîyê' re ku dihê ser ziman re wê bikeve nava tengezerîyeka civatî de. Ji vê aliyê ve wê pirsgirêk, xwe bidina dîyarkirin.

Ji ber vê yekê ya, ku di nava civatê de, wê piştre bi helwesta mirovan re 'dil waswasî' û hwd, xwe di wan de bide dîyarkirin. Wê li gorî, van nîrxên civatî tevgerihin û ankû wê li gorî ol û bawerîyê tevgerihin, wê weke 'pirsgirêkekê' xwe bide dîyarkirin. Di vê çerçoveyê de, di nava oldarîya îslamî a li kurdistanê de di vê çerçoveyê de weke ku bi bawê tahirê û ûryan û Ahmedê xanê re dihê ditin, wê li çareserîyeka wê bê lêgerîn. Di ancama wê de, wê berhemên weke 'men û zîn' û 'ferhed û şêrîn' û hwd, binivîsênin. Ev rewş, wê bi pirraniya zaneyên kurd re xwe bide dîyarkirin. Bi seydayê bateyê re bi 'zembîlfiros' re bi Feqiyê teyran re bi 'dilberê' re, bi seydayê cizîrî re bi 'rewşa xacê' û hwd re xwe bide dîyarkirin. Her wusa, ev nîşanaka ku ji binî ve kevneşopîya civatî dide kifşkirin. Lê ji serî ve weke ku bi pergale bawerîyê re dihê ditin, wê ew kifşkirina ji binî ve bi wê re levnekê. Ev jî, wê di vê çerçoveyê de bi rengê tengezerîyan xwe bide dîyarkirin.

Em dema ku li vê mijarê dihizirin, her wusa di vê çerçoveyê de em dibînin ku weke ku kevneşopîya ku weke ku bi newrozê û hwd re di nava civate kurd de pêşketîya û hwd, bi wê re wê di vê çerçoveyê de regekî pêşketinê ê dîrokî wê xwe bide dîyarkirin. Ev kevneşopîya dîrokî ya bi hezar salan, wê bi hebûna civatî re xwe bide dîyarkirin. Êdî di vê çerçoveyê de di çerçoveyekê de bi bawerî li hemberî hebûna civatê ketina nava pozisyonekê de divê çerçoveyê de mirov dikarê fahm bike. Her wusa, li vir, çendî ku mirov bi dîrokê re li vê rewşa newrozê, dihizirê, mirov di vê çerçoveyê re rastîya civatî bi wê re kifş dike. Di çerçoveya wê têngîna newrozê ya kevneşopîkî û civatî ku temenê pêşketina civatî a bi demê re li kurdistanê, pêşketina civatî dibe. Di vê çerçoveyê de pêşketina ku dibê, bi rengê civatî di rengê statûyek civatî ya xweza e xwe dide dîyarkirin. Her wusa, weke ku di newroza 2015'an de hat ditin ku hêrîşên li civate kurd weke ku bi komkujiya li Heseke û hwd hat ditin, bi wê re di çerçoveyeka ku hêrîş li wê pêşketina civatî dihê kirin de ew hêrîş û komkuji hat kirin. Em di vê çerçoveyê de divê ku werênina ser ziman, heman rewş di vê çerçoveyê de xwe di mijara jinê de jî dide dîyarkirin. Li gorî nîrxên dîrokî û kevneşopîya civatî ya kurd û kurdistanî

rasta ku jin di nava civate de bi vîna xwe re rabê ser pîyan û di çerçoveyek wekehevdû de tevbigerihê. Her wusa, weke ku bi 'YPJ'ê û hwd re ku dihê ditin bi hêzbûna wê ya bi leşkerî û hwd jî, di vê çerçoveyê de li gorî rastîya civatî ya kurdistanî ne xelat û ne şaş a.

Di vê çerçoveyê de dema ku mirov li kurdistanê di çerçoveya newrozê û nirxên kevneşopî ên civatî ên weke 'kevneşopîya jina kurd a hamawîyê' hwd de, ku em dihezirin, di vê çerçoveyê de mirov rastî vê rewşê tê. Her wusa, li kurdistanê, rejimên weke rejima îranê û rejima tirk û hwd, mijara jinê di çerçoveya dijberîyekê de danîna li ber xwe û bi wê diçina bi ser civate kurd de. Rengekî bi politikayên dewletê, ên weke bûyarên tecewûzê ku li hin bajarên kurdistanê ên weke Cizîrê, Batmanê, Sêrtê, Dersimê û hwd ku ji aliyê leşker û rayadarên tirk ve dihên kirin û hwd, di vê çerçoveyê de weke hêrîşeka bi plan a li vê aliyê civatê ê civate kurd jî divê ku mirov werêne ser ziman. Herî dawî, bûyara keça kurd Ozgecan Aslan, di vê çerçoveyê de bi politikaya dewletê ya li hemberî maf û azadî û rewşa pêşketina civatî ya jina kurd re mirov dikarê werêne ser ziman. Dema ku mirov van bûyaran, weke 'bûyarna ferdî' ku tenê hin kesna kirina, ku mirov werêne ser ziman, wê ev rengê hanîna ser ziman, wê bê weke 'sernûxûmandinek' jî.

Her wusa, kevneşopîya civatî ya civate kurd, bi kevneşopîyên wên weke 'kevneşopîya jina kurd a hamawîyê' û hwd re divê ku mirov werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de ev kevneşopî, di aslê xwe de hemû hêrîşên li hemberê jinê û jîyane wê bi her cûreyên wê re şermazar dike.

Di dema ku li rojavayê kurdistanê hêrîş hatin ser civate kurdistanîyan dîmenek ji helwesta jina kurd a bi rûmet.

Di nava kevneşopîyên kurdan de kevneşopîyek heya, ew jî ew a ku dema ku du aşîr bin, mêr bin û ankû komên civatî bin ku ketina berhevdû de ku bi hevdu re şer bikin û ku jinek kurd çû û li nava wan sekinî û ew 'tulbenta' li ser serê xwe di nava wan de avêt ardê, hingî ew wê di cih de ku şer dikin wê dawiyê li ser bênin û ku li berhevdû sekinî bin ku bi hevdu re şer bikin, wê di cih de dawiyê li wê li berhevdû sekinîbûnê bênin. Ev, weke kevneşopîyeka rûmetê ya ku li ser nayê nîqaşkirina jî di nava civate kurd de. Her wusa, aliyekî din jî ê vê kevneşopîyê heya. Ew jî, ew a ku dema ku 'jinê ji mêr re got ku bibaz û her welatê xwe biparêzê', ji wî mêrî re jî bêrûmetîya ku bisekinê. Di cih de, dirabê û diçê û welatê xwe diparêzê. Bi wê re jî, di nava kurdan de, ev kevneşopî jî heya, dema ku jinekê rahişt a çekê û derket li holê ku welatê xwe biparêzê, ku

mêr ew dît û bêdeng ma, ew jî bêrûmetîya bo mêr û malbate wî giştî jî. Weke ku çawa ku dema ku du alî hatina berhevdû ku bi hevdû re şer bikin ku jinek çû û di nava wan de sekinî û 'turbenta' xwe di nava wan de avêt ardê û bi wê ew jî dawî li wê şerê xwe yê ku dikirin û ankû ku wê bikin ku tînin, bi heman rengî, dema ku jinê bi rengê din jî, bi parastinê xwe amede kir û ku mêr li wir bêdeng bû, ew jî bêrûmetî ya.

Li ber wê dîmenê ku çend dayikên kurd xwe bi çek û raxt kirina bo parastina Kobanê, ku kî jî bê bila bê ku bêdeng ma, ew dinava kurdan de, weke "stûtawandin"ekê dihê herê kirin û ji wê re di nava kurdan de dihê gotin "hîz". Yanî mirovê 'hîz', ku dest li mal û canê wî were avêtin, li ber wê bêdeng û bêxam a. Mirovê hîz, dema ku hêrîş were ser male wî û warê wî, ew di bêdeng û bêxam a. Mirovê hîz, mirovê ku bêrûmet a. Ev, ku mîrek jî ba, di demên berê de, ji wî re jî dihat gotin. Ev rewş, weke rewşek teybet a civatî ku bi hezaran salan di nava kurdan de dihat ser ziman. Gotina jinê, di wê demê û rewşê de, li gorî wê dihat hanîn li cih. Hanîn li cih gotina jinê jî, ji rûmet û şerefê dihat hasibandin. Ev kevneşopîya kurdan, bi hezaran salan di nava kurdan xwe jîyandiya. Yên ku heta roja me jî ew dane jîyandin û parastina û domandina jî dîsa jin bûna. Lê mêran ew kevneşopîya xwe ji bîr kirina. Ji bîrkirin jî, di vê rewşê de ji bêrûmetîyekê dihê hasibandin. Di serî de, divê ku mirov vê yekê binxat bike û bêne ser ziman.

Di farqe wê dîmenê çend dayikên kurd ên ku xwe bi çek û raxt kirina, ji wê kevneşopîya wê ya ku dema ku ew diçê di nava du aliyên ku li berhevdû sekinîna ku bi hevdû re şer bikin û ku ew dayîk diçê û di nava wan de disekinê û wê turbenta xwe di nava wan de di avêje ardê û dawî li wê şerê wan û ankû li berhevdû sekinîna wan tîne nîn a. Bi wê dîmenê, dayikên kurd "peymanê rûmetê" dane hemû civate kurd. Ew peyame rûmetê jî, ew a ku "rabin û war, ax, rûmet û nirxên xwe bi civate xwe re biparêzên." Peyam ev a. Ji vê peyamê, ti mirovê kurd, nikarê xwe bi şûn ve bidîyê de. Xwe bi şûn ve dayîn jî, bêrûmetîya. Di serî de, divê ku mirov vê yekê bêne ser ziman.

Civatek, bi ziman, çand û kevneşopîyên xwe re heya û xwe li ser lingan digirê. Civat, li xwe dihezirê. Wê çawa xwe biparêzê, li wê jî dihezirê. Ev kevneşopîya kurd, nîşanak û hebûna wê ya. Ev kevneşopîya kurd, bangê li hemû kurdan dike ku "rûmeta xwe biparêzên." Ev rengê parastinê, ew a ku dema ku hêrîşek were ser mal û warê te ku li ber wê li berxwe bide, ku dema ku piçûk xistinek li dijî civate pêkhat ku li ber wê were sekin in û li ser temenê parastina maf, azadî û rastteqînîyê wê

parastinê bike. Di serî de, parastina maf û azadîyê xwe di çerçoveya hebna civatî û nîrxên de, di temenê vê kevneşopîya civatî a kurdî de heya. Lê aliyekî din ê vê kevneşopîyê jî, ew a ku hertimî tekoşîn di temenê rastîyê û parastina rastîyê de dihê kirin. Yanî, felsefeya civatî bi têgihiştina aqil û rastîyê bi vê kevneşoopîyê re heya.

Ev kevneşopî, di temenê wê de pîrozîya jinê heya. Ahmedê xanê, dema ku pirtûka xwe ya bi navê 'mem û zînê' dinivîsîne jî, li gorî wê kevneşopîyê û pîrozîya wê dinivîsîne û dihêne ser ziman. Li vir, ast û rada jinê a di nava civatê de jî mirov dikarê fahm bike û werêne ser ziman. Ev kevneşopîya jinê, bi teybetî, weke kevneşopîyeka civatî a ku asta wê pîrr bilind bû. Ev kevneşopî, kevneşopîyeka wusa ya ku ti kesek nikarê li ber wê bêhûrmetîyê bike. Di nava civatê de ku mirovek, rewşa wî çi bê û çawa bê, û xwediyê çi pozisyonê bê, nikarê li dijî vê kevneşopîyê rabê û bêhûrmetîyê bike. Ku em mîrekî kurd jî bê, nikarê w bêhûrmetîyê bike. Ku mîr jî bê, ku li dijî wê kevneşopîyê bêhûrmetî kir, weke ku li dijî civatê giştî wê bêhûrmetîyê bike, tê ditin. Ji aliyekî din ve jî, ku mîrekî bê, ku ew bêhûrmetî kir, wê ew kirina wî ji wî re bibe nav û di nava xalkê de were ser ziman. Her ku navê wî hat hildan, wê bê gotin ku 'di vê demê de û li vê derê, vî mirovî û ankû mîrî ev bêhûrmetî kirîya li ber vê kevneşopîyê.

Divê ku mirov, vê kevneşopîya civatî a kurd, baş fahm bike. Di aslê xwe de, ew 'kevneşopîya hamawîyê' ya, ku di berhema Ahmedê Xanê a 'mem û zînê' de jî bahse wê dihê kirin, ku jinek tulbenta xwe di nava mîrê bota û mem de diavêje ser taxtê kişikê(sedrencê). Ev kevneşopî, kevneşopîyeka civatî a kurd ya ku bi hezaran salan dijî ya. Hertimî, di vê warê de, jin bûna xwedî weyn û rol di nava civatê de. Dema ku şer di nava beşên civatê de çê dibûn, wê Jinan giranîya danîna li holê, ew şer bida sekinandin û wê aşîtî di nava wan de bide çêkirin. Lê aliyekî din jî, ew a ku dema ku telûkeyek were ser mal û war jî, hingî ku jinê got "rabin û herin welatê xwe biparêzên", wê ti kesek ji wê re ne bêje na. Ev, weke destûreka civatî ya ku pîrr kevn û ku nebê nabê ya. Li vir, divê ku mirov vê aliyê vê kevneşopî baş fahm bike. Heta sadsale 20'an, di nava aşîrên kurd de vê kevneşopîyê bi heman rengî xwe parastîya. Heta ku dema ku hêrîş dihên ser aşîrê, wê aşîr hemû bi yekdengî li dijî wan hêrîşan bisekinê. Mîr, û ankû weke ku piştî hat bi nav kirin, 'axa', wê vê kevneşopîyê bide domandin. Bi wê, wê li civate xwe xwedî derkeve. Lê dema ku hêrîş hatina ser civatê, û mîr û ankû axa li ber wê bîdeng man, ew bêrûmet in. Ji aliyê civatî ve jî, bi wê rengê dihê ser ziman. Mîrek ku

ne li cem civate xwe ba, ew bêrûmet jî dihat ser ziman.

Ev kevneşopîya civatî, bi hezaran salan xwe jîya ya di nava kurdan de. Î ro jî, jinên kurd û ankû wan dayikên kurd, li gorî wê kevneşopîyê deng dane û bangî hemû andamên civate kurd kirina ku rabina ser pîyan û li rûmeta xwe xwedî derkevin û civate xwe biparêzên. Ev, peyame rûmetê a vê kevneşopîyê ya ku van dayikên kurd daye civate xwe, mirovê kurd ku ê ku li ber wê bêdeng jî bê, ji wî bêrûmettir ti kesek tûna ya. Bange dayikên kurd a rûmetê, li hemû beşên civate kurd a. Bi giştî jî li hemû mirovên ku piçekî hîssîyeta rûmetê pêre heya. Her andamên civate kurd, bo rûmeta xwe mecbûra ku bersivê bide vê peyame rûmetê a dayikên kurd de.

Di nava kevneşopîyên berê de, çend ku di roja me de em rexne jî dikin, lê jin bi 'rûmet' hatîya ditin. Her wusa, ji aliyê olî ve jî 'pîroz' hatîya ditin. Î ro ku em li olên kevn ên civate kurd ên weke êzîdîtiyê binerin, emê bibînin ku jin hatîya pîrozkirin. Ew gotina rûmetê jî, di temenê vîna jina kurd de bi wate ya. Her kurd, divê li rastîya xwe ya civatî vegehihê û di vê temenê de li xwe bipirsê û li rûmeta xwe xwedî derkeve. Dayikên kurd, deng dan û gotin 'roj roja rûmetê ya.' "Peyame rûmetê", ragihandin bo hemû kurdistanîyan. Ev peyam, bo bakûr jî, rojhilat jî û başûr jî ya. Ev peyame rûmeta kurd a. Peyame jina kurd a. Peyame civate kurd a.

Newroz û pîrozkirina wê, û pêşketina kevneşopîya wê ya hemdem di roja me de

Newroz weke kevneşopîyek hemdem wê, piştî salên 1980 û pê de wê dem bi dem wê li kurdistanê wê derkeve li pêş. Heta wê demê wê, gelek kurdên ku ew bi wê kevneşopîyê ve ra bûna jî wê, yan di malên xwe de wê pîroz bikin û yan jî wê bi awayekê bi dîzî û vêşarî wê, ew wê bijîn. Lê bi demê re wê, hin bi hin wê, bi nav û çanda wê re wê, derkeve li pêş. Newroz wê, weke çandak berxwedanî wê, ji destpêka wê ve wê pêşkeve. Wê dema ku mirov demên wê yên berê wan hilde li dest wê, bi wê rengê wê, hebê. Demên pêşketina newrozê bi dîmenî mirov dikarê wê bi demê re di bin sê serekan de wê, hilde li dest û wê werênê li ser ziman. Wê dîmen û sereka pêşî wê ew bê ku wê, di destpêkê de wê newroz wê, weke kevneşopîyek pîroz wê, bi hazaran salan wê bijî bê. Wê, bi wê rengê wê, kesên ku ew bi wê kevneşopîyê dijîn wê, bi çanda wê re wê, xwediyê

kevneşopîya wê ya civakî û olî jî bin. Wê, dema ku mirov di nava xate ola yazdanî binerê wê mirov wê bibînê ku wê bi wê re wê, weke pîrozkirinek pîroz wê derkeve li pêş. Wê, bi wê rengê wê, di wê rojê de wê, li gorî adetên civakî wê, werê jîyankirin. Wê, di nava jîyanê de wê, mirov bi çi bawerî û çandê wê bijî wê, bi wê re wê, xwe bide nîşandin. Di nava bawerîyên kurdistanî ên demên bûhûrî de jî wê mirov karibê wê, têgîna newrozê bi awayekê wê kifşbikê û wê werênê li ser ziman. Di demên sûmerîyan de jî wê, dinava çandên weke yên îştar û hwd de wê, were dîtin. Wê piştê wê, di nava çandên weke yê, mîtrayî û zerdeştî û hwd de jî wê, piştê wê, mirov rastî têgihîştin, felsefe wê ya jîyanî û çanda wê ya civakî wê were. Di wê rengê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekî giring wê, werênê li ser ziman.

Di nava kurdan de wê, newroz wê, weke çandak civakî wê bi hezaran salan wê bijî. Di wê rewşê de mirov, dikarê wê bêjê ku mirov çanda newrozê li berçav negirê û hewlbidê k urastiya civakî a kurdistanî fahmbikê wê, weke ku wê, ji gelek alîyan ve wê, kêmbimênê.

Weke alî û dîmenekê din ê duyem jî wê, bi çanda berxwedanê wê were li ser ziman. Di wê rewşê de wê, dema ku wê, bahsa çanda berxwedanê wê li kurdistanê wê were kirin wê, di cih de wê, nav û çanda kawayê hesinkar wê, were berbîra mirov. Tê gotin û bawerkirin ku wê kawa wê, dema ku wê li dijî Dahaq wê, bidest berxwedana xwe wê bikê wê, di roja pîroz a newrozê de wê, dest pêbikê û wê serkeve. Di wê rewşê de wê, ev jî wê, weke rewşeka çandî a wê têgînê jî wê, were ser ziman. Lê newroz wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, mirov karibê wê, weke aliyekê din ê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, weke çandaka civakî wê, were dîtin. Wê, bi reng û awayekê bi xamla jîyanê re wê, were li ser ziman. Di wê rojê de wê kurd wê mal û serûberên xwe wê, xweşiktir bikin. Wê cil û bergên nû wê li xwe kin. Wê, xwarinên xweş û şêrîn wê di nava xwe de wê çêbikin. Wê bi hevdû re wê, bikomî wê ronihîn wê, hevdû di wê rojê de wê pêşwazî bikin. Di wê rojê de wê, kesên diljihevdûmayî wê, dilên xwe li hevdû wê xweş bikin û wê, li hevdû wê werin. Wê, di rewşek civakî de wê, nava xwe û dora xwe wê xweş bikin. Newroz wê, weke çandaka civakî ku wê, ji wan rewşan û rewşên weke wan re ku wê bê wesîle. Di wê rewşê û awayê de wê newroz wê, weke çandaka civakî wê, mirov wê karibê wê werênê li ser ziman bê.

Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê, çanda newrozê wê, weke çandak pîroz jî wê, were dîtin û li ser dest wê were girtin. Wê, bi wê re wê, çanda newrozê wê, were hildan li dest.

Dema ku mirov bahsa çanda newrozê bikê wê, demên dawî ên civake kurd ku wê di bin pêvajoyên rengên hêrîşan de bin wê, zêdetirî wê, bi wê re wê, werina li ser ziman. Di dewama wê de wê, ew jî wê, were dîtî ku wê, di nava wê çanda wê de wê, mirov wê, hin bi hin wê, weke ku wê, bi xwe û mejuya xwe re wê rûbirû wê werin wê di nava rewşekê de wê, li wê binerin. Di aslê xwe de wê, newroz wê, weke dagera rojane a vê serdemê ku wê herkesek wê li xwe bihiş bibê û were wê, were dîtî. Wê bi wê re wê, xwe naskirinek wê bibê. Di wê rengê de wê, di roja me de wê, weke çandaka ku wê, hebûna civakê wê li dijî pêvajoyên bişavtinê wê bikê rewşek li berxwe xistinê de. Her beşên civakê wê, bi wê re wê, li hevdû wê bigihijina li hevdû. Wê bi wê re wê, newrozê wê weke darek civakî wê bi têgihiştin bikin ku wê di bin wê û siha wê de wê li hevdû wê bigihijina li hevdû. Wekî din jî wê, bi çanda wê re wê, xwe bi hevdû re û bi hebûna hevdû re wê pêşbixin. Di wê rewşê de wê, newroz wê, di roja me de wê, bê nav û çanda civakî a li xwe vegerînekê. Ber vê yekê ya ku wê, bi zêdeyî wê, bê xistin bin pêvajoyên hêrîşê de. Her çendî ku wê rejimên ku kurd û kurdistan di nava wan de hatiya qatkirin wê, weke ku wê "li wê xwedî derkevin" jî lê wê, di aslê xwe de wê, di bin wê nav û rewşa bi rengê li wê xwedî derketinê de wê çawa li wê xwedî derneketinê wê pêşbixin û wê, bi nasnemaya wê ya civakî wê dûrbikin wê, bi wê armancê bê.

Newroz wê, weke felsefeyek jîyane civakî û têgihiştinek xort a dîrokî ku wê, ji herkesekê re wê bê fahm wê, di roja me de wê, were dîtî. Di wê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê, weke çandak pîroz a ku wê, dîroka wê ya kevn wê, heta demên sûmerîyan wê herê bê. Di dewama wê de wê, dema ku mirov li rengên pêşketinên demên bûhûrî ên civakî dinê jî wê, di wan de wê têgihiştin, çand û felsefeya civakî a newrozê wê di temen û nava wan de wê were dîtî û kifşkirin. Di wê rengê de wê, weke mîreteyek mirovî û mirovatiyê a pirr kevn wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Bi teybetî li kurdistanê wê, çanda newrozê wê, ji temen ve wê di nava hebûna civakê de wê, ji du alîyan ve wê bi giştî mirov dikarê wê, fahmbikê û wê, werênê li ser ziman. Aliyê pêşî wê, ew bê ku wê civak wê, bi wê weke ku wê were li xwe û wê, newroz wê ji wan re wê, weke nasnemeyek hebûnî wê, xwe bide diyarkirin bê. Wê bi wê re wê, rewşek parastinî a çandî, civakî û hwd wê, bi wê re wê, bi têgihiştin û pîrozkirina newrozê re wê were dîtî. Aliyê din jî wê, ji aliyekê din ve jî wê, weke ku em bikevneşopîya wê ya berxwedanî a weke bi çanda wê ya bi kawayê

hesinkar re mirov kifşdikê wê, temenê çanda berxwedana civakî bê. Wê, piştî salên 1990î û pê de wê li dema ku wê, berxwedana civakî wê bi ber girsebûnê ve wê herê wê, bi wê çanda newrozê re wê, hin bi hin wê reng û awa wê bistênê. Li herêmen botanê ên weke cizita bota û nisêbînê û hwd re wê, pîrozkirinên girseyî bi berxwedanî wê werina kirin wê, piştî re wê, rengê pîrozkirinê demên piştî ên deverên cûr bi cûr ên li kurdistanê jî wê bidê dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, weke dîmen û aliyê sêyem wê ev aliyê newrozê ê çandî wê bi têgîna berxwedanîya civakî re ku wê derkeve li pêş wê, were dîtin. Wê bi wê re wê, ev wê, temenê weke çandak girseyî a pîrozkirina newrozê jî wê bi wê re wê biafirê. Di wê rewşê de wê, mirov wê, bi rengên wê yên jîyanî re wê, ew wê nasbikin û wê bi pîrozkirin û çanda wê re hevnasînê wê bikin û wê haşîr û naşîr bibin. Ev rewş wê, bi demê re wê, dema ku wê, her sal wê li kurdistanê û deverên din ên dervî kurdistanê ên ku kurdistanî û dostên wan li wan hena ku wê were pîrozkirin wê, bi wê re wê, çandak giştî a pîrozkirinê jî wê bi wê re wê, bidê afirandin û wê, bêtê li berçav. Newroz wê, dema ku ew hat pîrozkirin wê, bi demê re wê, hin bi hin wê mirov wê li wê bihizirê û wê bipirsê ku ew çi ya û kengî destpêkiriya. Wê bi demê re wê li çanda wê ya fahmkirinê wê hin bi hin wê zêdebûn wê bibê. Bi demê re wê, ew çanda wê, weke rewşek xwezayî a civakî wê, bi demê re wê, pêşkeve.

Çanda newrozê a civakî wê, ji temen ve wê kifşkar bê. Wê, di serî de mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê giring wê, werênê li ser ziman. Newroz wê, piştî jibîrkirinê bi hazaran salan ku wê bi dîrok û mejuya civakê re wê di mejiyê wê de wê bibin wê, bê temenê bi bîrkirinê. Ya ku wê, bê temenê li xwe vegerînê jî wê, di aslê xwe de wê, bi demê re wê ev bê. Bi wê re mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku me hinekî li çend deverên li jor jî hanî li ser ziman ku wê çawa wê pêvajoyên hêrîşê wê li hebûnba civakê wê werina pêşxistin. Wê, li dijî hemû herîşan wê, çanda newrozê a civakî wê, hem bi berxwedêriya wê û hem jî bi têgîhiştina wê ya civakî wê bê temenê xwe afirandin û hanîna li ser ziman. Her newroz, wê her saleka wê ya ku ew dihê pîrozkirin wê bi serê xwe wê, weke mejuyek û dîrokek bi gelek rûpelan ku ew li demê dimenê jî wê, xwe bide dîyarkirin. Wê di wê rengê û awayê de wê, mirov dikarê bi teybetî wê, werênê li xwe ziman bê. Fahmkirina newrozê wê, weke fahmkirinek bi mejuyî wê, hertimî wê, bandûra wê bi civakî wê pirr zêde wê hebê. Çanda wê û kevneşopîya wê, ji gelek aliyên ve wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Mirov dikarê

wê, fahmbikê. Fahmkirina wê, di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê çandî ê civakî wê hertimî wê bimênê. Di roja me de wê, çendî ku wê, ji ber berxwedana civakê a li hemberî hêrîşên li ser serê civakê wê, di şêwa û awayek ramyarî de jî wê, xwe bide dîyarkirin jî lê wê, di aslê xwe de wê, hertimî wê, bi têngî û reng û têngihîştina xwe ya çandî a civakî têngihîştinî wê, **bide dîyarkirin**. ..

Dema ku mirov hewlbide ku newrozê bi çand û mejuya wê re wê fahm bikê wê, dîrokek pirr demdirêj wê derkeve li hemberî me. Dîroka newrozê a civakî wê, weke dîrokek kevn bê. Wê di her demê de wê, weke çandek civakî a afrîner wê, têngîna newrozê wê, xwe bide dîyarkirin.

Fahmkirina rastiya newrozê a civakî wê, li kurdistanê wê, bi serê xwe wê, weke têngînek afrîner a têngînî bê. Wê, di wê çerçoveya wê de wê, dîrokek civakî wê, were hûnandin û pêşxistin. Di demên wê yên berê de wê, bi awayekê baweriyî jî wê, were tefsîrkirin û hanîn li ser ziman. Minaq ku mirov dîroka pîrozkirinê bi baweriyî ên herêmê mirov li wan binerê wê, ji aliyekê ve wê, bi wê rengê re wê, xwe bide dîyarkirin. Kevneşopîya newrozê wê, dema ku mirov li wê dihizirê wê, çendî ku wê, bi wê rengê wê di demên wê yên berê de wê, bi têngînek baweriyî jî wê li wê were nerin jî lê wê, di aslê xwe de wê, bi rengên civakî wê, di her demê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di nava rengên ku wê, di newrozê de wê, werina çêkirin û ankû weke cil li xwekirin de wê, kesk, sor û zer wê, zêdetirî wê derkevina li pêş. Ev her sê reng wê, weke rengna kurdistanî ên bawerîya wê jî bin. Di nava bawerîya wê ya kevn a yazdanî de wê, ev wê, hebin. Minaq em li tefsîrên weke yên şahmaran û hwd dinerin wê, dema ku wê ew wê werina çêkirin wê, ev reng wê, bi wan wê werê çêkirin. Wê di dewama wan rengan de wê, têngînên baweriyî wê, werina esasgirtin ku ew bi wan werê hanîn li ser ziman.

Em dema ku di roja me de wê wê têngîna newrozê bi têngihîştinek hemdem wê dikin ku wê fahmbikin jî wê, bi wê re wê, mejuya wê, xwe bi wê fahmkirina me re wê bike ku wê bide dîyarkirin. Ber vê yekê wê, dema ku mirov wê, dikê ku wê fahmbikê wê, bi wê re wê, xwe ji aliyekê ve wê, bi wê rengê wê, bide dîyarkirin. Têngihîştinên newrozî ên civakî wê, bi wê re wê, bi rengên wê re wê, bidina dîyarkirin. Herî zêde wê, weke têngînek rengînî wê xwe di mejîyan de wê, naqş bikê. Wê, bi wê re wê, bîrê li ser ziman.

Minaq wê têngîna newrozê wê, weke têngîneka ku mirov wê, dikarê weke têngînekê fahmbikê wê, rengê rengên wê xwe bi wê têngînê re wê bidina dîyarkirin. Newroz wê, kevneşopîyên bi demê re ên demdirêj wê pirr

zêde bi awayekê bandûrker wê hebin. Her wusa wê, li ser wê re wê rewş û tişt wê, bi awayekê baş wê, bi wê re wê, werina bi watekirin.

Newroz wê, di nava kurdan de û di demên berê de wê, weke demsale nû wê, were dîtin. Weke destpêka biharê wê, were şîrovekirin û wê, bê hanîn li ser ziman. Di rewşa gûharînên demsalî de wê newroz weke destpêka wan jî wê, were destnîşandkirin. Demsale biharê de wê, destpêkek bi xwezayê re wê hebê. Wê şînahî wê, bibê û zêde bibê û wê weke rengekê jîyanî wê, xwe bide dîyarkirin. Wê, şînahî wê, zêdetirî wê weke destpêkek demî wê, were hanîn li ser ziman. Wê, bi wê re wê, xweza wê, di wê de wê gûharîn bibê wê, xwe nû bikê. Wê rengên nû wê, bi xwe re wê, derxê li holê. Di wê demsale biharê de wê, roj wê, bi rojhniya xwe re wê, hertimî wê hebê. Rohniya rojê wê, di rewşa afirîna xwezayî a bi wê rengê de wê, weke aliyekê din ê bandûrker bê. Wê, ji wê aliyê ve wê, ew wê, weke rewşek ahengbar a xwezayî bê. Roj ji xwe wê, bi rohniya wê re wê, bi navê yazdanê mazin re wê bê hanîn li ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, di demên berê de jî wê, weke bawerîyekê wê, ser ziman ku 'yazdanê mazin bi rohniya xwe re ew xwezayê di afirênê.' Têkiliya di nava afrînerîya xwezayî û rohniyê de wê, bi wê rengê wê di mejîyan de wê bê danîn li holê. Di demsalên zivistanî de wê, zêde serma, saqam û negermbûn wê hebê. Wê roj zêde dernekeve. Wê, bi wê rengê ew weke demek xamgîn û ne nexweş wê were li ser ziman. Dema ku wê, gûharîn bi xwezayê re wê bibê wê, bi zêde derketina li holê a rojê re wê derkeve. Wê bi wê rengê wê, têkiliya wê re wê, were hanîn li ser ziman. Li vir ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê din jî wê, werênê li ser ziman ku wê rewşa xwezayê wê, weke rewşek kifşkar wê bi têkiliya wê ya bi rohniya rojê re wê, were hanîn li ser ziman. Di rewş ji hevdû cudakirina rewşa rohniyan de wê, rewşa rengên rohniyan wê, tefsîrîkirinên bi wan re wê, were kirin. Minaq rohniya bêî rohniya rojê wê, di kurdî de bi navê "rohniya sayî" wê were bi navkirin. Ev rengê rohniyê wê, weke rohniya ji heyvê jî wê, were dîtin û ser ziman. Her wusa wê, di wê rengê de wê, ew wê were li ser ziman. Li kurdistanê wê di demsalên havînan de wê, hertimî wê, di dema havînê de wê, rohniya heyvê wê, pirr zêde geş û xort wê birîqîna wê li dunyayê wê bibê. Wê, di nîvê şevê de wê, weke hema bêja ku roj bê. Wê ji wê rohniyê re wê, bê gotin rohniya sayî.

Wekî din wê rohniya rojê a zer wê, di wê rewşê de wê, bi têkilî û rewşek teybet wê bê hanîn li ser ziman. Rohniya rojê wê rengê wê, zer bê. Wê di hin rewşna zêde germ de weke ji êgir û hwd wê, zor bê. Di wê

rewşê de wê, rengên ku ew li berçav diafirin wê, hewlbêdayin ku ew werina tefsîrkirin. Di bawerîya mîtrayî û piştre ya zerdeştî de wê, tefsîrkiirna rengan û ji wan derxistina wateyan wê, di wê çerçoveyê de wê pirr xort bê. Têgihiştina rengan wê, zêdeyî wê, weke renekê fahmkirina jîyanê wê, li wê were nerîn. Bi wê, hewl bê dayin ku rewşa nava jîyanê werina fahmkirin. Rengên herî zêde ku ew li berçav diyarin û weke ku ew hena wê, li wan bê ponijîn. Di wê rewşê de wê, rengên weke yên kesk ku weke rengê xwezayê, rengê zer ku wê weke yê tîrjên rojê û sor ku weke ji êgir û hwd wê, rengna sîmset ku ew heyîna li jîyanê û weke dagerên têtînen pîroz ên yazdanî bin wê li wan wê were nerîn. Ji hevdû afrîna rengan û di dewama wê de wê, dema ku wê xweza bibê ku wê, bê bawerkirin ku wê dema ku rojhniya yazdanê mazin a ji rojê da dunyê ku wê ew şînahî bibê jî wê, renekê fahmkirinê ê di wê rengê û awayê de ku mirov wê, dikarê wê fahmbikê wê, bi wê rengê fahmkirina wê felsefeyê de wê, xwe bide diyarkirin.

Li vir wê dema ku mirov wê li rewşa rengan bihizirê wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê reng wê li gorî wasifiya wan wê, li wan wê bê hizirê kirin. Wê li ser wan re wê li jîyanê wê, werê hizirkirin. Kîjan reng çî hêstê bi başî û ankû ne bi başî dide mirov wê, ew jî wê, weke aliyekê din ê têtîna gîyanî a derûnî bê ku wê mirov karibê wê, fahmbikê bê. Bandûra rengan li ser hebûna mirov a jîyanî û gîyanî wê, di wê rengê û awayê de wê, di gelek tevîsîrên demên berê ên bawerîyên kurdistanî de mirov wan dikarê kifşbikê. Di wê rewşê de wê, reng wê, weke rewşna ku wê jîyane mirov wê bi têtîna xwe re wê bidina diyarkirin jî bin.

Rengê sipî wê, weke rengê sadê û jîyanî û heyînî wê bê dîtin. Rengê reş wê, weke rengê nebûnê û nexweşîyê wê li wê were nerîn. Weke du rengên vajî hevdû jî werina tefsîrkirin. Minaq wê, rengê sipî weke dagera başîyê û yê reş weke yê dagera nebaşîyê wê, were dîtin. Ji vê aliyê bi hişmendî fahmkirinê ve wê, reng wê, weke dagerên rewşên başî û nebaşîyê jî wê karibin werina salixkirin. Ji aliyekê din ve jî wê, bi têtîna rengan wê, metran ankû bawermendên mîtra wê, rengan wê weke rewşna bandûrkirinê wê li ser keseyetîyê re wê şîrovebikin. Minaq wê rengê şîn weke yê başîn, bêhnfirehê û zanînê bidin nîşandin. Rengê sor weke jidahîbûn û sorbûn û biryardariyê wê **şîrovebikin**. Ev rengê fahmkirinê ê li ser wasifiya rengan re wê, weke renekê fahmkirinê ê bi hişî ku wê, temenê fahmkirina bi aqilê şûbjektiv jî bê. Bi gotineka din weke aliyekê din ê aqilê afrîner jî bê. Ji vê aliyê salixkirina rengan li ser têtînen obje û şubje û ankû bi felsefikî maddeyî û ankû ne maddeyî jî wê,

di ahengekê de wê, temenê fahmkirina mirov a bi rengê dîtbarîyên wî yên salixkirî re jî bê. Reng wê ji aliyekê ve wê, çendî ku weke rewşna dîtbar bin wê di wê rengê de wê, dema ku mirov bi aqilê hemdem wê hilde li dest wê, weke rewşna darêjkî ên têtgînî jî wê mirov karibê fahmbikê û hilde li dest. Têtgîna rengê wê, bi aqilê mirov wê, ji du aliyan ve mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Aliyek bi rengînîya wê ya. Aliyê din jî wê, bi darêjka wê ya rewşî û ankû tiştî bê. Têtgîna estetîkê wê weke têtgîneka adilandin, levhanîn û xweşikatiyê wê, mirov karibê wê, di wê rengê de wê, levhanîna bi rengînî û darêjkê re jî wê, hilde li dest û wê fahm bikê. Wê, di wê rewşê de wê, bîriqîna têtgîna estetîkê wê, bi fahmkirina wê re wê, xwe li mejiyê mirov wê bide dîyarkirin. Wê jî mirov dikarê wê ji aliyekê ve wê, **di dewema mijarê ve wê li vir hilde li dest.** Reng wê wê aliyekê rengînî ê darêjkê bê. Darêjk wê, li ser tiştê re wê, bi awa û rengê xwe re wê hebê. Di wê rewşê de wê, levkirina darêjkê û rengînîya wê, temenê xweşikatiyê wê biafirênê. Xweşikati wê, rewşek levkirinî ku wê, xitabî hêstan bikê bê. Baş adilandin wê, rewşa wê xitabetê wê, baştir bikê. Adilandin û xweşikati wê hevdû biafirênin. Wê di hinek rewşan de wê, rengê zer wê, weke yê rewşa rehetî, ne hişkbûnê wê şîrovebikin. Wê, di dewama wê de wê, weke renekê din ê jîyanî ê bi dîmenî jî wê, dem bi dem wê were şîrovekirin. Bi teybetî ku mirov li nava çîrokên demên berê ên vê rengê bawerîyê dinerê mirov wê bi awayekê vekirî wê kifşdikê. Her wusa felsefe û têtgîhiştina rengan wê, di wê rewşê de wê, bi awayekê vekirî û giring wê, xwe bide dîyarkirin. Reng wê, di nava jîyanê de wê, bi rewşên xwe yên heyî re wê hebin. Reng wê, rewşên sîmset ên ji dem û wûcanekê ku ew diafirin bin. Her wusa rewşa rengan û dîtina mirov wê bi hevdû ve wê girêdayî bê. Di demên berê de wê, gelek caran wê bi felsefîkî wê li wê were hizirkirin ku ew nerîna ji me wan rengên li berçav diafirênê û ankû ew dervî wê nerîna çavên me ew hena wê li wan wê were hizir kirin. Di wê rewşê de wê, reng wê, bi awayekê bawerîyî wê heta roja me jî wê, di nava kurdan de wê bi wê were bawerkirin ku wê, ji têhn û tirêja rojê bin. Wê, bi wê rengê wê bi awayekê bawerîyî wê werina hanîn li ser ziman.

Hebûna rengan wê, di wê rewşê û rengê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê dema ku wê newroz wê were salixkirin wê li ser rengan re wê, were salixkirin. Rengên ku ew bi wan dihê salixkirin wê weke rengên pîroz bin. Di wê rewşê de wê, rengên afrîner û jîyanî û xweşik wê, bi wan re wê, were tefsîrkirin. Newroz wê, di wê rewşê de wê, têtgîhiştina wê bi hermonîyek rengînî re jî

wê, were salixkirin û hanîn li ser ziman. Minaq wê, rengên ku ew hena wê, were bawerkirin ku wê di wan de wê, rengên din jî wê hebin. Boyaxkirina hêkan bi rengên kesk, sor û zer wê, di destpêkê de wê, dû wateyên wan ên bingihînî wê hebê. Yek wê ew bê ku wê, di rengekê de wê gelek reng wê hebin wê bi wê were bawerkirin bê. Ya din jî wê, reng wê bi tefsîrkirinên bi navê yazdanî û wateyên baş ên bi navê wî ve wê **girêdayî bin**. Di dewama wê de wê, gelek wateyên din jî wê li wê werina kirin û pêşxistin. Minaq wê, weke bi têgîna rengînîya jîyanê re wê, were hanîn li ser ziman.

Di nava têgîna newrozê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, weke çerçoveyek têgînî û têgihiştinî a civakî wê, bi wê re wê hebê. Ev me li jor hinekî hanî li ser ziman. Li vir wê jî mirov dikarê di dewama wê de wê, werênê li ser ziman ku wê, newroz wê, xosletên wê yên çandî û civatî wê, bi wê rengînîya wê re wê, di roja me de wê, derkeve li pêş.

Di roja me de wê newroz wê, weke têgîneka ku wê, bi wê jîyan wê were xamilandin wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê bi wê re wê mirov wê, xweşik û xweş bijî. Wê, dema ku wê, di nava mirovan de wê şikeştin hebê wê, ew di wê rojê de wê, were bûhûrandin. Wê levkirin wê di nava wan de wê, bi mia giringîya wê rojê wê, were kirin. Ji aliyekê din ve jî wê, dema ku mirov li demên wê yên berê û pîrozkirinên wan dinerê wê mirov dibînê ku wê bi zêdeyî wê, şahî û dilxweşî wê bi wê re wê were pêşxistin. Minaq li hevdû civîna mirovan û li darxistina şahiyên bin. Ev rewş wê, li rewş û rengên şahiyên li hevdû civînê ên mazin de wê, bèn pêşxistin. Wekî din jî wê, li hevdû kombibin û wê, parvekirinan wê bi aqil û bîrhanînan wê bikin. Bo vê yekê wê, civatên kurdan wê, pîr zêde wê, navdar bin. Civat wê cihên li wê rûniştin û xwe di wê de hanîna li ser ziman bê. Wê, di wê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê din ê giring wê werênê li ser ziman. Di civakatîya kurdistanî de wê civat wê, cihna dîrokî û giring wê. Bigirin. Di wê rengê û awayê de wê, di serî de mirov dikarê binxat bikê.

Wekî din jî wê, di newrozan de wê, hertimî wê, her mal wê di mitbaxa wan de wê, xarinên xwe wê werina çêkirin. Yên ku wan nikarî xwarinên xweş ji xwe re çêbikin wê, ew jî wê, ji aliyê yên ku ew dikarin çêbikin ve wê, were hizirkirin. Wê, li wan were parvekirin xwarina ku wan ji xwe re çêkirina. Wê, bi wê rengê wê, di wê rojê de wê, weke ku wê di nava civakê de wê bê gotin wê, tahma devê herkesekê wê xweş bibê.

Xwarin wê, aliyekê giring ê çandî wê biafirênê. Wê, di wê rojê de wê, bi zêdeyî wê, ji zadên xwezayî wê, xwarin wê, were çêkirin. Wê hewl bê

dayin ku ew bi wê xwarina xwe re ew têkiliyekê bi xwezayê re dênin bê. Wê, di wê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, bi wê rengê wê, werênê li ser ziman ku wê, bi wê re wê xwezaya civakî bi ya xwezayî re wê, têkiliya wê bê danîn û wê bê jîyankirin. Wê weke ku mirov wê, di ola kevn a kurdistanî êzdayîyê de kifşdikê wê piştî newrozê wê, di dewama wê rewşê de wê, heta dawîya avrêlê wê, gês n wê li ardê newê xistin. Ev jî wê, weke rêz û hûrmeta ji xwezayê û jîyanê re wê, were kirin. Ev wê, weke kevneşopîyek pirr kevn a civakî bê. Wê, bi wê rengê wê, jîyankirineka hevpar wê di dewama wê de wê, were jîyankirin.

Jinên kurd û kurdistanî wê, di wê rojê de wê, cil û bergên xweşik wê li xwe bikin. Wê, fistan û xistanên xwe yên xweşik ên rengîn wê, bikişênina li ser xwe. Wê, bi wê re wê, derkevina nava xalkê û jîyanê. Wê, di wê rewşê de wê, di nava wê, rewşê de wê ji malên ku ew wê xwarinê wê bibina li malên ku ew derfeta wan kêma wê, bi teybetî wê jin wê xwarinê wê bibê û wê dema ku ew çû jî wê li ser serê wê, ku weke tacekê wê ya ji şinahîyê wê, were çêkirin û wê bê danîn li ser serî. Ev jî wê, wê weke kevneşopîya wê bê. Zarok wê, di wê rojê pêş newrozê de wê, li hevdû wê kom bibin û li malan wê bigerihîn. Wê, dema ku ew digerihîn jî wê, yan hêkan û yan jî hinek şîranîyên ku ew distênin ji malê wê bi wê re wê, ji malê vaqatihîn. Wê, dema ku ew gihiştin devê derfîyê malê jî wê, yê ku wan devê dêrî vekir wê, helbestek kin a bi rengê *"serê salê, binê salê xwûdê zaroyekê bide kebeniya malê. Kebeniyê destê bviavêj kulinê û bahra mêhvan bi vir de bîni."* wê bilêvkin û wê bêjin. Ev wê weke helbestek ku wê herkesek wê zanibê. Wê dema ku zaroyan ev got wê, were fahmkirin ku ew di "gerîna newrozê" de na. Carna jî wê, zarok wê, bo dilxweşîyê wê, tiştan wê, bo dilxweşî û şahiyê wê çêbikin. Minaq wê, qirdikan wê, di nava xwe de wê çêbikin. Wê dema ku mirovan li wan nerî wê, dil û kêfxweş bin. Wê bikenin. Ji xwe, ew jî wê bo wê yekê dikin.

Di wê rojê de wê, her mîr û jin wê bi cilên xweşik bê. Wê jin wê, di cilên wan de wê, herkesek wê, miheqqeq wê sê-rengên pîroz weke kesk, sor û zer wê hebê. Wê bi wan cilên xwe yên xweşik wê derkevin nava xalkê. Di wê rojê de wê, herkesek wê bi dilxweş bê. Wê ti kesek wê, tiştên nexweş wê ji dilê xwe nebêjin. Wê evîndar wê, di wê rojê de wê, bigihijina li hevdû. Wê, di wê rojê de wê, dest bidina li hevdû. Wê, di wê rojê de wê, hevdû şanî hevdû wê bidin. Wê, dema ku wê, govendek were li darxistin wê herina destên hevdû.

Jin hertimî weke rengên jîyanê bûna. Wê, di rojê de wê, zêdetirî wê ew wê bi wan re wê were dîtin. Wê dema ku ew dihên li cem hevdû wê, xamlekê wê bi hevdû xwe ya li ser pîya û ankû li berçav re wê, bidina dîyarkirin. Wê, bi hevdû re wê, ew wê, herî zêde wê, werina li berçav. Jin hertimî li kurdistanê bi çanda weke kevneşopîya hamawiyê û hwd re bê wê, weke nirxek hêja û pîroz wê were dîtin. Wê, di dewama wê de wê, ew wê, were jîyankirin. Di wê rewşê de wê, xweşikatiya wê, hertimî wê bi dîyarî li berçav bê.

Rewşên weke cil û berg wê, weke rewşên newrozî bin. Ji xwe navê newrozê bixwe jî wê, di kurdî de wê were wateya 'roja nû'. Wê, di wê têngîna roja nû de wê, herkesek wê, were nûkirin û ankû wê nebê. Wê, bi wê rengê wê, herkesek wê ew wê bijî. Di rewşa cilûbergan de wê, di wê rewşê de wê, ristên civakî wê, bi wê re wê, werina li berçav. Di nava jîyane civakî de wê, ew wê, werina jînkirin. Civak wê, bi civatîtiya wê re wê hebê. Wê, xwediyê rist û restên xwe yên jîyanî û civakî bê. Wê bi wan re wê, xwe bide dîyarkirin. Di wê rewşê de wê, dema ku mirov wê, li rewşa civakê wê binerê wê, çi bijî wê, di wê rojê de wê, bi xweşikatiya wê re wê bijî. Dilxweşî û xweşikati wê dû têngînên wê rojê ên ku wê hertimî li berçav wê, werina girtin bin. Wê, hewlbêdayin ku dilxweşî hertimî di wê rojê de pêşkeve. Wê, li ser wê were sekin in.

Me li jor hinekî bahsa reng û têngîna rengan kir. Li vir di aslê xwe de di çerçoveya têngîna cilûbergan de em, dikarin wê hinekî din li vir wê li ser wê bisekin in û wê werênina li ser ziman. Wê rengên ku ew dihên bijartin wê rengên xwezayî û pîroz bin. Wê, di wê rengê û awayê de wê, li wan wê were hizirkirin. Rengên jîyanê wê, bi wê re wê, weke ku wê di nava xalkê de jî wê, were li ser ziman wê xwe bidina li der û li berçav. Her timî newroz wê, destpêka salê wê, were pîroz kirin. Di salnemeya kurdistanî a demên bûhûrî de wê, weke destpêka salê jî wê, were dîtin û hanîn li ser ziman. Wê, bi wê re wê, wate bi hebûna jîyanê, afirîna xwezayê û dînyayê re wê li wê gotina 'destpêketiyê' wê bi têngîna newrozê re wê werina li wê kirin.

Newroz wê, weke têngînekê wê bi wê rengê wê, bi gelek têngîn, wate, têngihîştin hizrên civakî ên ku ew pêşketina re wê, were ser ziman. Wê, di nava hemû hizirkirinan de jî wê, weke ku em di avêsta de jî wê, dixwênin wê weke 'destpêka serê salê' wê were dîtin û hanîn li ser ziman. Di wê rewşê de wê, weke aliyekê din ê giring mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, felsefeya newrozê wê, weke felsefeyekê civakî wê, bi wê re

wê, were li ser ziman. Destpêka biharê wê, bi wê re wê, weke destpêka salê wê, were li ser ziman.

Di rewşa demên bûhûrî de newroz wê, weke têgîneka civakî wê, bi wê rengê wê, bi gelek rengên pêşketinê re wê, were li ser ziman. Wê, bi çerçoveyek têgînî a pîroz jî wê, were dîtin û hanîn li ser ziman. Di wê rengê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, newrozê wê, têgîna jîyanê û destpêketîya wê ya bi şînahîya wê re wê, bi newrozê re wê, were li ser ziman. Ew destpêka bi xwezayê re wê, di nava jîyane mirov de jî wê, bi wê re wê, bê xwestin ku ew were li ser ziman. Newroz wê hinekî jî wê bê weke navê wê jî.

Li vir wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di roja me de wê, newroz wê, di aslê xwe de wê, weke çerçoveyek felsefeyî a civakî wê, li kurdistanê wê derkeve li pêş. Piştî salên 1990î û pê de wê bi girseyê pîrozkirina wê, di aslê xwe de wê, weke rewşa wê ya ku mirov li vir wê balê bikişênê li ser wê bê. Di roja me de wê, dema ku mirov bi têgînek hemdem ku mirov bikê ku newrozê wê fahmbikê wê, demê mirov divê ku wê di çerçoveyek giştî de wê, bi nirxîtiya wê re wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Wê, bi têgihiştina wê ya civakî re wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Wê dema ku mirov ew bi wê rengê ew hanî li ser ziman jî wê, bi wê re wê, berê rengê hizirkirina me wê, bi çerçoveyek giştî re wê bi ber civaketîya xwezayê ve wê, herê. Civaketîya xwezayî wê, di aslê xwe de wê, di wê rengê û awayê de wê, mirov dikarê weke aliyekê giring wê, bîrê li ser ziman ku wê, di serdema hemdem wê, pîrsgirêka nasnemeyan wê, pîr zêde wê, xwe bide dîyarkirin. Her wusa wê, hemû komên civakî wê, tekoşîna hebûna xwe ya civakî û nasnemeya wê bidin. Di wê rengê de wê, ev jî wê, bi wê re wê, dema ku mirov li wê dihizirê wê, newroz wê bi rengên wê yê çandî û mejuya wê re wê, ew jî wê, weke têgînek nasnemeyê a kurdistanî wê li holê bimênê. Di wê rewşê de wê, di serî de wê, mirov dikarê werênê li ser ziman ku wê ber vê yekê bê ku wê, hertimî wê, newroz wê bi nirxên wê re wê, di roja me de wê, ji aliyê her çar rejimên ku kurdistan û civake kurd di nava wan de hatî qatkirin wê ji wan re wê bê weke armancek ku ew hertimî hêrîştî wê bikin bê. Di wê rewşê de mirov wê, di serî de wê, kifşbikê ku wê, hemû hêrîşên ku ew di bin çî navê de jî bin ku ew dihên kirin wê, armancek wan ya sereka a bi wê rengê wê hebê. Wê, dema ku wê, olê wê di şewayekê de wê li dijî newrozê wê bikin ku wê bi wê rew wê şîroveyan wê pêşbixin û wê bi wê re wê pîrozbahiyên wê û nirxên wê, hewl bê dayin ku ew werina ji holê rakirin wê, hinekî jî wê, bi wê rewşa

wê ve wê girêdayî bê. Di wê rewşê de wê, ev rengên hêrîşê ku ew dihên kirin wê, di serî de wê, çawa wê têngîna nasnemetiya newrozê wê ji holê rabikin û wê felsefeya wê, ji mejiyê mirovan wê derxin wê, bi wê armancê bê. Ber vê yekê wê, newroz wê, bê xistin bin pêvajoyên hêrîşan de. Di her rojên newrozan ku wê, hebûna newrozê wê bi felsefeya wê re wê, bi têngîna dilxweşî û şahiyê wê di nava civakê de wê were li ser ziman ku wê, komkuji wê di heman rojê de wê, bên kirin û wê hewl bê dayin ku ew di nava xemginiyê de were pîrozkirin wê, di aslê xwe de wê, hinekî jî wê, ev armanca wan hêrîşên di wan di demên newrozê de wê hebê bê. Çend roj berê roja newrozê kirina komkujiyên weke *komkujîya helebçê* û hwd wê, di aslê xwe de wê, hinekî jî wê, di wê rewşê de wê, ew armanc ku mirov ji kûve li wê bînerê mirov wê bibîne ku wê di temenê wê de wê hebê. Civakek wê dema ku wê bê xwestin ku ew were şikandin wê, pêşî wê, nîrxên wê yên civakî ku ew ji wan moralê digirê wê ew wê bên xistin bin pêvajoyên hêrîşê de. Hewldana rist û restên dilxweşî û şahiyê ên newrozê ku wan di bin xamginiyan de bidina bûhûrandin wê, ev armancên sereka wê di temenê wê de wê hebê. Newroz wê, di wê çerçoveyê de wê, weke têngînek dîrokî û civakî ku wê hertimî wê xwe ji dilxweşî û şahiya civatî wê biafirênê wê, di wê rewşê de wê, hewl bêdayin ku ew were pêşlêgirtin.

Bi mejuya newrozê re çand wê ya jîyanî

Newroz çanda wê ya jîyanî wê, di serî de wê bi rewşên jîyanî re wê xwe bidina dîyarkirin. Di nava jîyane civakê de wê, dema ku mirov li ser newrozê dihizirê wê, di serî de wê, bê dîtîna ku wê têngîna û çanda newrozê wê mohra xwe wê li gelek rewşên civakî wê bixê. Di vegotina mem û zînê de wê, bê gotin ku mem û zînê hevdû di rewşek newrozî de dîtina. Her wusa wê, bi wê rengê wê ew wê were ser ziman.

Wekî din wê, dema ku mirov wê, çanda newrozê wê, li wê bihizirê wê, demê mirov wê li ser temen, meju û rastîya wê ya civakî re wê li wê bihizirê. Wê dema ku mirov wê, mejuya wê, nizanibê wê demê mirov wê nikaribê wê, bi awayekê rast jî wê, fahm bikê. Çanda newrozê wê, weke çandek jîyanî wê, xwediyê gelek kevneşopîyên ku mirov wan bi rewşên jîyanî re kifş bikê û werênê li ser ziman bê. Li kurdistanê wê, dema ku mirov herêm bi herêm digirihê mirov wê, dema ku mirov li orf û adetên wan ên civatî dinerê mirov wê, dibîne ku wê, gelek kevneşopî û rengên jîyanî ên ji hevdû cûda ku ew hê jî serdest in dihînin jînkirin wê, werina dîtîna.

Çanda newrozê wê ber ku wê çandek civakî bê wê, bi rewşa civakê re wê, hertimî wê, serdestiya wê, li jîyanê wê xwe bide dîyarkirin. Di wê rewşê de wê, dema ku mirov li rewşên jîyane civake kurdistanê a ji salên 1990î û pê de ku mirov tenê li berçav bigirê û li wan binerê mirov wê, wê rastiye bi awayekê vekirî wê, kifşbikê. Ji ber rewşên civakî ên bindestiyê û tekoşîna wê ya maf û azadiyê wê, gîyane newrozê a vê demê wê, bi rengê gîyane wê ya berxwedêr wê reng û awa wê bistênê. Wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Civak wê, di aslê xwe de wê, weke rastiyeke giştî a çandî û dîrokî wê, bi wê re wê, dem bi dem wê xwe biafirênê. Heta roja me wê, dema ku mirov bi mejuya dîrokî re wê, dikê ku wê fahmbikê wê, di wê rewşa wê ya fahmkirinê de wê, di serî de wê, ev wê bi wê re wê bi zêdeyî wê derkeve li pêş.

Çanda newrozê wê, di roja me de wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, mirov dibînê ku wê, di nava gîyane berxwedanê de wê, xwe bi reng û awa kirî wê bide dîyarkirin li berçav. Lê di aslê xwe de wê, dema ku mirov di çerçoveya hebûnek civakî de wê li wê bihizirê wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman ku wê ji gelek aliyên ve wê, bi asayî wê, xwe bi wê rewşa jîyane civakê re wê bide dîyarkirin. Jîyane civakî wê, di wê rewşê de wê, bi awayekê pirr dîmenî wê, rastîya xwe wê, bi pêşketina xwe re wê, bide jîyankirin.

Civak û çand wê, weke du rewşên ku mirov nikaribê wan ji hev dû cûda bide nîşandin bê. Çand wê, di her demê de wê hebê û wê pêşkeve. Wê li gorî rengên jîyankirinê ên ku ew dihên kirin û ankû hatina kirin û bûhûrîne re wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Çanda wê, çerçoveyek wê ya bi serborî, fahmkirin, têgihiştin, meju û hemû rastiye din ên jîyanî yên civakî û mirovî û hwd re wê hebê. Di wê rewşê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê din ê giring wê werênê li ser ziman.

Çanda civakî wê, di nava xwe de wê, bi awayekê pirr zêde-dîmenî wê pêşkeve. Wê, mirov di wê rengê de wê dikarê wê hilde li dest û wê fahmbikê. Newrozê jî wê, weke rewşek civakî wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, bi dirêjehiya mejuya dîrokê re wê, dem bi dem wê, rewşên nû ên bi jîyankirina bi wê re wê, xwe bidina dîyarkirin. Ev rewşên ku ew hatina jîyankirin wê, di wê çerçoveya wê têgîna wê de wê, weke rewşên çandî û felsefîkî ên jîyanî bin. Di wê rewşê de wê, çand, felsefe û rewşên wê yên jîyankirinê wê, di wê çerçoveya wê ya rengînî de wê hevdû temem bikin. Me li jor hinekî bahsa têgîna rengan û bi dîmen û watekirina wan ya di demên berê de kir. Di aslê xwe de wê, di wê demê

de wê bi zêdeyî wê, bo fahmkirineka rast a çand û civakî wê, pêwîstî bi wê hebê ku em wê, bi bîr bikin. Wê, di wê çerçoveyê de wê, çerçoveyek têtîni a giştî bi fahmkirinê re wê bide me. Di wê rewşê de wê, rengê hizirkirina newrozî wê, bi xwe re wê, bide dîyarkirin. Rengê hizirkirina newrozî wê, weke renekê civakî, xwezayî û bawerîyî bê. Di demên wê yên berê de wê, mirov dikarê wê werênê li ser ziman ku wê, weke ku me hinekî li jor di çerçoveya demên me yên hemdem de ku ew hanî li ser ziman wê, di wê rojê de wê gelek destpêkên nû wê bi zanebûnî wê bên pêşxistin. Hertimî kirina weke destpêkekê newrozê wê, weke çendek pîroz a civakî jî bê. Wê, di serî de wê, weke aliyek ê din ê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Çanda newrozê wê, çandaka ku wê bi rengên jîyanê ên ku ew rûdidin û ankû dibin re ku ew dihên li holê re wê werina li berçav bê. Çanda newrozê wê, di wê rewşê de wê, di serî de wê mirov dikarê binxatbikê û wê werênê li ser ziman ku wê weke çandaka civakî a aşîtiyane bê. Di wê rewşê de wê, çanda wê, xwe bide dîyarkirin. Weke kirdeyekê wê, di roja me de wê, di demên hemdem wê, têtîneka ku wê ji temen ve wê rengê pêşketina têtîna newrozê pêşketina wê bide dîyarkirin wê, ew têtîna kirdeyî a aşîtiyane a civakî bê. Wê, di serî de wê bi awayekê giringî mirov dikarê wê binxatbikê û wê werênê li ser ziman.

Çanda newrozê wê, bi wê re wê, çendî ku wê bi têtîna berxwedanê weke têtînek berxwedêr wê bê şîrovekirin û hanîn li ser ziman jî wê, weke têtîneka kirdeyî a watedayînê wê, ew kirdeya aşîtiyane bê. Wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê ew harmonîya wê ya bi rengînî ku ew çerçoveya wê dihê xîzkirin wê, ew têtîn wê, weke têtîneka temenî wê, di keviyek mejî de wê bi wê û navê wê re wê li wê were hizirkirin. Ev dir roja me de, di van demên hemdem de wê, rengê pêşketina têtîna newrozê û çanda wê ya demên hemdem de ku wê, bide dîyarkirin jî bê. Weke felsefeyek hemdem a civakî wê, di wê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê, di serî de wê, werênê li ser ziman. Lê newroz wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, bi wê re wê, werênê li ser ziman ku wê, çanda wê, di serî de wê, bi mejuya wê re wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Di roja me de wê, her serborî û rengên jîyane civakî a bi wê re wê, di aslê xwe de wê bina weke rewşna şîroveyî a bi wê re ku wê, di serdema me ya hemdem de ku wê bibin bê. Di wê rewşê de wê, dema ku mirov bahsa wê pêşxistina wê ya di serdemên hemdem dikin û ankû bikin em, di serî de wê, bi wê rengê di wê rengê û awayê de wê, dikarin wê, werênina li ser ziman

Newroz di serdemên hemdem wê, çawa bê û wê çawa wê were pêşwazî kirin wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, di serî de wê, weke aliyekê civakî û têtîgînî bi wê re wê hilde li dest û wê werênê li ser ziman. Di serî de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê newroz wê, di serdema me de wê, li gorî xosletên civakî ên wê demê ku wê hilde li dest û wê werênê li ser ziman wê, di serî de wê, bi pêşketinek giştî û giring re wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê, di wê rewşê de wê, di nava jîyane mirov a demê de wê, şîrove û watelêkirinên bi wê re ku ew bi gotinî bin û ankû bi jîyankirinê bin wê, newrozê wê, di wê demê de wê weke ku wê ji nû ve wê bigihênina li rengekê giştî ê fahmkirin û têtîgînê. Di wê rewşê de ez dema ku wê, rengê pêşxistina wê ya civakî a di dema me de ku ez li wê dihizirim, pêşketina mîtra a bi demê re ku wê weke têtîginek xwenûkirinî wê pêşkeve, têtîgîna zerdeştî û felsefeye wê ku wê bi wê rengê wê pêşkeve û piştî wan re wê şîrove û rengên hizirkirinê ên Manî ku wê, di dewama wan de ku wê bi heman rengê wê pêşkevin wê, werina li bîra min.

Di vê rengê û awayê de wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê serborîyên civakî ên li kurdistanê ku ew bi newrozê re dihên jînkirin wê, di wê rengê û awayê de wê, têtîgiştînek demkî jî wê, pêşbixin bi xwe re û wê bidina me. Di wê rengê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, newroz wê, di wê demê de wê, dema ku mirov wê li wê bihizirê wê, bi rewşên hemdem ên jîyanî û civakî re wê, li gorî rastîya xwe wê pêşkeve, Çendî ku wê, di wê demê de wê, bi wê rengê wê, şêwayekê jîyanî wê bi xwe re wê bide dîyarkirin wê, di wê rewşê de wê, ew şêwayê jîyanî wê, weke çandekê wê, xwe bi serwerî wê bide pêşxistin. Civak wê, bi jîyankirin û serborîyên xwe re wê, ji aliyekê ve wê hem xwe bijî û hem jî wê, xwe li demê bi serdestî wê bikê ku wê bigirê. Ya ku em bi rastîya newrozê û pêşketina wê ya newrozî û felsefeya wê ya civakî re wê, kifş dikin wê, di wê rengê û awayê de bê. Çanda newrozê wê, weke çandek civakî a giştî ku mirov wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Her demê wê, bi jîyankirina wê re wê, têtîgîn û rengên hişmendî bi serborîyên wê re wê, xwe nû bidina dîyarkirin. Di wê çerçoveyê de wê, bi jîyane civakê wê, weke qatek ji wê, xwe bide dîyarkirin.

Newroz di aslê xwe de wê li kurdistanê û herêmê ku wê pêşketina wê weke pêşketinek civakî wê pêşkeve wê, mejuya wê, weke mejuyek civakî wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê, di felsefeya

newrozê de wê, hevgirtin, rastî, dûrûstîfî, têgîn û rengên xwezayî, keseyet û pêşketina wê ya demkî û hwd wê hebê. Di wê rengê de wê, newroz wê, weke têgîneka pîrozî û pîrozbahî a demên destpêkê a pêşketina civakî jî bê. Di wê rengê de wê li herêmê wê, di çerçove û rengê kirdeyek erkolojikî a civakî a pirr kevn de jî wê, li herêmê bi pêşketinên wê yên dîrokî re wê fahmbikê. Di wê rewşê de wê, dema ku mirov li pêşketinên wê yên bi demê re li wan dihizirê mirov wê dibînê ku wê di her demê de wê, pêşketinên nû wê, bi jîyanî, serborî û têgihiştinî wê li wê werina zêdetirkirin. Ji serdemên şariştanî ên sûmerîyan ve em dizanin ku wê, bi şêwayna û di bin reng û awayna din de jî wê, pîrozkirinên newrozê wê bibin. Di wê rewşê de wê, di serî de wê, mirov dikarê wê, di serî de wê, werênê li ser ziman.

Newroz wê, weke renekê xwezayî wê, weke çerçoveyek civakî a felsefêkî û demokratikî jî wê, di çerçoveya têgîna roja me de wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman wê rast bê. Di serî de wê, di wê rengê de wê, weke felsefeyek hemdem a demokratikî a civakî jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Lê di serî de wê, di çerçoveya rengê wê yê hemdem ê roja me de wê, bi çerçoveyek demokratikî a netewî de jî wê, mirov dikarê bi pêşketinên wê re wê hilde li dest û wê, werênê li ser ziman.

Di serdemên hemdem de newroz û pêşketina wê

Di serdemên hemdem de newrozê û pêşketina wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê din ê giring bê ku mirov dikarê wê, di dewama wê de wê hilde li dest bê. Di roja me de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, newroz wê, di serdemên hemdem de wê, rengên xwe wê, bi têgînên weke demokratikî, hevbeşî, civakîfî, netewîya demokratik û hwd de wê, bide dîyarkirin. Di wê rengê de wê, weke têgînek hevbeş û giştî a civakî wê li ser hemû beşên civakê re wê, pêşketina wê bibê. Wê mirov dibînê bi pêşketina wê re ku wê, hemû beşên civakê wê bi cihêrengiyên xwe re wê, tevî wê bibin. Wê bi rengên xwe wê tevî wê bibin. Ev jî wê, ji aliyekê din ve wê, wateya newrozê a bi pêşketina wê ya di demên hemdem de wê bide nîşandin û dîyarkirin bê.

Li vir wê jî mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê giring wê werênê li ser ziman ku wê, hemû beşên civakê ku ew xwediyê rengên pêşketinên bi xwe re na wê, bixwezin ku ew xwe bidina dîyarkirin. Têgînên netewî ên serdest û destûrî wê, di roja me de wê, di çerçoveya rengên pêşkeveçûnên

ramyarî wê qûsandinan wê, di pêşveçûnên komên civakî de wê, bi şêwayên jinedîtî ve hatinê û hwd ve wê bikin. Di wê rengê de wê, ew wê, weke komna ku wê, di nava komên mazin de werina halandin bi şêwayên tabîkirinê û hwd re. Di wê rewşê de wê, ev wê, ji aliyekê ve wê, çendî ku wê, bi şêawayekê wê mirov dikarê weke 'bişavtina' li gorî serdestîyê a ku ew dihê farzkirin jî wê, werênê li ser ziman. Komên cûda ên bi felsefe, civakî û bawerîyên xwe re wê, hewl bê dayîn ku ew werina bêdengkirin. Wê dema ku ew dengên wan dernekevin wê, dengên yên din wê li ser yê wan û wan bixwe re wê derkeve. Ew jî wê, di wê rewşê de wê, êdî wê weke komna ku ew nîn in û ankû hebûna wan nayê dîtîn û an jî ku ew ji nedîtî dihê dîtîn wê, were li holê. Di wê rewşê de wê di nava civakê de ev rewşê wê, hertimî wê karibin bibina temenê alozî û nebaşîyên ku wê mirov li hemberî hevdû dikê bê. Di wê rewşê de wê, dema ku mirov bû miridê têgînê wê, ji wê û pê de wê nebînê. Wê ya din wê, li gorî xwe wê rast nebînê. Wê, di wê rewşê de wê, li dijî wê bihizirê, hêstên xwe pêşbixê û wê, xwe rakê serpîyan. Di serdemên hemdem de wê, temenê hemû pêşveçûnên biraperînî jî wê ev bê. Civakên hemdem wê, di roja me de ku ew hena wê, di nava wan de wê hebûna koman û cihêrengiyên cûda wê, were wateya pêşxistina civakê bi aliyê civake xwezayî a asayî ve. Di wê warê de wê, civakatîya ne asayî a destûrî wê li dijî wê, bi desthilatdarîya xwe re wê, bisekinê û wê bikê û bixwezê ku wê bi sînor bikê. Di wê rewşê de wê, tekoşîna li xate gotina 'sînorê' ku wê were kirin û pêşxistin wê weke aliyekê giring ê ku mirov wê dikarê wê, werênê li ser ziman bê.

Di serdemên hemdem de wê mirov dikarê wê, weke aliyekê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, mirov wê, di jîyane xwe de wê hertimî wê li asayînûnê û aramîbûnê wê li wan bigerihê. Wê di wê rewşê de wê, bi hêstî, hizrî û felsefikî wê, di jîyane xwe de wê, xwe çawa wê, rehet hîsbikê wê, li rêyên wan wê bigerihê. Di wê rengê û awayê de wê, di nava ya baş û nebaş, ya aram û ya nearam, ya rast û nerast, ya xweş û ne ne xweş, ya xweşik û ya nexweşik û hwd de wê, tekoşîn wê bikê. Wê hertimî wê biawayekê wê bixwezê ku ew ya baş bikê û bibînê di jîyanê xwe de. Di wê rewşê de wê, bi awayekê kirdeyî wê di hizirkirina xwe de wê, ew wê bihizirê ku ew ya baş bikê wê, ya baş bibînê. Di wê rewşê de wê, di şêwayekê de wê, bi wê bihizirê.

Hizierkirina li pêşketinê û rengê jîyankirinê wê ew bê ku mirov çawa xwe dibînê û rehet hîs dikê bê. Di wê rewşê de wê, li wê bigerihê. Di nava jîyane civakî de wê, aramî wê temenê xwe afirandinê bê. Wê, aramî

wê, temenê çêkerîya civakî a bi demê re bê. Vajî wê nebaşî, şer û pevçûn û hwd wê, temenê xirakirin û rûxandinên ku ew bèn kirin jî bê. Di wê rewşê de wê, çerçoveyek tekoşînî wê bi mirov di nava jîyane mirov de wê hebê. Mirov wê, hertimî wê, bixwezê ku ew xwe baş hîsbikê. Wê, çawa wê dilxweşî û rehetîyan bixwe re wê çêbikê wê li wan wê bihizirê. Di wê rewşê de wê, newroz wê, weke dilxweşîyek civakî a rengînî wê, derkeve hemberî mirov.

Newroz wê, di demên hemdem de wê, weke têgînek têgihiştinekê wê xwe di nava jîyane mirov de wê, bide dîyarkirin. Mirov wê, di nava jîyane xwe de wê têgihiştinê wê fahmbikê û wê derxê li têgihiştinê. Wê bi wê re wê, xwe baş hîsbikê. Wê, weke rewşeka ku ew jî beşdarî wê bûyî wê dema ku ew xweş çû wê bi heman rengê wê xweşîyekê wê bikê dilê mirov de. Lê dema ku xweş neçû wê nexweşîyê jî wê bikê dilê mirov de. Ber vê yekê ya ku wê, di roja me de wê, di demên pîrozbahiyên newrozê de wê, rejimên ku kurdistan û civake kurd di nava wan de hatîya qatkirin wê hertimî wê komkujiyan wê bikin û wê rengên ku wê bi wan wê xamginiyê weke perdeyekê wê bi ser mirovan de wê berdin wê bikin ku wan bidina kirin û bi wan kirinan re wê pêşîya dilxweşîyên ku ew bijîn wê bikin ku wê bigirin. Dilxweşî wê, aliyekê civakî ê ku mirov wê, di serî de wê fahmbikê bê. Ji vê aliyê ve jî wê, newroz wê, weke rewşek civakî ku wê diafirênê jî bê.

Li vir wê jî mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê newroz wê weke aliyekê giring ê têgihiştinî wê bi wê rengê wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Wê, weke ku em di demên hemdem de bi pîrozbahiyên wê re di nava civakê de li kurdistanê dibînin wê hertimî wê, rengînîya civakî wê, li wê serderst bê. Di wê rewşê û awayê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, di demên berê de wê, bi bawerî jî wê ew wê li wê nêzîkatî wê were kirin. Wê, weke cejnên pîroz ên ku wê her sal wê werê pîrozkirin wê, li wê were nerîn. Wê, hertimî wê, mirov wê, di jîyane xwe de wê berî wê, xwe ji hatina wê re wê amede bikin û wê li gorî wê jîyane xwe biadilênin û wê, sererast bikin. Wê, demên hatina wê, bi wan re wê dilxweşî û kêfxweşî wê bikevina dilê mirov de. Wê, bi wê re wê, piştî ku ew hat êdî wê, pêşwazî bikin û wê pîroz bikin. Di wê rewşê de wê, hertimî wê bi cilûbegên xwe re, bi têgihiştinên di mejiyê xwe de re û bi rewşên ku wê bijîn re wê, hertimî wê hewl bidin ku ew ya baş li xwe û jîyane xwe serdest bikin. Di wê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring a ku mirov wê, di serî de wê, fahmbikê û wê werênê li ser ziman bê.

Newroz wê, di her demên xwe de wê, bi wê rengê wê weke ku wê bê hemdemiya demên xwe yên ku ew bi jîyanê re dijî. Wê, mirov wê, hemdemiye wê di jîyane xwe de wê pêşbixê û wê bikê ku wê bijî. Di wê rewşê de wê, di warê wê têgihiştinê de wê, her salên wê yên ku ew dihên pîrozkirin wê hinekî din wê pêşxistinê wê bi xwe re wê, di nava jîyane mirov de wê bidina çêkirin. Jîyane civakê wê, di wê rewşê de wê, bi newrozê re wê hertimî wê xwediyê rastîyek hemdem a civakî bê.

Hizra newrozê û civak

Hizra newrozê wê weke hizrek afrîner a jîyane civakê bê. Wê, bi wê rengê wê pêşkeve û wê bide pêşxistin. Em dema ku li demên wê yên ku ew bûhûrîna ku em dinerin em wê, di serî de bi wê re kifş dikin. Newroz û civak wê, du lingên ku ew hevdû temem dikin bin. Newroz bi jîyane civakî û girseyîya wê re wê, hem di nava xalkê de û hem jî bi keseyetîya mirov re wê, bi têgînek civaknasî û hwd re wê bijî.

Li vir wê, divê ku mirov wê werênê li ser ziman ku em civakê wê dema ku em li wê dihizirin wê, dibînin ku wê, xosletên wê, bi newrozê re wê, weke ku wê werina jîyankirin bin. Piştî şalîn 1990î û pê de ku wê bi girseyî wê newroz wê werina pîrozkirin wê, di wê rengê û awayê de wê, xosletên wê bide diyarkirin. Ew girsebûn wê aliyekê berxwedêr ê civakî wê bi wê re wê, werina pêşxistin. Wê, li ser wan re wê îro di nava civake kurd de wê, bahsa berxwedanîya di nava têgihiştina newrozê de wê were kirin. Lê em nikarin newrozê tenê bi wê aliyê re wê werênina li ser ziman. Weke rewşek civakî wê, di nava civakê de wê adilnên ku ew dide kirin û her wusa pîrozkirinên ku ew dide çêkirin û her wusa pêxistinên ku ew her sal dibin bi wan re wê dibê ku mirov wê fahm bikê.

Minaq di roja me de wê, tenê wê, hinek aliyên wê yên bi şahî û pîrozbahî wê derkevina li pêş. Wê jin, zaro, ciwan û mêrên kurd wê cilûbergên xwe yên gelîrî wê li xwe bikin û wê li qadan wê bigihijina li hevdû û wê pîroz bikin. Lê aliyê din ê ku wê hertimî wê zarok wê weke li cejnan bigerihin ku wê, tiştan wê weke şîranî û hwd wê berhevbikin wê, di demên dawî de wê, di bin sêwane van aliyan de wê bimênin. Wê zêde wê newina kirin,

Zaroyên kurd wê, her demê wê roja newrozê wê cilên nû wê li xwe bikiran û wê mal bigerîyan û wê şekronek wê berhev bikiran. Wê bi wê rengê wê, ew bijîyan. Di aslê xwe de wê, ev wê weke kevneşopîyek pirr kevn a ku wê mejuya wê heta serdemên berî zayina îsa jî wê herê bê. Di serî de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Ev kevneşopî wê, bi demê re wê hin bi hin wê weke ku wê ji berçav wê wînda bibê. Wê dema ku wê di demên berê de wê, dawatek wê biheta kirin ku ew pirr gûr û geş derbas bûba wê, bişibandan li newrozê û wê bigotan 'pîrozbahiyek ne kêmî ya newrozê bû.' Wê bi wê rengê wê ew wê biheta li ser ziman. Wê biheta bilêvkirin. Newroz wê, di wê rewş û rengê de wê, weke rewşek civakî a pirr mazin wê di her demê de ku wê biheta jîyankirin bê.

Kevneşopîyên çanda newrozê ên civakî ku ew di demên berê de hatina jîyankirin li kurdistanê di nava civake kurd de wan di serî de weke aliyekê giring mirov dikarê wan bibîr bixê û wan werênê li ser ziman bin. Ev kevneşopî wê, weke kevneşopîyna ku wê civak wê bi wan wê bi xwe ve rabûba. Wê bi wan weke ku wê li xwe hatiba. Wê, dem bi dem wê xwe bi xwe wê jîyankiriba ba.

Kevneşopîyên civakî wê, di çerçoveya jîyane wê de wê pêşkevin. Wê her wusa wê, aliyê keseyet û hevbeşîya mirovan a bi hevdû re wê, bi wan re wê pêşkevin. Mirov wê dema ku hebûna hevdû nas dikin wê, bi wê hebûna hevdû re wê, têkiliyek hişmendî wê, bi hevdû re wê di mejiyê xwe de wê dênin. Wê, ev wê temenê hatina wan ya cem hevdû û ankû li darxistina bi hevdû re a şahiyên û hwd jî bê. Rewşêmn weke bîrhanî û hwd jî wê, di wê rewşê de wê, weke rewşna rênîşan jî bin. Wê dema ku mirov tiştek kir wê ew kirin ji mirov re wê, weke kirineka ku mirov wê ji gelek aliyên ve wê li wê bihizirê û wê darêjkên din ên kirinî yên jîyanî wê derxê li holê û wê bi wan re wê, rewşên nû wê pêşbixin.

Jîyane civakê wê, di wê rewşê de wê, hertimî wê, xwe bi serborîyên xwe yên jîyanî ên civakî re wê, pêşbixê. Wê rewşê de wê, newroz wê yek ji wan bê. Newroz wê, rengên wê jîyane civakî ên ku ew di xwezayê de hena wê derxê li holê. Mirov wê, bi wan re wê, di nava jîyane xwezayê de wê, xwe biafirênê. Wê, tiştên bo jîyankirinê wê çêbikê. Ev ji cilan bigra heta ku wê bigihijê li rewşên weke yên tiştên xwarinê û hwd wê bi wê re wê pêşkevin. Di rewşê de wê, rewşên xwezayî wê, mirov wê dema ku wê bi wan re hevnaşinê wê bikê wê, wan re wê, jîyane xwe wê biadilênê.

Hizra newrozê wê, di nava jîyanê de wê, weke hizreka civakî xwezayî bê. Wê di çerçoveya civakê de wê, civakatiyê û xwezayê wê, bi rewşan wê bigihijênê li hevdû. Di wê rewşê de wê, weke aliyekê din ê giring mirov dikarê wê werênê li ser ziman.

Civak û pêşketina wê ya bi newrozê re

Civake kurd wê, piştî sedsalên 15' min û pê de wê hin bi hin wê, bikeve pêvajoyek rûxandinê de. Wê, di wê rewşê de wê, hin bi hin wê gelek kevneşopîyên wê yên demên berê wê, hin bi hin wê li şûn bimênin ku ew wan bijî. Di nava wan kevneşopîyan de wê, newroz jî wê hin bi hin wê weke ku wê ji jîyanê wê dûrkeve û wê newê jînkirin Di dewama wê de wê, weke aliyekê din wê newroz wê, kurd wê, her dema wê ku ew hat wê di malên xwe de wê xwarinên xweş wê di nava xwe de wê çêbikin û wê, bi malbatî wê di nava xwe de wê pîroz bikin. Yên ku ew hevdû nas dikin wê herin cem hevdû û wê, bi hevdû re wê pîroz bikin. Lê bi girseyî weke bi dilanî li hevdû kombûn wê, zêde di nava wan de wê êdî wê nebê. Bandûra pêvajoyên hêrîşan ên li hebûn û nîrxên civakî ên kurdî û kurdistanî ku ew dibin jî wê, di wê rewşê de wê, zêdetir wê hebê.

Wekî din jî wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê giring wê werênê li ser ziman ku wê newroz wê, bi demê re wê, weke cejnêka malbatî jî wê, were pîrozkirin. Bi girseyî hatina cem hevdû û pîrozkirina wê, ji ber tirsên metingerên ku ew dihên kurdistanê wê zêde nebê. Ev rewş wê, heta sedsale dawî a 20an wê bi domê. Piştî wê, hin bi hin wê civak wê weke ku wê xwe kifşbikê wê nîrxên xwe yên jîbîrkirî wê bîrê bîra xwe wê çardin wê bidest jîyankirina wna bikê. Minaq kevneşopîyên civakê ên weke kevneşopîya hamawîyê û hwd wê, zêdetirî wê kifşkar bin heta wê demê. Wê piştî wê hin bi hin wê, di nava jîyanê de wê, rengên civakî wê, hin bi hin wê werina kifşkirin û wê derkevina li pêş. Dîrok wê dema ku wê hin bi hin wê were bîrkirin. Newroz wê di wê rewşê de wê, weke têgînekê civakî wê, hin bi hin wê ji malan wê derkeve û wê li qadan wê bidest pîrozkirina wê bikin. Piştî salên 1990î û pê de ku wê tekoşîna maf û azadiyê wê bi civake kurd re wê pêşkeve wê, di destpêkê de wê, di serî de wê newroz wê bi agirê ku ew dihê pêxistin re wê, li qadan wê were pêxistin. Wê di dewama wê de wê newroz wê, hin bi hin wê, derkeve qadan û wê li dora wê gelek kes wê bigihijina li hevdû.

Pîrozkirinên newrozê wê piştî wê hin bi hin wê dema ku wê were kirin wê hin bi hin wê ji nava pirtûkan wê, ew wê were derhanîn. Minaq Ahmedê Xanê wê bahsa wê bikê ku wê bîrê li ser ziman ku wê, di wê rojê de ku wê mirov wê derkevina nêçîrê, çîna seyrangehan û bi hevdû re dîlanan li darbixin. Wê, bi wê rengê wê ji wê bahs bikê û wê werênê li ser ziman. Di derbarê newrozê de wê, hin bi hin wê, vegotinên mitolojîkî û hwd jî ku ew ji dev hatina vegotin wê werina li ser ziman. Minaq wê, li rojhilatê kurdistanê wê bi rengê weke ku wê bê gotin ku «cemsid dema ku wê kevîrê biavêjê li ejderhayekê wê, ew kevîr wê li kevîrê din

bikeve û wê piştî ji wê agir derkeve.» Wê Firdewsi jî wê vegotinê di şahnama xwe de wê bîrê li ser ziman.

Newroz wê, di wê rengê û awayê de wê, hin bi hin wê bi tîgîn û tîgîhiştînan wê re wê, bi rewşên civakî re wê, zêdetirî wê bi demê re wê pêşkeve. Wê bi wê re wê, civake kurd wê, li kurdistanê wê weke ku wê were li xwe wê bi wê re wê rewşek wê bibê. Wê newroz wê, agirê wê, di mejiyê her kurdistanîyî de wê pêkeve û wê, bê temenê fahmkirinê nû ên netewî ku wê bi wan re wê pêşkeve. Bi girseyî pîrozkirina newrozê wê ji wê demê û pê de wê êdî wê hertimî wê bibê. Di salnema kurdan a berê de ku kurdan digot 1' wê li gorî miladî wê biheta gotin 14. Di wê rewşê de wê, ev despêka yekê wê, weke ku em li rojhilatê kurdistanê bi pîrozkirinê wan re dibînin wê, bi 'çarsama sor' û hwd re wê, li dora 13 û 14 adarê ku wê werê kirin wê, di mejiyê mirovan de wê ew taqabûlî destpêka biharê jî wê, bikê. Di wê rewşê de wê, ew wê were kirin. Kifşkirina roja newrozê wê, li gorî hasibandinê stêrzanî û hwd re wê, di demên berê de wê, werê kirin. Wê, di dewama wê de wê, bê gotin ku wê, di wê rojê de wê, dema destpêka avabûna dunyê jî wê, were ser ziman di hinek şîroveyan mitolojîkî ên kurdistanî de.

Li kurdistanê wê newroz wê zêdeyî bi awayekê ramyarî wê di demên dewî de wê derkeve li pêş. Wê zêxeyî wê, bi awayekê politizekirî wê xwe li her çar beşên kurdistanê wê, bide dîyarkirin. Ev jî wê, sedema wê ew bê ku wê, ji ber qadaxayên li ser ziman, çand û nîrxên civakî ku ew bijîn, pêvajoyên hêrîşê ên pîrralî ku ew li wê dihên pêşxistin û hwd wê, ber wan bê. Wê ev rewş jî wê, rengê xwe wê bidina rewşa newrozê. Wê, rengê pêşketina demên newrozê ên di demên hemdem de ku wê bi awayekê berxwedêr wê derxê li pêş jî wê ev alî bin. Newroz wê, di wê rewşê de wê, xwediyê feslefeyek jîyanî bê. Wê, mirov nikarê tenê bi aliyê wê yê ramyarî û hwd re wê, bi tenê wê, werênê li ser ziman. Li ser çand, hûner, kevneşopî û orf û adetên civakî ên ku ew hebûna re wê, bi pêşketina wê re mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Di aslê xwe de wê li kurdistanê wê piştî salên 1990î û pê de wê, civake newrozê wê, pêşkeve. Wê civake ku ew bi nîrxên newrozê re ew dijîn wê pêşkeve. Civake newrozê ku ew newrozê bi girseyî pîroz dikin û bi ramyarî û tîgîhiştîni wê dijîn û lê xwedî derdikevin wê derkeve li holê. Civake kurd wê dema wê ku mirov wê hilde li dest wê, weke alîyekê din ê giring wê bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin. Bi awayekê ramyarî wê di van deman de wê, li newrozê û nîrx û rengê jîyane wê ya civakê xwedî derketin wê weke rist û resteke civakî a keseyetîya mirov jî wê, were

dîtin. Her wusa wê, weke ji wê civakê û ankû ne ji wê civakê wê, rengê wê bide dîyarkirin. Di wê rewşê de wê, bi awayekê vekirî wê mirov dikarê wê, di serî de wê, werênê li ser ziman.

Civake kurd wê, di wê rewşê de wê, di aslê xwe de wê piştî salên 1990î û pê de wê, bi tekoşîna xwe ya maf û azadiyê ku ew dide re wê, xwe weke ku wê ji nû ve avabikê û bi rêxistin bikê. Ji vê demê û pê de wê, hemû rengên hêrîşên ku wê li hebûna civake kurd wê bibin wê li wê civaketîya ku ew pêşketîya û rist û restên wê bibin bin. Wê çawa wê, ew wan restên wê yên ku mirov bi civakî li gorî wan dijî wê minimalîze bikin wê, di wê çerçoveyê de wê li wê hêrîş wê werina kirin.

Newroz wê, weke ku me li jor hanî li ser ziman wê, bi wate û hebûna wê ya pîrozî û pîrozbahîyî re wê, şahî û dilxweşîyê wê bi xwe re wê pêşbixê. Lê wê çawa wê ew rewşên wê pêşîya wan wê were girtin wê, di her demê de wê çawa bi rewşên xamgin wê bikin wê bidina pêşwazî kirin wê, bi wê armancê wê komkujiyan di wê demê de wê, bi teybetî wê, rojên newrozê de wê bînina li serê civakê. Di wê çerçoveyê de wê, çawa wê di nava şîn û xamginiyê de wê bidina derbaskirin wê bi wê armancê bê.

Di aslê xwe de wê civake newrozê wê, di wê demê de wê, bi awayekê vekirî wê rengê xwe wê bide dîyarkirin. Li rojava, bakûr, rojhilat û başûrê kurdistanê wê ev wê bide dîyarkirin. Li bakûrê kurdistanê wê zêdetirî wê, di bin pêvajoyên tekoşîn û berxwedanê de wê derbas bibê. Wê di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, weke felsefeyekê jîyanî a civakî ku wê were pîrozkirin wê, ew zêde di nava jîyanê de wê, newê jînkirin. Weke kevneşopîyeke wê demê wê, xwe bide dîyarkirin ku wê, dema ku wê bi girseyî wê, pîrozbahî wê bibê ku ew herin û tevî wê bibin wê weke bes wê were dîtin bê. Lê di aslê xwe de wê, ev weke felsefeyek jîyanî, malbatî û keseyetî bê. Di serî de wê mirov divê ku wê balê bikişênê li ser wê. Mirov nikarê newrozê tenê bi aliyê wê yê ramyarîkirî re wê bi tenê wê werênê li ser ziman.

Ji xwe bi wê re bi sînorkirin û weke tenê bi wê rengê jîyankirin wê, weke ku ew ne hatî fahmkirin û jîyankirin jî bê. Di serî de wê weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman. Ji wê zêdetirî weke felsefeyek jîyanî, civakî û malbatî wê, mirov dikarê wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman. Di nava jîyane malbatê de wê, çawa wê li gorî wê were jînkirin, di çerçoveya giştî a civakî de wê çawa wê were jîyankirin û di pîrozkirinê wê yên giştî de wê ew çawa wê were kirin wê di serî de wê, divê ku mirov bi mejuya wê re wê bixwênê û wê werênê li

ser ziman. Î ro ku wê her sal wê li kurdistanê wê, di cejnên olî ên ramazanê û ya haciyan de ku wê, mal bi mal bigerihîn û wê şîraniyan wê ber hevbikin û wê bixwûn wê, di aslê xwe de wê, ev kevneşopî wê berê wê weke kevneşopîyeka ku wê yakane û tekanê ku wê bi newrozê re wê biheta jînkirin bû. Wê dema ku wê ji ber sedemên hêrîşên li civakê ku wê, ew derfet wê newê hiştin ku wê di newrozê de ku wê ew wê êdî wê were jînkirin wê êdî wê, beremberê wê, di wan cejnên ola îslamê de wê, were jînkirin. Dîsa wê ev kevneşopî wê, weke kevneşopîyna ku wê, bizêdeyî wê, li kurdistanê wê, bîr jînkirin. Piştî çendî ku wê li herêma di nava xalkên din jî wê, were pîrozkirin lê wê ew wê lawaz bimênê.

Newroz weke cejnêka pîroz a xalkên civakên avestayî wê bi hezaran salan wê bi wê rengê wê, were pîrozkirin. Wê, pêşketinên wê, di jîyanê de wê, rengê pêşketina jîyane civakê wê, bi xwe re wê bidina dîyarkirin.

Weke tîgîneka berxwedêr newroz

Weke tîgîneka berxwedêr newrozê wê mejuya wê li kurdistanê wê pîr zêde wê kevn wê herê. Weke ku wê bi vegotinî wê bê gotin wê, dîroka kawayê hesinkar wê, di wê warê de wê, weke vegotinek dîrokî û civakî wê, were li ser ziman. Ev vegotin û dîrok wê bo ku ew aliyê newrozê ê berxwedêr were hanîn li ser ziman jî wê, pîr zêde wê, were li ser ziman. Di aslê xwe de wê weke dagereka wê aliyê wê jî wê, pêşkeve.

Dema ku wê bahsa newrozê û kawa û berxwedana kawa wê were kirin wê, weke sê gotinên ku wê hevdû temem bikin wê were bi navkirin. Di gelek vegotin û çîrokên ku wê bi wariantên cûda wê di wê warê de wê werina vegotin wê, di wan de wê heta ku wê newroz wê bi berxwedana kawa re wê bê dayîn destpêkirin. Wê, di wê rengê û awayê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, newroz wê, di gelek vegotinan de wê weke encama serkevtina kawa a di destana wî ya berxwedanê ku ew pêşketîya jî wê, were bilêvkirin. Ew jî çawa dihê kirin? Ew jî bi wê rengê wê weke ku wê bi dîroka kawa re wê, were vegotin ku kawa wê li dijî Dhaqê ku wê war û welatê wan dagirbikê wê berxwedanê wê pêşbixê. Wê di wê demê de wê, kawa ji aligirên xwe wê bêjê ku wê, dema ku ew bi serket wê li ser serê qasrê wê agirekê pêbixê. Wê ew agir wê, weke nîşanaka serkevtina wî wê were dîtin. Lê ku ew bi sernekevin wê, hemû kom wê xwe bigihênina li çîyayan wê agir wê pêşbixin. Wê bi wê rengê wê, werênê li ser ziman. Dema ku wê kawa wê bi serkeve û wê li ser qasrê wê agir wê pêşxê wê, hingî wê, ew wê weke

serkevtina wî were dîtin. Agir jî wê, di bawerîya wan de wê, pîroz bê. Wê bi wê re wê, pêşxistina agir wê weke destpêkekê nû û ankû wê weke ku wê bi navê newrozê ku mirov ji kurdî wê fahm dikê wê weke navê 'roja nû' wê, were dîtin û hanîn li ser ziman. Di wê rengê de wê, newroz wê weke destpêka wê serkevtinê azadiya civakên kurdistanî ên di wê demê de jî wê, were dîtin û hanîn li ser ziman. Di wê rengê de wê, destanaka kawa wê weke rastiyeke newrozê a ku nebê nabê wê were dîtin. Wê bi wê re wê ew wê were fahmkirin. Di her newrozê de wê ew wê were li ser ziman û bi bîrxistin.

Ev kevneşopîya berxwedanê û vegotina wê di nava civake kurd de wê bi hazaran salan wê bi devkî wê were vegotin. Wê heta ku wê were li roja me. Di salên 1980î de wê, li gorî gîyane wê kevneşopîyê ku wê kurdistanî wê di nava hêtên zindanan de wê berxwebidin wê, mazlum dogan wê, dema ku wê berxwebide wê, bi sê darikên kibrîtê re wê, destpêbikê û wê bi wê re wê jîyane xwe ji dest bide. Wê, di wê rengê de wê, ew jî wê, di nava pêvajoyên berxwedana hemdem a rojê de wê weke dagera newroza roja me û ankû wê weke ku kurdistanî wê werênina li ser ziman wê, weke 'berxwedana kawayê hemdem' wê were binavkirin û hanîn li ser ziman. Di wê rengê de wê, ew wê, were li ser ziman. Li kurdistanê wê, di wê rengê û awayê de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê newroz wê, di wê rengê de wê, kevneşopîya wê ya berxwedanê wê, weke ku wê were barî roja me kirin wê bibê.

Kevneşopîya newrozê a bwerxwedanê wê, di wê rewşê de wê, dema ku wê di demên hemdem de wê li kurdistanê wê bê dayîn destpêkîrin wê bi gotina 'berxwedana jîyane' re wê were ser ziman. Di wê rengê de wê, wateya pêşî a vê gotinê wê ew bê ku wê, ji berxwedanê û pê de wê ti rê li pêşîya me nebin. Wateya din a duyem ku wê temem dikê jî wê ew bê ku wê bê gotin û fahmkirin ku wê dema ku serkevtin nebê wê em jî nebin û ankû emê tûna bibin. Ev jî wê, weke aliyekê wê têgihiştinê wê weke kirdeyek din wê xwe bide diyarkirin bê.

Di wê warê de wê, dema ku mirov gîyane newrozê bi hemû aliyên wê re wê werênê li ser ziman mirov dikarê wê weke çerçoveyek şoreşî a çandî jî wê di çerçoveya pêşketina civakî a li kurdistanê de wê werênê li ser ziman. Di aslê xwe de wê, di wê warê de wê bi newrozê re wê di demên hemdem de wê weke ku wê şoreşek çandî û bi wê re ya civakî wê were kirin. Ku mirov newrozê li kurdistanê bi pêşketinên wê re wê, di çerçoveya civakî de wê, bi têngînek şoreşa çandî wê hilde li dest û wê werênê li ser ziman wê rast û di cih de bê. Wê piştî salên 1990î û pê de

wê li kurdistanê wê şoreşek çandî wê li ser wê re wê pêşkeve. Newroz wê bi rastî, mejuya wê û pêşveçûnên wê yên demên hemdem re wê, weke şoreşa çandî û civakî a li kurdistanê jî bê. Di wê rewşê de wê newroz û pêşketina wê bi kevneşopîyên wê yên bi pîrozbahiyê re wê, di serî de wê, weke aliyekê giring wê ew bê ku wê newroz wê civakê wê li dora têngînek civakî wê li hevdû wê bide li hevdû. Di wê warê de wê, li hevdû civandina civakê wê, di demên hemdem de wê bide çêkirin. Ya ku mirov wê, di serî de bi newrozê re wê, di demên hemdem de wê fahmbikê wê ev rastî bê. Di wê çerçoveyê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê werênê li ser ziman ku wê newroz wê, weke pêşketinek civakî û rastiya wê ya demkî wê di serî de wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman.

Pêşketina newrozê di pêşaroja mirov de

Newroz û pêşaroja wê ku mirov li wê bihizirê mirov wê pêşî di destpêkê de çi hizirê wê karibê wê bîrê li ser ziman? Di serî de wê di aslê xwe de wê, newroz wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê giring wê, di serî de wê mirov dikarê wê li wê bihizirê wê bikê ku wê fahmbikê bê. Li vir di serî de wê her pîrozkirinên newrozî ên demkî wê weke rengna şîroveyî ên bi demê re ku wê werina pêşxistin jî bin. Di roja me de wê, di serî de wê, dema ku em di wê de dijîn ku wê weke demek hemdem wê were bi navkirin wê di serî de wê, newroz têngînek civakî wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman. Li vir di aslê xwe de wê, dikarim wê di serî de wê werênima li ser ziman ku wê bêjim ku wê newroz wê, pêwîstiya wê di çerçoveyek civakî a giştî de wê bi fahmkiirna wê ya bi rist û restên hemdem re wê hebê. Di serî de wê, weke aliyekê giring wê, di wê rengê û awayê de wê, li vir mirov dikarê wê, hilde li dest û wê, werênê li ser ziman.

Di aslê xwe de wê, weke ku me hinekî li jor jî hanî li ser ziman wê çendî ku wê di roja me de wê tenê wê, bi têngînek berxwedanî wê derkeve li pêş. Wê ev alî wê tenê bi serê xwe wê nikaribin rist û restên civakî ên newrozê hemûyan bi xwe re bidina fahmkirin bin. Ji wê zêdetirî wê pêwîstî bi hemû aliyên wê yên fahmkirinê wê hebê. Di wê rewşê de wê weke felsefeyek civakî a jîyane asayî ya civakî wê, hilde li dest û wê ji nûve wê şîrovebikê û wê fahmbikê. Di wê rewşê de wê, dema ku mirov bi aqil wê di wê demê de wê hewlbide ku wê fahmbikê wê bêgûman wê ji gelek aliyên ve wê têngîna newrozê wê karibê aqilna civakî ên pêşketî bi hebûna xwe re li ser temenê xwe yê mejuyî bidê me.

Dema ku em wê tenê li gorî serborîyên civakî ên demên bûhûrî wê hildina li dest û wê tenê wê fahmbikin wê, bêgûman wê hem kêmbimênê û hem jî wê, weke rewşek aliqîna li demên berê jî wê, xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Ji wê zêdetirî wê, rengên wê çawa wê zêdetirî wê li jîyane civakê wê werina kirin û wê bi wan wê were xamilandin û di nava reng û têngînên wê de wê bi têngînek estetîze wê levkirinek rast û xweşik wê bide çêkirin û wê bi wê re wê, civakê û jîyanê wê bigihêne adilandineka newrozî. ...

Li vir wê jî mirov dikarê weke aliyekê giring wê werênê li ser ziman ku wê newroz wê, pêşketina wê, pirr zêde wê, giring bê ku mirov wê li kurdistanê li ser temenê wê û rastiya wê hilde li dest û wê fahmbikê. Wê li ser temenê xwe wê zêdetirî wê karibê zêdetirî gelek rastiyan bi me bide fahmkirin. Di wê rewşê de wê, weke aliyekê din ê giring wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, newroz wê, rastiya wê, weke rastîyek têngihîştinî wê, mirov wê derxê li têngihîştinê. Pîrozkirinên newrozê wê li ser rewşên jîyane asayî wê çawa wê werina pêşxistin û pîrozkirin ew di serî de wê, di wê aliyê û beşê de wê karibin wê werina fahmkirin bin. Di wê rewşê de wê mirov dikarê wê weke aliyekê giring wê werênê li ser ziman ku wê rewşa civakê wê, di wê rewşê de wê, zêdetirî wê, derkeve li pêş. Hin bi hin wê dema ku wê nîrxên civakî ên demên berê ku ew derdikevina li holê û ankû ku ew dihên kifşkirin wê, ji me re bo demên pêşîya ku mirov wan çawa fahmbikê jî wê ji me re wê bina weke perspektîf. Newrozê di demên wê yên civakî û jîyanî ên pêşarojê de fahmkirin û jîyankirin wê, hem wê pêşbixê û hem jî wê, temenê afrînerîyên wê yên di demên pêşde jî bê.

Felsefeya newrozê bi têngîna wê ya hemdemîyê, estetîkê, civak û mirov re

Newrozê ku wê weke têngî û têngihîştinekê wê di dewama mijarê de wê hilde li dest wê li vir wê ji gelek aliyên têngihîştinî û hişmendî ên weke têngîna levkirinê a estetîkê, hebûna civakê û pêşketina mirov ve wê hilde li dest. Di wê rewşê de wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku me hinekî li jor bahsa têngîna newrozê û fahmkirina wê ya li ser rengên wê yên xwezayî re kir. Wê di wê beşê de bi têngihîştinek aqilî û felsefîkî wê mirov dikarê wê di wê de zêdetir kûr herê û wê hinekî din zêdetirî bi çerçova wê werênê li ser ziman. Li vir wê, di wê rewşê de wê, her kirin, reng û rewşên wê yên jîyanî biqasî ku ew dikarin bi serê xwe bi aqilekê werina fahmkirin wê, bihevan rengê mirov wê karibê bi têngihîştinek

felsefikî jî wan hilde li dest. Jîyanek ku ew bi rengê wê hatî pêşxistin û rengên wê di wê de serdest in wê çawa wê xwe bide dîyarkirin. Di nava sazûmanak hemdem a pêşketî ya jîyane civakî de wê, ev çawa karibê pêşketinekê û rengê wê raxê li berçav? Di aslê xwe de wê, di wê rewşê de wê, weke aliyekê giring ê têgînî ku mirov wê li vir wê fahmbikê bê.

Di wê rewşê de wê mirov dikarê weke aliyekê din ê giring wê hilde li dest û wê werênê li ser ziman û wê fahmbikê ku wê jîyan wê, bi rengên ku ew di wê de hena re wê mirov karibê wê, bi çerçoveyekê wê hilde li dest. Di dewama wê de mirov dikarê wê jî wê, werênê li ser ziman ku wê civak wê, xwediyê rastiya wê ya jîyanî bê. Ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê civake kurd wê, dema ku mirov wê li malên wan dinerê wê, gelek rengên ku ew bi hevdû ve hatina hûnandin wê bi wan wê were dîtin. Dîmenê ku mirov bi wê re dibînê wê weke dîmenek harmonî ê bi rengan bê. Di wê rengê de wê, di wê rewşê de wê, ji rengan çêkirina tiştan û rewşên weke tiştan û hwd wê, aliyekê din ê afrîner ku wê ji dest wê were bê. Minaq naqş wê, weke karekê destî ê hûnerî bê. Wê, bi wê re wê, mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, pîr zêde wê, ew di wê rewşên adilandin û xamilandina malan de wê, were bikarhanîn. Tiştên ku wê bi destî û naqşî wê werina çêkirin wê bi wan wê malan wê bixamilênin. Wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê din wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa jîyanê naskirina wê ya bi rengan wê, di wê rewşê de wê, rewşek teybet bê. Rengên ku ew dihên pêşxistin li hevdû dihên hûnandin wê, estetîze wan ku wê, were pêşxistin wê çî hêstê wê bidina mirov wê, ew jî wê weke aliyekê fahmkirina wan a bi me re bê.

Tişt çawa xweşika di levhanîna wê de? Wê weke aliyekê fahmkirin û lêpîrsînîya xweşikkirinê bê. Di wê rewşê de wê, di aslê xwe de wê aqilê mirov wê hertimî wê li xweşikkirinekê wê bigerihê. Di rewşa levkîrinê de wê, rengên newrozê wê, dema ku ew dihên biikarhanîn wê, bi wan re wê, rewşên jîyankirinê û ankû bi wan jîyankirinê ku ew di malê de bê û ankû li deverên din ên derve bê wê, werina pêşxistin. Di çêkirina naqşekê de ku wê, pêjnek xwezayî û ankû bi aqilî ku ew hatî pêşxistin ku wê were xêzkirin wê, weke rewşeka ku mirov wê, di dewama wê de bê. Li qada afrînê rakirina peykelê kawa wê, rewşeka têgihiştinî a ku wê bi wê re wê, were fahmkirin û hildan li dest bê.

Bi heman rengê wê, dema ku wê, newroz wê were pêşwazîkirin wê, bi wê rengê wê, di nava jîyanê de wê, xweşikkirin wê were pêşxistin. Wê, xwarinên xweş wê werina çêkirin. Cilên xweşik wê li xwe bikin. Wê, bi

hevdû re wê bi gotinên xweş û pêşwazîkirinê wê biaxivin. Di dewama wê de wê, dema ku wê hin kes ji hevdû xayîdî bin û ankû nava wan nexweş bê wê ew nava xwe çêbikin û wê, xayîdîna nava xwe derbas bikin û wê bi hevdû re wê, demek xwe wê di wê rojê de wê derbas bikin û wê piştre wê, bi xweşî wê bi hevdû re wê jîyan xwe wê derbas bikin. Di wê rewşê û awayê de wê, weke aliyekê din wê mirov dikarê wê, di serî de wê, werênê li ser ziman ku wê, newroz wê, bi wê rengê wê, weke rewşek xweşikkirinê a jîyanî jî wê xwe bide dîyarkirin. Xweşikkirin wê weke xosletekê wê yê jîyanî û têgihîştinî bê. Rastkirin wê, weke resteka wê ya jîyanî û civakî bê. Di wê rengê û awayê de wê, newroz wê li ser rewş, rest û aqilekê re wê bi jîyanê re wê pêşkeve.

Di olên kurdistanî de têgihîştin, felsefe û bawerîya pîrozîya newrozê

Newroz wê, mejuya wê ya li kurdistanê û bi giştî li herêmê wê xwediyê dîrokek pirr zêde wê kevn bê. Di aslê xwe de wê çanda newrozê wê, bawerîyên ku wê piştre wê derkevin jî wê, bandûrê wê li wan bikê. Lê ji wê zêdetirî wê mirov dikarê wê, werênê li ser ziman ku wê, newroz wê, weke cejnê kurdistanê û di demên berê de weke ya civakên avestayî wê, bi bawerîyî jî wê mirov dikarê wê, di serî de wê, werênê li ser ziman.

Navê newrozê bixwe wê bi gotinî wê li ser gotina 'nû' û ya rojê' bê. 'Roj' wê weke ku em di demên berê de wê di bineterên nivîskê ên wekje aversta de bi rengê 'roç' û ankû 'roaca' wê, were dîtin. Di wê rengê vegotinê de di zaravayên kurdî ên weke kirmancî, hawramî, goranî û devikên başûr û rojhilat de wê, were dîtin. Di wê rewşê de wê, di kurmançîya berê de jî wê, 'ro' û ankû 'roç' wê were bikarhanîn. Di wê rewşê de wê, di kurdiya roja me de wê, bi devkî wê bi morfolojîkî wê, di aslê xwe de wê gelek gûharîn wê bibin.

Di rewşa navê newrozê de wê mirov dikarê wê, weke aliyekê din ê giring wê, werênê li ser ziman ku wê, rewşa navê wê, Newroz beşek ji kevneşopîya olên kurdistanî ya, kevneşopîya bawerîyên weke Mîtraîzm û Zerdeştîtiyê jî wê temenê wê bi wateyên pîroz wê hebê. Di Mîtraîzmê de, mîhrîcan bi ronahiya Rojê re pîrozkirina wê hebûba. Cejnên kurdistanî yên wek Mehrgan (wekheviya payizê), Tirgan, û şeva çelê zivistanê di heman demê de bi navê xwûdê re were pîrozkirin. Di nav hizrên olî de, Zerdeştî yekem olê yekdestdariyê ye ku li ser têgehên berfireh ên wekî xebata lihevhatî ya qencî û xirabiya li dinyayê, û girêdana mirovan a bi xwezayê re girîng dihênin li ser ziman. Kirinên

Zerdeştîyê bo hemû demên piştî wê bi serdestî wê pêşkevin. Di Zerdeştîyê de, heft cejnên girîngtirîn hena. Wê newrozê jî wê, yek ji wan bi awayekê girseyî û ankû festîwalî wê were pîrozkirin.

Newroz wê, weke diktrînek kûr wê weke destpêkek giring û mazin wê were pêşxistin. Di wê rewşê de wê, hemû kirinên di wê de wê, ne belesebeb bin. Wê, bi wateyekê wê werina kirin. Di wê rewşê de wê mirov dikarê wê werênê li ser ziman ku wê rewşa newrozê weke despêkek giring û mazin wê werênê li ser ziman.

Zanyarê sedsala 10-an Birûnî, di xebata xwe de 'Kitab al-Tafhim li Awa'il Sina'at al-Tanjim' qala kalandarên milletên cûda dike. Ji bilî salnameya kurdistanîyan, di pirtûkê de cûrbecûr festîvalên Yewnanî, Cihû, Erebb, Sûryan, û neteweyên din têne gotin. Di beşa li ser salnameya kurdistanî de, ew behsa Newrozê, Sadeh, Tirgan, Mehrgan, şeş Gahambars, Farvardigan, Bahmanja, Esfand Armaz û çend festîvalên din dike. Li gorî wî, "bawerîya bi Newrozê, weke ya yekem roja ku gerdûnê dest bi tevgera xwe dikê. Di dewama wê de wê, behsa Newrozê dike û bi taybetî destnîşan dike ku Zerdeştî pirr pîrozbahî li pîrozbahiya Newrozê û Mehrganê kiriya.

Di pîrozkirinên newrozê de wê, her demên ku wê ew wê were pîrozkirin wê kesek pîroz weke "bavê newrozê" wê, kesê herî pîr wê derkeve li pêş û wê şîretan wê li mirovan wê bikê. Di dewama wê de wê, di nava jîyanê de wê, ew bahsa wateya newrozê wê bikê.

Di wê rewşa newrozê de wê, pîrozkirinên wê di aslê xwe de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê di serî de wê, werênê li ser ziman ku wê newroz wê, di serî de wê, bi têngînek gerdûnî a ku mirov wê bi wê jîyanê û herîkîna jîyanê û ya gerdûnê wê fahmbikin wê were li ser ziman. Di wê rewşê de wê, pîrozbahiyên newrozî wê, bi cejnî wê, werina kirin û wê, di nava civakê de wê, bandûra wê pîrozkirina wê pirr zêde wê hebê. Wê, weke cejneka ku wê hemû beşên civakê û komên cûda ên bawerîyî jî ku wê tevlî pîrozkirina wê bibin bê. Ev rewş wê, heta demên hinekî piştî ên derketina îslamê jî wê wusa bê. Lê piştî wê hin bi hin wê ew wê, were ji holê rakirin.

Newroz bi dîrokê re. ..

Divê ku mirov werêne ser ziman ku Newrozê, wê weke têngîneka dîrokî ya ku bi hezaran salan wê xwe dabê domandin bê. Dîroka newrozê, dema ku mirov li wê dihezirê, her wusa, mirov ji gelek alîyan ve têngînen civatî ên wê kifş dike. Di serî de divê ku mirov vê rastîyê bi

gotina newrozê re fahm bike û werêne ser ziman ku wê weke têgîneka serdema ku di wê de êdî 'civatîfî' ku pêşketîya bê. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov di serî de werêne ser ziman. Her wusa, di çerçoveya têgînekî felsefîkî, estetîkî, hûnerî û çandî de jî, têkiliya di nava wê jîyan û jîyandina mirov û xwezayê bixwe de jî bi xwe re di ahangê de dide dîyarkirin. Her wusa bi rengînîya wê bê û ankû bi pêşketin û awayê wê jîyanî bê, mirov wê çawa ku karibê bi xwezayê re bijî û ji wê sûd bigrê, hinekî jî newrozê weke têgîneka wê jî ya. Di vê çerçoveyê de weke têgîneke felsefîkî ya serdema aqil ku bi xwezayê û jîyanê b hevdu re ku pêş dikeve ya.

Newroz, di aslê xwe de di çerçoveyek têgînek pîroz a bi bawerî ku di xate bawerîyî ya yek-xwûdayî ya yazdanî de ku pêş dikeve divê ku mirov wê werêne ser ziman. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov di serî de li rastiya wê bihizirê. Her wusa, ev kevneşopîya yazdanîyê, wê bi demê re bi dîroka xwe re bi hezaran salan wê dem bi dem pêşketinên nû bi xwe re bide çêkirin û bi xwe re werêne ser ziman. Dem bi dem, wê şîrove û rengên nû ên pêşketinê bi wê re werina pêşxistin. Ev jî, wê jîyane mirov bi reng û meng bike. Bi demê re dema ku mirov wê dibînê, her wusa, em dikarin bibêjin ku wê weke têgîneka bi bawerî ku bandûra wê li pirranîya pêşketinên dîrokî jî ku wê bibe ya. Newroz, weke destpêka salê ku di çerçoveyek stêrzanîyî de ku bi kifşkirina 12 komên stêran û bi wê re di çerçoveyek wekhevdûnî de piştî kifşkirina heyvan ku bi wê re weke têgîneka stêrzanî û hwd de, di nava salnamaya berê zayinê a kurdî de dihê ser ziman. Li gorî avêsta jî, 'xwûdê' ku bi wê re bahse 'ahûra Mazda dike, dibêje ku dunya di 365' roja de afirandîya û destpêka wê di 21 adarê de ya. Bo vê yekê, weke destpêka sersalê jî, di vê çerçoveyê de dihê ser ziman. Newroz, weke ku êzdayî ('êzîdî)yên roja me jî pîroz dikan, di serdemên sûmerîyan de jî, weke rojek pîroz ya xate yek-xwûdayî ya yazdanî dihat pîrozkirin. Weke rojek, "zindîbûna xwezayê" û ankû weke "roja destpêka afirandina xwezayê" jî dihê ser ziman. Xwedawenda jin Lipîî Îştar, di wê rojê de weke ku afirandinê bike dijî. Di vê çerçoveyê de hinek tefsîrên ku bi lipîî îştar re hatina kirin, mirov di vê çerçoveyê de dibînê. Her wusa, di vê çerçoveyê de Lipîî îştar, mirov dibînê ku weke nirxeka vê yazdanî mirov wê kifş dike. Di aslê xwe de hebûna îştar, wê hinekî jî bide dîyarkirin ku ka çawa di xate yazdanî jî 'jin, hatîya kirin.'

Di vê çerçoveyê de bi demê re her wusa, wê pêşketin bi demê re bibe. Bi demê re wê li wê zêdekirin bibe. Di serdemên gûtî, hûrî û

mîtannîyan de, di wê xatê de weke Îştar, 'dayika hebedê' û hwd jî, divê ku ku weke xwedana dayîn, afirandin û bereketê jî tê ditin, mirov divê ku li vir wê bibîr bixe. Her wusa di vê çerçoveyê de wê weke rastîyeka newrozê were ser ziman. Di rojên bi vî rengî de wê di parastgehan de, weke ku Mîtrayî dikan, wê hertimî di parastgehan de agir were pêxistin. Her wusa, di wê heftaya ku di wê de newrozê wê were pîrozkirin de, wê bawermend, cih bi cih bigerihin û wê agirê pîroz pêbixin, heta roja newrozê, wê ev weke kar û erkeka pîroz werekirin û bicihhanîn. Piştê jî, wê di wê çerçovey de jîyan were geşkirin. Di nava wê geşkirinê de wê mirov di nava jîyane xwe de herin û werin. Wê ji heft cureyên zadên xwezayê, weke 'genim', 'nahk', 'nîsk', û hwd, wê xwarin werina çêkirin û wê bi hevdû re bêxwarin û ankû li hevdû were parvekirin. Ev jî, weke kevneşopîyekê bê jîyankirin. Kevneşopîya newrozê, wê di vê çerçoveyê de ji serdemên gûftî, hûrî û mîtannîyan, di çerçoveyek bawerî ya yazdanî de pîrr zêde di jîyanê de bi reng û meng pêş bikeve. Her wusa dema ku em li rengê jîyane wê ji vê demê ve jî binerin, emê di çerçoveya, rengên li hevkişî en weke 'kesk', 'sor' û 'zer' de ku ew jî di vê xatê de pîroz in, wê were û pêş bikeve.

Her wusa, wê piştê li ser Xwedawenda jin lipît Îştar re di nava xalkan de weke cejnekê jî were pîrozkirin. Piştê, her wusa bi lipît îştar re dihê ditin "tammûz(dammûzî)" jî, wê di vê çerçoveyê de were biwate kirin. Heta ku wê ev bi watekirin, wusa û wilqasî pêş de herê, wê weke 'cejna tammûz' jî, wê piştê bi sedsalan wê di 21'ê adarê de wê were pîroz kirin. Tammûz, weke 'şivanê' lipît îştar a, ku bi wê re dihê ditin a û weke ku bi wê ve "girêdayî" ya jî dihê ditin û ser ziman. Bi watekirina bi wê çanda newrozê re wê pîrr zêde bibe. Cejna newrozê, weke cejnaka ku li herê wê pîrr zêde dihê pîroz kirin a. Hewldana salixkirin û fahmkirina destpêka wê, weke karekî pîroz û stêrzanî jî wê xwe bide dîyarkirin. Di nava olzanîya ku bi 'Nûh' re dihê ser ziman de jî, weke ku Di 'tewratê' de dihê ser ziman, wê bê gotin ku "piştî ku Nûh, kişta xwe çêkir û kir ku dêne li ser avê û êdî bi wê re herê, tê gotin 'ew roj, roja 21'ê adarê' ya." Di vê çerçoveyê de şîroveyek jî bi newrozê re hatîya pêşxistin. Li ser wê re jî, bi watekirin, hewl hatîya dayîn ku were kirin. Tê gotin ku 'Pêşî, cejna newrozê hatîya pîroz kirin û piştê Nûh kişt berdaya avê.'

Her wusa, li vir divê ku mirov vê yekê jî, werêne ser ziman ku weke têgîneka bi newrozê re ku heta roja me di mejiyê kurdan de ya, ku têkiliya newrozê û şahmaran b hevdû re dihê zanîn a. Di vê çerçoveyê de ew dûtîya jîyanî ku bi 'jin' û 'mêr' û hwd re dihê ser ziman, di wê

çerçoveyê de wê şîroveyên stêrzanî ku dihên pêşxistin, wê bi wê re were ser ziman. Di vê çerçoveyê de bahs û şîroveyek weke ya ejderhayekê bi newrozê re dihê kirin. Weke dema ku ejderha difirê û li ber rohiya rojê şer dike, bi gelek motifên wê re mirov di çanda hûrî û mîtannîyan de dibînê. Her wusa bi Zerdeştîyan re jî mirov dibînê. Di vê çerçoveyê de ku weke şerê di nava 'başî û ' ne başîyê' de ku pirr zêde bûya mijara çîrokên civatî ên di nava kurdan de jî, mirov bi wê re dikarê werêne ser ziman. Minaq, weke roja gihiştina li hevdû jî roja newrozê hatiya şîrovekirin. Îştar di wê rojê de bi tammûz re dihat cem hevdû li dunyê. Di vê çerçoveyê de gelek şîroveyên ku piştîre bi Awa û cûreyna din dihatina vegotin, hê jî di nava civate kurd de dihêne vegotin. Me li jor, hinekî bahse gotina 'newrozê' û navarok û têgînên bi wê re kiribû. Lê li vir, divê ku mirov cardin bibêje ku dihê wateya 'jîyane nû' û ankû ya 'nava rojê' û hwd, di kurdî de.

Çanda newrozê, wê bi demê re, ji van deman û piştîre, dem bi dem xwe bide jîyandin. Her wusa, piştîre, di dema Mîtannîyan û Medîya de wê pirr zêde pîrozbahiyên bi wê re werina ser ziman. Piştî vegotina kawayê hesinkar û pê de, di vê çerçoveyê de weke ku ji nû ve di çerçoveya têgînek berxwedanî û pîrozî de bi watekirina wê re wê were pîroz kirin. Ev roj, di vê çerçoveyê de jî, weke 'rojêk destpêkê' hatiya pêşwazkirin. Ev kevneşopîya newrozê ya jîyanî û civatî, wê piştî Medîya re, demên şariştanî û civatî ku di wê de xwe de dihên û pêş dikevin, heta ku dihê dema axamanîşan û Sasanîyan û hwd, ku Zerdeştîyê weke olek fermî ji xwe re pêş dixin, weke nirxeka wê, wê ev kevneşopî jî, di nava wan de pirr zêde were ditin. Di vê çerçoveyê de wê ev kevneşopî, bê regekî jîyanî. Ji xwe, di nava têgîna xate yazdanî de û bi teybetî weke bi Zerdeştîya wê re wê bi jîyanê re ji nû ve regekî pêşketinê bi xwe re bide jîyankirin. Lê bi aliyê wê bawerî û nirxî û hwd, hertimî wê kevneşopîya newrozê ku bi navê wê bê û ankû ne bi navê wê bê, wê xwe li ser Êzdayîyan û komên ku ji wan diafirin û pêşketinên cuda bi xwe re di wê xate de didin çêkirin, wê bi wan re xwe bide dîyarkirin. Her wusa di vê çerçoveyê de, heka em rast bixwezî ku kevneşopîya newrozê li ser xate wê ya dîrokî ya rast fahm bikin, divê ku em li ser navê 'yazdan' re bi melekê tawis û heta ku dihê piştî wî bi Mîtra û Zerdeşt re û piştî wan re jî bi Manî re divê ku mirov li vê binerê û hewl bide ku fahm bike. Ev xat, wê xate rast ya vê kevneşoopîyê bê ku wê dihêne ser ziman. Her wusa, wê di çerçoveya civatî de jî, bi Êzdayîyan û heta ku dihê yarsanî, şebekî û feylîyan û hwd re, wê di vê çerçoveyê de jîyaneka ku di çerçoveya vê

kevneşopîyê de hatî hûnandin û bi nîrx û têngîna wê re dihê jîyîn, mirov wê bi wê re bibînê.

Kevneşopîya Newrozê, wê piştî jî, weke kevneşopîyeka civatî ya dîrokî xwe bide domandin. Çend ku piştî hatina îslamê û îslam li dijî wê çandê bi rengê pêş dikeve jî, lê li kurdistanê di nava kurdan de wê rewş ne wusa bê. Her wusa, oldarên kurd ên misilman ên weke Ahmedê xanî, wê şîroveyekî pîroziyê di dema xwe de li ser vê çand û kevneşopîya newrozê bi vegotina xwe ya weke ya "Mem û zînê" bike. Zaneyên kurd ên ji rojhilatê kurdistanê ên weke bawê tahirê ûryanî û hwd jî, bi heman rengî wê weke bi vegotinên xwe yên bi "ferhed û şêrîn" û hwd bikin. Têgîn û rengê van şîroveyan, divê ku mirov di vê çerçoveyê de werêne ser ziman a. Dema ku em van rengên şîroveyê ên bi têkiliya dilî a di nava jin û mêr de ku baş fahm nekin, emê wê rastîya wê ya kevneşopîkî a bi pêşketina wê ya wê demê jî baş fahm nekin. Her wusa, divê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku ev rengên şîroveyî ku weke 'vegotinên evîndarî' û hwd re ku dihê ditin, wê regekî li jîyanê jî bixin. Ev, wê jîyanê bi reng bikê. Rengê jîyanê û pêşketina wê, çawa di çerçoveya wê çand û kevneşopîyê de dihê pêşxistin û ditin, mirov bi awayekî vekirî di vê çerçoveyê de bi demê re dibînê. Her wusa çanda civatî, di vê çerçoveyê de li ser esasê civatîtiyê xwe li kurdistanê bi wê re daya domandin. Li vir, bi rengê wê kevneşopîyê re, ahengek di nava rengê pîroz û bawerîyê û hwd de jî bi wê re hatîya pêşxistin. Lê ne hatîya hiştin ku ne jîyan, di bin rengê hanîna ser ziman a bawerîyê de wînda bibe û ne jî bawerî, ji wê dûr bikeve, di çerçoveyek bi vî rengî de hatîya ser ziman. Rengê bawerîyê, di vê çerçoveyê de bi vê kevneşopîyê re di rengê têngîneka 'rewîstî' û hwd de, hertimî pêşketina xwe bi ahengekê daya jînkirin û domandin. Ya ku weke regekî pêşketinê a vê kevneşopîyê ku mirov werêne ser ziman jî wê ev bê.

Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku bi demê re ev kevneşopî, wê pêş bikeve. Di vê kevneşopîyê de dem bi dem şîroveyên nû bi vegotinî hatina kirin û pêşxistin. Ev jî, bûna sedema dem bi dem ji nû ve şîrovekirina wê ya bi demê re. Di vê çerçoveyê de jîyan jî, weke ku were jî nû ve şîrovekirin lê hatîya. Di vê çerçoveyê de ev kevneşopî, bûya weke kevneşopîyeka ku wê jîyan ji nû ve şîrovekirîya. Di aslê xwe de ev kevneşopî, di temenê her pêşketinên kurdistanî û herêmî ên bi xalkên herêmê re de bûya. Di vê çerçoveyê de divê ku mirov werêne ser ziman ku jinûvebûnek, hertimî di vê çerçoveyê de bi demê re di nava jîyane mirovan de afirandiya û pêşxistîya. Hertimî, bûya temenê di

çerçoveyek ji nûvebûnê de ku ji nû ve bê şîrovekirin û afirandin. Di vê çerçoveyê de ku mirov bibêje ku li kurdistanê newroz, jinûvebûnêka jîyane û pêşketina jîyane civatî ya herdemê ya, wê rast û di cih de bê.

Em li vir, divê ku vê yekê, bi awayekî rast werênina ser ziman ku newroz, di vê çerçoveyê de weke ku xwediyê kevneşopîyeka dîrokî ya pirr kevn a. Lê vê kevneşopîyê, hertimî, bi têngîna jinûvebûnêka jîyan bixwe re ji nû ve afirandîya. Ev kevneşopî, di roja me de jî, bihemam reng diafirîne. Di her rojên 21'ê adarê de li her bajar û herêmên kurdistanê ku kurdistanî qadan tişî dikin û pîrozbahiyê li dardixin, nîşanaka vê ya civatî ya. Di roja newrozê de dayîna peyamên dîrokî, weke ku namayên birêz Ocalan di roja newrozê de di newroza 2013'an û newroza 2015'an de hat xwandin û hwd, di vê çerçoveyê de ku li gorî gîyane newrozê ya, bi wê re têngînek bi têngîhiştîna ya demî dihê hanîn li ser ziman. Li vir, dema ku em di vê çerçoveyê de bi rengê hanîna li ser ziman di newrozê de di vê çerçoveyê de, mirov divê ku werêne ser ziman ku newroz, di vê çerçoveyê de ji ber ku bi têngî û kevneşopîya xwe re xwediyê wê temenê wê ya ku dikarê wê biwate bike ya. Di çerçoveya jîyane civatî û nirx, maf û azadî û pêşketina wê de di vê çerçoveyê de, ji ber ku xwediyê wê wate û têngîna ya bi dîrokê re ya. Em li vir, divê ku di vê çerçoveyê de jî di rojên newrozê de xwandina namayên birêz Ocalan ên di newrozê de jî werênina ser ziman. Em nikarin, tenê bi sedema ku tenê li wir, bi milyonan kurdistanî ku li hevdû dicvin û pîroz dikin re werênina ser ziman. Bi vê aliyê re, divê ku mirov bi têngî û wateya newrozê re şîroveyekê di vê çerçoveyê de pêş bixe û bi wê re werêne ser ziman. Divê çerçoveyê de sal bi sal, ev salên ku em dibuhurênin, dikarin bi fahmkirina wan re jî, vê rewşê baştir fahm bikin. Her wusa rastîya kevneşopîya newrozê, di vê çerçoveyê de weke kevneşopîyeka biwateyî ya dîrokî, felsefîkî, bawerî û nirxîya bi civatî û pêşketina wê re ya. ..

Nîsan 2015, Abdusamet Yigit, Kurdistan, Cizîra bota